

BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLV
E
7
NAPOLI

ITER IN MOSCHOVIAM
AUGUSTINI LIBERI BARONIS
DE MAYERBERG,
CAMERÆ IMPERIALIS AULICÆ CONSILIARII,

ET

HORATII GULIELMI CALUUCCII,
EQUITIS, AC IN REGIMINE INTERIORIS
AUSTRIÆ CONSILIARII,

AB AUGUSTISSIMO ROMANORUM
IMPERATORE

LEOPOLDO,

AD TZAREM ET MAGNUM DUCEM
ALEXIUM MIHALOWICZ,

Anno M. DC. LXI. Ablegatorum.

Descriptum

AB IPSO AUGUSTINO LIBERO BARONE
de MAYERBERG, cum Statutis Moschouiticis ex Russico
in Latinum idioma ab eodem translatis.

ITER IN MOSCHOVIAM.

Rerum in Imperio Ruſſorum viciſſitudines usquè adTzarem Alexiũ Mihalowicz.

RUſſorum Imperium, quod nunc Moſchoviticum appellamus, ad utramque Boryſthenis oram latè olim extendebatur. At ineunte undecimo æræ Chriſtianæ ſeculo Polonis priùs hinc, & deinde illinc Lituanis illud impetentibus, longâ quadringentorum fermè annorum adverſi Martis irâ valdè acciſum fuit. Totum enim Boryſthenis à fonte ad oſtium ferè tractum cum albâ & nigrâ, ſeu rubrâ, aut parvâ, Ruſſijs, ac ampliſſimâ Severienſi ditione Poloni, & Lituani Ruſſis Principibus per multas expeditiones paulatim extorſerunt. Imò Vitoldus Magnus Lituaniæ Dux magnam etiam Novogardiam, & Pleſcoviam eis anno 1414. eripuit. Verumtamen, cùm ſenior Joannes Baſilides Tartaricæ ſervituti ſe, Moſchoviamque ſuam magnanimo auſo ſubduxiſſet, Novogardiam magnam anno 1477. poſt ſeptennalem obſidionem regnante in Polonia Tertio Caſimiro recuperavit. Quomodo deinceps tranſfugientibus à Lituano Alexandro genero ſuo ad ſe Ducibus Severiæ eam ferè totam in ſuam poteſtatem redegit. Ejus verò filius & ſucceſſor Baſilius anno 1509. Sacerdotum proditione Pleſcoviam, & quinquennio poſt Smolenſciam per transfugam Michaelem Linckzium Sigiſmundo Primo ademptam retraxit.

Stephanus deinde Batoreus trinâ contra Moſchoviam expeditione fortiter, ac feliciter adminiſtratâ ſuperbam junioris Joannis Baſilidis cervicem adeò inflexit, ut pacificam Gregorij XIII. Romani Pontificis interpoſitionem ſpecioſis promiſſis callidus hypocrita imploraret. Vices ille ſuas Antonio Poſſevino Societatis JESU Theologo delegavit, qui, cùm pacta ſalis per leges perpetuæ pacis utriuſque uſui aptas concinnare non valeret, ſuſpendere ſaltem tantiſper eorum voluit iras. Stephanum itaque ad decennales inducias à Joanne præviâ Livoniæ reſtitutione redemptas anno 1582. induxit, ut interea rationem recuperandæ ſuis armis, & expenſis Eſthoniæ à Suecis ſibi extortæ, & per pacta Polonis ſimiliter reddendæ, Iuanus iniret: atque Smolenſciæ, Severiæque pariter reſtituendarum conditiones formarentur.

Stephano ipſis Idibus Decembris anno 1586. Grodnæ ab epilepſia è vivis erepto Sigiſmundus Tertius Joannis Sueciæ Regis Eſthoniæ detentatoris filius octavo poſt menſe ſuffectus fuit. Iuani verò filius Theodorus, qui poſt defunctum anno 1584. quinto Kalendas Aprilis parentem hæreditarium Moſchoviæ ſceptrum leviri Hoduni manibus

moderabatur, quamvis ab obligatione restituendi Esthoniam, quam Suecia ex pacto in electione Sigismundi sui Poloniæ reddere tenebatur, liber esset, Narvam nihilominùs Sueticam in Ingria anno 1590. expugnavit. At quinquennio post operâ Ernfridi Liberi Baronis à Minckowicz, & Nicolai Warcolsch à Nebschitz Rudolphi Imperatoris Legatorum Sigismundus fœdus cum eo ad annos viginti duraturum percussit, quod anno 1598. post hujus mortem cum successore Borisso Hoduno ministerio Leonis Sapihæ Cancellarij Lituaniæ confirmavit.

Anno deinde 1604. qui monachum exuerat, Griska Utrepeia Demetrij Juanowicz ab eodem Borisso Uglitzæ per sicarios clam è vivis sublati personam induit; Attamen, licèt Polonicis fultus auxilijs, imprudenter ductæ imposturæ intra sesquiannum pœnas luit. Vacuum verò Tzareum solium Basilius Juanowicz ex Ducibus Suiskijs communi Moschorum consensu conscendit. Porrò impostor alter priori trucidato haud minùs fallax Tzarem Demetrium se esse, ac tumultui sese suffuratum mentiens novis denuò turbis Moschoviam involuit.

Harum opportunitate Sigismundus an: 1609. die primâ Octobris Smolensciam arctâ obsidione cinxit, unde Moschi tot hostibus impares Tzarem suum Basilium ob adversam fortunam suam fastidiosè despectum exauthorarunt, & Uladislaum Sigismundi filium sub conditione suscipiendi baptismum & fidem Moschovitico ritu profitendi ei subrogarunt. Cùm tamen Sigismundus hanc fœditatem meritò aversans, & Magnum Ducatum ipse post fata demum sua Uladislao tradendum ambiens, eum Moschuam, ut illi efflagitabant, mittere cunctaretur, ipsi verò antè adimpletam hanc conditionem Smolensciam dedere pernegarent, eam tandem Idibus Junijs anno 1611. forti manu expugnavit. Polonos tamèn tunc Moschuam insidentes Moschi deinceps indè ejecerunt; Sed non priùs, quàm totam prorsus urbem incendio ij delevissent, & immanem in inquilinis stragem edidissent.

Tot Injurijs, & damnis Moschovitæ irritati Michaelem Romanowium Filareti Metropolitæ Rosthoviensis filium, nobilis, sed non clari, generis hominem, abdicato Uladislao dominum sibi præfecerunt.

Is solenni adornatâ legatione apud Romanorum Imperatorem Matthiam institit, ut reddendæ Moschis, & Polonis pacis author esse vellet. Exoratus facilè Matthias Erasmum Heidelium caduceatorem ablegavit, qui anno 1615. Wiesmæ inter delegatos utriusque partis medius ultrò, citroquè cursans, eos tamen ad utrinquè grata pacis præscripta adducere nequijt. Quin imò anno statim insecuto Moschi Smolensciam armis irritis tentarunt. Et deindè Uladislaus cum valido exercitu in Moschoviæ interiora penetrans ipsam urbem Moschuam longâ obsidione, & oppugnatione pressit. Cùm tamen & ipse domesticis premeretur angustijs, instituto circa pagum Divulinum colloquio exeunte anno 1618. inducias ad annos bis septem & senos menses partes pepigerunt.

His expirantibus Moschi magno apparatu Smolensciam Duce Michaele Borissowicz Sehino, cui postea uti proditori Moschuæ in publico foro cervices fregerunt, invasêre. Verumtamen à superveniente Uladislao repulsi, male mulctati, & castris tandem exuti, in honestiores pacis conditiones anno 1634. apud rivum Polanovam inter Wiesmam, & Drohobusum consenserunt, per quas Uladislaus omne jus suum ad Moschoviæ Principatum Michaeli cum titulo cedens, Ducatus Smolen-

Smolensciæ, & Severiæ cum suis titulis in perpetuum possidendos retinuit.

Mortuo Michaeli Magno Moschorũ Duci succedit filius Alexius.

Post fata Michaelis subitaneâ morte quarto Idus Julij anno 1645. extincti, etiamsi filius ejus Alexius fœdus hoc renovato erga Uladislaum priùs, & deinceps illo è vitâ ad XIII. Kal. Junij anno 1648. decedente erga Joannem Casimirum ejus fratrem & successorem jurejurando confirmasset, nihilominùs illud postmodum insuper habere voluit.

Urebat Moschos recordatio cladium, quibus Poloni Demetrianæ fallaciæ assertores invasi Imperij sui provincias populationibus & incendijs latè vastaverant. Et vellicabant ad vindictam eorum animos Smolensciensis, & Severiensis Ducatus à Sigismundo difficillimis ob easdem turbas Moschoviæ temporibus ab ea avulsi, & ab Uladislao contra ipsorum conamina per extortas ingratæ pacificationis leges fortiter retenti. Captabant itaque occasionem amissa recuperandi, damnaque & injurias simul ultore gladio Polonis reponendi.

Cautum inter alia Polanowiensis transactionis pacta fuerat, ut ad tollendas in perpetuum dissidiorum ansas, quas eousquè errores titulorum porrexerant, horum certa præscriberetur formula, quâ Reges Poloniæ, & Tzares Moschoviæ invariabiliter in epistolis invicem scribendis uterentur. Collegerant itaque attento studio, & accuratè asservaverant Moschi plures Poloni Regis ad Tzarem literas, in quibus affectato (uti ajebant) contemptu, ut autem Rex prætendebat, incuriâ librariorum, & ignorantiâ Moschovitici idiomatis & characteris errores aliquot levissimi irrepserant. Cùmquè per rebellionem Cosacorum Zaporoviorum retusam Polonicorum aciem armorum, eaque potenter distracta Moschi viderent, capillos optatæ jam diù, & per opportunè sese offerentis occasionis promptâ manu strinxerunt.

Qui per Legatos ad Joannẽ Casimirũ Poloniæ Regem de mutilatis & variatis contra pacta in literis ad ipsum titulis suis.

Per Legatum Georgium Haurilowicz Putzkin ejusque socios questus est prolixè Alexius apud Joannem Casimirum Regem de mutilatis & variatis ex destinato dolo ad sui contumeliam in Regijs literis titulis suis, petijtque, ac pertinaciter ursit, ut in earum cujuscumque conditionis scriptores latâ ab Uladislao perduellionis lege ageretur.

Poloni, qui videbant, hæc à Moschis obtendi, ut illo tam incommodo reipublicæ tempore resiliendi à fœdere causas nanciscerentur, quò obviam consilio irent, responderunt, decrevisse Regem, ut dies accusatis ad dicendam in proximis Comitijs causam condiceretur, ad quæ Alexius nuncios suos accusatorum partibus functuros cum probationibus mitteret, certus, quòd in sontes etiam pœnâ capitis Rex esset animadversurus.

Atque de varijs authorib', qui victorias Uladislai IV. contra Moschos scripserãt, expostulat.

Legatus Putzkin admisso Regis decreto alteram produxit, majoriquè graviorum verborum mole exaggeravit querelam. Quòd, nimirum, Joannes Alexander Horczin, Eberhardus Wassenbergius, Twardovius, Academia Vilnensis, alijque libris recenter cum scientiâ, & consensu Regis, Senatûs, & Ordinum vulgatis Uladislai de Moschis trophæa, de Moschoviâ triumphos in summam defuncti Tzaris Michaelis, procerum, ceterorumque omnium Moschorum ignominiam prædicassent. Hoc autem fœderis Polanowiensis, cujus præscripto illa æterno debuissent silentio suffocari, apertam fuisse violationem, necessariò ab Alexio armis vindicandam, ni huic Smolensciæ traditione,

& proceribus quinquaginta aureorum myriadum solutione pro inflictâ injuriâ Rex, & Respublica satisfacerent.

Responderunt Poloni, ab accusatis scriptoribus liberis hominibus in liberâ Republicâ libros à Moschis impugnatos Rege, ac Senatu inscijs editos fuisse. Quomodocumqué tamen res se haberet, non intelligere se, quâ congruentiâ læsam ab illorum scriptis Tzaream existimationem Smolensciæ restitutio, & irrogatam Moschoviticæ genti injuriam auri pensio possent compensare. Futurum potiùs, ut per has viris Principibus, & honestis hominibus indignas prorsùs injuriarum suarum nundinationes eorum fama magis periclitaretur.

Non fuit ore tam duro legatus, ut in propositione persisteret; Sed declaravit, abundè sibi satisfieri à Polonis posse, si paginæ illæ ex libris detraherentur, quæ Tzari & genti suæ injuriè detraherent, ut publico igne meritò exustæ non meritæ à Moschis injuriæ actionem extinguerent, & violatæ temerè Majestatis pœnas darent. Quod obtinuit. Sed quamvis combustæ paginæ illæ fuerint, memoria tamen eorum, quæ continebant, combusta nequaquam fuit, imò per flammas illas illuminata luculentiùs claruit. Excitata enim inde hominum curiositas fuit ad noscendum, quid tandem esset id, quod Moschovitæ tantâ contentione occultatum vellent, ut ejus propalatores ad ignem damnarentur. Et verò insipientia Anticyram ad bibendum elleborum amandari digna est, ut succensere quis velit scriptoribus ad posteros, quæ ipse vel peccavit, vel ab adversâ fortunâ passus fuit, veraciter tradentibus. Etenim quoad priora ipsemet, ea minimè committendo, occurrere potest, ne scribantur. Ni fecerit, quâ justitiâ poscit, ut major bonæ famæ suæ ratio ab extraneo quoquam scribendo habeatur, quàm ipse delinquendo habuerit? Quoad posteriora verò, cùm verti ipsi vitio nequeant, quæ contraria prudentibus suis conatibus accidunt, & ab iniquâ suâ sorte temerè immissa æquo animo fortiter sustinuit, non est, cur indignetur, quòd scriptis consignentur, quæ fortunam, non ipsum, culpant.

Satisfacit huic querelæ Ioannes Casimirus jubẽdo juxta legatorum instãtiam, ut paginæ aliquot librorum ab accusatis Authoribus editorum comburerentur.

Prosecuturi deinceps introductam de titulis actionem comparuerunt præstituto tempore in Comitijs Varsaviæ habitis Moschuâ missi Affanasius Osypowicz Ronlczyczowius, & Almasius Ivanowius. Post actam ad amussim Polonici juris magnâ partium contentione causam ex comitiorum sententiâ Rex Joannes Casimirus definitivè pronunciavit.

Et alteram sententiâ in Comitijs contra reos ferendo.

I. Actionem hanc merè personalem quoad vitâ jam functos ex Reipublicæ lege extinctam esse, nec in eorum hæredes posse transire.

II. Uladislai fratris constitutione de titulis non teneri eos, qui ante illam errores in ijs commisissent.

III. Si qui purgare innocentiam suam jurejurando poscerent, juxta Reipublicæ jura hoc eis haud esse denegandum.

IV. Erroris alicujus levis, qui ex incuriâ, aut ignorantiâ præter intentionem scriptoris irrepsisset, non esse habendam rationem.

Et V. Qui in vivis agentes legitimè citati sivè personaliter, sivè per procuratorem judicio se sistere neglexissent, secundùm Reipublicæ sancita perduellionis pœnâ damnarentur.

Non acquievêre huic sententiæ Moschi; sed contra eam, quam iniquam & delusoriam dicebant, protestati, nequè ejusdem exemplar Domino suo deferre voluerunt.

Cui Moschi haud acquiescunt.

Datis itaqué ad Alexium literis, & ablegatis deindè ad eum Alberto

Prælawski, & Casimiro Uniechowski demonstrare ei sententiæ à se latæ æquitatem Joannes Casimirus conatus est; sed incassum. Respondit enim Alexius, missurum se propediem magnos legatos, qui pœnam de sontibus à Rege & Republicâ efficaciùs postularent.

Convenerunt ergo Anno 1653. magni Tzarei legati Regem in castris ad Leopolim agentem, repetitoqué postulato post multa utrinqué adducta dixerunt tandem, Dominum suum libenti animo hanc desertorum instantiam, si tanti apud Regem ponderis suam viderit fuisse interventionem, ut rebellionis crimen Cosacis Zaporovijs condonaret, eosque obliteratis omnibus præteritis in sinum gratiæ suæ clementer reciperet.

Mittuntur ab Alexio alij Legati, qui pro Cosacis interveniunt.

Rex ad excludendum quoscumqué belli prætextus commisit nonnullis ex proceribus, ut rationes Tzari in hâc suâ petitione gratificandi cum legatis ejus dispicerent. Verùm enim verò, cùm Moschi pro rebellibus pacta Zborowiensia repeterent, & Regij ea per recentiorem repetitam rebellionem ab ipsismet Zaporowijs iteratò proculcata fuisse, ideoque illos eorundem beneficio suâ culpâ bis cecidisse, efficaciter demonstrarent, instarunt legati, ut saltem radix contentionis cum Zaporovijs succideretur, supprimendo religionem, quæ à consensu cum Romanâ Ecclesiâ Unitorum appellata in extirpationem Græci ritûs semper conspirando bellum illud Zaporovijs conflaverat. Repulsi tamen constanter cum exaggeratione facinorum, & sacrilegiorum à Zaporovijs ubicumqué in homines Græcæ, ut ipsi, addictos religioni, eorumqué templa, & sacram supellectilem patratorum acquiescere sunt visi; nam detestatis Cosacorum sceleribus, ijsqué indignantes plenè sibi, & Domino suo satisfactum esse professi sunt.

Quod non obtinent.

Quomodo nec, ut supprimerentur uniti.

Vix tamen ad Alexium redierant, cùm ille misso exercitu Kyoviam, Bialoczerkuiam, aliaque loca sibi à Zaporovijs in pignus fidelitatis tradita suis firmavit præsidijs, & rebelles in suâ contumaciâ confirmavit. Mox promotâ in Albam Russiam invasione eâ totâ brevi potitus fuit. Nec contentus; sed à successibus animos sumens, universam Lituaniam defensoribus destitutam illatâ vi exustam, excisam, vastatam sibi subjecit.

Alexius arma contra Polonos movet.

Inter hæc mala, aliaque tam domesticæ proditionis, quàm Sueticæ invasionis diù conflictatus Joannes Casimirus tandem oppressus succubuit, & Regno exutus ad asylum in Silesiam cum conjuge Ludovicâ Mariâ confugit. Inde Augustissimum Imperatorem Ferdinandum Tertium se: re: amitinum suum confidenter rogavit, ut sequestrem se pacis cum Moschoviâ interponeret, futurum enim, ut potentissimo hoc hoste amoto ipsi ab oppressione, quæ extorrem eum fecerat, respirare daretur.

Joannes Casimirus cum Reginâ Ludovicâ Mariâ in Silesiam se recipit.

Annuit petitioni Ferdinandus, ablegavitqué sine morâ Anno 1655. Allegrettum de Allegrettis, & Joannem Theodorum à Lorbach, qui suo nomine Moscho Tzari pacem cum Polonis ineundam suaderent, ejusque leges ad partis utriusque placitum amicâ persuasione arbitrarentur. Cùmqué præcavere vellet, ne ulla, vel extrinseca, causa Moschovitis daretur suspicandi, quòd ex composito cum Polonis legationem illam adornasset, ne timorem in his indè conjectantes duriores ejus sanciendæ conditiones præscribere præsumerent, voluit, ut ablegati sui evitatis Polonicis ditionibus per Germanicas Lubecam profecti, navi ibidem conscensâ in Livoniam navigarent, Moschuam indè petituri.

Ad quorū instantiam mittuntur in Moschoviam, à Ferdinando III. Imperatore legati ad conciliandam inter Polonos, Moschosqué pacē.

Admisit Alexius oblatam operam, & instituto Anno 1656. Vilnæ legatorum utriusqué partis conventu, cùm dirimi ab industriâ caduceatorum perpetuâ pace contentiones minimè possent, ad Polonica tamen tunc

Qui inducias tantùm obtinent.

tunc proximè futura comitia pactis inducijs die 3. Decemb. dilatæ fuerunt. Magno utiquè Polonorum commodo, dum interim Moschus omnem iram suam contra Suecum in Livoniam effudit, undè ipsis postmodum hunc hostem aliorsum distractum, auxiliariorum maximè Cæsaris armorum ope, à Regni sui detentione deturbare proclivè fuit.

Sed ijs violatis Imperator Leopoldus authorē cum Collegâ in Moschoviam ablegat, ut de pace agāt.

Utrinque tamen parùm religiosè armistitij pacta custodita fuêre. Quare denuò recrudescente bello Augustissimus Rom: Imperator Leopoldus Dominus meus Clementissimus, ut lachrymabilis Christiani sanguinis effusio sisteretur, & universo Orbi aquilonari mediante aquilâ Austriacâ alma pax redderetur, paternis voluit vestigijs insistere. Mihi itaquè & Horatio Gulielmo Caluuccio Sacri Romani Imperij Equiti, atque in dicasterio Interioris Austriæ justitiæ Sacerdoti benignissimè mandavit, ut maturato itinere ad Alexium proficisceremur, amicam Majestatis suæ Cæsareæ interpositionem ei oblaturi, cujus admissæ ministri postmodum esse deberemus.

Eidem autem, quo Augustissimus parens suus motus fuerat, respectui inhærens, Poloniæ Regiam declinare nos jussit, cùm priùs à Jacobo Curlandiæ Duce petijsset, ut collimitaneos Moschoviticæ ditionis Præfectos de futuro nostro adventu præmoneret, quò statim, ac eò accessissemus, excipi, & nullâ interjectâ morâ rectâ ad Tzarem deduci possemus, Antiqua enim Moschovitarum consuetudo exterorum Principum legatos ab ingressu in provincias suas arcet, quamdiù Magnus Dux de eorum adventu certior redditus introsuscipi eos non mandaverit.

Discedunt Viennâ, & per Moraviam, Silesiamque Gnesnam veniunt.

Ad XIII. Kal. Mart. Anno 1661. Viennâ discedentes nono Olomucium prisco nomine Eburum Marcomannorum regionis caput inivimus. Hic à recto minoris Poloniæ itinere devij, ut Curlandiam adiremus, viam flexinus, & ad lævam conversi Silesiorum metropolim, conditoris, sivè instauratoris sui, Uratislai Bohemi nomen retinentem, bisque centenos mille passus Viennâ distantem tertio Kal. Mart. ingressi fuimus. Ubi à civico Magistratu in obsequium communis Domini per binos Senatores visitati, & Liberi patris xenijs donati fuimus.

Post biduum Uratislauiâ exeuntes ad quadragesimum quintum indè lapidem oppidulum Militscium prætervecti limites Poloniæ Majoris apud Freyhainium attigimus. Per hanc quinquaginta passuum millia progressi apud pagum Pogorelitzium trans fluvium Vartam pontone trajecimus. Indè ter quindecim millibus emensis Gnesnam venimus, urbem ab aquilarum nido ex augurum consilio circa annum nostræ redemptionis 550. à Lecho Polonorum primo Duce ejus conditore denominatam.

De Urbe Gnesnâ.

Hic ille, ejusque posteri usque ad Cracum Cracoviæ auctorem, & incolam, hìc deinceps Piastus, plurimiquè ejus descendentes sedem habuerunt. Et hùc Boleslaus Chobri Piasti atnepos martyris Adalberti secundi ibidem Archiepiscopi corpus ab interfectoribus Prussis redemptum transferri, ibidemquè decenter tumulari curavit. Archiepiscopatus siquidem dignitate urbs illustratur, à primo inter Polonorum Duces Christiano Miecislao Piasti abnepote circa annum 965. sedente in Petri Cathedrâ Joanne XIII. eum confirmante institui. Cui paulò post quartodecimum ab Incarnato Deo seculum novus splendor accessit, cùm Nicolaus Tramba à Concilio Constantiensi Primatialem in Poloniâ dignitatem consecutus est. Et major, cùm post seculum Joannes Laski perpetuæ in Poloniâ Pontificiæ legationis munus non tantum sibi

ſibi ſoli, ut olim Henricus Kitlitzius ab Innocentio Tertio; ſed & ſucceſſoribus ſuis à Concilio Lateranenſi obtinuit. In politicis autem Archiepiſcopus Gneſnenſis ſummè poſt Regem conſpicuus eſt, imò Interregni tempore Regis umbram aliquam repræſentat, præclariſquè ſemper prærogativis excellit.

Indè poſt triginta paſſuum millia apud oppidum Pacoſſum Notesio trajecto Brombergam, ſivè Bidgoſtiam, Regiam in Pomerelliâ urbem flumini Berdæ incumbentem, pariquè intervallo à Pacoſſo ſejunctam, per nuperam Suecorum in Poloniam irruptionem reciprocante ſucceſſus Marte miſerabili ſui concuſſione captam, & recuperatam, venimus. Ingreſſu tamen in eam cives nos ferociùs, quàm Suecos, prohibuere. Quapropter in peſſimo extra mœnia diverſorio pernoctare debuimus.

Pomerellia, olim Pomeraniæ pars à Guttonibus ex aboriginibus Vandalis gente Germanicâ habitata, à Sarmatis deindè Venedis, ſivè Vendis, eorum nomen ſibi aſſumentibus occupata, Caſſubiæ partem comprehendens, diù proprijs ſuis Principibus paruit, donec anno 1290. à Meſtovino ſubditorum precibus annuente Majoris Poloniæ Duci Primislao, poſthabitis agnatis anterioris Pomeraniæ Ducibus, ac filiabus ſuis Rugiæ Principi, & Adolpho Holſatiæ Comiti nuptis, teſtamento legata pomum Eridis inter hos fuit. Sed dum decertant, Teutonicus Ordo armatus & ipſe concertationi accurrens prævaluit, ita ut anno 1310. ſubactam Pruſſiæ ſuæ Æſtijs extortæ adnecteret. De Pomerelliâ.

Etenim, cùm incurſionibus continuis Maſovia ab ethnicis Pruſſis miſerè vaſtaretur, Conradus Dux vires ſuas ad eam tuendam impares ſentiens, onus hoc Friderici II. Rom: Imperatoris auctoritate anno 1226. die 29. Maij in Marianos equites, è Syriâ pridem à Saracenis exactos, & à quarto Magiſtro Ordinis Hermanno de Salzâ tunc rectos, derivavit, regione, quæ à Viſtulâ, Mocrâ, & Dervanciâ fluentis concluditur, eis attributâ, adjectoquè inſuper univerſo Culmenſi tractu ſibi reſtituendo, cùm debellatis Pruſſis provincias his extortas illi ex pacto cum eo partirentur. Crucigeri itaquè impigrè rem gerentes Pruſſos victricibus armis devictos ſubegere, & deindè ab Uladislao Loctico Poloniæ Rege in ſubſidium oppugnatæ à Joanne, & Valdemaro Marchionibus Brandeburgenſibus arcis ſuæ Gedanenſis acciti eam liberatam ſibi pro belli expenſis retinuerunt. Et anno 1310. etiam oppidum expugnarunt, univerſamque Pomeraniam ab iiſdem Marchionibus Henrico Imperatore aſſentiente coemptam ſibi aſſeruerunt. Bello deindè per varias viciſſitudines diù protracto Poloni, & Crucigeri inter ſe decertarunt, quouſquè hi anno 1343. Magno Caſimiro diploma extorquerent, quo conſentientibus Regni ſui laicis proceribus omne ſuum ad Pomeraniam, ditionemquè Culmenſem jus in illos contulit. Porrò anno 1408. tantâ ſuorum ſtrage Crucigeri à Jagellone ad Grunevaldum cæſi ſunt, & tantâ impotentiâ flagitioſum in ſubditos ſuos imperium inteſtinis odijs diſcordes exercebant, ut hi tunc ad victorem, atque anno deinceps 1454. adminiſtrante Ordinis Magiſterium Ludovico ab Erlingshauſen ad illius filium Caſimirum ferè omnes deficerent. Tantumquè abfuit, ut amiſſa ſucceſſores retraherent, quòd potiùs ipſimet Polonis homagium præſtare fuerint adacti. Tandem Albertus Friderici filius ex Marchionibus Brandeburgicis lineæ Onolsbachianæ trigeſimus quartus Ordinis Magiſter avitæ Catholicæ religioni vale dicto Lutheri doctrinam ſectatus anno 1525. VI. Idus Martij avunculo De Pruſſiâ.

C ſuo

ſuo Sigiſmundo Primo Poloniæ Regi Caſimiri filio jus Ordinis in totâ Pomerelliâ, & parte Pruſſiæ ceſſit,retentâ hujus longè ampliori parte fiduciario jure ſub Ducis in Pruſſiâ titulo in hæredes ſuos tranſmittendâ. Indè diviſa Pruſſia in Regalem, & Ducalem fuit.

De Pruſſiâ Regiâ. Pruſſia Regia Varmienſi, & Culmenſi conſtat Epiſcopatibus. Culmenſi, Marieburgenſi, & Pomerelliæ Palatinatibus. Torunio, Elbingâ, & Gedano majoribus, plurimiſque alijs minoribus urbibus.

Politicum ejus regimen tribus incumbit Ordinibus. Conſtituunt primum Epiſcopi Varmienſis, & Culmenſis: Palatini, Caſtellani, & Succamerarij, qui ſunt limitum judices, Culmenſes, Marieburgenſes, & Pomerellienſes: majoreſquè civitates Torunium, Elbinga, & Gedanum. Horum conſilio omnia Pruſſiam, ſuam concernentia Rex dirigere tenetur.

Alter Ordo nobilitatis eſt, quæ conventus ſuos, & diſtrictus peculiares habet, utpotè Culmenſis Kowalewi, & Golubæ: Marieburgenſis Chriſtiburgi: Pomerellienſis Derſaviæ, Suece, Ticholiæ, Glukoviæ, Mirachoviæ, Putzki, & Lawenburgi nunc in Electorem Brandeburgicum cum Bythoviâ alienati. In quorum ſingulis à judice, & Scabinis ex ſuo corpore deſumptis jus in cauſis ſuis civilibus audit.

Tertius autem ex minoribus conſtat civitatibus, quæ ſingulæ oppidanis ſuis juſtitiam adminiſtrant.

De Pruſſiâ Ducali. Ducalis verò Pruſſia in plures olim provinciolas diviſa, nunc ſub Samblandico, Natangico, & Oberlandico comprehenditur circulis. Hi omnes devoluto ab Alberto Anno 1568. 20. Martij fato functo in ejus filium Albertum Fridericum, ejuſquè pro tempore curatores, atquè poſt ejuſdem Anno 1618. 28. Auguſti ſubſecutam mortem in Georgium Wilhelmum Electorem Brandeburgicum ſucceſſivè jure, nunc hujus filio Friderico Wilhelmo,ab omni clientelæ nexu per recentia Anni 1657. pacta Bidgoſtienſia ſoluto, parent.

Ducatus totius adminiſtratio quaternis præſertim Magiſtratibus commiſſa eſt. Primum locum obtinet ſupremum Regimen, ad quod Ducis Vicarius, Provinciæ ſupremi Aulæ Præfectus, Burgravius, Cancellarius, & Mareſchallus adſciſcuntur. Secundum Conſiliariorum Provincialium Collegium ex quatuor Capitaneis majoribus, & octo minoribus ex nobilitate omnibus conſtitutum. Qui ſinguli capitaneatus ſui nobilibus, ſicuti municipia civibus ſuis, jus dicunt. Tertium ſupremum Appellationis tribunal nuper Anno 1657. inſtitutum, quod ex Præſide, quinque nobilibus, & tribus Jureconſultis conſtat. Et quartum Judicium Aulicum, cui ſub Præſide nobili aſſident quini nobiles, & trini ex civium cœtu. Duos habet Provincia Ordines, equeſtrem alterum, qui Comites, Barones, & Nobiles includit, civicum alterum ex civitatibus conflatum, quæ ſigillatim in Comitijs provincialibus ſuffragium ferunt.

Poſt terga itaquè relictâ inhoſpitali Brombergâ quadraginta millium itinere Tucholiam eidem adjacentem flumini, & Suecici belli oppreſſione adhuc languentem ingreſſi ſumus. Indè quinquaginta paſſuum millia vecti Schoiniciam, ſeu Scarſeviam, oppidum cum arce Ferſæ imminens amni Gothici & ipſum Martis injuriâ afflictum, in quo Palatini tribunal nobiles judicantis rabularum clamoribus ſtrepit: biſquè duodena paſſuum millia ulteriùs pergentes Gedanum celeberrimum ad mare Balticum emporium ad IV. Idus Martij inivimus.

Quòd

Quòd habuerit Dantiscum conditores Danos, non Visimirum Poloniæ Regem, ut Gaguinus autumat, evinci ex nominis etymo posse videtur, quin imò Pontanus in suâ rerum Danicarum historiâ affirmat, repertum à se apud Pomeranorum Chronographos fuisse, quòd, cùm Rex Daniæ Valdemarus I. Sobislao Pomeraniæ Principi circa Annum 1165. bellum mari intulisset, arcem, seu propugnaculum Danswicum ad Vistulæ ostium excitaverit; Quamvis Cluverio popularibus suis adulanti libuerit hanc etymologiam è cœlo derivare, dum à sinu Codano, vel Godano, quod nunc mare Balticum appellamus, imò potiùs ab utriusque auctore, antiquo, scilicet, Germanorum Numine Dan, sivè Godan, vico nomen inditum fuisse asseruit. Sobislaus tamen, qui mox Valdemaro discedente eum occupavit, jura civitatis primus ei dicitur concessisse. Ab ejus autem successoribus in Marchionum Brandeburgensium, ab his in Polonorum, & per eos in Marianorum equitum possessionem transijt, quorum excusso jugo Anno 1454. Casimiro Jagellonidi Poloniæ Regi certis pactis ultrò se subjecit. Et Anno 1632. in coacto Varsaviæ post mortem Sigismundi Tertij ad successorem eligendum generali Ordinum conventu prærogativam ferendi in electione Regum suffragium obtinuit. Ab Anno tamen 1343. urbs vetus, quomodò deinceps nova, mœnibus cincta fuerat. At, cùm ab illis arenæ montibus à meridie & occasu sibi imminentibus aliquam in tecta sua tempestatem deijci posse videret, eos Anno 1656. & sequenti, dum Carolus Gustavus Sueciæ Rex exitium ei intentaret, suburbijs vel dirutis, vel incensis, firmissimis munivit operibus. In Reipublicæ administratione primas obtinent partes quaterni Consules, cum bis septenis Senatoribus, ex quibus Rex quotannis Burgravium suum eligit. Secundas Scabinorum, quos judices, sivè judicij adsessores diceres, Magistratus, ad quem cùm civilium, tum criminalium causarum notio spectat. Et tertias magnum centumvirorum concilium, datâ tamen in multis ad Regem provocatione. Plurimi ibi Lutheri assecla, non pauci Calvini, paucissimi priscæ Catholicæ Romanæ fidei. Omnes tamen pari jure libero suæ quique religionis exercitio gaudent. Ibi Senatus pro suâ erga Sacram Cæsaream Majestatem reverentiâ binis ex corpore suo, qui nos visitarent, missis, honorario vino nos donavit. De Urbe Gedanensi

Ad XVI. Kal. Aprilis profectionem nostram prosequentes statim extra Dantiscanam urbem exundantem Vistulam, olim Vandalum dictum, antiquissimis temporibus inter Germaniam, & Sarmatiam terminum, labore non exiguo pontonibus superavimus. Prosequitur Author iter.

Per decies deindè septena arenosæ viæ passuum millia oram maris Baltici, quod Melæ, & Plinio sinus Codanus, Ptolomæo Venedicus, Tacito verò mare Suevicum est, quà oblongus utrinquè ab æquore, & æstuario aggestæ arenæ cumulus, modo Neringa insula appellata, Gedanensis usquè ad pagum Armlenium, & indè Natangiensis jurisdictionis, se extendit, legentes ad Pillaviense trajectum quartâ post die cum sole oriente pervenimus. Silebant venti, undè per summam malaciam à nautis Pillaviam feliciter transvecti fuimus. Et Pillaviam venit.

Pagus iste (frequentem accipenserum piscationem si exceperis) penitùs ignobilis vix à Cosmographis notaretur, nisi duplex apud eum excitatum munimentum eundem illis commendasset. Utrumquè autem Habi faucibus, per quas in Balticum aquas suas evomit, & vectigalia deglutit, ita imminet, ut navigia per eas commeare sine maximo di-

scri-

fcrimine ijs invitis minimè poffint. Horum & vigiliarum fimul fummus præfectus Petrus de la Cave humaniffimo nos officio profecutus eft.

Eodem die ulteriùs profecti vidimus à dextris in æftuarij litore oppidum Fifchhufium, Anno 1269. à Crucigeris eo loci, ubi ab Ethnicis incolis Anno 997. IX. Kal. Maij Sanctus Adalbertus, Pragenfis priùs Epifcopus, deindè Archiepifcopus Gnefnenfis, palo alligatus, feptemque transfixus haftis martyrio affectus fuerat, conditum, & deinde Epifcoporum Sambienfium fedem, donec Georgius à Polentz Ecclefia hâc fponsâ fuâ fpirituali cum religione repudiatâ in amplexus Balgenfis fœminæ ruens, eandem Alberto Primo in Pruffiâ Duci in perpetuum ufum traderet alienatam.

Indè Regiomontum. Poftero autem quinque & triginta millium itinere Regiomontum inivimus, urbem amplam à Sexto Teutonici Ordinis Magiftro Poppâ ab Ofterling Anno 1260. in Ducatu Sambiæ, fivè Samlandiæ non longè ab oftio Pregolæ fluminis Angerapij, & Alliæ undis commixti conditam, & in honorem, & memoriam Ottocari Regis Bohemorum, cujus auxilio provinciam illam Crucigeri fubigerant, Konigsbergam vocatam, à Bartholdo Auftriaco Anno 1300. oppido de Lebenick, & à Winrico Kniprode Anno 1380. tertio oppido Kniphoff appellato auctam, atquè nunc frequenti academiâ fub Lutheri aufpicijs ab Alberto Duce fundatâ, & Ducali fede Polonicæ jam tutelæ fubductâ confpicuam.

Atque per peninfulam Curoniam Memelam. Nec datâ morâ vix ortâ luce indè moventes Sambiam priùs tranfverfim fecavimus. Peninfula dein Curonia ab indigenis Neringa dicta, quam longus inter Balticum mare, & Curonienfe æftuarium affurgentium arenarum efficit tractus, nos excepit. Poftquè centena paffuum millia pelago ferè femper lævas rhedarum noftrarum rotas placidè alluente in confpectum Memelæ arcis VIII. Idus Martij à vectoribus noftris expofiti fuimus. Undè in eam cum folis equis noftris, & farcinis navigio transfretavimus.

Excitata illa poft oppidum fuum Chriftimemel Anno 1279. ædificatum in extremâ Pruffiâ prope Ragnetam apud flumen Memel, ubi dulces undæ Curoniæ cum falfis marinis commifcentur, ad propulfandas Lituanorum incurfiones Anno 1312. fub Tertiodecimo Teutonici Ordinis Magiftro Carolo Beffarto Trevirenfi fuit, ingentiquè vallo, ac foffâ munita.

Memoratæ iftæ utriufquè Neringæ arenæ cum Sudiniâ, fivè Sudaviâ, inter eas, & mare prominente linguâ funt illa Venedici finûs litora, in quæ Zephyro hinc, aut illinc Boreâ tempeftatem excitante evulfum è finu fuo fuccinum, feu electrum, prifcis gleffum, herbâ fuâ, feu mufco, involutum, æquor ejectat, quod nos ibi ipfi, licèt feri poft vindemiam racematores, legimus.

Memelæ fivè arcis præfectus, fivè urbanus Magiftratus tam inurbanè erga nos fe habuerunt, ut exorari fe à noftris precibus paffi non fuerint, ad mandandum, ut nobis de vehiculis ufquè in proximam Curlandiam pro mercede profpiceretur. Ibi itaquè totum biduum hærere debuimus, donec in vicariam operam pagana ploftella conduceremus, quibus ad V. Kal. April. quinque & viginti mille paffus profecti Heiligaviam Samogitiæ vicum venimus, ibique pernoctavimus.

De Samogiâ. Samogitiæ Ducatus magni olim Lituaniæ ad proferenda pomæria fua momenti, nunc amplitudinis ejus acceffio, hanc, Semigalliam, Curlandiam, maris Baltici, Curonij lacus, Nemenique amnis undas limites habet.

habet. Sylvis obsitus est, in quibus frequentes pererrant alces, & frequentiora apum examina mel fabricant laudatissimum. Glebam tamen habet feracissimam, quæ ligno, non ferro, proscinditur. Æstij origine Germani eum olim cum Prussiâ, & Livoniâ incoluere. Receptis verò decimn pnst nostram reparatam salutem seculo Italis Columnis, per varia tempora à vicinis Prussis armis exercitus, tandem in Lituanici corporis, cujus diù altor fuerat, membrum cooptatus, à Vitoldo Prussis Crucigeris Anno 1404. traditus fuit. Qun tamen quadriennio exacto pœnitudine ductus eos per Romboudum Mareschallum inopinatò exuit. Cùmqué illi triennio pnst per Turoniense cum eo,& Jagellnne fœdus jure ad illum fun se abdicassent sub lege, eum denuò, postquam ambo fatis concessissent, recipiendi; ad renunciandum tamen huic in perpetuum pacto Anno 1422. adacti fuerunt. Interim incolæ Jagellone Apostolicè adlaborante, & dundecim parochiales ecclesias juxta numerum districtuum fundante, & dotante, ad Christiana sacra conversi, Anno 1417. IX. Kal. Nov. primum Episcnpum Matthiam à Legatis Constantiensis synodi Archiepiscopo Leopolitann, & Episcnpn Vilnensi urgente eodem Jagellone acceperunt, sede ejus Mednicıæ ad Wirzwitzam amnem locatâ, cui nunc Alexander Sapieha vigesimus sextus Antistes præest, cujusque suffraganeus Episcopus est Spigacensis. Captum quidem Anno 1655. à Moschis nobile Palatinatûs Trocensis in ipso Viliæ, Nemeniqué confinio nppidum Cauna, atqué incendio ferè deletum fuit, verumtamen, licèt eidem ad annum usqué 1662. incubuissent, ulteriùs se nihilominus in collimitaneæ Samogitiæ Suecos jam respectantis inexplorata sibi nemora inserere abhorrentes intactam eam reliquerunt. Non sic Sueci, qui eâ direptâ etiam humiles illos laboriosissimi roboris equns, quos frequentissimos alebat, ferè omnes abegerunt.

In Curlandiâ nomine Ducis Jacobi author excipitur & Grobinum ad eum deducitur.

Alterâ die, cùm statim extra vicum decurrentem ei agnnminem fluvium inter Sudaviam, & Curlandiam limitem navi transmisissemus, paululum progressi vidimus opperientes adventum nostrum quatuor ex Ducis Aulâ nnbiles provinciales, qui cum tribus rhedis nnmine Domini sui nos nfficiosè exceptos Rutzaviam ad decimum indè lapidem deduxerunt. Cùmque sequenti octonis passuum millibus decursis circa vesperas ad bis mille Grobinn appropinquaremus, nbvium habuimus Joannem Fridericum Reck Provinciæ Aulæ Præfectum cum quatuor alijs rhedis multis nobilibus stipatum, qui nos denuò momine sui Ducis perhumaniter excipiens in ipsâ sui Domini rhedâ in arcem introduxit. Ibi in atrio ex rhedâ excuntes ipse Dux nos excepit, & in cubicula hospitalia deduxit.

Postero die tam erga illum, quàm ejus conjugem Aloysiam Charlottam Friderici Wilhelmi Electnris Brandeburgici sororem Principem prudentissimam officio à Cæsare nnbis clementissimè injuncto satisfecimus.

De Livoniâ.

Livoniæ amplam ad sinum Chylipenum regionem incoluerunt olim Venedi, gens Sarmaticas quibus submotis Æstij Germani à Rheni, sivè potuit Visurgis ora longe ante Christi adventum illò transmigrati successere. Hi moribus quidem fuere rudibus; sed nativâ simplicitate dociles ad politinres. Quamobrem sub Imperio Friderici Ænnbarbi appellentibus ad litora sua mercaturæ gratiâ popularibus suis Germanis faciles ad commercium se concesserunt, ab ijsqué edncti fuêre, non tantùm in compendium rei familiaris, prout Germanorum osnr Piasecius jocatur, ne more suo prisco abijcerent ceram exsucto melle, sed in lucrum.

D longè

longè magis æstimabile, ne ulteriùs derelicto fonte aquæ vivæ foderent sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquam: Ne omnipotentis DEI salutari invocatione neglectâ nihil potentium Dæmonum perniciosam opem ulteriùs implorarent. Nam Meinhardus Canonicus, sivè Monachus, Segebergensis ijsdem permixtus eò Anno 1170. adnavigans, ut pretiosas Livonicarum margaritas animarum incommodorum suorum, & vitæ, si opus foret, impendio emeret, multas sudoribus suis comparatas Catholicæ fidei monili intexuit, & in supremum tandem earundem institorem ab Archiepiscopo Bremensi Hartwicn II. consensu Innocentij Tertij Pontificis Maximi consecratum evasit. Verumtamen, cùm à paganis, & Schismaticis Livonia tunc ferè undiquaquè cingeretur, plures, qui ibi domicilia fixerant, Germani in præsidium suum, & incolarum, quos sub clypeo protectionis suæ tuendos Christianâ charitate susceperant, hortante Alberto Episcopo Livoniæ Tertio sacræ militiæ, cujus tessera erant duo rubei gladioli cum stellâ circa pectus decussatim pallio assuti, sub fratrum Ensiferorum titulo nomina dederunt, electisqué ex suo corpore Wieno Magistro, & commendatoribus, qui cum Archiepiscopo Rigensi, & Præsulibus Dorpatensi, Revaliensi, Osiliensi, & Curoniensi, quos auctoritate Romani Pontificis instituerunt, totius regionis administrationem gererent, diù vicinorum injurias à finibus suis validè propulsàrunt. Fatiscebat tamen undiqué impetitus sub onere succollato impar viribus Ordo, quapropter Volquinus ejus Magister eum Teutonico in Prussiâ Cruciferorum Ordini, cruce ipsius cum patrocinio sub tributarij obsequij promissione assumptâ moderante ejus Magisterium Conrado Turingo conjunxit. Albertus tamen Brandeburgicus hujus tribus ferè post seculis successor acceptâ à Livoniensibus equitibus ingenti auri vi obedientiam eis, & tributa inposterum omninò remisit.

Per rimas deindè Prussiaci exempli irrepserunt in Livoniam Lutheri dogmata, quæ universus equitum ordo priùs, & mox ipsi Episcopi tam avidè admisere, ut eorum singuli contra prioris instituti placita thori sociam sibi assumerent, & Ordinis, vel Ecclesiæ fundos, ac prædia, venderent, vel in liberos suos hæreditario jure transmitterent. Satagentes autem, quæ sic occupaverant, valido præsidio firmare, Sigismundum Augustum Poloniæ Regem suis opportunum ausis judicarunt, norant enim eum rerum fidei incuriosum, & non dubitabant, quin exemplum parentis Sigismundi, qui Teutonicorum Equitum nomen in vicina Prussia expunxerat, esset imitaturus. Huic itaque conciliatore Nicolao Radzivilio Nigro Palatino Vilnensi Calvini sectatore Magister Ordinis. Gothardus Ketlerus nobilis Westphalus Anno 1559. ultimâ Augusti die priùs Vilnæ, deindè XVI. Kalendas Martij Anno 1560. Rigæ: & Wilhelmus Archipræsul Rigensis, etiam consentientis Collegij Canonicorum suorum nomine, postridiè ejus diei Livoniam cum Urbe Riga subjecerunt. Curlandiam tamen, & Semigalliam Ketlerus tanquam Poloniæ beneficium pro se, proleque suâ retinuit, pro quibus tandem Anno 1561. quarto Kal. Decembris Vilnæ ipsi Sigismundo Augusto clientelaris obsequij præstitit jusjurandum, acceptoqué Ducis in Livonia Curlandiæ, & Semigalliæ titulo crucem ei, aliaque Ordinis insignia tradidit.

De Curlandiâ.

Magnus verò Holsatiæ Dux etiam Episcopatum Piltensem, sivè Curoniensem, ab ejus Episcopo Joanne à Muninchausen Anno 1559. Friderico Secundo Daniæ Regi venditum, & ab hoc ipsi, utpotè germano

no suo, loco paternæ in Ducatu Holsatiæ hæreditariæ portionis anno subsequenti attributum, cum omnibus Ultradunensibus, quæ Mariæ uxoris suæ patruo Juano Moschorum Tzari eripuerat, Polonicæ tutelæ submisit.

Hos autem Sigismundi Augusti contractus à supremo omnium in orbe beneficiorum directo domino reprobatos fuisse successus ostendit. Moschus illo adhuc vivente maximam Livoniæ partem occupavit, in eâqué perstitit, donec à Stephani Regis virtute & fortunâ indè abscedere cogeretur. Ericus tamen Sueciæ Rex Revaliam jamdiù tunc intercepetat, & per hunc pontem non ipse duntaxat in Esthoniam transierat; sed deindè ejus successores Joannes, Carolus, Gustavus Adolphus, & Carolus Gustavus tam ultra felicia promoverunt arma, eaqué tam firmiter sivè contra Moschos, sivè contra Polonos stabilierunt, ut modò, exceptis Duneburgo, Rositenia, Lutzenio & Marienhusio à Moschovitis infessis, Livoniam universam cum Esthoniâ, dominio per nuperam Olivensem transactionem confirmato, cumqué Osiliâ Danis antea per pacta Bremsebtoensia Anno 1645. extortâ Suecia possideat, & ita Livoniæ totius possessio Polonis exciderit. Ac par forsitan fatum in Prussiâ eos maneat, dum jam in fabulæ præludium jus clientelare in provincijs Alberti Ducis à Sigismundo ipsis assertum ejus pronepos Joannes Casimirus Friderico Wilhelmo Electori illius ex nepti Anna abnepoti perpetuâ abdicatione cessit.

Tanquam igitur Gothardi illius descendens Dux Jacobus Curlandiæ, & Semigalliæ habenas moderatur. Quas tamen molli admodum manu tractare debet, nobilitas enim provincialis ob nimias exemptiones oris est adeò delicati, ut, si duriùs coerceatur, calcitrosa, & contumax sessorem excutiat, fautoribusqué in Aulâ Regiâ largitione conciliatis numquam careat. Quod præteritis annis expertus fuit Wilhelmus ejus parens, qui, cùm Magni Noldæ nobilis Curlandi seditiosum sui contemptum ad obsequium sibi debitum flectere nequiret, ideoqué eum per satellites suos peremptum prostrasset, longâ duodeviginti annorum proscriptione, & sortis suæ in Ducatu privatione factum apud feudi Dominum ægre expiavit.

Reguntur provinciæ Curlandiæ, & Semigalliæ à quatuor regiminis consiliarijs, suo, nempè, Aulæ Præfecto, Burgravio, Cancellario, & Mareschallo: à binis Aulæ Consiliarijs: à quatuor supremis Capitaneis Nitaviæ, Goldingæ, Selburgi, & Tuccumij: & à septem alijs inferioribus Grobinensi, Durbensi, Frauenburgensi, Landaviensi, Schrundensi, Bautskensi, Windaviensi, & Doblinensi. Hi judicia super nobiles, & rusticos, sui quisque districtûs exercent, à quibus ad Ducem, ab hoc ad feudi Dominum Poloniæ Regem appellatur.

Bona nobilium ab allodijs parum differunt, ipsique in rusticos suos dominium tanquam in servos exercent, eos ad operarum præstationem indefinitè adigentes.

Nobilitas tamen districtus, olim episcopatûs, Piltensis, qui à fluvio Wedâ ad insulam Osiliam, Plinio Latrin, ab Hitris Æstyorum populis olim possessam excurrens partem haud minimam Livonici sinûs includit, non provinciæ Duci subesse; sed immediatè Polono Regi contendit. Districtus etenim, ut superius innulmus, ab Episcopo suo Joanne à Muninehausen tanquàm res hæreditaria Friderico II. Daniæ Regi venditus, & ab hoc fratri suo Magno attributus, eodem promovente — De Episcopatu Piltensi.

vente

vente ſimiles Sigiſmundi Auguſti ſpecioſos tutelæ caſſes cum reliquâ Livonia induit. Poſt Magni fata rixas ſuper eo inter Stephanum Poloniæ Regem, & eundem Fridericum jure hæreditario eum ſibi vindicantem ortas Georgius Fridericus Marchio Anſpacenſis pacis ſequeſter anno 1585. ita diremit, ut Danus acceptis ab ipſo triginta thalerorum Imperialium millibus emptionis cauſâ Muninchauſio numeratis omni in eum jure ſe abdicaret, ejuſque poſſeſſio in ipſum jure hypothecæ transferretur. Polono verò eum ad ſe ab Anſpachio retrahere eâ refusâ quandocumque liceret. Huic tamen arbitramento Grodnæ die 15. Decemb. ejuſdem anni coram Rege Stephano Dux Curlandiæ Gothardus ſolenni proteſtatione contradixit. Quâ minimè attentâ is in gentilem ſuum Balthaſarem Bathoreum facultatem eundem redimendi diſtrictum ſibi competentem aſſentientibus Reipublicæ Ordinibus, & per binas conſtitutiones confirmantibus tranſtulit. Verumtamen contra obnitente Georgio Friderico antiquatæ eæ fuerunt, & anno 1598. ſalvo Ducis Curlandiæ Friderici ad hæc conniventis jure præfati diſtrictûs poſſeſſio non tantùm Marchioni ad fruendum ulteriùs relicta; ſed ejus etiam conjugi, more in Poloniâ paſſim uſitato, jure, ut vocant, advitalitio communicata fuit. At anno 1609. & 1611. Dux Curlandiæ Wilhelmus à Rege & Republicâ facultatem eundem reluendi impetravit, qui ſolutis Joanni Sigiſmundo Electori Brandeburgico defuncti Marchionis Georgij Friderici hæredi univerſali triginta millibus thaleris, & promiſſâ viduæ Anſpachianæ annuâ mille florenorum præſtatione diſtrictûs poſſeſſionem plenè nactus fuit. Cùm verò in eâ pendendâ Dux negligentiorem ſe haberet, per commiſſarios Regios in Curlandiam miſſos vidua in ejuſdem poſſeſſionem anno 1617. iterum immiſſa fuit, quæ jus ſuum cum diſtrictus poſſeſſione in Hermannum Maidelium ceſſione transfudit. Indè, cum anno 1639. vivere ea deſiſſet, à Jacobo Wilhelmi filio adducente, quòd ejuſdem advitalitatis jus in Maidelium translatum extinctum fuiſſet, lites ejuſdem ſucceſſori diſtrictuſquè poſſeſſori Ottoni Erneſto Maidelio, imò etiam deindè nobilibus ejuſdem diſtrictûs juriſdictionis ſuæ ſe ſubmittere detrectantibus, motæ, quæ adhuc durant, quibuſquè Epiſcopi Samogitiæ, cùm jure ſuo, tùm ſpeciali Urbani VIII. decreto hujus epiſcopatûs adminiſtratores, ſalutaribus intervenientes proteſtationibus noxia ſibi præjudicia avertere non deſtiterunt.

Ad Wedæ oſtium Windaviæ (à Venedis forſan mare illud olim accolentibus ſic dictæ) exurgit oppidum, ubi commodum Balticum æquor efficit portum. At capaciorem apud Libaviæ inſulam è regione Grobini. Horum commoditate Dux Salomonem imitatus mercimonia per emiſſarios inſtitores exercet, onerarijs ſuis, & roſtratis in Americam uſquè, ubi parvulam Tabagi Inſulam inſidet, & ad oras orientales, ubi adhuc minorem Cambiam poſſidet, emiſſis.

Pergit author in itinere. Ad IV. Non. April. Grobinum deſeruimus, procurante ex Ducali mandato itineris noſtri promotionem Friderico à Drankowicz nobili Lituano, & Doblinenſi Præfecto, qui & Domini, & ſubditorum gratuitis in noſtrum commodum vecturis uſus, per ducenta paſſuum millia Tzetzenium in finibus Semigalliæ (terræ finem popularium idiomate hoc nomen ſignificat) XVI. Kal. Maij nos ægrè deduxit. Nives à verno tempore ſenſim liquefactæ, & crebri è cœlo delapſi imbres tellurem profundè adeò penetraverant, ut equorum ungulas, plauſtro-

rum-

rumque rotas intra viscera recipiens, harum æquè ac illorum motum semper cedens interciperet. Et rivulus quisque puerulis aliàs vadosus adeò intumuerat, ut speciem magni referens fluminis transitum nisi per rates, quæ tunc connectendæ nobis erant, pernegaret. Accedebat regionis, quæ non à Sueco occupatore, à quo tanquam patrimonium suum nunquam ampliùs (ut speraverat) restituendum ab omni belli injuriâ illæsa conservata fuerat; sed à protectore Polono patroni confidentiâ desolatam se luget, miseranda vastitas, indèque agrestium raritas, & jumentorum, cæterorumquè omnium defectus. Hæc omnia tam difficile nobis iter illud reddiderunt, ut diffiteri non debeam, quòd in nullo unquam tot labores exantlaverim.

Cùm Tzetzenium venissemus, statim per expressum nuncium de hoc Moschum Kokenhausi Præfectum certiorem fecimus. Quapropter alterâ die Joannes Affanasiowicz Zelabowski Duoranin, sivè nobilis aulicus, destinatus à Tzare ad nos Moschuam usquè deducendum, Commissarius misso centurione quopiam nobis significari curavit, paratum se ex mandato sui Domini crastinâ die nos excipere, statimquè ad eum nobiscum quàm maturrimè proficisci. Præmitteremus tantùm ex tunc nostra, & familiæ nostræ nomina, ac officia, & in crastinum impedimenta.

His omnibus peractis movimus & nos ad XIV. Kalendas Maij, & post breve octo millium passuum iter ad ripam Dunæ è regione Kokenhausi pervenimus. *Et ad Dunam pervenit.*

Fluvius iste Ptolemæo sub Rubonis nomine notus ortum, & nomen ducit ex lacu Dwinâ, quinquaginta millium spatium à palude Fronoviâ in sylva Wolkonskia Ducatûs Rescoviensis, & à Borysthenis scaturigine æqualiter distante, occasumquè priùs, deindè arctum versùs præpeti cursu progressus flumina Vielissiam, Viviatzycam, Szomkam, Casplam, Widzbam, Luczosam, Dobrzyniam, Krezywinam, Ulam, Obolam, Polotam, Iszeczam, Dziesnam, Dryssam, Druiam, Duetam, Indricam, Evestum, Koknam, Ugram, & Muszam secum permixta abripit, arcesquè, & oppida Velisium, Vitepsciam, Ulam, Polociam, Diesnam, Druiam, Duneburgum, Krysburgum, Kokenhausum, & Rigam adiens, in Livonicum Baltici maris sinum longo sexcentorum millium passuum itinere fatigatus se, adductasque ex Russiâ, & Lituaniâ solidas per ignis eliquationem ex saxineis, ulmeis, tiliaceis, & salignis cineribus à fullonibus, & saponis confectoribus expetitas massas, bovina præstantissimi laboris coria, triticum, resinam, canabim, linum, mel, ceram, sevum, pretiosasquè cujuscumquè generis pelles inter Prussos, Suecos, Danos, & Germanos dispertiendas exonerat: salemque, vinum, solidos aureos, argenteosque Joachimicos in Lituaniam, & Moschoviam omnibus, præter ferrum, metallis carentem revehit. *Quem describit.*

Cùm in ripæ edito hæreremus, venit ad nos Lazarus Zimmermannus Moschoviticus interpres ex ijs, quos, quippe legere, & literas pingere doctos, digniori vocabulo translatores Moschovitæ appellant, qui nomine Commissarij nobis dixit, vidisse eum ex copia literarum commeatûs Sacræ Cæsareæ Majestatis, & notulâ familiæ nostræ antecedenti die à nobis centurioni ab eo ad nos misso pro suâ notitiâ traditis, quòd nos Sacræ Cæsareæ Majestatis Ablegati vocaremur. Habuisse autem eum in mandatis à Domino suo, ut Cæsareos Legatos,

non Ablegatos, exciperet, & deduceret. Quare peteret, ut certiùs eum de charactere nostro edocere haud gravaremur.

Munierat Imperator duplicibus nos fidei ad Tzarem literis. Unæ Ablegatos nos vocabant, tradendæque ei per nos erant in primâ admissione, cùm pacificam Majestatis suæ Cæsareæ interpositionem inter ipsum, Regemque Poloniæ eidem oblaturi eramus. Minimè enim decebat, ut hujus solius functionis intuitu strepitoso Legatorum nomine insigniremur. Alteræ verò augustiore hoc prædicato nos honestabant, & ex promendæ à nobis tunc demùm erant, cùm post admissam oblationem nostram declarandum à nobis foret, quòd ego nomine Cæsaris officio conciliatoris pacis in loco pro tractatibus habendis designando functurus, atque tunc ibidem, & nullibi antea, Legati cum plenâ ad agendam de pace inter partes facultate characterem assumpturus essem, dum Collega meus Moschuæ permanens parem illi, quam ab Imperatore apud Poloniæ Regem suscipere Baro de Lisola jussus fuerat, procurationem explanandi apud Tzarem quascumque ex literis meis in dies ortas inter tractandum difficultates percepisset, obiret.

Respondimus itaque, ipsum Commissarium jam ab utroque memorato documento satis superque edoctum fuisse, nos tanquam simplices tantùm Sacræ Cæsareæ Majestatis ablegatos ad Tzarem proficisci; Undè mirum, quòd cùm nos excipere tanquam tales à mandato Domini sui, ut asserebat, prohiberetur, impedimenta tamen nostra Kakenhausum transvectari curavisset. Admitteret igitur & nos, aut illa nobis remitteret, ut redire ad eum, qui nos ablegaverat nostrum Clementissimum Imperatorem possemus, ipse postmodùm de hâc repulsâ Domino suo satisfaceret.

à quâ recedit. Hoc audito Commissarius eundem Lazarum ad nos remisit, qui nunciaret, eum ad nos, quocumque tandem nomine veniremus, excipiendos paratum esse.

Consuetudo Moschorum, quibus commissa à Magno Duce Legatorum exterorū exceptio est. Non latebat nos, quòd Moschi, quorum nemini extra patriam pedem efferre, domi studijs vacare Tzare vetante licet, ideoque aliarum in Orbe gentium, & terrarum cognitione carent, patriam suam reliquis omnibus Mundi plagis anteferant, se ipsi supra omnes nationes extollant, & Tzaris sui potentiam, ac majestatem quorumcumque Regum, & Imperatorum viribus, & dignitati præjudicante opinione præponant. Quodque hinc exteros omnes tanquam infra se positos ipsi ex alto imaginatæ excellentiæ suæ adeò despiciant, ut, si alicujus Monarchæ Oratores sint excipiendi, illi, quibus à Tzare hoc munus demandatur, petere audeant ab ijs tanquàm liquidò debitum, ut priores è rhedâ, vel equo descendant, prioresque caput aperiant. Et deindè, dum eos deducunt, honoratiora sibi loca præripere non erubescant. Hocque tam protervè, ut protractâ aliquandò ad horas pertinaci contentione videri tandem velint de jure suo ex urbanitate decessisse, si concesserint, ut eodem temporis instanti Legati simul cum ipsis terram premant, pileumque deponant. Quapropter visum fuit nobis tales antevenire altercationes injungendo interpreti, ut præcedens Commissarium præmoneret, me in legationibus obeundis tyronem haud esse, & perquàm optimè nosse, quid nos, quid illum deceret. Abstineret igitur nos excepturus ab usitatis in his functionibus à gente suâ comœdijs, in quibus nullo modo nos agere vellemus.

Flumen

Flumen trajicientes vidimus eum ex arce equo vectum descendentem, & mox in ripâ desilientem, standoqué exscensum nostrum octo circiter passus longè à navi præstolantem. Cùm ad exscendendum prior nostrûm se moveret, movit & ille se versùs nos, ita ut in mediâ æqualiter inter se, & nos distantiâ nos exciperet. Ptior tamen tegumentum è capite suo detraxit, detegentibus nobis post illicò nostra. Ibi apertis utrinqué capitibus dixit, missum se à Magno Domino, & Tzare, &c. (integrum Domini sui titulum memoriter recitavit) ad nos ablegatos amici, & fratris ejus charissimi LEOPOLDI &c. (hic totum pariter Sacræ Cæsareæ Majestatis titulum ex chartâ legit) excipiendum, & ad ipsum deducendum. Paratum se ad hoc libenti animo præstandum.

Respondimus decenter repetitis integrè, sed priùs, ut par erat, Sacræ Cæsareæ Majestatis, & dein Tzaris titulis. Et ille nos de salute nostrâ, & phrasi Moschoviticâ quàm benè equitassemus? interrogans, dextram nostræ miscendam utriqué nostrûm, & cunctis ex honestioribus familiæ nostræ porrexit. In admotos deindè equos insilientes ad casulam extra oppidum nobis pro hospitio destinatam ascendimus. Præcedebant nos peditum centuriæ tres expansis vexillis, & resonantibus tympanis. Cùmqué animadvertissemus, commissarium nostrum dextrum meum latus equitando texisse, ad evitandas altercationes vocavimus sub colloquendi prætextu interpretem, qui sinistrum Collegæ mei clauderet, & ita ambo medij inter eos equitavimus.

In ripâ Dunæ apud Kokěhausű author decenter à Moschis excipitur.

Est igitur Kokenhausum ars Livoniæ in editis Dunæ, & confluentis ignobilis rivuli ripis extructa, naturâ loci magis, quàm arte munita, clade septem millium Suecorum nobilitata, quam cum Derpatensi provinciâ, totoque usque ad Petzuriense cœnobium tractu Anno 1654. Suecis extortam Moschi tunc detentabant. Ibi, cùm multa ad iter necessaria deficerent, sequenti die hæsimus. At XIII. Kal. Maij indè moventes, IX. Matienburgum, undecies decies mille continuæ sylvæ quocumqué felici carentis arbore passus profecti, venimus.

Indè venit Marienburgum.

Vix ingressis supervenit ex Dorpato Athanasius Lautentewicz Otdin Nasciockin, ex Dumni-Duoraninis, sive nobilibus Tzati à consilijs, & Livoniæ tum Præfectus, qui, misso statim ad nos quodam domestico suo de adventu eò nostro gratulatum, postero die, qui apud Moschos Græco Kalendario cum assutâ indigetum suorum commemoratione utentes celebratæ Dominicæ resurrectionis fuit, summâ cum urbanitate nobis usqué ad equos obvius nos convivio excepit.

Ubi à Nasciokino convivio adhibetur.

Ordinaria Moschovitarum, etiam magnatum, victûs ratio frugalitatis leges neutiquam violat. Super mensâ oblongâ, & angustâ deterioris lini mappâ stratâ locantur aceti phiala, piperis vasculum, & salinum. Discumbentium singulis cum pane cochlear apponitur, sed non semper. Orbis, mappula, cultet, & furcinula, præter proceres, nulli. Fercula indè inferuntur singulatim unum post aliud, multiplicatis tamen, si plures adsint convivæ, ejusdem speciei patinis, apud primores ferè omnes, aliosque ditiores æqué cum reliquo mensæ apparatu stanneis, ijsqué ob mediastini indiligentiam fordidè denigratis. A vino sublimato prandij fit initium. Obsoniorum autem primum pes est bubalus elixus frigidus aceto & crudis cepis conditus. Aliæ deinde apponuntur sivè elixæ, sive assæ, sivè jusculentæ dapes; sed vis aliqua allij, aut cepatum, quæ Moschorum sunt quæsitissima gulæ irreitamenta,

De Moschorum victûs, & convivioтum ratione.

menta, expers. Nulla ibi certè cupedia: nulla artis coquinariæ, quæ à totâ Moschoviâ exulat, scitamenta. His tamen cibis summa omnes aviditate adeò se ingurgitant, ut helluentur potiùs, quàm comedant. Cùmque carnem omnem circa os aliquod arroserint, illud rursus in lancem, undè vestitum acceperant, nudum proijciunt, contractamqué ex corrosione oris salivam jusculo commixtam digitis adhærentem in eam concussâ dextrâ excutiunt. Potûs varia habent genera. Vinum, & cervisiam, quibus raró utuntur. Medones omnigenos, quorum crebrior usus. Et vinum distillatum, quod utramque paginam facit. Diversis autem his potionibus diversa pariter cujuscumque modi vasa sunt assignata. Pateræ, crateres, cyathi, pocilla, simpula, scyphi, calices, canthari. Sed omnia, ut plurimùm stannea, vel lignea. Raró argentea, & hæc nigra, & sordida, etenim ab ijs mundandis Moschi studiò abstinent, ne atterantur. Quòd si convivium amicis apparari velint, quomodò sua omnia ad ostentationem componunt, putant illud haud opiparè institutum, aut scitè exornatum, nisi cum carnibus & avibus plurima etiam variorum piscium, qui Moschuæ carè venenut, inerudito, licèt, luxu, fercula apponantur. Delicati tamen adeò palatûs non sunt, ut illos, quamvis juxta morem putidos, abijciant, aut abhorreant. De bellarijs parùm sunt soliciti, antequam enim ea apponendi hora adveniat, cibis farti locum pro illis in distento ventre non ampliùs inveniunt. Potandi modus à solâ temulentiâ præscribitur, nemoqué ex triclinio, nisi elatus, exit. Durante convivio erumpunt frequentissimè in repentinos sonorissimi bombi ructus, qui per allij, ceparum, raphanorum, & vini adusti indigestam mixturam fœtidi, &, licentiâ stoicorum, qui ructus & crepitus liberos esse volunt, crepitosis imi ventris exhalationibus mixti pestilentissimâ mephiti adstantes afflant. Sudarium non in perà, sed in pileolo, gestant. Mensæ autem aperto semper capite accumbunt. Si itaqué emungendi nares necessitas instet, absentis linteoli vices digiti implent, quos simul cum naribus mappâ deinceps abstergunt. Verba confabulantium, utpotè hominum omnis disciplinæ, & literaturæ rudium, inania prorsùs sunt, ac sæpissimè castis auribus offensionis. Maledicentia, & exultatio in rebus pessimis vel per mendacem alienæ existimationi detrahentem jactantiam sunt plurimorum sermonis apophtegmata, & sales. Nec desunt aliquandò sua his convivijs apophoreta. Semper verò convivatoris uxor elegantissimâ amicta togâ, integroqué mundo muliebri ornata binas, vel plures, post se pedissequas trahens in cœnaculum prodit, & digniori convivæ pateram sublimato plenam vino summis à se labijs delibato tradit. Quod dùm ille haurit, in conclave suum raptim advolans, aliâ superindutâ tunicâ confestim ad par officium alteri exhibendum redit. Et repetitâ deinceps semper cum ceteris singulis eâdem cerimoniâ, tandem ad summum se parietem recipit, ibiqué stando luminibus humi dejectis pendula ad utrumqué latus componens brachia accedentium ad se juxta dignitatis prærogativam convivarum malè jam à potu, & cibo olentia oscula ore excipit patienti.

Verumtamen à Nasciokini convivio horum multa absuerunt. Consors enim ejus non aderat, convivæ autem ibi pauci, & hi militari ejus imperio subditi, ideoqué modesto cum silentio venerantes. Et ipse morum nostrorum imitator minimè ineptus comi facilitate à genere potionum, & perpotandi lege nos excmerat.

Non

Non tamen in omnibus Moschoviticum exuisse ingenium ostendit, dum nobis inter pocula querulus exposuit, quòd Dux exercitûs Lituanici Michael Paczius contra pacta armistitij oppidulum aliquod obsidione premeret, instantissimè petens, ut eum per literas ab hoc attentato retrahere vellemus. Etenim, cùm respondissemus, neque armistitium per aliquem Sacræ Cæsareæ Majestatis ministrum concinnatum, neque eam pro pacis sequestro adhuc à partibus admissam fuisse, ideoque nulla posse à nobis ejusdem nomine in hoc officia interponi: Sed neque privato nostro, dum nulla nobis sivè cum Paczio, sivè cum ullo alio Lituano, aut Polono amicitia, imò nec simplex ex visu cognitio intercederet, curiosè nos percontatus fuit, per quam viam eousquè venissemus. Et audito itineris nostri circuitu regessit, cur non potiùs per Poloniæ, & Lituaniæ compendia illud rectâ Moschuam versùs direxissemus? unico labore, & absquè ullo temporis dispendio ex viâ periculum priùs in Poloniâ facturi, an Regi illi eandem Cæsaream oblationem admittere libuisset. Respondimus autem, regiones illas ob illatas per tot annos à tot exercitibus vastationes vel unico pediti propter alimoniæ defectum impervias tunc fuisse. Imperatorem verò confidisse, quòd etiam Poloniæ Rex pacificam suam interpositionem esset admissurus. Nequè illi opus ad eam Regi offerendam operâ nostrâ fuisse, cùm alius Cæsareus apud eum minister hoc munere congruo tempore functurus esset.

Nasciokinus explorare nititur, an auctor securus de admissâ à Polonis Cæsaris pacificâ interpositione veniret.

Moschovitarum plurimi nihil unquam gratis agunt, cumqué solo morum suorum circino aliorum animos metiantur, dum compræhendere mente nequeunt, quòd aliquis velit esse gratuitò probus, suspicionibus jugiter anguntur, inde evenit, quòd candidam simplicioris alicujus sermonis sinceritatem inanibus argutiolis in deteriorem partem sophistæ suspicaces detorqueant. Et præsertim si eos, cum quibus agunt, literis ornatos esse audierint. Tunc enim, Saulis ad instar, qui Davidem cavere cœperat, quia prudentem depræhenderat, omnia in ijs, tanquam simplicitatis larvâ calliditatem tegentibus, suspecta habent.

Nasciokinus itaquè, quippè ingenio acri præditus, expiscari avebat, an securi de admissâ jam tunc à Polonis pacificâ Cæsaris interpositione ad suum Tzarem eandem oblaturi proficisceremur. Collusionem enim inter Cæsarem, & Regem Poloniæ suspicabatur, numquam in animum admittens, quòd ille ex mero zelo sistendi Christiani cruoris effusionem nos ablegasset; sed potiùs, quòd ex compacto in gratiam potentissimi contra Poloniæ invasores Regi nuper præstiti auxilij futurus ipse, vel aliquis alius ex Augustissimâ Domo, ejus in Regno successor, operam pro componendâ pace offerret in suum commodum laboraturam, vel certè nunquam affectu indifferenti inter Principes religione differentes, quorum alterum pacis sequester communibus sacris, & arctâ sanguinis cognatione contingeret.

Postero die abeuntes per millenos passus eques comitari nos voluit: Admirandâ profectò apud Moschovitas comitate.

Ad VI. Kalendas Maij, Nienhusio quadraginta à Marienburgo passuum millibus post terga relicto, ab horrore Livonicæ Sylvæ in apricos Moschoviticæ ditionis Petzurenses campos exivimus, per quos denis verstis (sunt verstæ milliaria Moschovitica Italicis aliquantò contractiora) vecti, ad cœnobium Petzuram, quòd sepulchretum significat

Profequendo iter suum Petzuram venit.

ficat, irrito conatu à Georgio Farensbachio auſpicijs Stephani Poloniæ Regis anno 1581. oppugnatum, venimus.

De ritu, quo Ruſſi Chriſtum colunt.

In Ruſsiâ igitur Moſchovitìcâ jam degebamus apud gentem, quæ Chriſtum colit; Græco tamen jamdiù à veræ & unicæ ejus ſponſæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ infallibili per certam Dei aſſiſtentiam judicio damnato ritu, quem à Duce Volodimiro Suatoslai filio notho anno ſecundùm eorum cum Græcis communem æram ab orbe condito 6496. à redempto verò 987. Cherſonæ, Heracleenſium Ponti accolarum in Scythicâ peninſulâ coloniæ, à Turcis Sari Germeni vocati, imperantibus in Græcia Baſilio & Conſtantino ſacris undis abluto per manus traditum mordicùs ſemper retinuerunt. Irrepentibus tamen ſenſim in eum haud paucis à Græco aberrantibus. Ut illud Jaroslai ejus filij fuit, qui anno 1044. patruorum ſuorum Olegbæ, & Jeropolchi in ethnicìſmo repetito parricidio peremptorum oſſa damnato antè octavum tunc ſeculum Montaniſtarum more voluit baptizari. Et ſiquidem audieramus, conſervari in monaſterij ſano effigiem Divæ Virginis ex arbore enatam multis miraculis claram, pia noſtros cupido inceſſit animos eam pro felici auſpicio noſtri in Ruſſiam ingreſsûs venerandi. Petijmus itaquè à commiſſario, ut nobis facultas fieret templum adeundi. Quòd licèt verbis conceſſerit, opere negavit. Præmiſſo enim, qui æditùum præmoneret, ut copiam ſui nequaquam faceret, aditus in illud patere nobis eò venientibus haud potuit. Edocti deindè fuimus, quòd externæ religionis homines æque, ac canes, ab aditu ſanorum ſuorum Moſchovitæ (quicquid olim vel fecerint, vel facturi ſint) nunc arceant. Quodquè ſi quis curioſitate ductus in ea clanculum ſe intruſerit, manibus per brachia arreptum contemptim educant, & ſolum poſt eum verrendo quaſi impurâ contagione prophanatum expient. Imò quòd neque vetus teſtamentum in ea inferri velint, nè polluantur, dicentes, multa obſcœna, & neſaria in eodem ſcripta contineri. Quare illud etiam à privatis in ædibus ſuis lararijs eliminent, ejuſquè lectionem (pſalterio, & aliquot ex Prophetis locis exceptis) monachis omninò interdicant.

Petit author facultatem adeundi Petzuræ templū, quæ non datur. Obſtante Moſchorum more.

De monachis in Ruſſiâ.

In hoc monaſterio, quomodò etiam in reliquis in Moſchoviâ frequentiſſimis laudabili magni Baſilij inſtituto ſeveriſſimæ monachis præſcriptæ ſunt leges. Carnes enim ijs perpetuò ſunt interdictæ. Piſcibus tantùm, ovis, ac lactarijs conceſſis, quibus tamen veſci ſingulis per totum annum ſecundis, quartis, & ſextis ferijs, ni feſtivæ fuerint, & continuò quadrageſimalis jejunij decurſu (exceptis anniverſarijs humanati Divini verbi, & ſolennis ejus in urbem regiam ingreſsûs diebus) vetitum. Imò nec vinum ſublimatum, aut merum, aut aquam mulſam, aut zythum tunc bibere; ſed ſolâ aquâ purâ, vel per injectum fermentum acidâ, Ruſſico idiomate Kuvas dictâ, ſitim ſedare licitum. In templo ſtatis horis, etiam nocturnis, & antelucanis, communibus precibus intereſſe omnibus mandatum. Verumtamen ſanctiſſimis his conſtitutionibus ferè omnes vel intra ipſa monaſterij ſepta prævaricatores illudunt, & ſæpiſſimè etiam extra. Nam apud notos, & conſanguineos opiparè paſti contractum ab auſterâ abſtinentiâ genij mœrorem longù omnigenarum potionum hauſtu obruunt. Indequè jurgantur, rixantur, procantur, & per urbis plateas omni decore poſtpoſito nunc pedites, nunc equites, nunc viliſſimis vecti ploſtellis, ipſi non rarò aurigantes, habitu per mille ſordes contemptibili, longâ illuvie

luvie squallidi vagantes, docent vulgus, quam præconceperat de eorum sanctitate opinionem non medicamentis, sed certiori notitiâ abigere, & debitam aliàs monasticæ professioni reverentiam dediscendo eos naucifacere. Inter eos Abbates, & Priores, ac bini, vel terni dumtaxat in singulis cœnobijs monachi sacerdotes sunt, remquè divinam per vices faciunt. Sed non ideò alios sanctitate præcellunt, imò, quasi per frequentiam sacrificandi aliquam cum Numine familiaritatem contraxerint, timore, & reverentiâ sepositis confidentiùs peccant. Præsertim cùm gravioribus apud eos sceleribus levissimæ dumtaxat animadversionis pœna irrogari consueverit.

Conjectus, dum ego Moschuæ desiderem, in carcerem fuerat adolescens quidam popi filius ob imagines sacras pretiosis gemmis ornatas ab eo ex templo quodam furto subtractas. Quod cùm inficiaretur, quæstioni adhibitus fuit, cùmquè torturæ dolorem ferendo non esset, reum se sacrilegi furti fassus addidit, se sacerdoti cuipiam monacho illius cœnobij, è cujus templo sacras icones furatus fuerat, longâ stupri consuetudine succumbere solitum. Citatus ille ad tribunal, coramquè cinædo constitutus factâ exaggeratæ humanæ fragilitatis excusatione flagitium non ivit inficias. Jam quicumquè Divinæ in nefandam Pentapolim ultionis reminiscitur, pyram contra manifestum sceleris, imò confessum, in punitionem instructam sibi (scio) imaginatur. Et appositè quidem, sed non verè. Bonus ille noxæ exemptus capitali pauculos dies ergastulo inclusus, indè in aliud cœnobium ad farinam per dies sexies septem subcerniculo à surfure secernendam remissus fuit. Ubi elapso exacti operis tempore singulorum in monasterio professorum cellas adeundo, ostiaquè earum pulsando, gospodi pomilui, Domine (scilicet) miserere, repetens, ibique ab unoquoque ternos scuticæ ictus dorso excipiens scelus valuit expiare. Puer verò patri popo redditus hâc lege fuit, ut popi dominus damnum Ecclesiæ à fure illatum ære suo resarciret, in documentum severiori in posterum famulos suos disciplinâ à maleficijs coercendi. Jus tamen dominicum in delinquentem tanquam sibi addictum pro exsolutâ summâ eousque haberet, donec ille servitijs suis juxta statutorum præscriptum æstimandis à nexu se redimeret. Tot autem opibus à piorum largitionibus dotata monasteria dicuntur, ut simul cum infulatis tertiam in Moschoviâ fundorum partem possidere credantur.

Petzurâ post sumptum prandium moventes, postero die campos illos prætervecti, in quibus Waltherus à Plettenberg Ordinis ensiferorum in Livoniâ Magister modicâ duodecim millium bellatorum manu Basilium Iwanowicz Magnum Moschorum Ducem centum millia Russorum cum Schytharum triginta millibus in adversam aciem producentem fudit, & unici militis sui jacturâ hostes occidione propè occisos ferè delevit, quadraginta verstis emensis Plescoviam venimus. Cui ad mille passus jam vicini vidimus in patenti campo adventum nostrum præstolantes trecentos equites, quorum pars minima gregarij. Omnes ferè erant officiarij vestibus & phaleratis equis ad spectaculum ornati. Eorum unus tribuni dignitate conspicuus ex equo per interpretem nobis in rhedâ nostrâ perseverantibus significavit, missos se à Duce Joanne Andrewicz Gavanski Bojaro, & armorum Præfecto generali Plescoviensi, ut nos ex mandato sui Tzaris exciperent. Post nostras gratiarum actiones pergentes nos urbem versùs antecesserunt. Cumquè in ripâ flumi-

Venit author Plescoviã, ubi honestè à Duce Gavanski excipitur.

fluminis Welikæ Rekæ, olim Turunti, mœnia ejusdem à meridie alluentis, illud navi trajecturi, descendissemus, venerunt ad nos ex ijs principaliores, nobis datis dextris de felici nostro adventu congratulantes. In oppositâ ripâ stabant numerosi pedites, & equites, qui nos semper rhedâ vectos in urbem per plateas utrinque à dispositis sub quinquaginta vexillis sclopetarijs armatas ad hospitium nobis destinatum dedexerunt. Ibi quinquaginta strelitzij, sivè prætoriani, custodes nobis dati, qui tamen nemini ex familiâ nostrâ exitum prohibuerunt. Ipse Dux Gavanski neminem, qui nos suo nomine visitaret, misit, nequè lautijs honoravit, quam contra morem omissionem adscripsimus inimicitiæ, quæ ipsi cum Nasciokino intercedebat, quasi illius exemplum sequi fuerit dedignatus. Etenim Moschovitæ Amicitiæ apud cunctas nationes sanctissimo Numini nullum templum, altare nullum unquam dicarunt, eamque non ex re, sed ex commodo æstimant, parati semper juxta Biantis placitum ita amare, ac si statim odisse debeant. Ab invidiâ verò stimulati simultates inter se exercent, occasionem captantes mutuò se supplantandi, quam oblatam arripere perbellè norunt. Percepimus tamen, eum curiositati suæ adeò indulsisse, ut extra urbem inter equites incognitus nos exceperit, & dein sub rustici veste latens rhedam nostram inter anfractus platearum urbis laborantem suo nisu sustentaverit.

Hic est ille Gavanski suis cladibus orbi notus, qui stolidè ferox ab animi inconsulti impetu abreptus ultrò hosti semper occurrit, aut instat, nunquam ejus vires in judicij staterâ appendens, quiqué nullam ex imperatorijs artibus callens, nihilominus dignus habetur, ut imperet, quia ex Coreccijs Ducibus in Volyniâ ulteriori per Basilium Alexandrowicz Demetrij Koributhi Olgerdi Magni Ducis Lituaniæ filij nepotem descendit. Quandoquidem juxta Moschorum morem inter exercituum duces genus, non experientia spectatur, & licèt quis per omnes longæ militiæ gradus fortitudine, & prudentiâ ducentibus ad supremum consensus mille ab hoste reportatis laureis inclaruerit, submittere tamen fasces debebit ignavo cuiqué, & imbelli supervenienti, si avos ille illustriores fortitus fulgore vix suo coruscans ejus nobilitatem, quamtumvis claram, obumbret.

Ad IV. Kal. Maij Plescoviâ exeuntes, ipsis Kalendis Solczam pagum apud fluvium agnominem per ter tricenas verstas venimus, ibiqué lembis conscensis flumen Salonam, cumqué ipso lacum Ilmenium deindè ineuntes, ac septuaginta benè habitatæ ripæ verstas præternavigantes, Novogrodiam Magnam V. Non: Maij appulimus. Ubi propter ingruentem pluviam, non expectatis, quos nobis mittebat Vicepræfectus, equis, per dispositos sub triginta quinqué vexillis à litore usque ad hospitium nobis præparatum utrinqué in plateis pedites pertransivimus. Interluit hanc urbem Chesinus, Russis, dum lacum Ilmenium intrat, Lowat, dum verò ad Finnicum sinum per lacum Ladogam se evolvit, Wolckow dictus.

De Russorum jejunijs.

Ibidem ille alterâ die, quæ feriam repræsentabat quartam, prandentibus nobis duodecim variarum potionum amphoras, ferculaque ter novem submisit Russicæ abstinentiæ convenientia. Multa enim Moschovitis præcepta sunt jejunia, quæ districtè admodum servant. Singulis per totum annum Mercurij & Veneris diebus carnes, ova, & lactaria à mensâ facessere jubent, reliquis omnibus cibis admissis,

modò

modò apud paulò religioſiores zacharum abſit; ſed non omne, verùm turbinatum, & in obeliſcos conglutinatum dumtaxat, eò quod per ovorum albumen depurgari ſolitum inaudierint. Quadrageſimale jejunium exordiuntur ab hebdomadâ ſexageſimæ, in quâ tamen ſolis carnibus abſtinentes, ſed piſces omninò, ova, & lactaria etiam quartâ & ſextâ feriâ admittentes, eorum plurimi compotationi adeò indulgent, ut non interpolatâ unquam per illud tempus temulentiâ mente capti Bacchantium ad inſtar lymphati errantes in mille facinora, & flagitia ruant. Sequenti verò ſeptimanâ pœnitentes, juſtitio indicto domi ferè omnes incluſi ſolo pane ſecundario, fluminequè puro, vel fermentato eorum plurimi ſunt contenti. Reliquis ſex addunt ſalſamenta, & ad libitum recentes piſces. Porrò ſequitur Petri jejunium ab octavâ poſt Pentecoſtes uſquè ad anniverſarium Petri & Pauli diem. Dein jejunium Divæ MARIÆ à Kalendis Auguſti uſque ad aſſumptam in Cœlos Virginem Deiparam. Et tandem jejunium Philippi, ſic dictum, quòd circa Philippi ferias, quibus ſecundùm Græco-Moſchoviticos faſtos dies Novembris decimus quartus attribuitur, uſque ad feſtum naſcentis Salvatoris protrahendum incipiat. Proſeſtum decollati inter epulas Præcurſoris jejuni omnino uſquè ad ſolis occaſum, ſed Epiphaniæ Domini, etiamſi in diem ſolis inciderit, ſolâ carnium abſtinentiâ venerantur. Ab auſterâ hâc jejuniorum lege aliquem eximere nulli licet. Quin imò nec parvulis, nec infantibus matres diſpenſant. Cœnobia verò, & omnes inſulati, quippe ſub lege monachali perſeverantes, arctiori adhuc nexu ad ſeveriorem jejuniorum obſervantiam obſtringuntur. E contra poſt natalem Domini diem quatuordecim continuos ſoles, ſeptem verò ante Dominicam ſexageſimæ, totidemquè poſt Reſurrectionis, & Pentecoſtis feſta carnibus ſemper ſeſel ſibi licitum faciunt.

Et quidem in hebdomade poſt Paſcha tantâ celebritate omnes, ſivè majorum, ſivè minorum gentium, ſivè plebis utriuſquè ſexûs promiſcuè genium exhilarant, ut eos putes inſanire. Etenim ab omni opere feriati, tabernis, officiniſquè clauſis; at ganeis, popiniſquè patentibus; ſilente per juſtitium foro; verùm reboante per turbulentorum clamores aëre, quocumquè in loco primâ vice obviam ſibi invicem fiunt, ſi aliqua inter ipſos cognitio intercedat, Chriſtus ſurrexit, alter alteri dicit. Iſquè reſpondet, Verè ſurrexit. Illicoquè os oti applicando (oblato plerumquè priùs viciſſim ſibi vel vero elixo, vel ex ſylvâ mentito, exteriuſquè varijs illito coloribus ovo) mutuò ſe oſculantur. Popi verò omnes, ceteriquè Eccleſiaſtici, puero aliquo in levamen ſacræ imaginis, aut crucis ferendæ ſecum aſſumpto, ornatioribus amicti tunicis per urbium, vicorumquè compita curſitant, tribules ſuos, notoſquè alios viſitant, & apud eos compotationem uſquè ad plenam ebrietatem trahunt. Totquè in publicis vijs ſivè maſculini, ſivè fœminini ſexûs potu obrutos jacere videbis, ut judicare debeas, non tantum gratiæ apud DEUM promereri potuiſſe auſterum eorum jejunium, quantum per violatas poſt illud licentiâ tam effrœni ſobrietatis leges ejus in ſe attrahunt indignationis. Æra campana omnia continuo noctes dieſquè tinnitu aërem verberant. Etenim non ab ædituis dumtaxat convocandæ ad pſalmodias & ſacrificia plebis, aut in ea excitandæ devotionis ergò ſtatis horis pulſantur; ſed ab ebriâ quoque cujuſcunque pertranſeuntis ſuperſtitione credentis, ſe per illum ſonum cognatorum, vel amicorum manibus gratiſſimum creare ſolatium.

Eorundemque poſt Paſcha hilaritate.

G Tzar

Tzar toto primo triduo in admittendis ad manûs osculum proceribus, reliquisquè aulicis suis occupatur. Magnates, & qui ad eorundem conditionem per aulica munia contendunt assurgere, aliquot ei zebellinas pelles cum pane & sale offerunt, quas ille utroque hoc retento gratias dicens ipsis reddit. Ceteri sinè munere eum accedunt, dumquè ejus in pugnum contractæ dextræ osculum figunt, suam huic subijcientes, bina ex eâ cadentia ova singuli excipiunt.

Sumpto prandio Vicepræfecti rhedâ ad navigia per eundem militum apparatum vecti, laci undas adhuc per vigintiquinquè verstas eâ die sulcavimus, & in pago Navoluki apud popum, sive sacerdotem pernoctavimus.

De Religione & hierarchiâ Moschovitarum. Cûm nothus Volodimirus Rurichi pronepos sacris se Christianis addicere decrevisset, & à Basilio Orientem cum fratre Constantino communicato imperio tum moderante levari de sacro fonte elegisset, Nicolaus Chrysobergus Patriarcha Constantinopolitanus Michaelem natione Græcum Russiæ metropolitam constituit, eiquè Volodimirum, ejusquè subditos sacris undis tingendi munus demandavit. Exinde ecclesiasticæ in Moschoviâ Hierarchiæ Patriarchæ semper præfuerunt Constantinopolitani. Quorum tandem Hieremias, cùm per Russias cursitaret ad corradendas pecunias, quibus empto Portæ Ottomanicæ favore Mitrophanem unitum è Patriarchatu extruderet: Cùmquè in vilissimâ paupertate sub Turcico jugo gemens gentem Moschoviticam, per erepta tunc Tartaris Regna Casanense, Astracanense, & Sibiriense, & Selymum Turcorum Imperatorem ingenti clade affectum in orbe gloriosam, tanquam futuram olim Orientis liberatricem, & præpotentem Græcæ fidei assertricem suspiceret, facilè ab ejus preciosis precibus exorari se passus fuit, ut ejus ambitioni velificaretur concedendo, quòd proprium habere Patriarcham posset à Constantinopolitano planè independentem. Respexit forsitan ad Synodum Chalcedonensem in canone 17. statuentem, quòd, si civitas aliqua innovata fuerit, civiles, & publicas constitutiones Ecclesiasticarum quoque paræciarum ordo subsequatur. Mense itaquè Februario Anno ab orbe creato 7097. à Christo nato 1588. dominante in Moschoviâ Theodoro Joannis Basilidis filio primus Jobus in Patriarcham Russorum Moschuæ ab ipso Hieremiâ consecratus est. Hunc Anno 1605. Demetrius, impostoris notâ sub nomine Griskæ Utrepejæ apud Moschos insamis, sede dejectum ad claustri septa repedare coegit, & Ignatium Romanæ (ut Moschorum annales referunt) fidei hominem ei suffecit. Qui dein à successore dilaniati Demetrij Basilio Suisko in monasterium miraculosum Michaelis Archangeli in urbe Moschuâ detrusus locum fecit Hemogeni Casanensi metropolitæ, communi ejusdem Basilij, & cleri consensu ad tantæ dignitatis fastigium, ad quod Jobus rursùs ascendere abnuerat, evecto. Sed malis avibus, etenimà furibundâ plebe eodem cum promotore suo odio abreptus in subterraneâ inclusus caveâ inediâ enecatus interijt. Electus igitur postmodum promotione filij Michaelis Magni Ducis, & Antistitum consilio Philaretus Metropolita Rosthoviensis, cui ordine successerunt Jasaph, Josephus, & præsens Nicon. Omnes verò absolutam in Ecclesiasticos, & ad Ecclesiasticam disciplinam, moresquè Christianos spectantia imploratâ pro executione numquam denegatâ Tzaris auctoritate jurisdictionem exercent.

Post Patriarcham quatuor numerantur Metropolitæ, Novogrodiensis,

dienſis, Caſanenſis, Roſthovienſis, & Sarkienſis, qui Moſchuæ in arce habitans ex mandato Tzaris Patriarchæ tunc exulantis munera obibat.

Sequuntur deindè Archiepiſcopi Vologdienſis, Rezanenſis, Suſdalienſis, Tuverenſis, Aſtracanenſis, Sibirienſis, Archangelenſis, & Pleſcovienſis.

His ſubſequuntur Columnæ, & Viatkæ Epiſcopi, agmenq; claudunt innumeri Protopopi, Protodiaconi, Popi, & Diaconi.

Præter hos Eccleſiaſticos numerant Moſchovitæ Kyovienſem Metropolitam, Smolenſcenſem Archiepiſcopum, ac Micislavienſem, & Polocienſem Epiſcopos. Sed cùm ditiones iſtæ controverſi cum Polonis, & Lituanis juris adhuc ſint, expectanda erit futura inter eos pacis tranſactio, vel communis Martis deciſio.

Antiſtites omnes ex monachorum ordine ad pedum aſſumuntur. Nulli autem eorum uxorem ducere, vel cum antè ductâ cohabitare, multò minùs concumbere fas eſt. Sacrum nihilominus faciunt omnes, quamvis contraria ſcripta ſit Archipræsbyteris, Præsbyteris, & Diaconis conſtitutio. Hi enim, antequam conſecrentur, uxorem virginem duxiſſe, & conſecrati cum eâ maritorum lege convivere neceſſariò debent, modò illâ, quæ concubitus ſui noctem ſubſequitur, die ſacerdotes ſacris obeundis abſtineant. Quod ut præſtare poſſint, plures in ſingulis templis, ubi unicum tantùm erectum altare, unicumque ſingulis diebus ſacrum peragitur, conſtituuntur; nullus tamen quartò intra hebdomadam ſacris operari obſtrictus eſt. Quòd ſi uxor ſatis conceſſerit, niſi à Patriarchâ, aut Metropolitâ ad aliquod tempus (ut Moſchuæ fieri vidi) legi cum eo derogetur, ſacere vetantur, ad reliqua Eccleſiæ officia tanquam vulgares miniſtri dumtaxat admiſſi. Nec altera ducta ſuffragabitur; quin imò tunc etiam ab his tanquam meri ſeculares nihil ulteriùs cum clero commune habituri arcebuntur, à ſublimi dignitatis ſacerdotalis faſtigio ad deſpicatiſſimam imæ plebis conditionem, unde omnes emergunt, præcipitati. Habitu à ſecularibus non differunt, niſi quòd ſacerdotalem capitis tonſuram rotundo ad cutim ab Epiſcopo in conſecratione applicato, numquamquè, niſi capillos tondendi gratiâ, deponendo tegumento operiant, diffluente undiquaquè ab ejus extremo ambitu in humeros Nazareorum more prolixâ cæſarie. Dignitatem verò ſuam plebei iſti omnes ita deijciunt, ut continuis ſordibus, & pedore ſquallentes ipſi ploſtellum ſuum ducant: in frequentiſſimis urbis plateis tanquam in ſolitario aliquo cœnaculo comedant: ſique zona ſit gravis, in popinam intrent calices uſquè ad cœcam temulentiam exhauriturі. Idiotæ ſunt uſque ad unum omnes, cunctoſquè à Ruſſicâ diſſidentes fide paganos appellant. Quapropter popus noſter dextram nobis in conſuetam lubentis hoſpitalitatis teſſeram porrigere noluit, ne contactu noſtræ contaminaretur.

Ad hanc erroneæ mentis ſuperſtitionem aliam addidit. Simulachra omnia, præterquam in Eccleſiæ altari, Moſchovitæ reſpuunt; ſed à Græco, vel Ruſſico penicillo delineatæ Divorum iconibus tabulæ, poſtquam eas pro auro, vel argento permutatas (emere non licet) ſuas fecerint, & aquâ aſperſerint luſtrali, in tantâ apud eos ſunt veneratione, ut addubitare liceat, quonam eas cultu proſequantur. In ædibus ſuis privatis plures quiſque habet, quæ in cœnaculorum, & cubiculorum angulis collocatæ, & juxta uniuſcujuſque facultates argen- **Qualis ſit in Moſchoviâ imaginum cultus.**

to,

to, auro, ac gemmis ornatæ tam familiarium, quàm advenarum cultui exponuntur. Coram ijs luminibus accensis præces suas fundunt, easque profectò compendiosas, nam signo crucis per trinos dexteræ digitos pollicem, indicem, & medium punctim conjunctos, manu à fronte ad pectus, indè ad hujus dextram, & demùm ad lævam partem ductâ se munientes, Domine miserere, suo idiomate ingeminant plu-ries, oratione Dominicâ, quam rusticorum nullus, civium verò, imò & monachorum perpauci recitare norunt, insuper habitâ. Si verò vir cum uxore suâ generationi operam dare velit, imagines velo aliquo operire tenetur. Cùm Moschovitarum aliquis alterius conclave ingreditur, omnibus, quos ibi offendit, cujuscumquè dignitatis fuerint, insalutatis, circumlato confestim obtutu angulos perlustrat, an imagines adsint. Quas si illicò non viderit, interrogat, an non aliquis ibi Deus sit? Ostensas autem ter se inclinando, & crucis signo muniendo veneratur. Indè erga adstantes urbanitatis officia adimplet. Peractis negotijs abiens imagines iterum eodem venerationis cultu prosequitur. Monachis, aut sacerdotibus preces suas absente imagine ad Deum fundere nullo modo licet. Si baptisandus est puer, si connubia jungenda, si juramentum præstandum, si defuncti cadaver terræ mandandum, imagines sunt adhibendæ. Ab intimis templorum parietibus circumquaquè à privatorum pietate appensæ pendent imagines. Harum aliquam si quis venerari deprehensus à domino fuerit, objurgari se statim audiet, undè tandem sibi tantum arrogaverit, ut gratias ab imagine redemptori suo de jure debitas furtivis precibus suis gratis præripere velle præsumpserit. Comparet sibi & ipse aliquem Deum, quem ad libitum imploret, alienis non utatur. Et objurgantem non priùs obmutuisse gaudebit, quàm eum parte valoris rei cum imagine permutatæ refusâ placaverit. Si verò aliquis Ecclesiæ decreto reliquorum communione priverur, eâdem pœnâ sacra ejus plectitur icon, è templo enim detracta excommunicato domum suam deferenda retraditur, admittenda rursus cum ipso, si Ecclesiæ fuerit reconciliatus. Porrò si aliqua ob vetustatem evanidis coloribus cariosa conciderit, eam proijcere, vel comburere religioni sibi ducunt, fluento potiùs supernatare volunt, quò sors duxerit, appellendam, aut in aliquo cœmeterio, quasi jam suo usui mortuam, sepeliri. Post mortem Helenæ Joannis Moschorum Magni Ducis ex Basilio cœco geniti filiæ, & Alexandri Poloniæ Regis viduæ Moschi anno 1570. obrulerunt Lituanis liberationem Thomæ Machienicz apud se jure belli captivi, & quinquaginta ejusdem consortium in redemptionem imaginis Deiparæ à Lucâ (ut Russi ajunt) pictæ, quam illa abiens è paterno larario Anno 1494. secum tulerat, quæque Vilnæ deindè in templo Sanctissimæ Trinitatis apud monachos Basilianos unitos diù asservata fuit. Hospes itaque noster veritus forsan, ne imagines suas malè haberet, si inter paganos relinquerentur: neve nos illis inemptas gratias importunis precibus extorqueremus, è cubiculo nostro ablaras in suo interiori abdiderat.

At præter Divorum iconas nullas in totâ Moschoviâ videre est imagines. Statuas autem planè nullas, ita ut avorum apud nepotes, sæpè & parentum apud filios memoria unâ cum eorumdem intereat vitâ. Nullaquè ibi majorum præclaris illustrium facinoribus locata in ædium vestibulis cera, aut suspensa è conclavium parietibus imago, quæ

succes-

ſucceſſorum animos ad virtutem excitet, & ad generoſam æmulationem inflammet.

Tertio Nonas Maij navigare adhuc per ſex verſtas Ilmenium lacum debuimus, ut ad monaſterium Ponadeglie lembos appelleremus. Indè profectioni noſtræ ſedulò incumbentes Tuverzackium oppidum. poſt trecentas nemoroſi itineris verſtas ad IV. Idus Maij venimus. Ubi defectum militum, qui nos exciperent, oppidani lunatis ſecuribus, & ſariſſis armati ſupplere debuerunt.

Naves ibi denuò conſcendimus, & per fluvium Tuverzam ex liquefactis nivibus tunc aliquomodo navigabilem prono alveo, quamvis non ſemel vado inter ſaxa hærentes, per quatuor viginti verſtas flumen Volgam, eoque tranſmiſſo urbem Tuveriam bidui navigatione invecti ſumus. **In Urbem Tuveriam apud Vulgam author inducitur.**

Fluvius Volga, antiquis Rha, Tartaris Edil, natalium ſuorum paludi Fronoviæ in ſylvâ Volkonskia Ducatûs Reſcovienſis debitor eſt, ſed nominis Lacui Volgo, cui poſt decurſa bis quinque millia paſſuum aquas ſuas aſſociat, pinquiquè fœnore ditior inde emergit. Defertur ortum versùs per Ducatus Tuverienſem, Jaroslavienſem, Roſthovienſem, Susdalienſem, & inferiorem Novogrodienſem, perquè Regnum Caſanenſe. Quorum dum urbes Staſſeeziam, Tuveriam, Uglizam, Mologam, Jaroslaviam, Caſtromam, Pleſſam, Jorgowitziam, Balagnam, Novogrodiam inferiorem, Vaſilogrodiam, Kuſmademianskiam, Sabakzaram, Koskagam, Swiatkiam, Caſanumquè præterfluit, flumina Dubnam, Tutum, Tuverzam, Caſſinum, Daneeam, Mologam, Scoſnam, Scotoroam, Caſtromam, Occam, Suram, Juncam, Vetlugam, Su, & Caſanskam abſorbet. Indequè reflexo in meridiem curſu per Regnum Aſtraeanenſe Kamæ, Zerdikij, Utkæ, Beitmæ, utriuſquè ſivè Atrobæ, ſivè Samaræ, Askulæ, Syrani, Pantzinæ, Zagræ, Ruslanæ, Kamuskinkiæ, Bollokleæ, parvuli ex Tanai rivuli, Komouſij, Verovijquè undis immenſum auctus, oppidi Samaræ ripam, oppidum Tzornogarum, urbemque Aſtracanum alluit. Et tandem per ſexaginta paſſuum millia ſolitario ferè pede decurrens, ab aliquot temerè aggeſtæ, junciſquè, & virgultis obſitæ terræ parvulis inſulis ſe interponentibus in plures quaſi alveos diviſus, aquas ſuas per trigeſies centenas verſtas numquam mutato ſoli domino deductas Caſpio mari perenni copulâ, & quidem cum dote, maritat. Etenim ei creditas ſibi à Ruſſis ſuis pretioſas Zobelarum, martium, Ponticorum murium, Lynciumquè pelles ad Tartaros, Armenios, Medos, Parthos, Perſas, Indoſquè tranſmittendas defert. Et viciſſim textas apud illos omnigenas ex lana, goſſipio, ſerico, auro, argentoquè telas, & periſtromata, ſericum ipſum diverſis infectum coloribus, pyropos, eranos, & margaritas, rhabarbarum, &, quos Bactriana Niſabur temperat, acinaces recipit, & per onerarias adverſis ſuo, Oecæ, & Moſchuæ alveis retrogradas in ipſam uſquè Moſchoviticæ Ruſſiæ metropolim invehit. **Ejusdem fluvij deſcriptio.**

Tuveriæ nemo ad nos excipiendum comparuit, rarus enim ibi civis, & nullus tunc miles erat. Ad XVII. Kalendas Junias indè diſceſſimus. Attamen ductor noſter, qui eouſquè feſtinâ juxta inſtantiam noſtram diligentiâ iter noſtrum promoverat, acceptis à ſuo Tzare literis, per quas jubebatur, nos præſciſè ad XI. Kalendas Junij in pagum Zerkiſowam, vigintiquinquè ab urbe Moſchuâ verſtas diſtantem, introducere, tam lentè deindè proceſſit, ut illud ter quinqua-

ginta dumtaxat verſtarum, & quidem brevium, & commodæ viæ iter per totos ſex integros dies vix emenſus fuerit. Cauſam mandati tribuebat ille benignitati Domini ſui, qui etiamſi de feſtinatione noſtrâ, ejuſquè causâ per literas ſuas fuiſſet edoctus, conſulere tamen valetudini noſtræ voluerat, non permittendo, ut vires noſtræ à tam longo, & per ſexcenta incommoda laborioſo itinere fractæ ob celeriorem vectationem omninò conciderent. Reapſe autem detinebamur diutiùs in itinere, ut interim tempus daretur nobilibus ex provinciâ ad nos excipiendum evocatis ad præfixum ingreſſui noſtro in urbem Moſchuam diem Maij vigeſimum quintum eò conveniendi.

Magnus Dux cognatũ ſuũ Streſchnew cædit

Dum in hoc pago faſtidioſam duceremus moram, ex auditâ hujus lepidi facti narratione animum parumper recreavimus. Cùm immodicus intrinſecus calor Magni Ducis bonæ valetudini inſultaret, juſſit conſuli ſuper eâ ſuppreſſo ſtudiò patientis nomine medicos ſuos ſigillatim, & ab unoquoque eorum conſilium ſcriptò exigi. Concordi illi ſententiâ convenerunt, ut patienti vena aperiretur Probat Alexius conſilium, & detractâ larvâ eam ſecandam chyrurgo præbet. Poſt emiſſum feliciter ſanguinem adſtantes proceres ad imitationem invitat. Obſequuntur omnes, licèt inviti, invitanti Domino, non tam à familiari in aulis adulationis vitio, quàm à metu ejus contra recuſantes indignationis impulſi. Unicus Rhodion Mattheowicz Streſchnew Ocolnicius fretus cognatione, quâ mediante Eudociâ Streſchnowia Alexij genitrice eum contingit, infirmam ſenectam ſuam cauſatus tergiverſatur. Undè ille irâ percitùs, ſiccine (inquit) ò vile mancipium, Dominum tuum vilipendis? Numquid in venis tuis ſanguis reſtagnat meo pretioſior? & eouſquè tu ſuper æquales, imò & ſuperiores, te effers, ut laudabile eorum alacris obſequentiæ exemplum contrario facto tuo damnare præſumas? Nec plura fatus, os ejus involat, pugniſquè à non impedito per venæ ſectionem lacerto multiplicatis eum cædit, & calcibus impetit. At deferveſcente poſtmodum bile, eâdem, quâ illum pulſaverat, manu charum ſemper Moſchis cataplaſma percuſſionum tumoribus applicuit, munera, ſcilicet, quibus liberaliter eum donavit.

In Nicolai fano ſub tentorijs author pernoctat.

IX. Kalendas Junias venimus ad Nicolai fanum, decimo à Moſchuâ lapide, ubi præparata nobis bina tentoria erant ex mandato Magni Ducis profitentis, ideò ſe hoc juſſiſſe, quia reſciverat, quàm illibenter nos ad ruſtica hypocauſta, æſtatis tempore æquè, ac hyemis, ſemper calentia diverteremus.

Eò venerunt eâdem die miſſi à Magno Duce ſex equi cum aurigis, qui noſtram rhedam traherent, & aliquot gradarij, qui honeſtiores familiæ noſtræ veherent. Honore profectò ſupra conſuetum, cùm equi ſemel tantùm ipsâ ingreſsûs die ad aliquot ab urbe paſſus ceteris legatis mitti ad illum uſque diem ſoliti fuerint.

Ingreditur in Urbem Moſchuam.

Poſtero die circa undecimam antemeridianam movimus Moſchuam versùs. Sedebat, quod numquam antea fecerat, nobiſcum in rhedâ tertium occupans locum ductor noſter. Omnes noſtri familiares equites antecedebant. Rheda noſtra, & impedimenta ſubſequebantur. Stabant bis mille à Moſchuâ paſſibus in aprico campo ad utrumquè viæ marginem in varias ſub quadraginta vexillis diſtributa phalanges peditum ſex, & ulteriùs eodem ordine uſquè ad ſuburbia decem ſub ſignis ſuis equitum millia, tympanis, ac tubis aërem continuò ad reddendos

læti-

lætitiæ sonos verberantibus. Intet quos cùm ad quingentos ab urbe passus processissemus, venit ad nos nuncius à Jacobo Simenowicz Walinski stolnico (nobili, nempè, Tzareæ mensæ ministrante) & Diako, sivè ex minoribus Cancellarijs uno, Gregorio Carpowsin Bogdanow, destinatis à Tzare ad nos, excipiendum, & durante nostrâ Moschuæ morâ nobis de necessarijs prospiciendum commissarijs (pristavos Moschi vocant) qui illorum nomine nobis indicavit, adventasse eos cum rhedâ Magni Ducis. Descenderemus itaqué ex nostrâ, & in illam transitum faceremus. Respondimus, paratos nos esse ad hoc præstandum statim, ae videbimus eos, quod eorum muneris esset, præstitisse. Hoc audito confestim Jacobus Wibergus interpres illis adjunctus ab equo dissiluit, quem secutus fuit illicò Diakus, descendente eodem tempore etiam primatio commissario. Nos hanc facilitatem Moschovitis insuetam videntes, haud cunctati protinùs & ipsi de rhedâ descendimus, ita ut collega meus prior cum postremùm desiliente ex commissarijs eodem tempore, ego autem post eos omnes terram premeremus. Ibi procedentes commissarij cum interprete nobis obviam caput priores absque ullo prævio pacto ultrò humaniter aperuerunt, & secundùm formam consuetam nomine sui Tzaris nos exceperunt. Indè Præfectus stabulo Magni Ducis obtulit nobis per alium interpretem Domini sui rhedam paratam, ac alios pro nostris familiaribus equos. In illâ postquam ambo sedissemus, sederunt etiam primus commissarius, itineris nostri dux, Diakus, & interpres. Cùmqué paululum lentissimo gradu perrexissemus, subeuntes suburbium subsistere debuimus, donec tam pedites, quàm equites in campo dispositi urbem omnes ingressi, & in plateis, quà nobis ad hospitium tendentibus transeundum erat, denuò ordinati fuissent.

Quotidianus Moschovitarum, etiam procerem, amictus rem domesticam parùm imminuit. Strictissimæ ex vili panno caligæ à sericeâ parum infra suras productâ veste, hæcqué à superinductâ talari togâ, æstivo tempote ex Ancirensi undulato, hyemali verò ex panno pellibus subducto cooperiuntur. Utraque autem, licèt usu attrita, & sordidata, nondum tamen eis sordescit adeò, ut deponatur. Si verò exterotum legati Principum excipiendi: si publicæ prodeant supplicationes: si nuptiæ celebrentur, tunc quicquid sumptuosi Attalica operatur textrina, quicquid pretiosi excoriata suppeditant animalia, quicquid gemmarum dives profert Oriens, quicquid margaritarum conchæ emittunt Erytreæ in togis, & manicatis tunicis, quæ, cùm propter suam semper constantem formam numquam obsolescant, longo ad atnepotes usu transmittuntur, in fastigiatis pileolis, inqué viciolis, vel potiùs millis, eorum colla cingentibus, utrumqué humerum ponderosis aureis torquibus decussatim onerati vanissimâ pompâ ambitiosè ostentant. Quòd si alicui res domi angusta curtam faciat horum suppellectilem, huic levem aliquam commodati usuram solventi è Tzaris vestiario juxta ejus qualitatem prospicitur. Sed caveat is, quicumqué fuerit, ne mutuatas vestes laceret, aut commaculet: neve ex gemmis aliquam subtrahat, vel amittat, damnum enim quodcumqué carâ æstimatione rependere, & culpæ suæ, vel negligentiæ pœnam per fustuarium luere debebit.

De amictu Moschovitarum.

Comam alunt, sed non ultrà aurium extremitates protensam, ne barbæ, quam multi faciunt, dignitati officiat. Neutram tamen illi tondent,

dent, qui à Tzare ad exteras aulas ablegantur, donec reversi ab eo admissi fuerint.

Equis utuntur Tartaricis, quorum singulis annis Nagaienses ad quadraginta millia Moschuam levi pretio vænum emittunt, qui obeso ventre, strigosâ cute, pingui collo, gravi capite eos intuentibus despicatui esse deberent, nisi pernicitate, summâqué laboris, & inediæ tolerantiâ commendarentur. Non desunt tamen apud primores & Persici, quibus ornatissimè phaleratis insidentes ad publicas solennitates & ipsi spectaculum exeant. Verùm cùm equisonibus careant, nec equi, nec sessorum omnium quisquam aut comptè, aut doctè incedere norunt, præclarè hi actum putantes, si illos ad celerrimum cursum ex improviso impellant, ac ad inordinatos & omnis artis expertes saltus excitent, ut illo motu concussæ argenteæ ex maximis annulis cathenæ, quibus quasi alterâ habenâ ornantur, suum clangorem edanr, & tintinnabula, quibus supra ungulas stringuntur, sonitum reddentes fidem faciant, eos esse sonipedes. Hinc itaqué in illâ trium horarum in suburbio tædiosissimâ morâ aliquod nobis allevamentum identidem oriebatur. Etenim valde jucundum nobis erat, spectare modò hunc, modò illum ex illustriori Russicâ nobilitate mutatis subindè tunicis circa rhedam nostram adequitantem, nulloqué nobis honore exhibito, pavi ad instar, omnem caudæ suæ pompam explicantem, dum vestem, martium Scythicarum exuvijs ob nigredinem, longitudinem, & densitatem pilorum preciosissimis subductam, per servos suos ad utrumqué latus eam inversam tanquam paludamentum expandentes nobis ostentabat; vel ad incomptos saltus phaleratum, cathenatum, & tintinnabulis compeditum equum suum incitando, per illam motûs concussionem nostris eam totam oculis strepitosè objectabat.

Hisce tamen spectaculis asperato interim nubibus cœlo violentus dejectus imber intervenit, nobisqué ad hospitium properandi necessitatem injunxit. Sed ex templò adeò tranquilla serenitas reddita, ut inter innumeram populi multitudinem, & armatas cohortes, tubicinibus nostris obvio Tzareorum clangori incessanter occinentibus, procedentes, tot utriusqué sexûs spectatores in domibus, tabernis, plateis, & compitis, quacumque veheremur, viderimus, ut conijcere licuerit, neminem illâ die se domi continuisse.

Moniales in Moschovià.

Et profectò crediderim, quòd ex sanctimonialibus nulla, tanta earum erat dispersa per plateas multitudo. Harum, sivè virginum, quæ raræ: sivè viduarum, quæ plures: sivè à viris repudiatarum, quæ plurimæ, frequentissima in Moschoviâ cœnobia sunt, in quibus tamen parùm exacta viget sanctarum constitutionum observantia. Inverso siquidem ordine ibidem conjugatarum gynecæa, si non pudore, at inviolabilis clausuræ cancellis sepiuntur. Vestalium verò claustra nullo clathro, repagulo nullo clauduntur. Curiosus itaqué sexus nullâ clausuræ lege coercitus homines admittit, & postquam antelucanis in choro officijs interfuit, per urbes passim licentiosè vagatur. Cùmqué nullum habeat, quem timeat, pudoris custodem, honestatis monitis aditum ad animum per interpositum sensum occludens seductæ voluntati habenas laxat, à quâ per invia, & devia inconcessorum asportatus, tandem in profundam infamiæ abyssum præceps agitur, ubi resupinatus probis omnibus fit offendiculum, & sacri veli dehonestamentum.

Nihil

Nihil tamen in tantâ pompâ magnificentius fuit, quàm quòd ab initio suburbij usqué ad hospitium nostrum præcedere immediatè nostram rhedam quamplurimi Duces, & Senatorum filij, omnesqué Magni Ducis nobiles à cubiculis cum ipso eidem gratioso Duce Georgio Juanowicz Romodanowski voluerunt. Hi omnes vestibus amicti superbissimis hospitij nostri ingressum suspenso equorum gressu stipantes dixerunt nobis, se ex mandato sui Tzaris in honorem Sacræ Cæsareæ Majestatis eousqué officio numquam antea ulli Legato exhibito, & quidem libenter, deduxisse. Per hoc apertè Magnus Dux per commissarios nostros nobis significari curavit, quòd in signum fraternæ suæ erga Imperatorem benevolentiæ in nobis honorandis prætérita exempla excedere voluisset.

Ædes nobis pro hospitio assignatæ erant satis amplæ, &, quod rarum Moschuæ, lateritiæ. Ligneas enim Moschovitæ, ut plurimùm, habitant. Et cùm ab aliquot annis nón pauci Moschuæ, sivè ad ostentationem, sivè ut securiùs ab incendio ibi frequentissimo quiescant, ex lateribus ædificent; cubicula nihilominùs ex abiegnis truncis eorum commissuras muscantes compaginant, dicentes, inesse semper cœmento noxiam bonæ valetudini malignitatem. Et juvet verum fateri. Frigora in hyeme tam acutâ ibi vi pollent, ut crassissimos lateritios parietes per associatam humiditatem penetrent, eamqué in conclavibus, ubi contrarium elementum non offendit, glacie adstringendo crustâ illos, ut pluries vidi, nivosâ obducant. Moschovitarum ædes.

De victu fuit nobis per duodecim fermè nostræ Moschuæ moræ menses uno semper constanti tenore perquam abundè provisum. Obtulerant quidem nobis à principio commissarij nostri erogationem in singulos dies alicujus certæ, de quâ conveniendum foret, loco cibariorum ad alimoniam nostram pecuniæ; sed cùm antecessores nostri Romanorum Imperatorum ministri, & Moschovitici Viennæ hoc numquam ad illud usqué tempus admisissent, noluimus nobis successuris reprehendendo aviditatis habendi exemplo præire, & credidimus, nobis minimè licitum, antiquam consuetudinem antè mutuum Cæsaris Tzarisqué consensum immutare.

VI. Kal: Junias indicarunt nobis nostri commissarij, fore, ut sequenti die coram Magno Duce serenos ejus oculos intuituri admitteremur. Et sciscitati sunt nomine Cancellarij, an munera ab Imperatore ad Tzarem haberemus? Respondimus, hoc non esse moris. Habere nos tantummodò propria secundum tenuitatem facultatum nostrarum munuscula Magno Duci in signum nostræ erga eum venerationis offerenda. Quæ sic expetentibus ostendimus.

Alterâ die redijt ad nos commissarius noster Diakus monens, ut ad futuram post alteram horam nostrûm coram Magno Duce admissionem nos pararemus. Circa decimam antemeridianam comparuerunt in atrio nostrarum ædium post rhedam Magni Ducis, & quidem aliam à priori, equi ad usum familiæ nostræ. Inde successerunt nostri ordinarij commissarij, qui in altero ex nostris conclavibus superinduentes tunicas margaritis, & gemmis ornatas ex vestiario Magni Ducis ad hunc usum juxta morem depromptas nos ad rhedam deduxerunt. In quâ postquam honoratiora loca nobis ultrò assignassent, sederunt ambo cum interprete, stipantibus eam ab utroque latere pedissequis nostris. Admissionis primæ descriptio.

Præcedebant equi antes tubicines, & domeſtici noſtri, quibus ſuc-cedebant ex famulitio noſtro pedites munera portantes, & tandem ſolus equo inſidens, qui nobis ab epiſtolis erat, literas fidei Auguſtiſſimi Imperatoris ad Tzarem nudas elevato brachio cunctis viſendas geſtans.

Omnes noſtri familiares erant, quomodo & nos, inermes, etenim, cùm non liceat cuipiam armato intrare ad Tzarem; ſed arma ad aulæ fores deponere quiſque debeat, omnes autem noſtri in ejuſdem conſpe-ctum deſiderarent introduci, maluimus nulla nobiſcum ferre, quàm allata deponere.

A noſtro hoſpitio uſque ad aulam Magni Ducis vidimus diſpoſitos in maximo numero pedites ſclopis majoribus benè armatos, & veſtibus, diverſi quidem quoad diverſas legiones coloris, ſed unius quoad ſingularum legionum milites cunctos, pulcherrimè amictos.

Depoſiti ad gradus palatij inter quamplurimos Moſchos tribunos militum ibi ſtantes aſcendimus ad aulam primam, ubi obvios habuimus Ducem Andream Juanowicz Hilkow Stolnikum, & Diakum Theodorum Mihalow, qui per proprium interpretem nobis dixerunt, mandatum ſibi à Magno Duce, ut ibi nos ejus nomine exciperent. Peractis gratijs ulteriùs pergentes, antequam aulam alteram, in quâ Magnus Dux erat, ingrederemur, iterum ejus nomine nos per alium interpretem exceperunt Dux Baſilius Juanowicz Hilkow Stolnikus, & Diakus Nikita Walowenim. Denuò igitur gratias egimus, & ad Tzarem intromiſſi fuimus.

Aula erat ſpatioſæ ſatis amplitudinis, cui tamen eraſſa in medio columna fornicem ſuſtentans valdè detrahebat. Parietes antiquis picturis erant obducti, quibus in ſpatio inter feneſtras medio argentea candelabra adhærebant. Erant in aulæ circuitu iiſdem parietibus continuo opere affixa ſcamna lignea ſtragulâ veſte operta, ad quæ per quatuor gradus aſcenſus patebat. Ibi à dextro Tzaris latere per totum ejus conſpectum uſquè ad lævi partem ſedebant inoperto capite in magno numero Bojari, Ocolnicij & Dumni-Duoranini ab arcanis Magni Ducis conſilijs, nullâ nos ſivè intrantes, ſivè exeuntes capitis inclinatione honorare dignati. Ipſe Tzar ſolio inſidens inaurati argenti, non in medio, ſed in angulo aulæ lævo inter duas feneſtras collocato, obſcurè viſebatur. Eminebat illud quidem, cùm tribus inniteretur gradibus ſuis ſolum æquale cum ſubſellijs ſenatorum caleantibus; ſed operis erat anguſti adeò, & ſitûs obſcuritas ejus ſplendorem ita obtundebat, ut nullam exprimeret magnificentiam. In ejus medio ſupra Tzaris verticem Deiparæ Virginis icon pendebat. E regione ſiniſtri lateris aſſurgebat intra feneſtram horologium turris ad inſtar. Intra alteram verò, quæ angulum parietis ſui claudebat, pyramis argentea globum aureum ſuſtinens. Superiùs fornicem versùs duæ ſanctorum imagines è parietibus pendulæ cultui erant expoſitæ. Et in crepidine ſcamni à dextro Tzaris latere aſſurgentis malluvium erat argenteum cum gutturnio, & mantili, quò poſt oſcula à nobis illius dextræ ex more data, eam ab impuris paganorum (ut omnes Latinæ eccleſiæ homines Moſchi appellant) labijs pollutam lavare, & abſtergere poſſet. Pileolum turbinatum zebellineo ornatum margine, & redimitum coronâ aureâ pretioſiſsimis gemmis interſtinctâ, quæ, quaſi zebellineis inniteretur ſpolijs, in ſummitate verticis deſinebat in crucem, in capite geſtabat. Sceptrum

dex-

dextra tenebat. Stabat à latere ejus dextro Dux Jacobus Kudenietewicz Tzerkaski ex prosapiâ Tzerkassorum ad mare Hircanum, & primus nunc Bojarus. A lævo socer Ilia Danilowicz Miloslawski, itidem Bojarus. Antè thronum verò quatuor ex Ducum filijs in albis indumentis pileati securiferi.

Decem circiter passus à Tzare statuerunt nos commissarij nostri. Ibi curvatis decenter ad reverentiam genibus ergà eum more nostro nos inclinavimus, familiâ nostrâ omni aliquo post nos intervallo stante. Tunc Dumni-Diakus (ex tribus scilicet Magnis Regni Cancellarijs unus) Almasius Juanow, qui super scamnorum solum à parte lævâ Magni Ducis in lineâ nobis æquali ab eo distans cum alijs haud paucis stabat, dixit ei, adventasse Legatos Magni Romanorum Cæsaris, coramquè eo stare frontem suam percutientes: scilicet, phrasi Moschoviticâ, eum venerantes. Moschi enim omnes indifferenter Principem suum in genua procumbentes, & solum fronte pulsantes venerantur, hancquè eandem, quam superioribus exhibent, venerationem ab inferioribus exigunt. Cancellario autem Magnus Dux innuit, ut nobis diceret, proponeremus, quæ vellemus.

Hoc audito Collega meus primam propositionem ex benignissimo Sacræ Cæsareæ Majestatis mandato nobis verbis conceptis traditam, memoriter recitare orsus est. Sed absolutis Imperatoris, & Tzaris titulis interpres interrupit, eos Russico idiomate repetens.

Vix absolverat, cùm Magnus Dux è solio surgens percontatus est nos, An frater suus charissimus Romanorum Cæsar Leopoldus benè valeret? & statim resedit. Respondimus, cùm Viennâ discederemus, relictam à nobis Sacram Cæsaream Majestatem suam prosperâ, Dei gratiâ, valetudine utentem.

Dixit indè Cancellarius, ut literas fidei Imperatoris Magno Duci præsentaremus. Quas ego à secretario nostro tunc acceptas comitante Collegâ ei tradidi, ad stationem illicò retrocedens. Is autem incontinenti eas Duci Tzerkaskio consignavit.

Postmodum idem Cancellarius nunciavit nobis, quòd Magnus Dux faceret nobis gratiam, ut ad osculandum ejus manum ascenderemus. Dum accedimus, sceptrum ille in lævam transtulit manum, extensâ ad osculum dextrâ, quam idem Tzerkaskius suâ sustentabat, socer verò Ilia totus erat attentione, & nutibus, ne aliquis nostrum eam forsan contra fas impuris suis attrectaret.

Hoc peracto indicavit nobis Cancellarius, ut reliquum propositionis nostræ exponeremus. Quâ absoluta dixit, quòd Magnus Dux faceret nobis gratiam sedendi. Statimquè allatum nobis scamnum oblongum sinè humerorum fulcro (ut plerumquè Moschorum est mos) Persico tapete tectum, ubi consedimus, usquèquò aliquot ex domesticis nostris ejus manum fuissent deosculati.

Tunc dixit Cancellarius, ut surgeremus. Stantes nos interrogavit Magnus Dux, an benè valeremus? Cui juxta morem respondimus, quòd gratiâ DEI, & clementiâ suâ, benè. Et gratias ei de hac benignitate egimus.

Et dictum nobis denuò, ut sederemus. Procedensquè à latere Cancellarij Joannes Mihalowicz Miloslawski Ocolñicius dixit Magno Duci, allata à nobis ei nostra munera fuisse. Quæ dum à nostris famulis ferebantur, moniti à Cancellario surreximus, & corporis inclinatione

natione Magnum Ducem ea intuentem vice verbalis oblationis, sic ferente Moschorum consuetudine, reveriti sumus.

Tandem mandavit ille Cancellario, ut nobis significaret, deputaturum se aliquot ex Senatoribus suis, cum quibus conferre omnia, quæ nobis supererant proponenda, possemus, & fore, ut illâ die cibos ex mensâ suâ gustaremus.

Post hæc exhibitâ ei reverentiâ abivimus. Exeuntes nos ijdem, qui ingredientes exceperant, nomine Magni Ducis deduxere.

De ingenti Campanâ.

In arce vidimus solum prementem admirandæ ex ære Campano magnitudinis machinam, & quod magis mirere, Russici fabri opus. Excedit hæc campanam Erphordiensem, imò etiam Peckinensem in Regno Chinæ. Erphordiensis enim altitudo vix sex digitos supra novem geometricos pedes, orificij diameter vix octo pedes, hujus peripheria viginti & novem, crassities verò sex digitos cum dimidio tantùm exæquat, & pondus ejus libr. 25400. constat Peckinensis tredecim geometricos pedes, tertiamqué pedis partem in altum exurgit, in diametro duodenos habet pedes, in peripheriâ exteriori quadraginta quatuor, & unicum in crassitie, pondus autem ejus 120000. librarum. At hujus nostræ Russicæ altitudo undevinginti geometricos pedes extollitur, oris diameter ad duodeviginti se extendit, ambitur autem à quatuor supra sexaginta, crassities duos æquat, tophalum verò quatuordecim non est brevius. Quadringenties & quadragies mille æris pondo pro ejus fusione liquata quorum ter quadraginta millia in scorias despumasse, creduntur, reliquis in depuratam tantæ molis massam solidé concretis. Non tamen de illâ hic mihi sermo est, quæ dominante Borisso Hoduno fusa, & in sublimi suspensa, cùm solennior aliqua in honorem Dei, ejusqué sanctorum memoriam dies celebrabatur: vel exterorum Regum oratores excipiebantur, aut in arcem ad Tzarem introducebantur, pulsari olim consueverat. Illa enim, quamvis postremo hoc usu per non usum abrogato, adhuc hodie in suâ turri pendet. Sed de alterâ Anno 1653. Alexio regnante fabrefactâ, quæ humi adhuc strata architectum expectat, à quo in altum elevata in solennioribus festivitatibus tinnitu suo devotionem excitet Moschorum, qui eo, tanquam ad Numinis cultum præcisè necessario, carere nullatenús volunt.

Nomine Tzaris exhibetur authori in ejus ædibus solenne convivium.

Nobis ad hospitium priori pompæ apparatu reconductis supervenit post horam Dux Alexius Juanowicz Bohnosow Rosthawski Stolnikus, ex antiquis Rosthoviæ Ducibus descendens, missus à Magno Duce, ut ejus vice nobis ex Tzareâ culinâ epulum præberet. Cui ad gradus usque honoris gratiâ obviavimus.

Mensæ paratus facilis fuit. Eam super vili mappâ salinum, bina aceti, & olei vascula, unicum cum furcinulâ, & cultro in ejus summitate pro digniori convivâ positum cochlear, & quidem omnia ex puro auro, adornaverunt. Mappula nulla apposita. Illotis manibus mensæ accubuimus, ubi placentulæ vices orbis, sivè quadræ, indè exulantis supplere debuerunt. Abacum scyphi, pateræ, & id genus inaurati pocula argenti confusé onerarunt. Dignioribus nobis attributis locis à sinistris mei ferè extra mensam de more angustam convivator juxta Moschorum consuetudinem sedebat. Allata sine temporis interstitio unâ simul in patinis argenteis fercula varij generis ad centum quinquaginta. Omnia nostris oculis exposita; imposita autem

mensæ

menſæ ſolummodò, quæ palatui magis arridebant. Reliqua noſtro peni procuratori ad conſervandum tradita. Frigefacta quidem omnia erant; ſed aliquot non adeò inſulsè condita, ut aſpernari eas aliquis, niſi delicatulus, deberet. Vini ſublimati, malvatici, Hiſpanici, Gallici, medonum varij generis, & cerviſiæ quadraginta partim argentei, partim ſtannei ſatis ampli canthari liberaliter præter morem impleti ſimul quoque allati. Poſt horæ quadrantem modiperator noſter jubens nos ſtare, propinavit mihi ex poculo modeſtæ capacitatis vino, ut ego datâ ab eo mihi optione, eo quòd mitiùs eſſet, elegeram, Gallico pleno ſalutem ſui Tzaris ejus titulum integrè recitans. Quo à me, & reliquis omnibus diſcumbentibus epoto reſedimus. Nec benè quadrans alter elapſus fuerat, cum denuò ille ſurgens, & nos ad ſurgendum invitans, iterum mihi poculum alterum pro ſalute Imperatoris, cujus etiam titulum plenum ex chartâ legit, poſt ſe exhauriendum porrexit. Cùm ſatisfeciſſemus omnes, iterum accumbentibus vix parvulam temporis moram concedens invitavit me tertiò ad tertium poculum pro ſalute Tzaruli Alexij Magni Ducis filij exſiccandum. Quod ſtantes præſtitimus omnes. Tunc is, quaſi munere ſuo jam præclarè functus eſſet, abijt donatus à nobis in præmium non prolati diû tædij ex inaurato argento ſcypho minimè vulgari.

Die Maij antepenultimâ annunciaverunt nobis commiſſarij, quòd immediatè ſecuturâ denuò coram Magno Duce admittendi eſſemus: & quòd interim liceret famulis noſtris, quòcumquè liberet, ire. Petierunt inſuper nomine Cancellarij copiam noſtræ ad Tzarem factæ propoſitionis, quam eis dedimus. **Author à Tzare ſecundò admittitur**

Penultimâ itaquè circa nonam matutinam à noſtris commiſſarijs ad Tzarem cum ijſdem in omnibus cerimonijs, & apparatu, quibus ad priorem nos deduxerant admiſſionem, ducti, & ab ijſdem, qui nos tunc exceperant, excepti fuimus. Magnus Dux tamen in aliâ pauló anguſtiori aulâ, & in alio pariter throno, inter duas itidem feneſtras; ſed versùs dextrum aulæ angulum, collocato, ſceptro, coronâ, & Regio amictu conſpicuus viſendum ſe præbuit. Super caput ejus ſolio affixa Divæ Virginis icon. A dextris globus aureus pyramidi argenteæ incumbens, ibiqué ſocer Ilia Danilowicz, & à ſiniſtris Ocolnicius Theodorus Mihalowicz Ertiſchew, Supremus Tzareæ Aulæ Præfectus, & haud infimus Domino gratioſus ſtantes. Conſpectum cuſtodiebant juxta morem bini, & bini albis amicti veſtibus adoleſcentes Duces lunatis ſecuribus armati. Ad ejus lævam, & obliqué parúm in conſpectú ſuper ſcamnis in ligneo ſolo per duos tantúm gradus elevato ſedebant ad parietem intecto capite ex Senatoribus haud pauci, è quorum fronte ad dextram ſtabat cum alijs quam plurimis Cancellarius.

Obſervavimus itaqué tunc, & poſtea ex more Moſchovitico angulos reputari pro locis decentioribus. Etenim ſolium Magni Ducis ſemper in angulo vidimus, quod tamen commodiſſimè, præſertim in hâc ſecunda Aulâ, in medio collocari potuiſſet. Et Moſchi Divorum imagines, quas parùm abeſt, quin idolatrentur, & ſemper in quocumque cubiculo habent, in angulis collocant.

Cùm Magnum Ducem venerati eſſemus, curavit, nos de ſalute noſtrâ interrogari. Cui dato juxta morem reſponſo gratias egimus pro convivio nobis tam liberaliter per ſuum commiſſarium exhibito.

Indè dixit Cancellarius, Magnum Ducem curaſſe literas Imperato-

ris in idioma suum transferri, & ab ijs percepisse, nos ad aliqua bonum publicum concernentia ipsi proponenda fuisse ablegatos, & quòd ideo nobis fidem adhibere deberet, quod facturus erat. Interim deputasse ad audiendum propositiones nosttas Ducem Alexium Nikitowicz Trubetzki Bojatum, & Casani locumtenentem: Ducem Georgium Alexiowicz Dolgoruki Bojatum, & Susdaliæ locumtenentem: Bogdanum Mattheowicz Hitrow Ocolnicium, Tzarei armarij custodem, ejusque Orszæ locumtenentem: & Almasium Iwanow Dumni-Diakum, sivè Cancellarium. Post hoc allatum nobis solitum scamnum ad sedendum, brevi tamen usu, nam jussi surgere, & ad locum, ubi nos Tzarei deputati opperiebantur, transitum facere, solito venerationis nostræ signo Magno Duci reverenter exhibito abivimus, ab ijsdem Ducibus, ac Diakis, qui nos ejus nomine extra aulam exceperant, eodem loco officiosè dimissi. Exeuntibus nobis à Tzare Senatores parùm assurrexere, quibus inclinato capite correspondimus.

Ad conferendum cum Tzareis deputatis in aliud conclave trãsit.

Transivimus itaqué ad satis amplum conclave, ubi è regione januæ; sed prope angulum dextrum, mensa juxta Moschorum morem oblonga, & angusta ita collocata erat, ut à longitudinis totius spatio ostium respiceretur. Ibi super scamnum parieti affixum è conspectu januæ sedere jussi fuimus, collocante se primario deputato super alterum, quod in angulo cum nostro conjungebatur, parieti similiter innixum, ita ut solus angustum mensæ illius spatium occuparet. Alter ex ijs, tertiusquè unus ponè alium super eodem scamno propè illum, sed extra mensam, sedebant. Cancellarius autem è conspectu mei collegæ humeris ostio oppositis super portatili scamno solus ad mensam resederat. Interpretes Bauscius, & Wibergus cum secretario nostro, & tribus amanuensibus Moschis stabant.

Moschi sunt parũ sinceri.

Moschovitæ ab ineunabulis Mercurio sacrificant, & litasse omnes ab effectu credendum est. Bullam Romanam, sivè cor aureum, è parvulorum collo matres numquam suspendunt, undè adulti mendacia sua cumulatis semper mendacijs tuentur fronte tam perfrictâ, ut quamvis eos fuisse mentitos pro compertissimo habeas, adhuc tamen animi dubius hæreas incertus, quid judices. Quòd si eos de mendacio per irrefragibiles demonstrationes conviceris, non ideo pudore aspersi erubescunt, quin imò veluti in egregio deprehensi facinore, subrident. Neque est, quòd exterorum Principum Legati à Tzareis ministris linguam veraciorem expectent, ij enim omnes inveteratæ versutiæ artes insimul convocant, ut sivè falsa pro veris obtrudendo, sive necessaria scitu reticendo, illis fucum faciant, & rerum semel in congressibus stabilitarum vim, si libeat, per sexcentas mendicatæ interpretationis ambages adeò enervent, ut corruant. A prosperis verò, vel improsperis casibus ita afficiuntur, ut flante fortunâ impotentes sui usquè ad sydera ab elato animo extolli; reflante verò in abyssum detrudi ab ejusdem dejectione se sinant. Unde fit, quòd in negotijs inconstantissimos se præbeant. Præsertim cùm majora apud eos deliberationum momenta ex solis pendeant notitijs, quas à Mercurijs hebdomadarijs apud Prussos, aut Batavos typis impressis, Moschuamqué interdum duntaxat, & interpolatè exteris mercatoribus transmissis, quasi responsa Delphicæ ex tripode vatis audiunt. Vel lixis, & calonibus, gregarijsqué militibus belli captivis se extorsisse putant, dum miseri illi ad quæstionem rapti, quamvis arcanorum Regis, & ducum suorum

planè ignari, ut ſe à tormentis redimant, ea comminiſcuntur, quæ unicuiqué tamquam aptiora ad mitigandum blando palpo tortores ſuos ingenium ſuggerit. Hæc omnia reddunt in Moſchoviâ exteris Legatis commiſſionum ſuarum proceſſum adeò ſpinoſum, ſucceſſumqué ambiguum, ut non rarò eos ſuſcepti muneris pœniteat.

Dux Trubetzki deputatorum caput ad Olgerdum Gedlmlni filium Magnum Ducem Lituaniæ mediante ejuſdem filio Andreâ Wigundo progenitore illorum Severiæ Ducum, qui ad ſeniorem Joannem Baſilowicz Magnum Moſchoviæ Ducem defecerunt, genus ſuum refert, & hoc nomine inter Bojaros alter ſedet. Etenim apud Moſchos generis claritudinis ſupra omnem juſtitiam habetur ratio. Unicum itaque in hâc excellentiâ prioritatis ſuperiorem patitur Trubezki Ducem Tzerkaski, qui tanquam Regio Tartarorum ſemine ſatus ei ex jure liquido præferri obtinet. Homo eſt exactæ ætatis, pauci eloquij, minoriſqué conſilij.

Alter Georgius Dolgoruki, ſivè longimanus, magno & ipſe natu Baſilium Jaroslai primi Tuverenſis Magni Ducis abnepotem ſtirpis ſuæ auctorem laudat. Is ob captum Marte favente ad Vilnam Anno 1658. die 21. Octobris Magni Ducatus Lituaniæ Ducem campeſtrem, nec non Theſaurarium Vincentium Corvinum Goſiewski magni Moſchuæ ſit.

Tertius inferioris ſubſellij nobilis, cùm ab ineunte adoleſcentiâ ſupra memorato Duci Trubetzkio judicium ſuum per plures annos ſerviendo probaſſet, meruit ab hujus commendatione Tzaris ſervitijs addici, in quibus conſilium ſuum in quibuscumqué difficilioribus Regni negotijs in numerato ſemper aptè expromens, ſolerti induſtriâ ſuâ adeo profecit, ut ab inferiori ſimplicis nobilis conditione ad immediatè proximam ſupremæ eveheretur, & armario, ubi ad Tzaris proprium uſum deſtinata arma, & equorum ornamenta conſervantur, biniſqué magiſtratibus, altero, ſcilicet, qui Moſchuæ civibus, & altero, qui cauponibus in universâ Moſchoviâ jus dicit, magno rei ſuæ familiaris augmento præficeretur.

Quartum verò Almaſium Juanow imæ ſortis hominem eſſe, ipſum ejus nomen indicat. Etenim Moſchi in ſubſignando, & cùm ſe invicem nominant, proprio nomini paternum addunt, hâc tamen differentiâ, ut nobiles huic particulam wicz in fine adnectant, quod ignobilibus eſt inconceſſum. En exemplum. Vocatur aliquis Almas, ejuſque pater Joannes, ſivè Juanus, ſi nobilis ſit, Almas Juanowicz, ſi ignobilis Almas Juanow appellabitur. Is itaqué plebeijs ortus parentibus mercaturam feliciter exercuit. Dein tanquam exterarum regionum gnarus pluribus obitis legationibus verſutiæ, calliditatis, vafriciei, & fallaciæ tot dedit experimenta, ut dignus viſus fuerit, qui arcanorum regni archivis præficeretur, & externorum legatorum inſpector, eorundemqué legationum relator renunciaretur.

Dux Trubetzkius itaqué ſurgens, quomodo & cum reliquis nos, Invocatâ ſanctiſſimâ Triade, & lectis integrè ſui Domini priùs, & mos Imperatoris titulis dixit. Magnum Ducem audiviſſe primam noſtram propoſitionem, & literas fidei Sacræ Cæſareæ Majeſtatis in Moſchoviticum idioma curaſſe transferri.

Dolgorukius ijſdem ceremonijs, ſed abbreviatis titulis, dixit, Dominum ſuum attentè legiſſe eaſdem literas, & percepiſſe nos aliquid bonum publicum concernens propoſituros.

Hitrow

Hitrow præmissis ijsdem subjunxit, contineri in literis, ut nobis in ijs, quæ propposituri essemus, fides adhiberetur, quod præstare essent parati.

Cancellarius tandem adhibitis ijsdem solennitatibus finem imposuit dicendo, ideo ipsos fuisse à Tzare deputatos ad audiendum propositiones nostras, itaqué diceremus.

Tunc igitur surgentibus iterum nobis, & ipsis, lectis per extensum priùs nostri Clementissimi Domini, & postea Tzaris titulis resedimus, & propositionem alteram nobis ex benignissimo Sacræ Cæsareæ Majestatis mandato conceptis pariter verbis consignatam Collega meus de verbo ad verbum ijs, interpretante per periodos Bauschio, perlegit.

Audito ejus tenore petierunt sibi in scriptis tradi. Quod incontinenti præstitimus.

Discedit Author à conferentiâ sine responso.

Protracto deindè per multa diù colloquio tandem discessere deputati omnes, ut audita Domino suo referrent. Et post horæ quadrantem reversus ad nos solus Cancellarius dixit, retulisse se omnia à nobis proposita Domino suo, reponsum autem nondum pro tunc dari posse, quare domum reverteremur. Quod fecimus per easdem ceremonias honorati.

Mutatur commissarius, & datur antiquus itineris ductor, & quare?

Pridie Kal: Junias commissarius noster Diakus vultu ad mœrorem composito significavit nobis, concommissarium suum repentinè in gravem incidisse morbum, ideoqué suffectum ei priorem nostrum itineris commissarium Zelabowski. Hoc autem futurum cùm biduo ante hic sacellano nostro in confidentiâ aperuisset, & is prædicatum ægrotum post sex horas in urbe equitantem & benè valentem obvium habuisset, inoicium nobis fecit artificij Moschovitici. Etenim cùm in itinere per varia colloquia agnosceremus, Zelabovium ingenio haud absurdo, & judicio non erroneo præditum, & animadverteremus, eum sub patrocinio Cancellarij ad aulæ dignitates adolescere, frequenterqué nuncios ab uno ad alium invicem commeare: considerantes non esse sperandam Moschuæ propter futuram secundùm Moschorum consuetudinem solitariam captivitatem nostram commoditatem insinuandi ad promovendum pacis tractandæ opus ministris pedetentim, quæ in conferentijs effundere uno impetu nolebamus, proficuum rebus agendis judicavimus, ei per dierum intervalla, quasi consuetudine illecti, & confidentiâ mensæ seducti, nunc hoc, nunc illud guttatim instillare. Nec hoc falsos nos habuit; nam dubio procul confestim, ac aliquid resciverat, Cancellario tanquam arcana à nostræ lubricitate linguæ per suam dexteritatem delapsa, ut noster erat scopus, perscripserat. Hinc factum, ut, cùm nos cum Tzareis deputatis primò conferentes studiò nihil horum dixissemus, voluerit Tzar, eum denuò nobis in commissarium deputare, tanquam hominem nobis confidentem, & qui dexterè sciret, secretiora nostra ab imo pectore extrahere.

In secundâ conferentia declararunt Moschi, quod Tzar interpositionem Cæsaris admitteret.

Ad tertium Nonas Junij circa decimam antemeridianam secundò ducti ad conferendum cum deputatis fuimus cum solito semper in omnibus apparatu. In vestibulo palatij exceperunt nos nomine deputatorum duo Diaki, & totidem in aulâ ante conclavia. In horum verò primo Cancellarius, & in altero ceteri deputati, qui ingressûs præcedentiâ nobis concessâ priora loca sua, quomodo nos nostra, occupavêre. Tunc declaravit Cancellarius, perceptam à Tzare libenter fuisse Imperatoris mentem continuandi cum ipso bonam amicitiam,

quam

quam mutuis officijs reciprocè fovere vellet. Deinde agere eum Cæſari gratias pro fraternâ benevolentiâ, quâ nos ad offerendum ipſi pacificam interpoſitionem ſuam inter ipſum, & Poloniæ Regem, Regnumquè, ac Magnum Ducatum Lituaniæ miſerat, quam libenter admittebat.

In tertiâ verò nominarũt pro loco conveniendi Polociam, tempus autem remiſerunt Polonorum arbitrio.

Pridie Nonas Junij cum illis tertiò convenimus. Nominarunt ex mandato Domini ſui pro loco futuri congreſsûs Polociam, quam ante annum placuiſſe Polono Regi, utpote ad Dunam in agro non adeo tunc deſolato, & utriquè parti commodo ſitam aſſerebant. Tempus autem conveniendi pro inchoandis pacis tractatibus remiſerunt Polonorum arbitrio.

Mandaverat nobis Auguſtiſſimus Imperator, ut poſt admiſſam à Moſchis ſuam conciliandæ cum Polonis pacis oblationem eandem illis pro eâ etiam cum Suecis ſanciendâ offerremus. Verùm interea temporis, dum in Moſchoviam proficiſceremur, qui in Livoniam convenerant Suecici, & Ruſſici Legati pacis ineundæ conditiones nullo ſequeſtro adhibito tales exaſciaverant, ut nobis Cæſaream operam offerentibus Tzarei deputati reſponderint, ſtatum rerum inter partium Commiſſarios in eo verſari cardine, ut nullo modo amplius addubitari poſſet, quin honeſta inter eos pax eſſet coalitura; quòd ſi eventus ſpem falleret, eam libenti animo eſſent admiſſuri. Et Tzar ipſe deinde ad octavum Idus Julij per commiſſarios noſtros participes nos de eâdem ſancitâ fecit.

Alexius filio Fedoro augetur.

Ad VI. Idus Junij poſt primam facem acceſſit ad nos jam cubantes multis aſſeclis ſtipatus Diakus Dementi Boſmakow Magno Duci apprimè charus, qui ejuſdem nomine nobis tanquam amantiſſimi fratris ſui LEOPOLDI Romanorum Imperatoris, &c. miniſtris, natum ſibi filium, cui Fedorum dixiſſet nomen, nunciavit. Reſpondimus juxta debitum officioſè, & ad oſtendendum gaudium noſtrum magno inaurati argenti ſcypho nuncium donatum remiſimus.

Conſuevit Magnus Moſchoviæ Dux, quoties prole aliquâ augetur, hoc confeſtim per expreſſos nuncios Moſchuæ exteris Legatis, ac proceribus ſuis, atquè in provincijs Palatinis, perquè hos præcipuis nobilibus, & urbium magiſtratibus ſignificare. Quicumquè autem hoc honore afficitur, aliquo nuncium dono pro libitu munerat. Undè per has legationes, & illas, quas ad eoſdem de valetudine nomine Tzaris interrogandum ex mandato ejuſdem identidem obeunt, aulicorum plurimi non modicâ peculium acceſſione augent.

Hæc lætitia expeditionem curſoris noſtri, quamvis maturato opùs fuiſſet, ad ipſos uſque Idus Junij diſtulit.

De Moſchorum baptiſmo.

Sexto dehinc die immergi in ſacrum regenerationis fontem Fedorulum ſuum Alexius voluit. Moſchovitæ ſiquidem baptiſmum invalidum credunt, niſi baptiſandus ter in aquam vetuſto Eccleſiæ more totus immergatur. Undè ſi homo in Latinâ religione ſacris undis ablutus ad Moſchoviticam transfugiat (quod haud infrequenter ab impoſtoribus atheis avaritiæ ductu, vel à belli captivis, aut criminum reis deportationis, vel pœnæ metu fit) eum quaſi non ritè baptiſatum per trinam immerſionem rebaptiſant, matrimonij, ſi quod antea contraxerat, nexum ſolventes, ceu hominis haud legitimè per januam baptiſmi ad reliquorum ſacramentorum perceptionem introducti. Cùmquè baptiſatum mox chriſmate inungant, confirmationem Latinorum

L re-

respuunt, ut superfluam. Baptisati collo crux aurea, vel argentea, vel stannea pro parentum facultatibus à baptisante appenditur, per totum vitæ suæ decursum (excepto conjugatis concubitûs tempore) non amovenda. Quod si aliquis improviso mortis impulsu prostratus inventus fuerit suâ cruce carere, carebit & sepulturâ. Ut autem hujus festivitatis in honorem Imperatoris etiam nos Tzar participes faceret, denuò nobis in nostris ædibus epulum præberi jussit. Modiperator fuit idem ille Rosthawski, qui in priori fuerat, & cerimoniæ eædem, additâ tamen appendice quarti scyphi pro incolumitate parvuli Fedoruli exsiccati.

Quibus lectis Moschovitæ utantur.

Cùm verò tædiosam omninò moram Moschuæ deinde ad duodecim menses trahere debuissemus, curiosè observavi, quòd ibi altioris fastigij homines, & nobiles opulentiores lectis utuntur mollibus, culs citræ enim, cervicalia, & pulvini subtilissimis cycnorum, quibus maximè abundant, plumulis farciuntur. Attamen non linteis eos; sed alij laneis, pars sericeis telis pro suâ quisqué facultate super adhærente cubiculi parieti scamno, cui mobile aliud conjungitur, intrà tripertitò protensa vela sternunt. Parietes plerumqué nudi, nisi ingeniosæ araneæ telas attexuerint suas. Apud pauculos mundiores inaurato depictoqué Belgici operis corio, incuriè tamen satis, obducuntur.

Quâ victûs ratione.

Plebs autem, non proletarij tantùm, & capite censi, manuumqué mercede inopiam tolerantes, sed etiam mercatores à quacumqué vitæ mollitie quàm longissimè absunt. Supra tomenticiam, vel stramenticiam culcitram, imò plerumqué super nudum scamnum, aut cubiculi, vel vaporariæ fornacis pavimentum se projicientes in utramque aurem dulcissimè stertunt. Modico ditiores vivunt. Reliqui solo pane, & allio obsonantur. Omnes autem æqualiter frigidâ purâ, vel per commixtum parcissimâ manu fermentum viciatâ sitim restinguunt. Quam tamen numquam in plebeis restinctam putes, si vinum sublimatum ad libitum subministres. Non enim illud pitissando, ut gallinæ gustant; sed sorbendo, ut boves, aut equi hauriunt, & finem bibendi numquam faciunt, nisi facias infundendi. In ganeis autem perpotationem trahunt, donec marsupium usqué ad ultimum quadrantem fuerit emunctum. Imò non raro accidit, quòd quis æri deficienti pileum & togam, reliquamqué usqué ad nuditatem vestem pacto pretio ad ulteriùs bibendum sufficiat, ut proterviam quidem facere; sed non Herculi, at novo ritu Patri Libero velle videatur. Et ab hac labe nequé sacerdotes, nequé monachi immunes eunt. Sæpissimè itaque videre est Moschorum aliquem è popinâ nutanti gressu exeuntem capite nimio potûs pondere gravato procidere, & in cœno tandiù volutari, donec aliquis ex innumeris aurigis, qui in singulis ferè Moschuæ vicis meritoria sua locant vehicula, lucrandæ vecturæ intuitu eum sustollat, ac ad suos vehat. Evenit tamen frequenter nimis, ut miseri sensu omni carentes à vectoribus suis per devios abducti calles, ablatis pecuniâ, & vestibus, immani latrocinio jugulentur.

Sunt in potando inexplebiles.

Quæ mala inde consequantur.

De Moschorum famulitio.

Sed alia plura ab hac malignâ ebriositatis radice pullulant atrocissimorum scelerum surcula. Famulitium Moschi, servitiumqué alunt satis numerosum; sed exiguis sumptibus: illud enim, discoloribus omninò neglectis, obsoletiùs vestiunt. Cùmque duplicarios nullos habeant, multa autem ex lege jejunia, aliquot etiam ipsi ex œconomia superaddentes deterrimo pane, piscibus fumo, vel vento duratis, raròcarnibus

bus nutriunt, assignato in potum fonte, qui, si festivitas aliqua solennis celebranda intercurrat, modico injecto fermento in kuvas corruptus eidem, ut genio indulgere hilariter queat, liberaliùs propinatur. Merces vel nulla datur, quòd plures servi, vel vernæ sint: vel, si liberi, exigua valdè. Hi itaqué à domesticâ mensâ numquam non esuriente stomacho discedentes, & pauperes otiosi, quorum innumeri in foro inertissimè desidunt, ut de pecuniâ ad saturandum ventrem, sed præsertim ad potum comparandum sibi prospiciant, cùm bonis artibus suâ culpâ destituantur, malis nequissimè contendunt, & vel clancularijs furtis negligentiùs custoditas domos evacuant: vel ditiorum per excitata studiò incendia auxiliariûm larvâ personati diripiunt: vel noctu per urbem apertâ vi grassantes obvios quosqué improvisis ictibus voce, ac vitâ priùs, ne vicinorum opem implorare queant, deindè auro, & vestibus spoliant. Temulenti verò ob leviusculam causam, homines alioqui etiam in sobrietate ad jurgia, & obscœnas injurias proni, in frequentissimas prolabuntur rixas, statimqué evaginatis cultris mutuò se crudelissimè confodiunt. Constituti sunt quidem in omnibus plateis vigiles, qui quoties noctu ab horologij pulsu horæ indicantur, ligneos tectorum imbrices, sive scandulas, & ipsi concorditer pulsent, ut ab illo strepitu scelesti noctivagi de eorundem vigilantiâ moniti, deprehendi timentes, à conceptis facinoribus desistant: vel, si malefactores esse mavelint, ab illis præhensi sub custodiâ asserventur, maleficiorum judici, cùm dilucescet, tradendi. Sed, aut ex composito spoliorum participes fiant, aut ab illorum truculentiâ inerti pavore sibi timeant, ita vigiles, quasi alto sopiti somno, eorum sceleribus connivent, ut nulla Moschuæ dies illucescat, quæ plura per noctem occisorum cadavera pertranseuntium oculis non ingerat. Præsertim quandò solenniores celebrantur anniversariæ festivitates, & in sexagesimæ hebdomadâ, quando Moschovitæ esu carnium sibi interdicto solis piscibus, & lactarijs pasti instantis quadragesimalis jejunij rigoribus præludunt, etenim tum noctes diesqué potando continuant, & non tantùm pergræcantes; sed & insuper perrussantes, non Christi mysteria; sed Orgia Bacchi recolunt, per insanam temulentiam vesani adeò, & efferati, ut quid committant, aut admittant, æqué ignorantes, per mutua vulnera mortem inferant, & excipiant.

Sedebant ad ostium nostræ habitationis sub centurione suo ex prætorianis militibus, quos Strelitzios Moschovitæ nuncupant, quadraginta stationarij, quibus ut fieri assolet, singulis diebus totidem sufficiebantur, ita ut per quotidianas vices omnes tandem, qui Moschuæ degebant, subintrarent. Ex his quatuor, partitis inter se juxta numeri justitiam horis, diversis in locis intra, & extra ædes jugiter vigilabant, ut à furibus securi quietas noctes (sic Moschi præseferebant) traducere possemus: Vel, ut omnes qui clam ad nos accedere (sic nos certiùs judicavimus) forsitan vellent, arcerentur. Eorum unus juxta locorum partitionem sub fenestris cubiculi mei excubias agere tenebatur. Hic æstivis noctibus incondito cantu, aut insulsis cum commilitonibus suis jocis somnum fallebat. Hybernis verò ad repellendum frigus manus invicem pulsando, pedesqué supplodendo exul tabat. Continuâ itaquè molestiâ somnia mea interrumpebantur. Nec proderant depositæ meæ super hoc apud commissarios querelæ. Etenim cùm Moschovitæ pomeridiano omnes somno indulgeant, ita ut merca-

Molestia, quâ author à vigilibus afficiebatur.

Moschi post meridiem dormire consueverunt.

mercatores tabernas suas post meridiem occludant, magnates nobilesque copiam sui non faciant, omnes matutino tantùm tempore negotijs vacantes, putabant illi, quòd ego etiam ad suam consuetudinem meam jam à vetustate induratam flectere, & inde nocturnam quietem insuper habere deberem. Profectò, nisi edoctus antea fuissem, quòd Moschovitæ, qui annum in bissenos Latinis nominibus indigitatos dividunt menses, facto tamen ejus à Kalendis sept: initio, diei, & nocti vigintiquatuor horas attribuant, pro quarum dispensatione à solis præsentiâ, vel absentiâ normam petant, dum ab ejusdem ortu primam diurnam horologium pulsat, reliquasque usque ad ejus occasum multiplicatis semper pro more communi ictibus, indicat: & à primâ nocturnâ tunc incipiens, ad reliquas usquè ad eundem renascentem pulsando procedit, discere hoc per tot insomnes noctes potuissem.

Divisio anni, & diei apud Moschos.

Aditus ad authorem nô erat interdictus, per decretû, sed per amicum consilium.

Aditus ad nos, ut Moschi ostentabant, cunctis patebat, reapse autem paucissimis. Nam (prætermisso, quod ex eis nemo ædes nostras vel à longè respicere ausus umquam fuisset) multi peregrinæ gentis homines identidem à prætorianis, sivè ex mandato, sivè ex petulantiâ nobis inscijs ingressu prohibebantur, undè ceteros ab hoc tentando suæ exemplo repulsæ avertebant. Quòd si eorum militaris aliquis vir, ut cautiùs ageret, à Moschovitâ supremo duce suo facultatem ad nos invisendi petebat, negatam sibi quidem eam non audiebat; sed suggestum amicum consilium, ut hisce officijs abstineret, ne suspectum apud Magnum Ducem se redderet. Vetarunt autem severissimè, ne ulla unquam cujuscumque conditionis fœmina in ædes nostras admitteretur.

Sexus muliebris nô in magnâ apud Moschos veneratione.

Et profectò sexus iste in Moschoviâ illo non gaudet obsequio, quo plures in Europâ gentes eum venerantur. Nemo ibi dignitatem conditionis virilis ita demittit, ut in tripudijs mulieres genuflexus tanquam Cyprias Veneres alloquatur. Nemo continuatâ ad annos earum ambitæ formæ adoratione eas docet, tumidâ elatione insolescere, & procantium vota non priùs exaudire, quàm longo suspiriorum fumo vice Sabæi thuris quasi Numina cultæ fuerint. Subditæ ibi viris, & quidem eas flocci facientibus, sunt. Tzarearum verò sororum, & filiarum infelicissima conditio est. Etenim, licèt olim à seniore Joanne Basilide filia Helena Alexandro Poloniæ Regi, & à Georgio junioris Joannis Basilidis fratre filia Maria Magno Holsatiæ Duci, & Friderici Secundi Daniæ Regis fratri nuptum traditæ fuerint, nunc tamen earumdem nulla diversæ religionis homini, quem tanquam paganum aversantur, aut subdito, quem dedignantur, matrimonio conjungitur; Cùmque in Moschoviâ omnes sint Tzaris mancipia, atquè extra eam nullus liber Princeps Græcos in fide errores admittat, conditione carentes, in palatio omnes, vel cœnobio inclusæ, jugiter patientes in virginitate corporis contra mentis desiderium intacti animæ maritum concupiscentis martyrium, miseram ætatem chariorum inter mortales nominum, & affectuum teneriorum solatio carentem traducunt.

De matrimonio Moschorum.

In matrimonijs autem contrahendis Moschovitæ non solùm lege nobiscum communi cum attinentibus in quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradu nuptias sibi interdicunt; sed insuper vetant, ne quis sororem leviri sui ducat: ne duo germani fratres duas sibi copulent germanas sorores: ne qui spiritualem ad fontem baptismi cognationem con-

contraxerunt,connubio jungantur: nevè quartam quiſpiam uxorem ad tertiò viduatum thorum aſſumere præſumat. Quod, licèt nunc Moſchis æquè, ac olim per expreſſam ſanctionem Græcis, ſanctum; nihilominus Joannes Baſilides violavit. Etenim non quartam tantùm; ſed, juxta veriſſimam Oderbornij, & Poſſevini aſſertionem, ſeptimam duxit. Nequè in ejus Metropolitâ tantum animi roboris fuit, ut ad exemplum Nicolai Patriarchæ Conſtantinopolitani ſacris Leoni VI. Imperatori quartò uxorato conſtanter interdicentis illum anathemaris gladio percuteret. Secundam verò ducentes, biennio: Tertiam, viginti annis Eccleſiæ aditu prohibentur. Nulli tamen proſelytorum, licèt decies in Latinâ religione conjugatus fuiſſet, ullæ nuptiæ imputantur, præter eas, quas in Moſchoviticâ celebravit. Conjugia enim Latinorum non matrimonia; ſed concubinatus Moſchovitæ appellant. Unde ſi Latinæ fidei conjuges ab apoſtaſiæ ſpiritu utriquè ſeducti unâ ſimul Moſchico ſe addicant ſchiſmati, & perſeverare in thori communione velint, nuptias denuò Moſchovitico ritu per mutui in facie Eccleſiæ conſenſûs expreſſionem contrahere tenentur. Neceſſariò itaquè hinc conſequitur,quòd omnes Latina ſacra profitentes tanquam ex illegitimo coitu nati apud Moſchorum opinionem nothi ſint. Quare haud magnopere mirandum, ſi apud imbutas hoc præjuditio mentes ſummo omnes ſimus deſpicatui.

A divortio ob uxoris non ſolùm infidelitatem, ſed etiam ſterilitatem, imò & nonnumquam faſtidium, dato repudij libello ab Eccleſiaſtici Magiſtratûs auctoritate convalidato non abhorrent, licitum ſibi facientes aliam ſuperinducere. Nec mirum profectò eſt, quòd à magnatibus divortia frequententur, cùm infelices damnabili patriæ moræ eas ducere ſoliti ſint, quas vix poſt celebratam in templo per mutuum conſenſum à Sacerdote copulationem videre eis eſt permiſſum, ita ut non rarò eveniat, ut pro ſperatâ Rachele obtruſam ſibi ad matrimonij conſummationem Liam pœnitendâ olim utrinquè deceptione excipere teneantur. De divortio.

Paulò ditiores uxores ſuas ab omnium oculis ſubtractas intrà domeſticos parietes, nullâ ijs rei familiaris curâ concreditâ, ad acum, & colum, tamquam olim apud Romanos in ergaſtulo mancipia, in gynecæo damnant. Exire communi maritalis zelotypiæ lege eis vetitum, cui rariſſimè aut conſanguineas, aut templum adeundi gratiâ derogatur. Tunc verò (ut cujuſcumquè modi genus mulierum in Moſchoviâ omnes copias in uſu quotidiano, & cultu corporis habet) integri patrimonij impendio comptæ, & politæ mundi ſui pompam omnem oſtentant, ipſæ tamen numquam mundæ. Etenim omnes, licèt nullo, quem arte emendent, deturpentur Naturæ defectu, totam nihilominùs cum collo faciem ceruſsâ incruſtant, genaſquè, & labia oſtro adſcititio pingunt. Invaluitquè adeo hæc colores vultûs mentiendi falſa conſuetudo, ut inter ſponſalia dona nuptæ ſuæ etiam fucum, ut ſibi fiat, vecors ſponſus ultrò mittat. Cùm exeundum, ſi nivibus rigeant calles, cameratis, & ex ſpeculari lapide feneſtratis trahis: reliquo verò anni tempore carpentis crebro ſemper ſtipatæ ſervitio vehuntur. Uxores ditiorum raro exeunt.

At inferioris conditionis fœminæ, cùm non adeò arctè cuſtoditis cancellis domi contineantur, ſexcentas quæſitæ neceſſitatis cauſas in promptu habent, ut quò libet, liceat commeare. Hæ à potu non abhorrent; imò cum procis certatim compotantes haud rarò amplio- Inferiores ſemper, & quomodò.

ris capacitatis palmam reportant. In ipsâ tamen victoriâ fuccumbunt. Etenim refigente ebrietate pudoris feram honeftatis thefaurum furaci mœchorum libidini incuftoditum exponunt, vel certè viliffimo pretio venalem proftituunt, eò leviori utrinquè finderefis fenfu, quò graviori intellectûs errore fentiunt, uxorati cum innuptâ commixtionem fub adulterij appellatione non contineri, adulterium illud tantum judicantes, quod cum conjugatâ committitur.

Mofchorum balneas. Balnea ab allio, & cepis femper malè olentes Mofchi omnes indifferenter frequentant, alternis immodici æftûs, & frigoris actionibus ab affuetudine indurati finè valetudinis incommodo ultrò fe fubmittentes. Poftquam enim provocato per immoderatum calorem fudore toto corpore maduerint, fuper fcamnis extenfi fagineis fafciculis diverberari, & fricari fe curant, donec irritatus fanguis ad cutim accurrens coccineâ eam fuffulturâ fubamiciat. Tunc à balneis fe proripientes ad frigidam femper ex ufu proximè fluentem, aut reftagnantem nudi omninò currunt, eâque fe abluunt. Vel fi fæviente hyeme hoc ipfis officium gelu conftricta negaverit, ad nivem recurrunt, quâ tanquam fmegmate longâ perfricatione mundati, ad balnearum calorem eam exterfuri revertuntur, extrema hæc finè alio intermedio ad libitum inoffenfi reciprocantes. In publicis itaque balneis ipfæ etiam plebejæ fœminæ freqnentes funt, ubi fejunctæ quidem per intermedios afferes ab hominibus lavantur; attamen per idem oftium nudæ omninò intrant, in ejufquè liminari, fi libeat, prolixis nugis balneantem virum coram alijs alloqui non verecundantur. Quin imò, poftquam & ipfæ fanguinem fricatione, & verberibus ad extimam cutim elicuerint, ad proximam frigidam promifcuè cum viris concurrunt, nihil penfi habentes, nuditatem fuam procacibus eorumdem obtutibus ingerere concupifcendam.

Mofchi funt firmæ valetudinis. Mirum dictu: Cùm tam inordinatè uterque fexus in Mofchoviâ ætatem agat, plurimi tamen ad longævam fenectam nullo unquam morbo tentatam eam producunt. Videre eft ibi feptuagenarios integris viribus vegetos, robuftis lacertis validos ijs fe laboribus fubmittere, quibus apud nos juventam vix excedentes impares effent. Credendum, à falubritate aëris tantæ valetudinis firmitati, in nemine unquam à ftudijs, uti apud nos, labefactatæ, multum contribui. Mofchi tamen dicunt, quòd plûs à neglectu ibi medicæ artis. In totâ Mofchoviâ nullus eft medicus, nullus pharmacopola, & quamvis in Aulâ fuâ tres largâ fatis manu Tzar meo tempore aleret, aliorum Principum in eodem æmulationi tribuendùm venit, eorum enim operâ nec ipfe, nec alius quivis Mofchorum feriò utitur. Ægrotantes omnia Hippocratis canonica remedia refpuunt, exteriora fibi applicari vix patientes. Ad vetularum potiùs, & Tartarorum incantamenta confugiunt. Pro faftidij verò, & æftus folamine vinum diftillatum, & allium admittunt.

Medicos, & pharmacopolas nefciunt.

Authori ægrotanti copias medici negatur. Ego tamen vix quatuor poft adventum meum hebdomadas Mofchuæ expleveram, cùm febrili calore me correptum fenfi. Triduo elapfo ad Æfculapij artem confugere decrevi. Sciscitanti mihi, an aliquis medicinæ peritus in urbe daretur reperiri? refponfum fuit, quod tres. Italus, Germanus, & Anglus. Italo arrifit Italus. Licèt enim de eo additum, quòd propter gravidatum ab eo Polonæ captivæ ad Mofchoviticam religionem transfugæ uterum in Sibiriam relegandus,

ut

ut pœnam evaderet, idem & ipse transfugium vel fecisset, vel simulasset, novo baptismo peccaminosè superadmisso; consideravi tamen, nihil hæc omnia doctrinæ ejus, & praxi detrahere potuisse, posse autem ejus mihi concessionem tanquam hominis apud Moschos minùs suspecti faciliorem reddere. Mando itaqué ut advocetur. Refertur res ad commissarios, ab his ad Cancellarium, ab hoc ad Magnum Ducem, non tamen sinè bidui morâ. Concedit hic, quem petieram, jubeturqué ille ad me accedere. Dum eum præstolor, nunciatur mihi, adventasse doctorem Anglum, qui dicat, se ex mandaro Tzaris ad me venisse. Ego malè ominans de curatione, in cujus initio quid pro quo in ipso medico mihi obtrudebatur, mando famulo ut ei renunciet, quòd me sopitum invenerit, & excitare non audeat. Cùm experrectus fuero, relaturum se mihi de ejus ad me accessu. Abijt itaqué bonus Anglus; sed non ideò Italus venit. Visitant me commissarij, & interrogant, utrum venerit? Respondeo negativè. Abeunt asserentes, eum incontinenti à se missum iri. Sed non præstant, imò eorum alter rediens, eum, nescio quò, profectum fuisse, mentitur, & interrogat, quare doctoris Angli apud Tzarem primarij, & in arte experientissimi, cujus prærogativæ procerum omnium curatio jure deberetur, operâ uti detrectarem? Respondeo, de medico eandem esse rationem, ac de confessario, cùm huic anima, corpus illi concredatur. Numquam autem mihi evenisse, ut ab aliquo claustralium cœtu talem nomine, & quidem nullius inter eos dignitatis, sacerdotem, qui confessionem meam exciperet, petenti, Abbas potiùs, vel Rector, vel Prior, quia talis, fuerit submissus. Petitum Italum à me fuisse, quia persuasus viverem, quòd unaquæqué natio naturalem popularium suorum corporis constitutionem certioribus, quàm ceteræ, experimentis exploratam habeat, ideoqué aptiora ad expellendum morbum remedia sciat adhibere. Recusatum Anglum, quia ex errore eum ad me venisse putaram, non verò, quod de ejus sufficientiâ addubitassem, sed admissionem jam ejusdem repulsâ meâ offensi à prudentiâ mihi vetari. Hæ rationes, obsecrationes meæ, & febris in dies invalescens permovere potuissent quoscumque alios ad expetitum solatium mihi concedendum; sed inefficacia prorsùs omnia apud lapidea Moschorum corda fuêre. Animum tamen haud despondi ab Ambrosio probè doctus, quòd ubi omne humanum deest auxilium, ibi necesse sit adesse divinum. Deo solo immediatè opitulante pauculos post dies convalui, & tunc causam denegati mihi Itali doctoris percepi.

Custodiebatur tunc temporis inter alios belli jure captivos dux Campestris, & thesaurarius Magni Ducatûs Lituaniæ Vincentius Corvinus Gosievius, omnibusqué ad eum aditus ex Moschovitarum more fuerat interdictus. Is tunc ante annum afflictam sentiens valetudinem copiam sibi alicujus medici fieri petierat. Jussus à Tzare Italus eum invisere in atrio aëris captandi, & corporis exercendi gratiâ deambulantem offenderat. Ibi narraverat is passionem suam & symptomata: remedia alter & quotidiani victûs legem præscripserat. Inter alia usum cremoris tartari impensè laudaverat. Arrectis interim auribus custodum militum centurio eorum sermonem excipiens, frequentem de cremore tartari mentionem subaudierat, & ex nominum similitudine suspicatus, eos de Tartaris Crimensibus fuisse locutos, cucurrerat ad Bojarum Iliam Danilowicz Tzaris socerum, & ordinarium omnium in Moscho-

Causa non concessi Medici.

Mosc'novia medicam exercentium artem judicem, & medicum, quòd cum Lituano hoste de ejusdem collegatis Tartaris Crimensibus longos sermones miscuisset, detulerat. Fortè autem fortunâ pridie ejus diei infaustus de obsesso ab ijsdem Tartaris Tzeremetow nuncius Moschuam advenerat. Advocatus igitur confestim doctor, & coram Iliâ tanquam atrocissimi criminis reus statutus, interrogatus fuerat cum indignabundâ beneficiorum exprobratione, quòd, nimirum, & ipse captivus non tantùm suæ libertati, sed etiam in medicum constituto liberaliter stipendio assumptus, & ad veram Christi fidem, si Dijs placet, per genuinum baptismum fuisset introductus, quid cum Magni Ducis hoste de fœderatis ejus Tartaris Crimensibus tam prolixè tractasset. Obstupuerat ille, & advocati munere fungente conscientiâ negaverat factum. Productus illicò ad eum convincendum testis de auditu centurio fuerat. Tunc reflectens medicus ad omnia cum Gosievio dicta, profectum ab audito à centurione cremoris tartari nomine suspicacis calumniantis errorem agnoverat, & patefecerat. Vix tamen evaserat, quinimò captiosi verborum suorum interpretis titulum retulerat. Cùm itaquè Iliæ menti concepta semel de illo suspicio tenaciter adhæsisset, quando inaudijt, eum à Tzare ad me curandum destinatum, decreto auctoritate suâ intercedens inhibuit ei, ne veniret, Anglo ejus vices subire jusso. Nequé per iteratas instantias meas, & ægritudinem in dies ingravescentem ab obstinatâ inhibitione potuit dimoveri.

Sanè consideranti, virtutes morales stationem suam fixisse mediam inter sibi invicem opposita vitia, non adeò mirum erit, quòd rari admodum inter Moschos in hoc medio calle vestigia firment. Etenim internæ in homine post ejus depravatam à peccato naturam inclinationes ab exemplis seductæ, externiqué sensus à fallacibus pellecti objectis facilè per declivia errorum ad vitiorum confinia labuntur, nisi à liberalibus disciplinis, & philosophiâ suâ, vel alienâ animus, quasi puer à nutrice suâ, manuducatur. Quo præsidio Moschi omnes suâ culpâ sunt penitus destituti. Prodigalitati tamen numquam ad eos aditus patuit. Percurre, quàm lata est, Moschoviam, nusquam prodigum invenies, numquam audies, alicui propter prodigalitatem bonorum suorum administrationem datis curatoribus fuisse interdictam.

Moschi sunt tenacissimi.

Deposuerat Smolensciæ obstetricante Lucinâ gravidi uteri onus uxor Ducis Petri Dolgoruki ex vetustâ Rurecowiciâ rerum olim in Russiâ per septem secula numquam interruptâ serie potitâ familiâ descendentis, & provinciæ tunc Præfecti, patrioqué more servato illicò primores in urbe gentis suæ de felici suo puerperio per diversos nuncios certiores fecerat. Confestim itaque omnes consuetudinem secuti ad eam concurrerant, & à sordibus ægrè lotam, viribusqué ob dolores in enitendo perpessos prostratam importunis obruerant visitationibus. Eminebat in salutantium turbâ Dux Nikita Juanowicz Odojowski, ex eâdem & ipse Russorum Principum per Suatoslaum Jaroslai Magni Moschorum Ducis filium tertiogenitum prosapiâ, tertius inter Tzareos senatores, Astracani locumtenens, & ad pacem cum Polonis tractandam magnus cum plenariâ potestate legatus: & cum eo collega Almasius Juanow Cancellarius. Cùmqué inolita consuetudo munusculum aliquod puerperæ offerri à singulis exigeret, ille tot coronatarum imaginum Dux Odojowski in decentem liberalitatem profusus unico au-

reo,

reo, ejusqué collega triginta argenteis copikis, qui medij thaleri pondus nec dum exæquant, eam munerarunt.

Mercatores in contractibus semper fraudulenti juramentis, & obtestationibus dolum fulciunt, fluxæqué adeò fidei sunt, ut nisi confestim per rei venditæ traditionem, ac pretij solutionem perficiantur, eos, si aliundè pinguior lucellus offeratur, inconstanter rescindant. In opificibus autem nulla sinceritas, nulla fidelitas. Dederat Moschuæ sacerdos noster Russo plumario xilinam ex Perside polymitam telam, cum alia communi pro suffulturâ, & gossipio inter utramqué distributè per doctam ejus acum in lodicem consuendo. Cùmqué talium hominum improbas fraudes probè nosset, catè omnia simul coram eo priùs appenderat. Retulit is suo tempore elaboratum stragulum pondere integro, imò aliquantulum aucto, quod futuræ additamentis tribuendum esse ajebat. At cùm sacerdos per totam noctem illo coopertus onus quidem sentiret, sed nullo unquam foveretur calore, confusus, & incertus animi monetur à quodam ex prætorianis in statione apud nos illâ die excubantibus, deceptionem in facto subesse, cujus se oculatum testem producebat. Lodice itaqué paululum dissutâ vidit gossipium madidâ,ut adhæreret,conspersum minutissimâ arenâ in supplementum dimidiæ ejus partis furto subtractæ substitutâ. Cùmqué artificem de fraude compellaturus ad ejus accessisset officinam, audijt illum ad septentrionales Oceani oras profectum solum vertisse. Sed & hæc fallacia erat, nequaquam enim abierat,sed latitabat nequam,sperans nostrum in dies,ut fama tunc ferebat,Moschuâ discessum. Qui cùm ultra spem suam differretur, tædio eum affecit, ita ut ex latebris prosiliret. Undè in judicium à sacerdote vocatus dolum suum non ivit inficias, & tamen nullâ mulctâ emendatus fuit. Haud itaqué mirum, quòd dolis, & furtis id genus homines studeant, cùm sæpè accidere ijs possit, ut feliciter peccent, dum ex celato furto peculium augent, ex patefacto verò nihil eis decedit, cùm nullâ graviori, quàm rei furtivæ restitutione, pœnâ corrigantur.

Mercatores fraudulenti.

Etiam opifices.

Regna, Provinciæ, & urbes Moschico subditæ dominatui per Præfectos, quos Vaivodas Moschi appellant, earum tamen procuratione ultra triennium rarò prorogatâ, administrantur ad amussim statutorum, quæ Anno 1647. ex antiquis non scriptis consuetudinibus Alexius compilari, & typis impressa publici juris fieri voluit. Verumtamen, cùm gratiosi apud Principem ejus gratias, quas, tanquam canales aquam, gratis excipiunt, in neminem gratis derivent, necessariò contingit, ut, qui pro munijs consequendis multis muneribus eorundem favorem emere debuerunt, ad resarciendum cum fœnore damnum posthabitis statutorum præscriptis, commissos sibi populorum greges tondere non contenti, deglubere etiam haud vereantur, securi, quòd horum querelæ raucescent adeò, ut ab auribus domini excipi nequeant, si ab expilatis tantùm corraserint, quantum avaritiæ suæ, & novo pro impunitate patronorum mercando favori sufficere possit. Nec deest ijs lepidum ad emungendum longè ab omni clamore paulò pinguiores oviculas suas inventum. Convivia enim instruunt, ac annuatim sæpius nobiles provinciæ, & mercatorum opulentiores invitant, ut ij inæstimabili tantæ dignationis gratiæ honoraria dona juxta patriæ morem largiter retribuant. Sententias sub hastâ vendunt, easqué partium licitantium plus offerenti addicunt. Emunt scelera

Proceres pecuniarum avidi.

N impu-

impunitatem, Astreæqué gladij aciem malefactores obtundunt, si scuta aurea ictus exceptura supponant. Ipsiqué judices, ne tam facilè de iniquitate sententiæ convincantur, connivent, ut testes pretio compar ari eò audaciùs sivè ad veram accusationem diluendam, sivè ad calumniosam asserendam deponant, quò ditius falsitatis receperint ptemium.

Mercaturam exercent. Etiam Legati.

Proceres omnes, nemine excepto, imò & ipsi Magni Ducis apud exteros Reges Legati mercaturam ubiqué palam exercent. Vendunt, emunt, permutant sinè velo, sinè larvâ, ipsi institores, ipsi proxenetæ, & venerandam Legatorum dignitatem sordido quæstui cogunt ancillari. Diffiteri tamen non sinè indignatione haud possumus, quòd ejusmodi sordes etiam nonnullos ex politioribus gentibus, & potissimè ex nosttatibus interdum inquinaverint.

Nefarium quatuor mendicorum factum.

Horrui Moschuæ audiens sceleratam in ipsâ mendicitate avaritiam. Quatuor mendici, quorum habendi aviditatem otdinariæ piotum erogationes haud explebant, ut horum animos efficaci otatione ad majores sibi conferendum eleemosinas permovere possent, initâ inter se secretâ plagij societate pueris bimis, & trimis insidiantes eos, si quando longè ab oculis maternis à puerili curiositate seductos vagari animadvertissent, porrectis pomis, aut avellanis nucibus ad se allectos clam subripiebant. Inductis verò in habitationes suas aut crura, aur brachia, aut utraque frangebant, vel oculos eruebant, vel miserandos aliquo alio membro mutilabant. Quos martyrium enecasset, defossâ in infernâ domûs caveâ humo homicidæ vespillones sepeliebant. Reliquos, qui dolôri suo supervixissent, secum ad compita ducentes, tanquam prolem suam à novercâ Natutâ in utero materno membrorum vitio innocenter mulctatam simulatis questubus pertranseuntibus ostentabant, rogantes, ut tantæ miserti calamitatis liberalem ad miseros alendos stipem conferre haud gravarentur. Septemdecim annos Numinis longanimitas sævam hanc nefariorum avaritiam, eorum resipiscentiam præstolando, toleraverat, intta quos illi quamplurimos furati puetulos martyrio affecerant. Sed, cùm ab impunitate majores semper spirirus ad perpetuandum scelus sumerent, exeruit tandem DEUS justitiæ suæ brachium, & sceleстos à peccando miti castigatione compescuit. Sedebat eorum unus in plateâ cum detorto, & manco à se reddito puerulo consueto vacans quæstui, cùm is pertranseuntem fortuitò genitricem suam agnoscens, mater, mater, ad eam conversus multis lachrymis clamar. Perculsa hæc à notâ filij voce defixo in eum obtuto, quamvis ab injuriâ plagiarij deformatum, eum agnoscit, multoqué gemitu adrepentem obvijs excipit ulnis. Attonitus scelestus mendicus ab accurrentibus illicò præhensus tres criminis socios ultrò nominavit, quos omnes in vincula conjectos; sed nullum ex ijs unquam pœnâ aliquâ affectum fuisse audivimus.

Ad tertium Kal: Aug. dum Tzar ad templum Divo Heliæ haud longè à nostris ædibus dicatum se conferret, ut memoriam ejus anniversatiâ solennitate recoleret, misit ad nos confidentem suum Diakum Dementi sciscitatum de valetudine Imperatoris sui charissimi fratris, & deinde de nostrâ.

Ædium sacrarum in Moschovià descriptio.

Ædes sacræ in Moschoviâ capacitatis sunt intra mediocritatem unius archetypi fotmam omnes referentes. In ijs horas suo modo canonicas stato tempore, etiam noctutno, sacerdotes, & diaconi cum ceteris

ceteris miniſtris ſubmiſsâ voce vernaculo idiomate pſallunt. In ſingulis e conſpectu januæ principalioris paries laterales ſuos utrinqué pertingens trinis oſtijs pervius aſſurgit. Apud illius oſtij, quod reſpectu conſpicientium lævum eſt, poſtem dextrum pendet affixa Salvatoris imago, & apud ſiniſtrum ejus Virginis Genitricis. Reliquum parietum totius templi ſpatium diverſis circumquaqué obducitur iconibus, quæ juris ſunt privatorum, ante quas illi cereos ſacrificij tempore accendunt. Intra oſtium medium parvula viſitur menſa linteamine, & antipendio veſtita altaris officio deſtinata, in cujus medio ſub ſeraphino calix: in dextro latere crucifixi ſimulachrum, non erectum, ſed jacens: in lævo Evangeliorum liber collocantur. Apud hanc ſingulis diebus tribus ante meridiem horis prævio longo æris campani pulſu unicum ſacrum Moſchoviticâ linguâ peragitur rarò profeſtis diebus auditore, feſtivis verò frequenti, pneumatici organi & quorumcumqué muſicalium inſtrumentorum uſu penitùs eliminato. Sacerdos ſuper albâ pluviali, diaconus Dalmaticâ in utroqué latere conſutâ, ſtolâqué deſuper à ſiniſtro humero ad latus dextrum tranſverſâ induuntur. Fœminæ nobiles, quæ maritos paulò minùs moroſos, & zelotypos ſortitæ facultatem adeundi templa ab iiſdem interdum impetrant, per januam peculiarem à parte cœmeterij apertam ſepta, quæ cancellis cuſtodita in ſingulis (excepto cathedrali) ad lævum latus ſunt conſtituta, ingrediuntur, ibiqué ab hominibus non viſæ conſiſtunt. Cùmqué ſacer myſta odorem adolens Sabæum ad eas accedit, dum verſus eaſdem thuribulum motu obſequentis manûs leviter ad fumum proferendum de more impellit, oculos humi dejectos tenet, ne earum aliquam intuitu ſuo per tranſennam violet. Ignobiles verò aut nullatenùs, aut horis ſolitarijs caput imaginibus inclinaturæ fana ſolent viſitare. Adſtat, ſi ſolennior aliqua feſtivitas celebretur, ad dextrum intrantibus templi latus ſub umbellâ Magnus Dux regiè paludatus, & coronatus, atque è regione ejuſdem ad lævam pariter ſub umbellâ (niſi ipſe faciat) tiarâ, & pedo conſpicuus Patriarcha. Utrique ſella flexilis apponitur, ut conſidere, dum epiſtola legitur, queant. Reliquo tempore ſtant. Ceteri verò ſemper. In templis enim ſedere Moſchis illicitum, ideoqué nulla in ijs ſedilia; ſed ſcamna circumquaqué parietibus affixa, uſurpata, ſedendo dumtaxat, dum homilia in matutinis legitur officijs. Poplitibus autem flexis DEUM adorate, deteſtandam eſſe ajunt Prætorianorum Pilati militum imitationem, qui ponentes genua ſua Salvatori illudebant. Nemo orando muſſat; ſed nequé labia movet, niſi velit pro incantatore magica proferente carmina haberi. Totaqué oratio publicanum imitatur Evangelicum per millena crucis ſigna toties ingeminans. Goſpodi pomilui: Domine miſerete. Evangelium Tzar coronâ per aliquem ex proceribus è capite detractâ audit, quæ eodem abſoluto tutius ei per eundem imponitur. Cùm oblatio panis à ſacerdote facienda eſt, diaconus eum capiti ſuo ſuperimpoſitum ex lævo chori oſtio in templum exiens per medium ad altare portat. Dum pertranſit corona iterum Tzari detrahitur, ipſequé & ceteri omnes proſtrati præpoſterâ adoratione panem venerantur. At poſtquam depoſitus ſuper altari à diacono fuerit, clauduntur valuæ, & reliquum ſacrificij ſacerdos abſolvit, ita ut dum conſecrat, jam Tzar iterum coronatus, ceteriqué adſtantes erga imagines quiſque ſuas ſuo Goſpodi pomilui vacantes nullam erga jam ſecundum eorum fidem

Et quomodo in ijs ſacra, habeantur officia.

facta-

ſacramentatum panem exhibeant adorationem. Si Tzari communicare libeat, depoſitâ coronâ ad altare ingreditur, quod ceteris omnibus eſt inconceſſum. Ad limen enim oſtij dumtaxat accedunt, ubi ſacerdos obvius Euchariſtiæ eos participes facit. Tandem ſub miſſæ finem regalem Tzar capitis ornatum deponens ad imaginum oſculum procedit, & initio facto ab eâ, quæ Salvatorem repræſentat, ad Deiparæ, Nicolai, reliquorumque juxta devotionem ſanctorum icones gradatim tranſit, ſignum crucis, Goſpodi pomilui, & cervicis inclinationem per ſingulas prolixâ pietatis oſtentatione tertiò iterans. Abſoluto ſacro abeunt omnes, & nobilium ordo commeſſationibus, mechanicorum verò, & mercatorum reſeratis officinis, & tabernis labori, & commercio ſuo vacant. Conciones nullæ habentur, ne depravatis ingenijs (ut Moſchi præſeferunt) anſa detur, populum hæreticâ doctrinâ imbuendi. Sed quis unquam apud eos concionatoris partes explere valeret, ſi Moſchicos characteres commodè combinare, & pingere, ſummus eſt Moſchovitici ſtudij apex?

Alexius devotionis ergò ad Monaſterium Sanctiſſimæ Trinitatis viſitaturus Sergij oſſa ſe transfert.

Pridie Kal: Octobris proficiſcens Magnus Dux ad celebre Sanctiſſimæ Trinitatis monaſterium, ſexaginta ab urbe Moſchuâ verſtas Pereaſlaviam versùs diſtans, ut ſanctorum ſuorum Sergij ibi olim Prioris, & diſcipuli ejus Niconis corpora viſitaret, miſit ad nos ſæpeſatum Ducem Alexium Juanowicz Boinoſow Roſthauski, qui hoc nobis ſignificaret, & quomodò valeremus, inquireret. Cui actis per eundem humillimè gratijs, ut votorum ſuorum compos proſpero itinere ſoſpes reverteretur, precati fuimus. Pertranſiens vidit in aliquâ plateârum urbis aliquot ex domeſticis noſtris, qui ipſum reverenter inclinati ſalutabant, miſitque ad eos, qui percontaretur, utrum ex noſtris eſſent? Quod cùm affirmaſſent, interrogavit eos ulteriùs nuncius nomine Tzaris, an benè valerent? & ad Dominum ſuum cum eorundem reſponſo, & gratiarum actione reverſus eſt.

Sanctorum interceſſio apud Moſchos recepta eorum in hàc error.

Sanctorum interceſſionem Moſchovitæ admittunt, verumtamen, cùm judicium animarum particulare confeſtim ac ſeparantur à corpore minimè credant, neceſſarium eſt, ut concedant, neminem (niſi velint abſurdiſſimè inter hunc & illum ſuâ ſolâ opinione freti diſtinguere) ex ſanctis poſt Chriſti in Cœlum aſcenſionem mortuis, quia nondum judicati fuerunt, eò veniſſe. Cùm autem ſancti de noſtris ad ipſos directis precibus nullam poſſint habere noticiam, niſi per viſionem DEI, quâ beati ſunt, & per quam quaſi in ſpeculo ipſis omnia, quæ ad ipſos pertinere poſſunt, ne aliquid ad plenam beatitatem deſit, oſtenduntur, & revelantur, quomodò poſſunt ij, qui hac viſione juxta Moſchorum fidem nondum fruuntur, preces eorum noſſe, iiſquè ſuas apud DEUM addere? His non attentis Divam Virginem, & Nicolaum Mirenſem Moſchovitæ magnoperè honorant. Imò hujus tranſlationis feſtum Anno 1096. ab Urbano II. Rom: Pontifice inſtitutum receperunt, hodieque retinent, etiamſi Græci illud nunquam admiſerint. Sed inter reliquos, an omnes, quos invocant, ſancti DEO ſint, hærere aliquis poſſet. Hoc certum, quòd Martyrum catalogo aliquot adſcripſerint, de quibus, cùm cauſa, non pœna martyres faciat, dubitandum, utrum ſub Stephani vexillo militent.

Poſt mortem nothi Uolodimiri primi inter Moſchorum Duces vivifici lavacri myſterijs initiati, quem hoc capite Moſchovitæ, & Menologium Græcum ſanctum vocant, etiamſi polygamus fuerit, ac per multi-

multiplicatas cædes & rapinas in Russiæ Monarcham evaserit, neminiqué, vel post baptismum, aliquid unquam ex raptis restituerit, ejus liberi de imperio decertantes mutuis se se insidijs appetebant. Horum Suatopolchus Kyoviâ vi occuparâ fratres suos Borissum Christiano nomine Romanum, Ducem Rosthoviensem, & Chlebum postea Davidem, Ducem Polociensem immissis percussoribus interemit. Hos Russi in martyrum album retulerunt, eorumdemqué memoriæ diem Julij vigesimumquartum consecrarunt. Corporum autem Moschuam deinceps translatorum, templiqué ijsdem dicati festivitas VI. Non: Maij celebratur. Non me latet quorundam sententia, qui, ut hos in martyrum chorum intrudant, subnixi doctrinâ Doctoris Angelici asserentis, esse inter martyres connumerandos non tantùm qui pro Christianâ fide occiduntur; sed etiam qui ob amorem alicujus ex moralibus virtutibus occidunt, ajunt, causam martyrij fuisse in Borisso, & Chlebo sufficientem, quòd maluerint vitæ & regni jacturam facere, quàm ad utraqué conservandum, bellis & sexcentis, quæ bellis consectanea sunt, malis subditos suos vexari. At ego Divi Thomæ doctrinâ reverenter admissâ considero in facto, Borissi & Chlebi vitam à fratre insidijs, quibus eorum alter fugâ se proripere frustrà conatus fuit, appetitam, & fraudis, à quâ fuêre intercepti, prorsus ignaris per constitutos sicarios ereptam fuisse, ideoquè sancti Doctoris doctrinam nequaquam posse ijs commodè aptari. Sed quid? Numquid non fuit David homo secundum cor DEI? & tamen is, cùm dilectissimns filius Absolon rebellasset, non jugulum parricidio præbuit; sed arma armis opposuit, & (invitus licet, & gemens) rebellem punijt. Pessimè profectò consuleretur probis Principibns, imò & subditis tutelæ eorum legitimè à DEO commissis, si laudabile faceremus, ut nullo modo impiorum in se conatibus ipsi resisterent: & martyrum laureâ donaremus eos, qui neglecto bello pro sui suorumqué subditorum defensione planè necessario scelestorum injurijs opportunos se præberent, & ita, quantùm in ipsis esset, facerent præmium sceleri: orbarent subditos suos legitimo, & probo Principe: & in eorundem perniciem facinorosi tyranni intrusioni locum darent. Quamvis autem causa martyrij in Borisso & Chlebo alicui probaretur, adhuc tamen eos martyrum cœtui cunctaretur associare, si Cyprianum audiret dicentem, inexpiabilem esse discordiæ Ecclesiasticæ culpam, ejusqué maculam nec sanguine ablui, nec passione purgari: sique posthabitis alicujus contra sentientis parùm solidis conjecturis crederet cum Possevino, ceterisqué ferè omnibus, qui de Russorum ad Christum conversione scripserunt, eos cum baptismo Græcum hausisse schisma in posteros ad hunc usqué diem pertinaciter propagatum. Sed quid credendum de ijs, quos jam referam? Cùm Borissus Hodunus simplicitate Theodori Juanowicz Magni Moschoviæ Ducis, & sororis suæ mariti abutens Regno inhiaret, ut quæcumqué ambitioni suæ obstantia tutiori dolo per intervalla scelerum sensim removeret, puerum novennem Demetrium ejus germanum per sicarios sustulit. Hunc Moschovitæ martyrem vocant, ejusque ferias Idibus Maijs quotannis celebrant. Quotquot ex Moschorum Ducibus à Tartaris bello petiti perierunt, tanquam martyres ferijs, sacris, & invocatione à Russis coluntur. Imò cùm Anno 1659. Dux Simon Romanowicz Pozarski à Joanne filio secundi Sevoldi Magni Moschoviæ Ducis ortum ducens, homo flagitijs, & facinoribus coopertus, & recenter

occisæ uxoris suæ infamiâ laborans, sub Ducis Trubetzki directione inter Potiwulum, & Konotopum in Ducatu Severiensi contra Polonorum, Cosacorum, & Tartarorum exercitum pugnando in primo agmine cecidisset, martyribus confestim adnumeratus à Tzare Alexio fuit, peculiari nunc cultus officio. Prædicata autem Sergij miracula apud nunc viventes, quia nulla jam eduntur, fidem vix inveniunt. Et cupreæ ollæ coctum olus unicuiqué venienti sufficienter sinè portionum monasterij familiæ debitarum diminutione subministrare solitæ nulla penitùs vivit memoria. Nisi dicamus, genuinum ollæ miraculum hoc esse, quòd nimirùm peregrè proficiscentibus, & templum bis quotannis in Trinitatis,& Michaelis festivitatibus visitare solitis monasterij olla coctum olus, pauperrimum, nempè, monasticæ culinæ cibum, suppeditet; sed liberales adeò ab ijsdem largitiones consequatur, ut olla numquam possit evacuari. Fama est ab omnibus in Moschoviâ verax credita, quòd supra quater mille argenteorum rublorum myriades à Magnorum Ducum, aliorumqué pietate erogatæ in illo monasterio sub Plutonis custodiâ defossæ latitent.

De Sergio.

Obiter autem hìc adnotare haud pigebit, quòd Sergius juxta fidem Moschicorum annalium hominem exuerit Anno Mundi creati 6897. qui fuit redempti 1388. dominante in Moschoviticâ Russiâ Basilio Demetrowicz. Erravit itaquè Possevinus (nisi error typo sit adscribendus) Anno 1581. ad Gregorium XIII. scribens illum ante tunc undeviginti annos mortuum fuisse. Olearius verò, dum hujus fidem secutus est, non animadvertit,quòd ille ipse Herbersteinius,quem uti mentionem Sergij facientem ipse laudavit, postquam primâ in Moschoviam legatione cum collega Vito Streinio Maximiliani Primi Orator Anno 1517. & secundâ Anno 1526. Caroli Quinti, ejusqué germani Ferdinandi cum Leonardo Comite de Nagarolis caduceator functus fuisset, suos rerum Moschoviticarum commentarios Anno 1549. edidit, undè nihil tunc de sepulto in monasterio Sanctissimæ Trinitatis Sergio, deque ejus miraculis referre potuisset; si is anno demum 1562. vitam cum morte commutasset.

Moschorum confessio.

Tabulam naufragij, confessionem, nempè, auricularem, Russi habent, quam Eucharistiæ sumptioni semper ex lege præmittere tenentur. Rarò tamen citra Paschatis festum eam edunt, & tunc pauci, hiqué perfunctoriè, & mutilatam. Rustici ferè omnes, & urbium plebs eam ad proceres, & opulentiores viros pertinere arbitrantur, ideoqué ad illos eam reijciunt. Illi autem, ne salutarem pœnitentiam, quam ipsis patres spirituales ex antiquo Græcorum usu gravem & diuturnam solent injungere, subeant, ab eâ edendâ sibi dispensant. Quod diffiteri nequaquam potuit alter ex nostris Moschuæ commissarijs, qui perfectionem religionis suæ ab austeritate legis evincere contendens, severas prolixæ pœnitentiæ conditiones adulterio polluris ab audientibus ipsorum confessiones præscribi solitas extollebat. Cui ego; si res ita se habet,vos Moschovitæ in continuo impositæ pœnitentiæ exercitio numquam solvendo pares vivatis, necesse est, etenim scimus,quàm frequenter in alienos thoros irrepere consuevistis. At ille; Ecquid nos stultos putatis? Nihil horum sacerdoti revelamus.

Et communio.

Communicant sub utraque, si non trinâ, simul sumptâ specie, sacerdotes enim panem fermentatum à provectæ ætatis mulieribus sacerdotum plerumqué viduis confectum frustulatim in rubro vino aquâ

tepi-

tepidâ diluto intinctum, poſtquam eum verbis conſuetis more noſtro adhibitis conſecraverint, cochleari ex calice ſumptum communicantibus, quibus eâ die eſu carnium abſtinendum, diſtribuunt, pueris minimè rejectis, ſi ſeptennium excesſerint.

Hoc ægros in agone extremo cum morte luctantes muniunt, ſacroquè oleo inungunt, & nullo ulteriùs cibo, niſi meliorem ſui ſpem fecerint, paſcunt. Aquam tamen, vel vinum ſublimatum, in quod ſanctorum lipſana immerſerint, ſitientibus haud negant. Si verò aliquis eorum in illo feralis terroris articulo monaſticum habitum,ut nonnulli ex cordis compunctione aſſolent, detonſus & unctus induerit, is toto octiduo, tanquam inter Angelos connumeratus, nequé alimento refici, nequé pharmacis poterit ſublevari. Sed ſi morbo remittente tam longo jejunio ſupervixerit, voti reus monaſterium ingredi relictâ uxore, licèt invitâ, tenebitur. Quomodo ægros poſt hanc ſumptam habeant.

Mortuos autem ſuos Moſchovitæ, aliàs in publicis functionibus oſtentationi haud parcentes, non adeò magnifico funere multâ licèt ſuperſtitione, ſolent ſepelire. Cadaver à pollinctoribus lotum, & linteis involutum arcâ ligneâ conditum, præcinentibus, ſivè ejulantibus incondito clamore, crinibus paſſis præficarum vice cognatis fœminis lugubres nænias, ac ſacerdote ſacram iconem, quam vivens venerari ſolitus fuerat, præferente, atquè ſubſequentibus ex clero aliquot, conſanguineis, & amicis quamplurimis accenſos cereos geſtantibus, effertur. In cœmeterio, extra quod Ruſſorum nemo, niſi repentinâ morte correptus, vel per Eccleſiæ ſententiam aliorum communione privatus fuerit, ſepelitur, arca recluditur, cui comitatus omnis plura figens oſcula mortuo vale ultimum dicit, moxqué à libitinarijs terræ mandatur, vultu ſoli orienti obverſo. De mortuorum ſepulturâ.

Ridiculum autem ſupinæ Moſchorum ignorantiæ deliramentum eſt illud, quòd, antequam loculus claudatur, ſacerdos ſepeliendi digitis codicillos inſerit, à clero loci, in quo ille vitâ functus eſt, auro mediante ſubſcriptione ſignatos, ſigilloqué munitos, quibus cum atteſtatione aſſeritur, eum Græcæ fidei ſectatorem vixiſſe, ſiquid vivens peccaverat, per confesſionem, abſolutionem, & ſacram ſinaxim expiaſſe: jejunia ſervaſſe: orationi vacaſſe; DEUM, & Divos omnes decenti honore affeciſſe; Datas itaqué ei illas Divo Petro oſtendendas literas, ut ſinè remorâ per Paradiſi portas ad beata gaudia intromittatur. O puerilem implicantiam! Moſchovitæ à Græcâ ſeducti doctrinâ expiatorium animarum ignem, & particulare animæ judicium, ut ſuperius innuimus, nequaquam credunt; Petrus itaqué, ſecundùm erroneam hanc doctrinam nondum judicatus,in Paradiſo ad reſerandam ejus januam eſſe nequit, & cùm ibidem poſt univerſale judicium adeſſe poterit, aderunt etiam unâ ſimul ceteræ electorum animæ, quæ miniſterio janitoris pro ingresſu non egebunt; ſed eodem momento cum ipſo in paradiſum intrabunt, undè ſupervacaneè rogatur de officio, quod præſtare nunc minimè valet, & olim neceſſarium non erit. Inofficioſa ſimiliter juſta omnia, quæ defunctis conſanguineis, & amicis perſolvunt: inofficioſæ preces, largitiones, viſcerationes, ſacrificia, & feralia, quibus illis parentant, ſi ante univerſale judicium aditus in Cœlum nulli animarum patet: ſi nulla à pœnali carcere eſt redimenda. Verumtamen, cùm abyſſus abyſſum invocet, in alium miſeri prolabuntur errorem, dicunt enim, inferias mortuis ideo à ſe fieri, quia

duo

duo sint loca, ad quæ animæ post solutam cum corpore societatem ferantur. Alter, ubi illæ, quæ innocentiam conservarunt, vel amissam pœnitentiâ, aut martyrio recuperarunt, cum bonis Angelis deliciantes expectant beatam spem. Alter, ubi improbæ impœnitentes in miseris tenebris cum perversis spiritibus finalis diei adventum horrentes semper pavent. Parentalia itaquè animabus facta aut posse illas, quæ in itinere à demeritis suis per sinistrum damnationis callem ad locum horroris abducebantur, ad rectum salvationis reducere: aut, si illum jam ingressæ fuerint, continuâ præce, & jugi sacrificio iram DEI ita placare, ut tandem earum misertus libro vitæ eas inscribat, & judicium universale exercens clementer se erga eas ostendat.

Exercitiû religionis Catholicis Moschuæ denegatur, Lutheranis & Calvinistis conceditur.

Cùm itaquè tam densis ignorantiæ tenebris idiotæ Moschovitæ, & plerumquè analphabeti cœcutiant, & sensu palpabilibus eorum fides scateat erroribus, se tamen solos Christianos jactare, omnesquè Latinæ Ecclesiæ asseclas paganos appellare audent. Tantoquè à Græcis accepto in Romanum Pontificem feruntur odio, ut Catholicis Moschuæ degentibus liberum suæ religionis exercitium permittere numquam voluerint; Lutheranis verò, & Calvinistis, qui ea, quæ apud Moschos in summâ sunt veneratione, nempe imagines, crucis signum, sanctorumquè invocationem, contemnunt, quia ab illo defecisse norunt, facilè concedunt. Operante mali dæmonis astutiâ, ne aliquod sanæ doctrinæ lumen per usum Catholicæ religionis in Moschoviam inseratur, quod tenebras Russicæ discutiens veram fidei semitam Moschis ostendat, per quam Incedentes ab ejus se subtrahant potestate.

Vices interea illorum Catholicæ professionis hominum dolendæ veniunt, qui sperati sivè à mereaturâ, sivè à militiâ exigui lucelli gratiâ ultro in Moschoviam cum uxoribus, & liberis numquam indè (hoc nimis verum) dimittendi transeunt, tacitè renunciantes non tantùm omni solatio, quod piæ animæ ex frequenter repræsentatis suæ religionis mysterijs, & prædicatâ doctrinâ percipiunt; sed etiam incomparabili illorum saeramentorum beneficio, quæ ad salutem esse præcisè necessaria sunt edocti. Licèt enim hujus necessitatis legi legislatoris bonitas deroget cum eo, cui petenti corundem copia fieri nequit, non derogabit tamen cum altero, qui sciens prudens eò se contulit, ubi ea habere non posse sciebat, nisi in illo extremæ necessitatis articulo etiam hujus stultitiæ suæ eum seriò pœniteat. Quod utinam clemens DEUS cunctis Catholicis, qui in Russiâ mortem obeunt, gratiosè concedat. Sed vidi ego Moschuæ haud sinè Christianæ compassionis mœrore aliquot à nostræ fidei exercitio ita dissuetos, ut, etiamsi quotidiè apud nos sacerdos faceret, ægre bis ipsi, vel ter, cùm semper possent, & tunc perfunctoriè, sacrificio interfuerint: & conscientiam suam depositis apud eum per confessionem peccatorum sordibus purgare planè neglexerint. Rescij autem, quòd liberos suos vel domi in summâ literarum ignorantiâ desides educare, vel Lutheranis, & Calvinistis ecclesiastis literis imbuendos concredere cogantur, in quos hi tanquam in mollem ceram cum literis dogmata sua signaculo deinceps indelebili sensim imprimunt.

Qui imperaverint Russis usque ad Alexium.

Rexere olim Russos Rurichus, Sinaus, & Truvorus fratres, ex Waregis, sivè Wagrijs Slavicâ gente ad sinum Codanum dynastis prognati, qui Russiæ imperium ultrò ab indigenis consilio, & impulsu Magnæ Novogardiæ civium bellum sibi à Kyoviensibus illatum vix sustinen-

ſtinentium, ut ab ipſis defenderentur, oblatum, adſcito ſobrino Oleko, anno (juxta Græcorum à Ruſſis approbatam ſupputationem, quæ hoc anno, qui eſt à Chriſto nato 1663. poſt Auguſtum menſem 7172. ab orbe condito computat) 6370. Chriſti verò 861. inter ſe diviſerunt. Utriqué verò fratri improli mortuo Rurichus ſucceſſit, qui fato deindè concedens unicum filium Igorem nondum imperio maturum ſub Oleki tutelâ Regni hæredem reliquit, quâ ei, & quidem ampliatum, ſtetit. Ab hoc genitus Suatoslaus parens nothi Volodimiri, Volodimiriæ urbis ad fluvium Clesmam, in quam ſedem Ducalem Kyoviâ tranſtulit, conditoris. Is poſtquam nefariè occiſis Jeropolcho ex legitimo matrimonio fratre, & Varego, ſivè Vagrio, Rochvologdo Pleſcoviæ Principe, univerſam Ruſſiam ſibi ſubjeciſſet, anno Mundi 6496. Chriſti verò 987. ſacro baptiſmo poſt aviam paternam Olham, quæ Conſtantinopoli anno 6463. Chriſti 954. imperante Octavo Conſtantino eodem tincta fuerat, initiatus, Baſilij nomen à Baſilio cum fratre Conſtantino Imperiale Orientis ſceptrum tum regente aſſumpſit, ductâque eorundem ſorore Annâ naſcendi infamiam præclaris facinoribus abolevit. Cùm verò anno 1005. in vivis eſſe deſiiſſet, filij ejus, & ceteri uſquè ad Georgium, & Jaroslaum germanos ſextâ ab eo ſobole deſcendentes, dum diviſum in plures imperium ad ſe trahere ſinguli conantur, mutuis vulneribus cadentes bellis externis (ſi ejus pronepotem Volodimirum Monomachum exceperis) parum inclaruere. Ipſi autem Georgius, & Jaroslaus à Bato Tartarorum Rege bello petiti averſam adeò fortunam ſunt experti, ut illi cum filio Volodimiro interempto ſuccedere iſte nequiverit, quin Ruſſiam à majoribus ſuis liberam acceptam Tartarorum inſolentiæ ſubderet tributariam. Hi ſui ex ſuperbiâ rerum proſperè fluentium impotes non ſolum pro arbitrio Ruſſis ambientibus Ruſſiæ Principatus, ut debilioribus faciliùs imperarent, diviſos deferebant; ſed etiam faſtuoſo vilipendio eoſdem adigebant, ut legatis ſuis, imò & vetedarijs, obvij plenam equino lacte pateram offerrent, quicquid ex eo ab ebibentibus in equi jubam difflueret, catillaturi: & in palatium introductis ſolium Ducale cederent, ipſi ſedentibus aperto capite reverenter adſtarent: legentibus autem Principis ſui literas pretioſiſſimas Scythicarum ictidum exuvias ſubſternerent, ipſi verò flexis eas poplitibus audirent. Pudendum hoc jugum, poſtquam Daniel Jaroslai nepos Ducalem thronum Volodimiriâ Moſchuam jam diù ante tranſtuliſſet, ejus atnepotis Baſilij cœci filius Joannes, hortante, & aſtuto invento coadjuvante uxore Sophiâ Paleologâ tandem excuſſit, & Ruſſiæ in unum denuò corpus quamplurimis ex agnatis Ducibus varijs artibus è medio ſublatis conglutinatæ Monarcham ſe appellavit. Eo autem anno 1504. fatis concedente filius ejus, & ſucceſſor Gabriel, qui ſub Baſilij nomine poſteritati innotuit, reliquis ferè omnibus ex Moſchoviæ Ducum proſapiâ oriundis in ordinem redactis, Smolenſciâqué tetractâ, tantis acceſſionibus auctus auguſtiores ſpiritus gerens Tzaris, ſivè Regis, titulum ſibi (Herberſteinio apud ipſum Maximiliani Primi Romanorum Imperatoris Oratore teſte) uſurpavit, cujus numquam poſtea ſucceſſores obliti ſunt. Etenim anno 1533. eo fatis defuncto ejus filius Joannes, crudelitate nimium forſan à ſcriptoribus exaggeratâ orbi notus, Tartarorum Regnis Caſanenſi, Aſtracanenſi, & Sibirienſi ſubactis, eum, ſi in patrimonio haud inveniſſet, hinc ſibi aſſumpſiſſet. Succeſſores ve-

rò non minores majoribus suis videri voluerunt. Reliquit is anno 1584. ad V. Kal: April: moriens regnum Theodoro filio, per data dejecti infra fortunam animi experimenta æditui muneri longè aptiori, ideoquè injuriæ opportuno. Cui scelere Borissi Hoduni leviri sui, cujus nomen supra suum attolli imprudenter passus fuerat, sinè prole anno 1597. defuncto is ipse, primus, qui Rurichoviciæ stirpis Duces à gentilitio excluderet throno, per summum astum, & nequitiam successit. Quamvis autem malè quæsitum Regnum benè administrasset, nihilominus anno 1605. percipiens odium in se populi ex applausu, quo impostorem Demetrium ex Poloniâ venientem excipiebat, & destitutus illo animi robore, quod homines ad omnia fortiter patienda format, & firmat, dum ab illo extrema timet, ignavâ desperatione mortem ipse sibi hausto veneno conscivit, filioquè Theodoro sedecim annorum adolescenti in malè decursis regni vulcanalibus lampada tradidit. At brevi hujus gaudio. Intra trimestre enim sui regni ab innatâ Moschorum inconstantiâ reprobatus, mandato Pseudo-Demetrij laqueo cum matre Mariâ gulâ fractâ die decimâ Junij mortem invenit. Verumtamen nequè hic præesse diù instabili genti potuit; solutè enim, & contra patrios mores vivens, despicabilis, & odiosus factus, opportunitatem insidiantibus præbuit. Decimum intra mensem, nempè, ad XVI. Idus Maij anno 1606. procerum conspiratione à Duce Basilio Suisco instigatore promotâ dilaniatus huic locum fecit. A Ruricho is per Susdaliensium Ducum lineam descendebat. Verum, cùm fortunâ parùm savente uteretur, brevì Moschos ejus tæduit. Quarto regni sui anno invitum, & frustrà reluctantem cum Mariâ uxore tondent, & hanc in sanctimonialium, illum in monachorum cœnobium detrudunt. Nec adhuc ærumnarum finis. Electo enim sub hâc inter alias cum ejus parente pactâ conditione, ut Mosaisci à Moschorum Patriarchâ præsentibus clero & Regni primoribus Moschovitico more rebaptisaretur, in Tzarem Uladislao Sigismundi III. Regis Poloniæ filio cum duobus fratribus, alijsquè consanguineis captivum transmiserunt. Qui in arce Gostinensi Palatinatûs Ravensis nondum exacto anno cum fratre Demetrio carceris ærumnis confectus fatis concessit. Sigismundus autem Rex, ne tam gloriosum trophæum sibi à morte eriperetur, exstrui in suburbano Varsaviæ, quod Cracoviense nuncupatur, sphæricæ figuræ sacellum, in eoquè utrumquè tumulari voluit, additâ in testimonium suæ felicitatis tabulâ marmoreâ, quæ inscriptum miserorum fratrum casum apud posteros perennaret. Per subsecutam tamen inter Uladislaum Regem, & Magnum Ducem Michaelem Fedorowicz anno 1634. pacem licuit Moschis eorundem ossa in Moschoviam avehere, & Michaeli marmor illud, ipsi per Adamum Kisielium Castellanum Kyoviensem ab Uladislao transmissum, cum suâ epigraphe sepelire. At dum Uladislaus cunctantis parentis consilio ab implendâ tam iniquâ conditione meritò abhorrentis, sivè pro se sceptrum illud affectantis, Moschuam ad Regnum capessendum se conferre diù deliberat, Moschovitæ moræ pertæsi Michaelem Theodori Mikitowicz Romanow Metropolitæ tum Rostoviensis, & deinde Patriarchæ filium, à Borisso Hoduno in monasterium Ipathianum primo ab urbe Castromoviâ lapide cum genitrice Marthâ Juanovâ olim relegatum, ibiquè jugiter ætatem agentem, anno 1613. sibi elegerunt. Grave itaquè bellum inter utrumquè electum exarsit, quod per varios inconstantis Martis eventus

tus

tus protractum anno tandem 1634. pace mutatum fuit, Michaële per Uladislai abdicationem in pacificâ Regni possessione perseverante. Huic autem IV. Idus Julij anno 1645. ætatis suæ undequinquagesimum agenti improvisâ morte correpto successit Alexius filius sedecim annorum adolescens, altero statim ab illius obitu die solertiâ Chyronis sui coronatus.

Si concedamus, eò nobiliora esse flumina, quò ab occultiori fonte promanant, idemqué de familijs judicium esse velimus, quarum originem nesciri antiquitatis indicium sit, Romanoviam gentem nobilissimam esse, fateamur, necesse est. Exquisivi diutiùs de ejus stemmate; sed in obscuro versanti, Moschovitis cunctis ejus ignorationem cum homine extero affectantibus, nullus unquam paulò illustrioris cognitionis radius, saltem fulguralis, affulsit. Libenter equidem assentior, quòd Theodorus filius Joannis ultimus ex antiquorum Russiæ Ducum per rectam lineam masculam progenie in ferali lecto Theodorum Mikitowicz Romanovium, tanquam propinquum sibi proximiorem, & arctiori necessitudine junctum, in successorem nominaverit: Compertum etenim habeo, Joannem Basilidem, qui tyranni prædicato ab avo suo distinguitur, cum Anastasiâ filiâ Georgij ex Zachariâ Romanovio nati primum matrimonium contraxisse, atqué ex eâ Joannem, & Theodorum filios suscepisse. Anastasiæ verò fratrem fuisse Nikitam Præfectum Novogrodiensem patrem Theodori, quem consobrinus Theodorus successorem sibi designavit, quiqué deindè à Moschoviæ Tzare Hoduno timente, ne regnum, quo dignus habitus fuerat, jure cognationis affectaret, post sublatos violentâ morte germanos Alexandrum, Basilium, Leonem, & Michaelem in cœnobium Sancti Antonij ad oceanum septentrionalem apud fluvium Syskagum deportatus, invitusqué detonsus, & monasticam profiteri coactus, Filaretus vocatus fuit. Undè tamen brevi in Metropolitam Rostoviensem, & Jaroslaviensem consecratus emersit: dumqué Moschorum procerum nomine cum collegis Duce Basilio Basilowicz Galiczino, Duce Daniele Juanowicz Miczeskio, & Thomâ Lugoroski à secretis legatione apud Regem Poloniæ Sigismundum III. Smolensciam tunc oppugnantem fungeretur, persuasurus ei, ut Principem Uladislaum filium in Magnum Moschoviæ Ducem electum Mosaicum ad Moschoviticæ fidei juxta pacta professionem quantocyus mitteret, ab hoc sub custodijs indè Kamiencam amandatus, & Marieburgi in Prussiâ detentus audijt ad Moschorum thronum assumptum proprium filium suum Michaelem, sub quo ad Russiæ Patriarchatum evectus fuit. At dissentio ab asserentibus, quòd is ex prosapiâ, & agnatione tyranni fuerit, etenim nec ipse, nec ejus ascendentes titulo Knesiorum, sivè Ducum, unquam gavisi sunt, prout cæteri omnes, qui à familiâ Magnorum Ducum Moschoviæ per agnationis lineam ortum ducunt, adhuc hodiè gaudent, & ad filios suos illum transmittunt. Sanè si Romanovij serenissimo stemmate splenduissent, Moschi ex innatâ jactantiâ res suas ad sidera usqué extollere soliti non tantùm hoc celare nollent; sed potiùs vel non percontantibus ultrò ingererent. Hoc certum, quòd ex hâc gente solus nunc cum prole suâ Alexius Michaëlis filius superfit. Nisi opinari libeat, quòd agnatos habeat Swircios de Romanow (oppidum hoc est ad Kaminczam fluvium in Ducatu Kyoviensi) & Swiertz in Russiâ rubrâ ab antiquo clarissimos, quorum Theodorus Palatinus Kyo-

Ex quâ familiâ Alexius ortus.

viæ

viæ fuit, plurimiqué deinceps ad hunc uſqué diem bellicâ fortitudine excelluere.

Moroſovius fit Alexij educator.

Hunc pater puerum ad mores, & artes Moſcho Rege dignas inſtituendum commendaverat Bojaro Boriſſo Juanowicz Morolow, qui tamen in illâ puerilis animi raſâ tabulâ eas haud potuit depingere imagines, quas ipſe in ideâ non habebat. Etenim doctrinæ omnis, & eruditionis expertes Moſchovitæ unius tantùm ætatis homines ſunt. Præterita ignorant penitùs omnia, præter ea, quæ ſuo tempore acciderunt, & hæc intra ſolam ſphæram Moſchovitici Regni, cùm externorum ſint ſupinè incurioſi. Carentes itaqué exemplis, & documentis, quæ ſunt politici hominis conſpicilia, non adeò longè eorum naturalis prudentiæ lumina proſpiciunt. Undè erudire alios ipſi rudes, & providentiæ digito commonſtrare iiſdem navigationis vias, portum, & ſyrtes nequeunt, quas ipſi non vident. Quòd autem ſcientias exulare à Ruſſiâ ſuâ tam longâ, & obſtinatâ proſcriptione Moſchovitæ velint, imputandum eſt primò ipſis Principibus, qui eas cum Licinio tanquam peſtem publicam oderunt, verentes, ne ſubditi cum illis ſpiritus hauriant libertatis, per quos ad deſpoticum, quo premuntur, jugum excutiendum inſurgant. Spartanorum ad inſtar eos eſſe volunt, qui literas ad uſum ſaltem diſcebant, reliqua omnis diſciplina erat, pulchrè parêre, labores perferre, in pugnâ vincere. Quod ultimum vix præſtabit plebeius animus, ſi nimis exacuatâ ex ſcientijs ingenij acie pericula penetrabit. Secundò adſcribendum eſt Eccleſiaſticis, qui cognoſcentes eas eſſe Latino traditas ſermone, & non poſſe admitti niſi cum ſuis præceptoribus, timent, ne per hanc tam amplam portam, ſi patefiat, ritus Latinus ſimul ingrediatur, cujus magiſtri ipſorum ignorantiam populo deridendam propinent, & dogmatum fâlſitatem, quibus ejus credulitati illudunt, in apertam protrahant lucem. Et tertiò ætate provectis proceribus, qui junioribus donorum, quæ ipſi conſequi neglexerunt, acquiſitionem invident, per quam ipſi à poſſeſſione, quam injuſtè præſcripſerunt, ſapientium juſtè cadant, & à gerendâ republicâ excludantur.

Cur nullæ in Ruſſiâ Scientiæ?

Moroſovij artes.

Callidus tamen Principis inſtitutor Moroſovius ſceptrum adoleſcentis manibus nimis grave pro libitu tractans conſuetâ gratioſorum cautelâ proceres omnes favore defuncti Tzaris in aulâ prævalidos ad lucroſas nobiliorum provinciarum præfecturas ſpecioſo exilio amandavit, ſubſtitutis ad aulica munia, qui factio haud dubia ejus eſſent, cujus beneficio in palatium veniſſent. Non ex grati affectu animi, hoſpes enim iſte planè ignotus, & peregrinus à Moſchovitico pectore numquam admittitur; ſed ex cognitione, quòd interſit vitium, inconcuſſum ſtare ulmum, cui innituntur. Sic igitur contradictoribus omnibus amotis, ut Alumni ſui animum ſibi firmiùs devinciret, multiplicare nexus ſtatuens, duarum ei Iliæ Danilowicz Miloslawski nobilis aulici filiarum formâ impensè laudatâ facilè perſuaſit, ut ex ijs alteram præſumptâ optione duceret. Anno itaqué 1647. cum grandiore nâtu Mariâ, quæ genio ſuo blandiùs arriſerat, nuptias Alexius celebravit, octiduoqué poſt Moroſovius alteram connubio ſibi junxit, factus audaci attentato Domini ſui affinis.

Fit Domini ſui affinis.

Uxor, & liberi Alexij.

Nec habet Alexius, quòd fœcundiorem uterum in uxore deſideret. Etenim, cùm ego Anno 1661. Moſchuam veniſſem, præter filium Alexium, ſextam jam ſuſceperat filiam, Tatianam, Eudociam, Annam,

Annam, Catherinam, Mariam, & Sophiam appellatas, quarum tamen poſtrema jam mortem obierat. Cùmqué ibi degerem, ad VI. Non: Junij ejuſdem anni alterum illa filium, cui Theodoro nomen, enixa ejus deſiderijs plenè ſatisfecerat. Etenim Alexius cupidus, ut multiplici fulcro ſpes perpetuandi per ſubſidia dominationis in poſteritate ſuâ Moſchoviticum Regnum, quod pluribus munimentis inſiſtat, & dandi olim vicino Poloniæ juxta ſpem ſibi à Republicâ injectam ex lumbis ſuis Regem ſuſtentetur, magno interni doloris ſenſu afficiebatur, cùm ex utero uxoris toties prægnante maſculam expectans prolem, per degeneratum ſemper in fœminam partum fruſtratum ſe expectatione ſuâ videbat. Undè eidem, quaſi conceptus embrionem effingere in matrice, quomodo in piſtrino piſtrix farinæ maſſam in diverſas panis formas, pro libitu poſſet, ſeriò comæ abſciſſionem, detruſionemqué in monaſterium ad exemplum repudiatæ à Baſilio Salomeæ intimaverat, niſi jam octavò fœta maſculum peperiſſet. At VII. Id: Junij anno 1662. dum Smolenſciæ hæreremus, Theodoſiam nonum fœcunditatis ſuæ teſtem in lucem emiſit.

Moroſovius verò patrem ſe quidem, & pluries vidit, at (Numine fortaſſis ambitionem in eo dominicæ affinitatis vindicante) prole omni ſuâ brevi orbum ſe luxit. Et vix elapſo à nuptijs ſuis anno à concitato ob avarè ab eo, & aſſeclis adminiſtratam rempublicam populo ad necem expetitus, ægrè ab hoc per exactam à correis pœnam nonnihil emollito enixis Tzaris mortem ejus deprecantis precibus lacrymiſque donatus evaſit. Deindè à podagricâ paſſione, & aquâ intercute lecto affixus, ideoqué ab omni miniſterio ſemotus; aurum tamen æqué ſemper, ac aquam ſitiens, tandem, dum ego adhùc Moſchuæ eſſem, à potione decocti telephij à ruſtico quodam medicaſtro ei propinatâ voce, motu, omniqué ſenſu privatus, ægrè poſt triduum ad mentem ſuam reverſus, poſt longam in ferali paleſtrâ cum morte luctam III. Idus Novemb: animam exhalavit, audituram ab Evangelico exprobratore, hæc omnia, quæ paraſti; cujus erunt? Et profectò non adeò exigua fuere, ut ſcriptum ab eo hæredem tam pinguis hæreditatis pœnitere deberet. Etenim poſt erogatam adhuc eo extremum ducente ſpiritum ipſius mandato in mendicos, & monaſteria maximam ſignati æris vim, adhuc inæſtimabilem argenteorum rublorum, ſolidorum aureorum, dalerorumqué Joachimicorum ſummam, nec non & fundos immenſos à binis ſubditorum myriadibus habitatos in eâ nactus fuit. *Moroſovij obitus.*

Vir eſt Alexius juſtâ ſtaturâ quadratus, vultu placidus, cute candidus, genis rubicundus, ſubflavis comâ, & barbâ decorus, viriumqué corporis firmitate robuſtus, quam tamen fractura ſit per omnia jam membra circumfuſa obeſitas, ſi cum creſcente ejus ætate, quæ hodiè trigeſimum ſextum haud excedit annum, per conſueta abdominis augmenta ipſa quoqué creſcat. *Alexij corporis.*

Animum verò tam præclaris dotibus à naturâ efformatum ſortitus eſt, ut dolendum ſit, quòd liberales diſciplinæ ad poliendum ab eâdem primo ſcalpro ruditer effictam ſtatuam haud concurrerint. Manſuetus, & clemens, quiqué magis peccari nollet, quàm animum ad vindicanda peccata habeat. Propenſioni autem ſuæ ſi relinquatur, pacificus eſt. Religionis erroneæ ſuæ placitis obſequentiſſimus totâ animâ pietatem colit. In templis frequens multâ cordis devotione *Et animi forma.*

Q ſacris

ſacris intereſt officijs, & haud rarò in conticinio Davidis ad inſtar cubile deſerens humi proſtratus preces vel placando, vel invocando, vel laudando Numini uſqué ad matutina crepuſcula continuat. Quodqué mirere, in ſummâ poteſtate inter gentes totam à dominis ſuis ſervitutem pati aſſuetas nullius facultatibus, nullius vitæ, nullius honori unquam inſidiatus eſt. Etenim quamvis ab irâ, ut omnes delicati ſenſus heroes, aliquandò abripiatur; ultra pugnos tamen, & calces numquam ſe ſinit aſportari.

Ejuſdem titulus. Titulus, quo tempore legationis noſtræ utebatur, talis erat. Dominus Tzar, & Magnus Dux Alexius Mihalowicz totius Magnæ, Parvæ, & Albæ Ruſſiæ autocrator. Moſchoviæ, Kyoniæ, Volodimiriæ, Novogardiæ, Tzar Caſani, Tzar Aſtracani, Tzar Sibiriæ, Dominus Pleſcoviæ, & Magnus Dux Lituaniæ, Smolenſciæ, Tuveriæ, Voliniæ, Podoliæ, Jugoriæ, Permiæ, Viatkæ, Bolgariæ, &c. Dominus & Magnus Dux Novogardiæ inferioris, Czernichoviæ, Rezaniæ, Polociæ, Roſthoviæ, Jaroſlaviæ, Bieloſeræ, Udoriæ, Obdoriæ, Condiniæ, Vitepſciæ, Miſtiſlaviæ, omniumqué ſeptentrionalium regionum Dominator. Dominus Jueriæ, & Tzarûm Cartaliniæ, ac Gruſiniæ, & Cabardiniæ regionis, nec non & Principum Circaſſorum, & Montanorum, ac quam plurimorum aliorum Orientalium, Occidentalium, & Aquilonarium Dominiorum, & Regionum per longam atavorum ſeriem legitimus hæres, Dominus, & Dominator.

Magnus ſanè titulus; ſed cui Moſchovitico more inania, non vera, caduca admiſcentur.

Quâ ratione vocetur Dominus. Dominus ſinè dubio eſt, imperat enim omnibus pro more antiquo deſpoticè. Ejus voluntas lex eſt cunctis ſubditis inappellabilis. Ille in omnes, uti Dominus in ſervos, habet jus pro arbitrio vitæ, & necis. Si ab eo vapulent, ſi ejus mandato virgis, aut flagris cædantur, ei gratias agunt. Facultatum ſuarum non ſe dominos vocant, ſed Deum & Tzarem. Pauperes ad templorum limina, vel in compitis mendicantes eleemoſynam ſibi erogari obſecrant pro amore DEI & Tzaris. Si quis de re aliquâ ſibi incompertâ interrogetur, reſpondet illicò, hoc me latet; ſoli DEUS, & Tzar norunt. Breviter: omnes de eo tanquam de Numine loquuntur, multi ſentiunt. Libellos ſupplices, quos ei porrigunt, omnes indifferenter ſubſignant nomine ad diminutivum humiliato, ita ut, ſi quis Stephanus vocetur, Stephanulus ſubſcribat. Patriarcha autem, ceteriqué ex clero, ac ſanctimoniales addunt Boghomoletz tuoi, vel Boghomolitza tuoia, tuus, vel tua apud Deum precator, vel precatrix. Senatores, cunctiqué nobiles, & exteræ nationis militares viri, Chlop tuoi, mancipium tuum. Mercatores primæ claſſis, quos Goſti vocant, Muſick tuoi, ſubditus tuus. Inferioris, & peregrini, Szirota tuoia, Orphanus tuus. Fœminæ nobiles, Rabitza tuoia, ſervula tua. Ruſtici, Cherſtiani tuoi, Chriſtianus tuus. Famuli Senatorum Czeloweck tuoi, Homo tuus. Detur tamen ſuus veritati locus. Cùm heri potiùs in ſervos, quàm patris familias in liberos Moſchorum Principum imperium ſit, ſubditi, qui patrem in Tzare ſuo non agnoſcunt, nequé filios erga eum ſe exhibent. Metus itaqué iiſdem obedientiam, non filialis reverentia exprimit. Quapropter altero abſente, vel remittente, reluctatur altera, & recalcitrat, & quamvis immitis dominus in eorum terga vulgatis etiam cum proceribus flagris ſæviat, nihilominùs canum ad inſtar ex-

cuſſo

cusso post verbera dorso, si flagellum tortor amoverit, refractarij esse pergunt, parati animo iterum corpus servili patientiâ flagris subijcere. Turcos, qui similiter in virgâ ferreâ reguntur, vidi ego longè alacriori promptitudine Imperatori suo obtemperantes. Crediderim, quòd obstinata, & contumax Sclavorum narura à rurbulentis epoti quotidie vini adusti vaporibus concitata Moschos calcitrosos reddat. Et è contra, quòd in Turcorum minùs ferâ gente, & ex lege abstemiâ ratio sui compos magis se exserat ad ipsis consulendum, ut hilariter dent, quod vel invitis extorqueretur.

Tzaris titulum Basilius Joannis filius, & alterius parens primus, uti scribit Herbersteinius, assumpsit. Cui adstipulatus est ejusdem Basilij filius Juanus, dum anno 1552. Sigismundi Augusti Regis Poloniæ legatis dixit, à summo Pontifice Clemente, Romanoquè Imperatore Maximiliano parenti suo tributum fuisse. Cùmquè supremus sacrorum in Moschoviâ Antistes alijs ejusdem Regis legatis biennio post literas ejusdem Maximiliani, & Solymanni Turcorum tyranni, quibus Basilium Basilides hoc titulo dignati fuerant, ostendisse dicatur, errare videnrut ij, qui postquam hæc omnia sinè contradictione narrarunt, asserunt, hunc titulum ab Juano post debellatos Casanenses primùm usurpari cœptum. De Titulo Tzaris.

De hoc vocabulo monuerunt jamdiu tam ipse Herbersteinius, quàm Gaguinus, nuperquè Olearius linguarum interpretes, ut ab errore consuetæ translationis resipiscerent, perspicuè demonstrantes, quòd Russico idiomate Tzar non Imperatorem, ut ipsi vertere solent; sed Regem significet, dum ipsi Moschovitæ à sacrâ paginâ Sclavonicâ linguâ loquente, Regibusq; semper Tzaris nomen tribuente edocti, cùm de Romanorum Imperatore & Domino suo unico orationis contextu loquuntur, hunc Tzarem, illum Cæsarem, ut ego pluries audij, notabili differentiâ appellent. Ipseq; Magnus Dux se non Russorum, non Moschorum Tzarem; sed vel indistinctè Tzarem, vel distinctè Tzarem Casani, Tzarem Astracani, Tzarem Sibiriæ vocet, quæ certè nullo modo Imperia nec Regna (Sibiriâ exceptâ) vocari merentur, cùm præter urbes, undè denominantur, vix aliquot in jurisdictione suâ oppidula numerent. Interpretum tamen aliquot amicâ monitione posthabitâ vocabulorum voluntariè falsi inversores puniendâ Imperatorij nominis dejectione in incœpto pervicaciter pergunt. Si in exteras gentes tanto studio feruntur, ut eas ornare ampullosis titulis velint, & nomen Tzareum propter affinitatem soni cum Cæsareo aliquid supra Regium augustius spirare credunt, Principes earum Tzares dicant, non Imperatores. Sic in falsi crimen non impingent, & adulationi suæ facient satis. Optarem tamen, ut semel Cartaliniæ, & Grussiniæ Regulorum, quos noster Tzar in suis titulis Tzares appellat, personas, & ditiones oculis usurparent, persuasus etenim vivo, quòd videntibus intra monruosos Georgiæ fines tot Tzares Moschis, vel Persis, vel Turcis tributarios longè ab omni principali splendore vitam multarum rerum indigam vivere, Tzaris nomen vilesceret adeò, ut illud in Imperatorium vertere imposterum erubescerent.

Magni Ducis titulum Volodimirus Suatoslai filius nothus prior usurpavit, & ad posteros transmisit. Magni Ducis titulus.

Alexius nomen est inter mihi compertos à Ruricho descendentes in Russiâ Dominos inusitatum, ac planè peregrinum. Adorant De nomine Alexij.

Moscho-

Moſchovitæ Alexium Metropolitam Kyovienſem Joannis Danilowicz Moſchorum Principis tempore natum, circa annum 1364. conſecratum, & quarto decimo poſt anno regnante in Ruſſiâ Joanne Juanowicz vitâ functum, cujus anniverſarium diem III. Kal. Octobris, corporis verò Moſchuam translationem XIII. Idus Maij perquam ſolenniter celebrant. Conſuluit iſte popularibus ſuis, ut poſthabito contra Tartaros Crimenſes bello pacem potiùs ab ijs certâ aliquâ annuâ penſione redimerent. Conſilijquè ſui executor ab horum Chamo Berdegereio pacem Ruſſis ſuis emit.

Cur dicatur Mihalowicz. Mihalowicz eſt nomen paternum juxta ſuperiùs indicatum Moſchovitarum morem proprio additum.

Ruſſiæ extenſio. Ruſſiæ nomen latiſſimè patet, comprehendit enim quicquid à montibus Sarmaticis, & fluvio Tyrâ, incolis Niſtro, per utramquè Volyniam ad Boriſthenem, & Polocenſem agrum aſcendendo Poloniæ minori, antiquæ Lituaniæ, Livoniæquè conterminum uſquè ad Finnicum ſinum protenditur, & quicquid indè à Carelijs, & Lapponibus, Oceanoquè ſeptentrionali longo finitimæ Scythiæ tractu ad Tartaros Nagaienſes, Volgacenſes, & Præcopenſes excurrit. Sub magnæ autem appellatione comprehendunt Moſchovitæ tractum illum, qui intra Livoniæ, albi maris, Tartarorum, & Boriſthenis limites continetur, & ſub nomine Moſchoviæ vulgò venit. Sub parvæ Bratislavienſem, Podolienſem, Halicienſem, Sanocenſem, Præmislienſem, Leopolienſem, Belzenſem cum Chelmenſi, Volynienſem, & Kyovienſem inter Scytharum deſerta, Boryſthenem, Pripetium, & Veprum fluvios, Poloniam minorem, & juga Carpathia ditiones. Sub albæ verò inter Pripetij, Boryſthenis, & Dunæ fluenta Novogrodekum, Minſcum, Micislaviam, Smolenſciam, Vitepſciam, & Polociam cum ſuis ditionibus. Quæ omnia Ruſſorum quidem juris olim fuêre; ſed per bellorum caſus Polonorum, & Lituanorum fortunæ, & fortitudini varijs deindè temporibus ceſſerunt.

Primus, qui ſe totius Ruſſiæ Monarcham ſcripſit, Magnus ille Joannes Baſilij cœci filius in literis ſuis ad Alexandrum Lituaniæ Magnum Ducem anno 1492. datis fuit, qui excuſſo Tartarico duorum cum dimidio ſeculorum jugo, ſuoquè Magnæ Novogardiæ impoſito, ac ejectis ex avitis ditionibus quamplurimis ex agnatis Ducibus majorem Ruſſiæ partem ſub imperio ſuo conjunxit. Hunc titulum ſucceſſores poſtmodum uſurparunt ſemper, & preciſè ejus nepos Juanus in literis ſuis ad Senatum Poloniæ anno 1572. poſt mortem Sigiſmundi Auguſti. Verùm diſtinctè magnæ, parvæ, & albæ autocratorem, ſivè conſervatorem, præter Alexium, nemo.

Moſchovia. Quòd Moſchoviâ inter titulos præmittatur, non antiquitati, ſed dignitati tribuendum venit. Poſtquàm enim Daniel Alexandrowicz duodecimus juxta eos, quibus ego ſum uſus, Moſchorum annales à Ruricho per rectam dominantium lineam ſucceſſor Ducalem ſedem è Volodimiri urbe Moſchuam commodiſſimo conſilio transportaſſet, ibi ſemper fixa permanſit, majoribus in dies ornamentis auguſtior reddita. Imò & ipſa urbs nomen à fluviolo per ſinum ſuum à Tuverenſi regione decurrente mutuatum univerſæ Ruſſiæ, cunctiſquè populis eam incolentibus tanto applauſu communicavit, ut ea multis ab hinc retrò luſtris Moſchovia, hi verò Moſchovitæ communi in orbe vocabulo vulgò appellentur. Ipſi tamen priſco nomine, ſivè à Ruſſo fratre,

fratre, aut nepote Lechi Polonorum Ducis primi: sivè à vetustissimo oppido Rusś sexaginta à Novogardiâ magnâ verstis posito: sivè à capillorum subflavo colore, qui Sclavonico idiomate Rusś dicitur: sivè à populis Roxolanis: sive ab antiquo vocabulo Rossèia, dispersionem, vel disseminationem indicante, assumpto, novi vel ignari, vel contemptores, Russos se semper appellant. Provincia quidem Moschoviæ sub intemperie aëris frigus, & æstum per excessum haud rarò alternantis agrum propter vicissitudines nimiæ siccitatis, & humiditatis in arenoso suo solo facilè segetes enecantis haud fertilem, & fines non adeò amplos habet; sed, quòd nulla intrà eos vivat, præter lepores, fera, nulla mellificet apis, pace eorum, qui hoc scripserunt, haud concedam. Quicquid enim olim fuerit, nunc sanè & vulpibus, & lupis, & ursis, apibusquè & melle abundat. Fabulas autem illas de animantibus propter frigus in eâ minimè cornutis, ac de equabus sterilibus contrarius cum alijs pluribus de visu testis explodo. Sed nec admittenda est illorum assertio, qui regionis illius Cœlum adeò salubre esse scripserunt, ut nullo unquam ad clavum contra pestem figendum dictatore, prout olim sæpiùs Roma, opus habuerit, cùm nulla ibi unquam sævierit. Quia ab annalibus Moschorum refellitur tradentibus, quòd anno 6930. Christi 1421. dominante Basilio Demetrowicz, & sexto deinceps elapso sub ejusdem liberi Basilij primordijs pestilentia eam tam graviter afflixerit, ut exindè, quasi universâ Russorum naturalis constitutio debilitata fuerit, eorum paucissimi secular vivant annum, ad quem tamen antea plurimi multos insuper addere vivendo soliti fuissent. Anno autem 7109. Christi 1600. & per biennium subsecutum Borisso Hoduno principante grassantis in Russiâ pestis tanta fuit Moschuæ sævitia, ut inquilinis ferè omnibus eam exhaurierit. Annoquè 1654. & sequenti imperante præsenti Alexio ab eâdem lue septingentis utriusquè sexûs millibus assumptis eam tantùm non evacuaverit. Urbs Moschua amplissima olim, & populosissima fuit; sed multoties fortuita passa incendia, & anno Mundi 7079. Christi 1570. die 24. Maij à Tartaris Præcopensibus, atquè anno 1611. à Polonis omninò exusta, nunc intra angustiorem undeviginti verstarum ambitum à longè minori, eoquè majorem partem Lituano, & Polono in captivitatem abducto, incolitur habitatore. Imò cùm singulæ in eâ ædes, ut à quamplurimis ante me observatum fuit, spatiosas areas, & atria comprehendant, multisquè earum adjaceant horti, & pomaria: Cùmque præter plura identidem interjacentia haud exigua prata, innumera (ferè dixerim) templa, & sacella ijs sint intermixta, eam non continet populi multitudinem, quam nonulli amplitudinis ejus specie decepti sunt opinati. Arcem habet, cui Kremelinæ nomen, Magnorum Ducum sedem mediocri urbe haud minorem, muro à Joanne exoculati Basilij filio primùm circumdatam, & jam per meliora augmenta additâ fossâ longè munitiorem. Tanta autem Moschuæ sit rerum omnium ad vitæ necessitatem, commoditatem, & luxum, & quidem honesto parabilium pretio, affluentia, ut nullæ orbis plagæ aut clementius cœlum, aut fœcundiorem agrum, aut ditiora terræ viscera, aut industriosiores hominum genios debeat invidere. Licèt enim à quocumquè mari quàm longissimè absit, multorum tamen beneficio fluminum cum remotissimis provincijs opulentissimo commercio communicat.

De urbe Moschovâ.

R Kyovi-

Kyovia. Kyoviam manuscripti Russorum annales asserunt urbem esse post magnam Novogardiam in Russiâ universâ ceteris omnibus antiquiorem. Narrant enim, quòd Kyeu, Issock, & Koriw fratres ex Poloniâ egressi in monte ad dextram Borijsthenis oram consederint. Kyeu in ipso vertice, Issock in eâ parte, quæ ab eo Sokowica vocata fuit, & Koriw in alterâ, cui indè Korowicæ nomen. Cùmquè eos electionis minimè pœniteret, urbem condiderint à majore natu sinè augurio, sinè fratricidio, solâ ætatis verecundiâ operante, Kyoviam denominatam. Hanc Olechus Rurichi sobrinus, ejusquè filij Igoris tutor infesto exercitu, antiquas ejus in Novogrodienses injurias ulturus, aggressus, secundâ usus fortunâ occupavit, constituitqué totius Russiæ metropolim. Quâ tamen prærogativâ nothus Volodimirus Igoris nepos eam privavit, dum Voldomiriam urbem à se ad Clesmam amnem conditam eâ donavit. Ejus filius Jaroslaus, postquam à Boleslao Chobri Poloniæ Duce anno 1009. acie victus eam exuli, & exuto fratri suo Suatopolcho restituere adactus fuisset, per impium hujus fratricidium ejusdem possessionem denuò arripiens, quamvis ab eodem Boleslao ingenti ad Bugum prælio decimo post anno superatus eidem se tributarium fecisset, eam ampliatam vallo circumdedit. Et nihilominùs anno 1070. Polonus Boleslaus audax devicto ejus Duce Sevoldo eam ad deditionem coegit, Isaslao in eâ regnare jusso. At malo suo fato, renovato enim Hannibalis apud Capuam successu urbis delicijs, & voluptatibus ipse, & exercitus corrupti, & enervati pœnitendam sibi victoriam suam reddiderunt. Qui verò sub Poloniæ obsequio deinceps in Ducatu successerunt, mutuis sese insidijs invicem appetentes alternâ extrusione à Ducali se exturbare solio numquam cessarunt, donec Rostislao Mistislai filio eidem incubante Batus Tartarorum Rex anno à Mundo creato 6748. à redempto verò 1239. in Russiam torrentis ad instar impetum faciens urbem Kyoviam funditùs deletam solo æquaret. Sedato deinceps aliquomodo sævæ hujus procellæ impetu Russi locum consentientibus Scythis Bati successoribus sub tributo rursùs incoluerunt. Gediminus verò Magnus Dux Lituaniæ anno 1320. devicto ingenti pugnâ, qui rerum ibi tunc potiebatur, Stanislao, eoqué exturbato, urbem, totamqué ad Czerkassios usquè ditionem adeptus, Ducatum illum in provinciam redegit, quam Mindopho Holsano Duci administrandam commisit. Anno 1390. cùm Volodimirus Olgerdi Magni Ducis Lituaniæ primogenitus Ducatum hunc possideret, eum decreto fratris Jagellonis jam tunc Poloniæ Regis communi fratri Casimiro Skirgelloni cedere damnatus, & acquiescere detrectans, anno 1395. à Vitoldo triennio ante Magno Lituaniæ Duce renunciato armis expulsus cum filio suo Olelkone, sivè Alexandro, fuit, & Skirgellone haud diù post monachi cujusdam scelere per venenatam potionem sublato idem Vitoldus ex Ducatu provinciam iterum fecit, & Joannis Algimundi Ducis Holsanensis administrationi concessit: Anno autem 1416. dum Jagello nuptias cum Elisabethâ Pileciâ Sanoci celebraret, Ediga Tamerlanis Præfectus innumerabili Tartarorum exercitu urbem Kyoviam obruens eam fœdè adeò vastavit, ut numquam ampliùs pristinum suum splendorem recuperaverit. Novis nihilominùs apud fluvium in radice montis excitatis ædibus tertiò reparata proprios habuit Principes. Etenim anno 1421. Andreæ Juanowicz Druki Ducis Kyoviensis filia Zonca, postea

stea Sophia dicta, Jagelloni nupsit. Anno 1435. Joannes Volodimiricz Kyoviensis à Michaële Sigismundi Magni Ducis Lituaniæ filio in pugnâ captus, ab hoc occisus scribitur. Cumquè septennio elapso idem Michaël eam Alexandro Duce exacto occupasset, à Casimiro Jagellonide Poloniæ Rege ejectus malè partam justo possessori reddere invitus debuit. Quo anno 1455. mortuo idem Casimirus eam filijs ejus Simoni & Michaëli ademit; sed ita, ut eam soli Simoni cum toto Ducatu fiduciario jure permitteret. Et anno 1471. licèt is moriens filium Basilium reliquisset, expuncto Ducis titulo provinciam tertiò fecit Martino Gastoldo commissam. Ita magnus ille Ducatus, quem cuncti Russiæ Duces suspicere consueverant, amplumquè terrarum spatium in parvâ Russiâ ambibat, in Palatinatum degeneravit. In hoc Cosacorum ortus, agrestis olim circa Kyoviam gentis, quæ in Borijsthenis deserta dulcedine prædæ ex Tartaris cum liberis, armentisquè ibidem vagari consuetis agendæ illecta transmigravit, ac deinde plurium concursu nobilium, vel exulum, vel prædonum aucta Sigismundi Regis senioris ævo clarescere incipiens, meruit postea à Stephano Bathoreo urbe Trechymiroviâ quinquaginta infra passuum millibus donari. Undè felici audaciâ Tartaros undiquè submovens Borysthenis insulas occupavit, præcipuamquè earum Tomakowkam semper retinuit ferocioribus eam insidentibus, & multitudine, quæ in dies crescit, per diffusa in Volyniam usquè oppida latè dispersâ. Apud has insulas Borysthenes inter aspera, deruptaquè rupium sæpiùs ex alto dejectus cataractarum, Polonis Porohi dictarum, quas superavit, nomen Cosacis relinquit, ita ut cùm, quod ultra est Za Porohi dicatur, ij etiam Zaporovienses denominentur. Vocantur tamen etiam aliquando Nisovienses, sumpto ex depressiore illâ terrâ, & ulteriore Volyniâ, quas inhabitant, & promiscuo nomine Nis appellant, vocabulo. Gens hæc, dum injurias suas contra dominos nimis impotenter in sua terga sævientes ulciscitur: Dum Ducum suorum Juani Podkowæ à Stephano Rege Leopoli, Pauluki ab Uladislao IV. Varsaviæ violatâ utrobiqué fide publicâ capitis supplicio affectorum indignam mortem: Dum Bogdano Chmielnicio contumeliam in uxore, & filio à Czaplinscio magni Coronæ vexilliferi Koniespolscij vices gerente irrogatam vindicat, Poloniam strenuâ constantiâ, & felicibus armis adegit, ut in sui favorem vindicias secundùm libertatem daret. Cùm nothus Volodimirus Kyoviæ Dux Christianæ militiæ nomen dare decrevisset, & Basilium Imperatorem Constantinopolitanum in successorem de sacro fonte sibi elegisset, Nicolaus Chrysobergus Constantinopolitanus Patriarcha Michaelem, ut jam dixi, natione Græcum metropolitam Kyoviæ constituit, ut eum, ejusqué subditos sacris undis ablueret. Exindè alius post alium plures in Metropoliâ successere, nunc ex unitis, nunc ex schismaticis, prout dominantium zelus hinc, aut illinc effervescebat. Hos inter eminuerunt, consecratus circa annum 1374. Alexius Russus, de quo (si famæ rerum standum est) fertur, quòd ob suam celebrem sanctitatem ab Amurathe Turco evocatus ejus filiæ cœcæ visum à Deo precibus suis impetrarit: Isidorus Bulgarus, qui Concilio Tridentino interfuit, unioni subscripsit, & promotus in Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, renunciatusqué Legatus à latere summi Pontificis, anno 1440. unionem per Russicas ditiones promulgavit: Et Jonas Moschus schismaticus circa annum 1520.

De Cosacis.

qui

qui apud schismaticos suos sanctitatis opinione supra omnes effertur. Postquam verò Uladislaus IV. Cosacis indulsit, ut schismaticum Metropolitam à Constantinopolitano Patriarchâ electum unito ejecto Kyoviam introducerent, is Vilnæ meliora tempora à Dei benignitate expectat. Visuntur ibi in Monasterio Pieczerscensi subterraneæ cryptæ, quas asceta Antonius illò ex monte Atho profectus sub Iaslao Magno Duce fodere cœpit. Plura in ijs jacent integra adhuc corpora, quæ Russi pro sanctis venerantur, nulla tamen Ecclesiæ Romanæ, sed nec Græcæ, approbatione. Inter hæc unum Divæ Barbaræ martyris esse priscâ freti traditione Kyovienses asserunt.

Volodimiriæ Ducatus. Volodimiriæ inter Occam, & Volgam Ducatus uberrimâ glebâ, urbequé agnomine commendatur. Hanc nothus Volodimirus, post baptismum Basilius, apud fluvium Clesmam, qui sexaginta inde verstis navium patiens Occæ conjungitur, ædificavit, & ligneo castro munitam Magnorum Russiæ Ducum sedem esse, relictâ Kyoviâ, voluit. Sed ejus atnepotis pronepos Daniel decreto tandem intercessit, Moschuam eidem urbem substituens. Illa autem à Tartaris sub Bato Rege vastata magnitudinis suæ misera inditia sola nunc magna rudera ostendit. Adjacet huic Ducatui Muromensis Principatus, à Jaroslai Magni Russorum Ducis per filium Suatoslaum descendentibus olim hæreditario jure possessus; sed nunc dirutâ urbis suæ à Tartaris, & Russis promiscuè habitatæ arce Moschoviticum cum reliquâ Russiâ sceptrum adorans. Ab hâc per Occam ascendendo oppidum Cassimogrodia assurgit, à Tzare Hoduno Tartaro Regulo fiduciario jure concessum, quod ejus filius nuper apud Moschos sacro tinctus lavacro possidet, & tantulus dynasta augusto Tzaris prædicato appellatur. Eant nunc adulatores gnatones, & si placet, etiam hunc Imperatorem vocent.

Novogardiæ Magnæ Ducatus. Novogardiæ Magnæ Ducatus Rurichi quondam portio verè magnus olim fuit, quippe qui ad Livoniam, Finlandiam, Sueciam, & Norvegiam usquè excurreret. Nomen habet ab amplâ suâ metropoli, omnium in Russiâ urbium juxta annalium assertionem antiquissimâ, à Slavis Danubianis eò commigratis bis mille passibus à lacu Ilmenio, qui Chesinum fluvium, Russis Lowat, exceptum, navigabilem deindè, & piscosissimum; sed mutato in Wolkow nomine, è sinu suo ad eam interluendam emittit, ædificatâ. Hanc Alexander Vitoldus Magnus Dux Lituaniæ anno 1414. diù oppugnatam ad annuum sibi tributum pendendum, præfectosqué à se accipiendum adegit; Simone Algimundo Holsano Duce ex tunc eidem imposito. Cùmqué quartodecimo post anno recalcitraret, contumacem ad obsequium denuò reduxit, in quo florentissima perseveravit, usquè dum Moschorum Dux verè Magnus Joannes Basilij cœci filius eam septennali Marte subactam Casimiro III. Polonorum Regi, & Magno Lituaniæ Duci anno 1477. eriperet, & omnis in eam juris abdicationem successori Alexandro genero suo anno postmodum 1493. exprimeret. At anno 1611. patuit, quòd magnæ moles, si semel ruerint, vel à proprio oppressæ pondere, resurgere deinceps nequeant. Etenim Jacobus de la Garde copiarum auxiliarium à Carolo IX. Sueco in Russiam contra nepotis Sigismundi III. Poloniæ Regis conatus submissarum ductor Moschorum fallacijs irritatus eam per unicam strenui assultus impressionem ab exiguâ suâ

quinque

quinque millium bellatorum manu factam vi expugnavit. Sedes est Metropolitæ inter Russicos primarij.

Ejus ditionis fuêre arx Juanogrodia, ab eodem Joanne, & non, ut aliqui autumant, à Tyranno ejusdem nepote, ad fluvium Nervam anno 1495. ex secto lapide extructa. Jamma, Coporium, & Oreschakum, sivè Noteburgum in Ingriâ, quæ omnia vel ab ipso Carolo, vel ab ejus filio Gustavo Adolpho Martis violentiâ Moschis erepta, cum Kexholmiâ in Careliâ, eidem Carolo à Basilio Suisco ob submissa sibi ab illo contra Polonos auxilia dono datâ, per pacificam inter eundem Gustavum Adolphum, & Michaëlem Fedorowicz Magnum Moschoviæ Ducem anno 1617. Stolboviensem transactionem, à puero Sueciæ Rege Carolo XI. & Tzare Alexio Mihalowicz anno 1661. & sequenti confirmatam, in Suecorum dominium stabilito per novum titulum armorum jure transierunt. Juanogrodia. Jamma Coporium. Noteburgum.

Fuit & Volochda provincia, à flumine eam interluente nomen sortita, difficillimi ob crebras paludes, & densas sylvas accessûs, ideoqué tutissimam in metropoli suâ ad Suchanam fluvium à firmissimæ munitionis castro protectâ Principibus suis reconditi thesauri custodiam promittens, & Archiepiscopo ceteris prælato sedem præbens. Volochda.

Fuit Ustiuga, ab ostio Jugæ fluminis denominata, ubi castrum cum Oppido Ustiugâ nunc paulò superiùs reædificatum olim assurgebat. Ustiuga.

Et tandem Duina fuit, ampla cum Colmogoriâ, & Vagæ fluminis populoso tractu provincia, quæ propter agri sterilitatem haud multos olim incolas recensens, nunc ob commoditatem celeberrimi sui Michaëlis Archangeli emporij habitatoribus æquè, ac mercimonijs floret. Nomen habet à fluvio Duinâ, qui eam interluit, & suum à Suchanæ, & Jugæ confluxu derivat, cùm vox Duina Russico idiomate duo exprimat. Oritur Suchana ex lacu Koinski ditionis Volochdiensis, flumenqué Volochdam quadraginta infra hujus nominis urbem passuum millia influens ejus nomen suffocat, & alienis opibus locuples malè partas divitias patrimonio suo permixtas tanquam proprias ultra quinquies centena millia passuum, oppida Suchkum, Totmam, Browfenskum, Bobroweskum, & Strelnam post se relinquendo, aliosqué vulgares amnes excipiendo, orientem versùs deducit. Vix tamen Ustiugam Oppidum præterfluxit, cùm in Jugam ex adverso fluentem incidens talionis pœnâ mulctatur. Etenim confusis inter se undis nomen ambo amittunt, ita ut ex binis fluvijs jam unus Duinæ nomine indigitatus rectâ Septemtriones versùs se evolvat, auctusqué ex itinere copiosissimis Permianæ, Witzogdæ, Vagæ, & Pinegi humoribus quinquies centenis per frequentes in utrâqué ripâ populosos pagos, perqué oppida Duinam, Jempsam, Colmogoriam, & Michaëlis Archangeli fanum versis emensis unius semper Domini subditus finum subeat Granuicum. Vacuo tamen vix unquam dorso, etenim crebrâ gravatus vecturâ nunc elaborata bovum, nunc elaboranda alcium tergora, nunc cannabim, nunc resinam, nunc lini seminа, nunc sevum, nunc ceram, nunc confectum apud Volgam ex belluginæ, accipenseris, aliorumqué piscium ovis icarij, nunc tiliæ, fraxini, ulmi, & salicis ad fullonicam, & saponariam artem eluvellatos cineres, & nunc ursorum, vulpium, luporum, lyncium, aspreolorum, mustelarum alpinarum, sylvestrium, & scythicarum, aliorumqué ani- Duina provincia. Duina fluvius.

malium pelles Batavis, & Anglis eò quotannis ſtato æſtatis tempore navigantibus defert. Qui ijs omnibus cum lapide ſpeculari ex rupibus ad ejus ripam exciſo, & oleo ex phocarum aruinâ coƈto, vel ex præcedenti permutationis compaƈto, vel præſenti emptionis conventione receptis, Moſchis viciſſim tradunt allata ex Italiâ, Galliâ, Hiſpaniâ, Britanniâ, Belgio, & Orientalibus plagis omnis generis aromata, zacharum, crocum, ſale conditos haleces, malvaticum, Hiſpanicum, & Gallicum ex mediterraneo, & Oceano vinum: uniuſcujuſqué coloris, & generis pannos: Batavica lintea, ſpecula, cultellos, enſes, fiſtulas, tormenta manualia & muralia: æs, plumbum, ſtannum; telas ſericeas, raſas, holoſericas, ſcutulatas, undulatas, auro, argenteoqué intextas: tibialia lanea, xilina, ſericea: aurum in fila diduƈtum: margaritas, uniones, adamantes, pyropos, ſmaragdos, ſaphyros, chryſolitos, ametyſtos, topatyos: auri tandem, argentiq; ſignati vim maximam. Quæ omnia adverſo flumine Volochdam usq; delata trahis tandem per hyemales nives oƈtidui itinere Moſchdam invehuntur.

Caſanum. Caſanenſe Tartarorum olim Regnum nomen duxit ab urbe ſuâ metropoli, hæcqué à fluvio Kaſanskâ, à quo flexuoſo ambitur ſinu. Conditores habuit Præcopenſes ex Tauriciâ fugitivos Baſilio Baſilowicz in Magnâ Ruſſiâ imperitante. Eam Baſilius Juanowicz adegit, ut Reges à ſe acciperet. Rebellem deindè ingenti belli mole preſſit, ſed non oppreſſit. At anno 7061. Chriſti 1552. ejus filius Joannes eam poſt ſemeſtrem obſidionem vi expugnatam Moſchorum ſceptro ſuperbas unâ cum Ceremiſſis ſuis ſubmittere cervices coegit. Cui tamen, quaſi injuriam compenſaturus, vicinam Bulgariam ſibi, quòd parère indocilis ſubindè rebellaret, exoſam, ut jugum ferre doceret, poſtmodum ſubdidit, eamqué Metropolitâ, qui in ipsâ reſideat, conſtituto decoravit.

Aſtracanum. Aſtracanenſe Regnum aduenas Volgæ aquas lato alveo excipiens, & in mare Caſpium per plura divortia deducens Tartarorum ex Nagaienſi cœtu per longam Regum ſeriem vetus patrimonium fuit, quod ab ijs Joannes Baſilides cum urbe Aſtracano celeberrimo totius regionis ad lævam Volgæ ripam ſexaginta ab Hircano mari paſſuum millibus emporio anno 1554. Kal. Auguſti per vim extorſit, Tartariſqué omnibus ab urbe ejeƈtis eam lapideo priùs muro muniens Ruſſico dumtaxat habitatore implevit, & Archiepiſcopali ſede honoravit. Affluit optimo ex lacubus ſale, ex Volgâ piſcibus, ex juncis, & virgultis avibus, ſolumqué habet non fruƈtuum dumtaxat; ſed etiam vini haud inſuavis ferax, quod in Moſchoviam, tanquam ſinè ullâ mixturâ ſincerum, ad ſanorum in ſacrificijs uſum emittit.

Sibiria. Sibiria à ſeniore priùs Joanne Baſilide tributaria ſaƈta, & deindè à juniore ſubaƈta ampliſſima regio eſt, miſero innocentium æquè ac nocentium relegatorum exilio infamis, quæ finitimos Tartarorum Duces ſingulatim carpendo, ſibiqué in dies veƈtigales faciendo, erraticos limites ſuos populabundis hùc illùc excurſionibus ad Imaum uſqué (ſi Moſchi vera narrant) prolatos etiam ultrâ tranſtuliſſet, niſi nuperi conatûs ejus audaciam Mars adverſus repreſſiſſet. Metropolis ejus eſt Tobolia, à Moſchovitis juxta ipſa Irtiſchij amnis Toboliæ illabentis oſtia in montis edito ædificata, & ligneo ſepimento ſub præſidio adnexi lignei caſtri circumdata, Archiepiſcopatus dignitate, monachorumqué cœnobio honeſtata, quam ſoli incolunt Moſchi, ceteris advenis

venis omnibus in ſubditum ad ripam Toboliæ oppidum amandatis. Confluunt eò ſtatis anni tempeſtatibus undiquaquè ex Regnis ſuis mercaturæ gratiâ Tartari, qui tamen merces ſuas nullo pacto pro pecuniâ diſtrahere volunt; ſed tantùm pro alijs ex Archangeli ſano adductis permutare. Ditionis Tobolienſis eſt Tumenium magnum quaternis & ſexagenis à Tobolia Auſtrum versùs verſtis intra lignea ſepta apud fluvium agnominem exurgens oppidum à ſolis Moſchis habitatum, cùm Tartari ædieulis ſuis trans flumen poſitis contenti eſſe debeant. Eſt & Virchaturia, ligneum oppidum amplitudine Tumenio paulò minus, ab eo ducentis & vicenis pariter ad meridiem paſſuum millibus in rupe apud Turam fluvium, qui deindè à Toboliâ abſorbetur, conditum. Inter hoc, & Tumenium altiſſimi aſſurgunt montes cedris frequentiſſimi, undè ingens ex hoc ampliſſimo Regno pretioſiſſimarum omnis generis pellium Magnus Dux tributum quotannis exigit. Indigenæ ſunt Tartari, idololatræ, proprio loquentes idiomate, panis usûs uſqué ad hæc tempora neſcij. Non quòd ager à frigore, ut quidam ſcribit, ſegetes ad maturitatem perducere prohibeatur; ſed conſuetudine populis illarum regionum ferè communi, qui ferinâ carne, piſcibuſqué, quorum ibi copia ingens, contenti panis negligunt uſum. Moſchorum certè coloniæ illò transſmigratæ, relegati, milites, ac Præfecti agros naturâ ſuâ, & præſertim apud Tumenium, feraciſſimos ad uſum ſuum colunt, creditumquè ijs ſemen cum pinguiſſimo ſupra fidem fœnore ſuo tempore maturum metunt. Eorum potus eſt cerviſia, kuvas, & vinum aduſtum. Hydromeli carent, quia nullæ ibi apes. Nec vini ſunt curioſi, cùm tamen faciliimè ex albi maris ſinu illò poſſit importari.

Dominium Pleſcovienſe trini illi Varegi, ſivè Vagrij fratres Rurichus, Sinaus, & Truvorus haud poſſedere; ſed Principes, quos liber ille populus à vicinis ad libitum aſſumebat. Horum Rochwologdum Varegum, ſivè Vagrium, nothus Volodimirus Rurichi pronepos ob negatas ſibi filiæ Rochmidæ nuptias bello petitum unâ cum duobus filijs interemit, & amatam invitis genialibus Dijs reluctantem in matrimonium ſibi copulavit. Urbs deindè, quæ nunc Archiepiſcopi ſedes, anno 1241. à Livonienſibus capta, perqué Alexandrum Jaroslai filium Magnum Moſchoviæ Ducem auxiliarijs Scytharum armis haud multò poſt in priſtinam vindicata libertatem à legibus ſuis ſub patrocinio electorum à ſe Ducum à civico magiſtratu protectis cuſtodita, candidis moribus, & innocuâ libertate feliciſſimè floruit. Cui tranquillitati Magnus Dux Lituaniæ Vitoldus anno 1414. interceſſit, diuturnâ namquè oppugnatione eam ad deditionem coegit, & tributo impoſito Georgij Ducis Noſſæ adminiſtrationi commiſit, ac duodecimo exacto anno refractariam ingenti pecuniâ mulctavit. At anno 1509. à nefariâ quorundam ſacerdotum conſpiratione Baſilio Joannis filio prodita, & ab hoc civibus ſuis in exilium pulſis exuta, in corruptiſſimos advenarum Moſchorum ſubintrantium mores peſſimè degeneravit. Hæc lapideis quadripertito opere interjectis mœnijs munita anno 1581. Stephani Regis Poloniæ, & anno 1614. Guſtavi Adolphi Regis Sueciæ conatus eluſit. Sola tamen non eſt, quæ nunc, ut Piaſecius perperam ſcripſit, in totâ Moſchicâ ditione, præter ſedem Ducalem Moſchuam, & Smolenſciam, muro ſit latericio cincta, etenim præter Botiſſoviam arcem ſeſquimilliari à Moſaiſco dextrorſum diſtantem è muro, ſa-

Pleſcovia.

Piaſecij error.

ro, saxisqué fabricatam, anno 1617. à Lituano Chodkievicio irrito conatu invasam, Columnam ad Occam, & Novogardiam inferiorem turritis ambas ex lapide mœnibus circumdatas, præterqué Casani arcem simili muro septam, & urbem Astracanensem à Joanne Basilide crassissimis lapideis mœnibus firmatam, occurrunt nobis Novogardiæ Magnæ, Tullæ, Mosaisci, & Vologdæ castra lapideo partim, partim crasso & alto laterício muro munitæ.

Lituania. Lituania ad instar Nemeni; sivè Chrononis sui varias in decursu absorbendo aquas increscentis ab exiguis profecta initijs successu temporis ad maximam excrevit amplitudinem. Etenim à sinu Curoniensi inter Prussiam, & Samogitiam adverso Chronone se exserens, licèt properante ad finem decimo seculo, & principante in eâ Italo Palæmone ex gente Columnâ in fortunam Kyoviensis Volodimiri Suatoslawicz magnâ sui concussione libertatisqué jacturâ impegerit, brevi tamen post eluctata sub Palæmonis liberis Borco, Cunone, seu Cunasso, atqué Sperâ excitatis in ipso confinio Juriæ, & Nemeni Jurborco, & quâ hunc Vilia subit, Caunâ, ac in lacu inter Niewiazam, Swientam, & Tzerwentam amnes Sperâ, atqué dein sub Kierno Cunassi filio Kiernoviâ ad Viliam per longa lustra Lituanorum postmodum Ducum sede, nutans novæ molis ædificium robustè adeo firmavit, ut per mutua inter Russiæ ex Jaroslao Kyoviensi Duces fraterna odia ulteriùs gliscens, Braslaviam ducibus eodem Kierno, & Gimbuto fratribus occupaverit, semperqué retinuerit. Hanc quidem audaciam Romanus Micislai Volodimiri atnepotis filius, cùm Ducatum Haliciensem, quo avus à Pannonijs exutus fuerat, Leski albi Cracoviæ Ducis beneficio anno 1198. recepisset, adeò non tulit, ut tertio decimo oriente seculo pluries victor vindicaverit, Lituanis haud minimâ ditionis acquisitæ parte mulctatis, & in verba sua sub vili tributo jurare adactis. Sed post ejusdem elapso lustro ad Zawickwostum cædem successorum ambitio privatas discordias vel in propriam perniciem revocans Ziwibundo, & Montwiloni Gimbuti filijs animos reddidit, ut populares suos à servitute subducerent. Erdivilum itaqué Montwilonis filium selecto milite spectatisqué bello ducibus instructum in Russiam anno 1217. emiserunt, qui Novogrodeko priùs instaurato, ac permunito, Grodnam, Brestiam, Drohyczinum, & quicquid inter Viliam, & Pripetium fluvios comprehenditur, occupavit, & præsidijs impositis firmavit. Biennio post Mingailo ejus filius Novogrodeki Dux Polociam libertate tunc fruentem, & ad vicinorum injuriam abutentem expugnatam oppressit. Anno autem sequenti hujus filius Skirmundus Pinsco, ac Turoviâ, nec multis interjectis mensibus, profligato, interfectoqué Balaclajo Scytharum ultra Volgam Rege, Mozyro, Starodubo, Czernicoviâ, totaqué planè Severiâ ab illo detentatâ potitus est. Sic auctis Lituaniæ rebus ejus Princeps Ringoldus Gimbuti filius titulum Magni Ducis primus assumpsit. Cujus apud vicinos invidia acre contra eundem bellum concitavit, quod fuso Suatoslai Kyoviensis Ducis, & fœderatorum exercitu feliciter confecit, novo titulo suo fortiter asserto. Quem deinceps exaltavit filius ejus Mendogus, sive Mindanus, qui præscriptis sibi à Magistro equitum Livoniæ Andreâ de Stuckland pacis conditionibus coacto obsequio deferens sacris undis in campis Novogrodensibus per Culmensem, & Rigensem Antistites anno 1252. ablutus, ab eoqué auctoritate Innocentij

centij IV. Romani Pontificis in Regem Lituaniæ Romanæ sedis beneficiarium inauguratus Regiam dignitatem in successores transmisisset, ni mox depositâ, quâ se ob metum induerat, larvâ Christianam religionem palam ejurasset. Nam ulciscente injuriam suam Numine brevi ipse, & ejus filij Ruclius, & Repicus suorum conjuratione obruti interiere. Per multos deindè annos Lituania à Livoniæ & Prussiæ crucigeris incursionibus, & regionum vastationibus exercita eos vicissim alternis agrorum populationibus, & vicorum pagorumqué incendijs nihil unquam de audaciâ remittens exercuit. Principesqué ejus mutuis se insidijs appetierunt. At Gediminus annô 1319. biennale otium per pactas cum illis inducias sibi faciens odia, & arma in Russos convertit, & sub ipsis Volodimiriæ mœnibus cum Volodimiro ejus Duce congressus eum acie victum prostravit, urbemqué cum provinciâ adeptus est. Dein fugato Luceoriensi Leone hanc etiam suam fecit, Volyniamqué universam Lituaniæ adijciens Præfectis tradidit custodiendam. Vix autem transactâ hyeme Kyoviensem ditionem aggressus totam cum metropoli urbe expulso Stanislao Duce subegit. Moxqué eodem victoriarum cursu Branskum Romano, & Pereslaviam Olego Ducibus extorquens Lituaniæ terminos Putivulum usqué protulit. Trocos porrò haud procul Kiernoviâ: &, quà amnis Vilna Viliæ, seu Neridi, illabitur, binis arcibus munitam Vilnam excitavit. Olgerdus verò ejus filius anno 1331. cæsis ingenti clade ad Siniavodam Præcopensibus Tartaris Podoliam ab ijsdem post Batianam irruptionem infessam sibi vendicavit. At secuto statim anno Moschuam urbem cum infesto exercitu advolans, dum ageretur ipse Dominicæ resurrectioni sacer dies, in eam ingressus Magnum Ducem Demetrium Juanowicz sibi supplicem adegit, ut inter alias pacis conditiones Lituaniæ fines Mosaiscum usqué, & ad Ugram fluvium proferentur. Anno autem 1386. filius ejus Jagello Cracoviæ XVI. Kalendas Martij Christianis initiatus mysterijs, & Uladislaus appellatus Hedwigim Ludovici Regis filiam Guilhelmo Austriaco à vivente patre consentientibus ultrò Regni proceribus jamdiù desponsam, ideoqué ad has nuptias coactam potiùs, quàm persuasam sibi in uxorem copulavit, accepto in dotem Poloniæ Regno, & dato vicissim in donationem propter nuptias Magno Ducatu Lituaniæ cum Samogitiâ, cæterisqué provincijs, quæ sub ejus erant imperio. Fratrem tamen suum Casimirum Skirgellonem Magnum Lituaniæ Ducem in obsequio suo futurum renunciavit. Sed is ignavus, ebriosus, violentus brevi suis despicatui, & odio fuit. Ita ut Vitoldus patruelis ei rebellaret, & Marianorum equitum armis adjutus eum anno 1390. adegerit, ut Ducatu Kyoviensi contentus reliqua ipsi cederet tanquam Jagellonis beneficium possidenda. In comitijs autem Hrodlensibus anno 1413. decretum fuit, ut post Vitoldi obitum Magnus Lituaniæ Ducatus Poloniæ Regno semper conjunctus permaneret, & æquato nobilitatis jure eum solum Principem agnosceret, quem ei Jagello dedisset. Vitoldo itaqué anno 1430. ad VI. Kalendas Novembris Trocis improle defuncto Jagello fratrem suum Boleslaum Suidrigelonem Magnum Lituaniæ Ducem esse voluit. Cui expulso Vitoldi frater Sigismundus se substituit. Qui anno 1440. die palmarum nefariè à suis Trocis è vivis expunctus locum fecit Jagellonis tertio filio Casimiro. Is autem post sexies septem annos moriens filio suo Alexandro, cui anno 1506. ad XIV. Kalendas Septembris Vilnæ ob-

T eunti

eunti suffectus ibidem ad XIII. Kalendas Novembris frater Sigismundus fuit, qui eum adhuc vivens Vilnæ pariter XV. Kalendas Novemb. anno 1529. filio suo Sigismundo Augusto tradidit, à quo anno 1569. in Comitijs Lublinensibus Poloniæ Regno, cui Kyoviam, Volyniam, & Podlachiam cessit, agglutinatus tandem tenaciter fuit. Ex hoc amplissimæ magnitudinis Ducatu nuper ab Alexio armis occupato Vitepscia, Polocia, Smolenscia, & Severia adhuc ab eo detentantur.

Smolensciæ Ducatus. Smolenscensis Ducatus, ut manuscripti Russorum annales affirmant, ab Olecho Rurichi Sobrino, dum Igoris tutorem ageret, Slavis Kriwitzijs ereptus, à Primo Volodimiro Stanislao filio suo inter duodecim antepenultimo, & deindè à Jaroslao ejusdem Volodimiri filio liberorum suorum natu minimo Venceslao in portionem hæreditariam assignatus fuit, cui successit filius Borissus. Sed hoc improle mortuo ab ejus patruele Volodimiro Monomacho, sub quo Russiæ ditiones omnes in unum denuò corpus coaluerunt, Micislao octavo filio suo fuit attributus, qui eum in Georgium Hlebi atneporis sui abnepotem transmisit. Is à Vitoldo in prœlio, in quo pater Suatoslaus occubuit, captus Principatum amisit, Hlebo ejus fratri à victore concessum, & eodem adhuc anno contumaci astu ademptum, ac in provinciam Lituaniæ conversum. Quem cùm anno 1403. soceri sui Ducis Rezanensis instigatione, & auxiliarijs armis Georgius iterum occupasset, ulciscente Numine crudelitatem, quâ in omnes sævierat, Vitoldi illo cum validis copijs illicò accurrentis vi cedere debuit, ipse Moschuam, juxta eorumdem annalium fidem, ad Basilium Demetrowicz cum filio suo Theodoro confugiens: vel, ut Polonicarum rerum scriptores memoriæ consignarunt, in Hungariam profugus Sigismundi Regis miles in pugnâ cadens. Secundo deindè supra septimum lustrum volvente anno oppidani Smolenscenses rebelli manu arce potiti accitum è vicino Drohobuso Ducem Andream Demetrowicz ei præfecerunt. Et mox eo repudiato cum Ducis titulo Georgium Linguienium à Casimiro Jagellonide Magno Lituaniæ Duce è vestigio expulsum. Exindè semper cum Ducatu universo Lituanis paruit, qui exeunte decimo quinto redempti orbis seculo, binisquè post consecutis annis eam ab acri Moschorum Principis Demetrij Magni Joannis filij oppugnatione ter subcisivè instauratâ egregiè propugnarunt. Verumtamen anno 1514. regnante in Poloniâ Primo Sigismundo Basilius Demetrij frater operâ Michaëlis Linczkij ex Russicis Severiæ Ducibus descendentis ad se transfugæ eam recuperavit, à posteris deindè suis vel contra conatus ferocientis post cæsum ad Kropiwnam Celadinum Constantini Ostroglj strenuè semper conservatam, donec anno 1611. die 13. Junij alius felicior Sigismundus electionem filij sui Uladislai in Moschoviæ Tzarem propugnans eamdem vi expugnatam à Lituanis rursùs accipere leges coegit. Nequè deinceps post tentatam anno 1616. & 1633. à Michaële Fedorowicz Magno Duce irritis votis & armis ejus oppugnationem pax inter ipsos Uladislaum, & Michaëlem coalescere potuit, nisi hic quicquid juris ad eam habere posset Lituaniæ in perpetuum cederet, titulòquè Ducis Smolenscensis se abdicaret. His tamen omnibus susdequè habitis Alexius confirmans, pacem non commodam haud diuturnam esse posse, anno 1654. tempori insidiatus, dum servili rebellium Cosacorum tumultu Polonia urgeretur, munitissimâ Smolenscensi arce per ignavam Philippi Casimiri Obukowicij Palatini

Palatini traditionem, quam ei, apoſtata Albertus Golimont pincerna Lidenſis avaritiæ impulſu proditoriè perſuaſit, brevi oppugnatione IV. Nonas Octobris potitus Ducatum totum, ejuſqué titulum poſtliminio retraxit.

Tuveriam urbem nunc Archiepiſcopi ſedem Jaroslaus Sevolodicz Magnus Moſchorum Dux poſt vaſtationem à Bato Tartarorum Rege Ruſſiæ illatam Novogardiâ Magnâ, quò ſe receperat, Moſchuam redux è conſpectu Tuverzæ amnis fluvio Volgæ ſe miſcentis ædificavit, caſtroqué ligneo ad ripas congredientis Tuverzæ fauces excitato munijt, eamqué dimidiâ Tuverzakij oppidi parte, & amplâ ditione dotatam Jaroslao novem filiorum ſuorum penultimo cum titulo Magni Ducis attribuit. Ab eo tempore Ducatus ille proprijs legibus, & monetâ utens inter Ruſſicos omnes florentiſſimus fuit, cujus Ducum proſapia in diverſis nunc privatis Ducibus avitâ hæreditate ſpoliatis, & mutatis nominibus adhuc vivit. Verumtamen Joannes cœci Baſilij oculata proles ductâ Mariâ Boriſſi Magni Ducis Tuverenſis filiâ ejus fratrem Michaëlem per ſeptimam generationem à Jaroslao deſcendentem eo exuit. Qui anno 1486. ad Caſimirum Jagellonis filium Vilnæ agentem confugit. Exindè Ducatus Moſchoviticis dominis ſubactus flacceſcere incipiens, per inſecuta deindè Ruſſorum inteſtina bella nunc à Polonis, nunc à Suecis ſe invicem extrudentibus peſſumdatus, ægrè modò ſpretas aliquas obſoletæ gloriæ ſuæ reliquias oſtendere poteſt. Adeò volubili rotâ etiam urbes & Regna per inconſtantes viciſſitudines à ſummo ad imum fortuna vertit. **Tuveria.**

Volyniæ in ulteriorem, & citeriorem diviſæ latiſſimam, & fertiliſſimam provinciam à Tyrangitis, ſivè Tyritis, olim habitatam, ac multorum deindè Ducum nobiliſſimam ſedem ampliſſimos Cremenecenſem, & Luceorienſem diſtrictus comprehendentem anno 1319. Lituaniæ Gediminus adjunxit. Etenim tunc ſub ipſis Volodomiriæ urbis muris Volodimiro Ruſſo, ejus Duce in pugnâ acriter prœliante interempto, & eodem plaudentis fortunæ impetu Leonæ Luceoriæ Principe in Severiam abacto utramqué urbem cum ditionibus ſubegit, præſidijſqué ac Præfectis Lituanis commendavit. Et quamvis Magnus Caſimirus Poloniæ Rex anno 1349. univerſam ferè provinciam armis occupaſſet: & anno 1365. urbem Volodimiriam Kyeſtuto Gedimini filio cum libertate extorſiſſet, is tamen hanc fugâ, illam armis brevì recuperavit. Controverſa itaqué provinciæ hujus poſſeſſio alternante viciſſitudines Marte nunc apud Polonos, nunc apud Lituanos fuit. Etenim anno 1437. Lituanus Suidrigelo Uladislao, cui à clade ſuâ Varnenſi nomen, ſupplex ei Luceoriam cum magnâ Volyniæ parte ceſſit, iſqué eam illius æmulo Sigiſmundo attribuit poſt ejuſdem mortem ad Regnum recaſuram. Impletâqué conditione Caſimirus Jagellonides Uladislai in Regno ſucceſſor patruum ſuum Suidrigelonem eà rurſus donavit. Quæ anno demum 1596. per unionem Lituaniæ cum Poloniâ illius ceſſione huic accrevit. Regionem hanc Alexius immiſſo numeroſiſſimo Moſchorum ſuorum examine infeſtis incurſionibus longè, latequé prædatus eſt. Sed anno 1660. amiſſo ſeptuaginta millium bellatorum ſub Baſilij Boriſſowicz Tzeremetow ductu propè Lubartoviam exercitu illatæ vaſtationis pœnas luit. **Volynia.**

Podolia ferociſſimæ ſupra fidem glebæ regio, marmoribus, & alabaſtro abundans, quam inhabitarunt olim Baſtarnarum pars Peucini, à **Podolia.**

Sarma-

Sarmatis deindè ejecti, & tandem à Polonis, ut ipsi asserunt, vectigalis facta, dein à Bato Scythâ subacta diu sub jugo Praecopensium Tartarorum postmodum gemuit. Olgerdus Gedimini filius Magnus Dux Lituaniae anno 1331. caesis immani clade ad Siniavodam Katlubako Sultano, Kaczybeyo Gireyo, & Dimeytero Sultano eos inde fortiter ejecit, nepotesqué suos ex Coriatho fratre Alexandrum, Constantinum, Theodorum, & Georgium cum validissimis praesidijs, in fide tamen ac potestate suâ interposito jurejurando futuros, provinciae imposuit. Sed anno 1339. cùm Theodorus totius regionis possessionem solus nactus patrui imperium refractarius aspernaretur, is celeri illatâ vi universam cepit, & in provinciam redactam Gastoldi Palatini fidei concredidit. Eam Jagello Rex Poloniae fratri suo Boleslao Suidrigeloni, praevio Vitoldi, ut Lituani auctores tradunt, consensu; ut verò Poloni, eo irreqnisito attribuit. A quâ tamen anno 1404. per Polonos exactus, cùm confugisset in Prussiam, meruit eâ à fratre denuò post biennium exui. Attamen post Vitoldi obitum Magnus Dux Lituaniae renunciatus eam ab eodem rursùs obtinuit; sed restituendam post sua fata Poloniae, ni priùs aliâ ratione Poloni & Lituani de eâ inter se convenissent. Quâ etiam lege in Sigismundum Magnum Lituaniae Ducem dicitur postmodum transivisse. Juris itaque semper controversi fuit à Lituanis tanquam propria pluries petita, à Polonis toties negata, donec tandem confusis per consummatam sub Sigismundo Augusto anno 1569. Poloniae, & Lituaniae unionem juribus eidem uni utriusqué domino pacatè obsequi disceret. In eâ rupi imposita suspicitur urbs Camenecia, quam aliqui priscam esse Clepidavam volunt, situ magis, quàm munitionibus conspicua.

Jugoria. Jugoria, sivè Jugra, aut Juhra, regio est haud magnae amplitudinis Sibiriae adjacens, cujus incolae Tartari duram, & agrestem vitam ducentes Moschorum dominium à tempore Senioris Joannis Basilidis pretiosarum tributo pellium agnoscunt. Ab illâ prodiisse olim gentem, quae caesis ac funditus deletis Avaris atqué Hunnis Daciâ, Pannonijs, Noricoqué ab ijsdem possessis potita per multa virtutis bellicae specimina Orbi terrarum gloriosissimè innotuit, nonnulli argumento esse ajunt sermonis identitatem, cujus rei libentissimè Moschuae experimentum capere voluissem, si alicujus ex illâ regione hominis copiam saepiùs expetitam habere potuissem. Hoc tantummodò ab homine Germano, qui in Sibiriam relegatus in Jugoriam aliquandò excurrere debuit, audivi, quòd Jugri proprio utantur idiomate à Sibiriensibus Tartaris minimè intellecto, quodqué his oris habitudine praestent, cùm nec magno, ut illi, capite, nec compressâ facie deformentur.

Permia. Permia è contra magnae provincia amplitudinis est; sed à crebris paludibus & fluminibus impeditae. Peramplam habet apud Vischoram fluvium sui nominis urbem Archiepiscopatu insignem, cujus curam & titulum Volochdensis gerit. Proprio loquitur idiomate, & proprijs scribit characteribus ipsi olim à Stephano Episcopo suo traditis, pellium tributum Moscho Tzari pendere & ipsa à seniore Joanne Basilide adacta.

Viatka. Viatka Tartarorum olim ampla provincia pluribus oppidis culta, à Basilio Juanowicz devicta, & ejectis antiquis Dominis Moschoviticum jugum subire coacta illud numquam ampliùs exuit; sed suorum aspreolorum, sivè sciurorum Ponticorum, tributo quotannis coluit.

Paludi-

paludibus, nemoribusqué fœda est, & intricata; sed melle, feris, piscibus, ex quibus panis usu neglecto contenta vivit, apprimè dives.

Bolgaria regio ultra Volgam inter fluvios Kamam, & Samaram. Jaikum, olim Rhymnum, versùs extensa ab amplâ urbe suâ nomen ducit. Hanc à Tartarorum Rege Bato anno 1235. occupatam possederunt Kalmuki, donec Basilius Demetrowicz Magnus Moschorum Dux anno 1398. ijsdem martiali vi expulsis eam Russicæ ditionis accessionem faceret. Sed cùm frequenter rebellaret, ejus abnepos Joannes Basilowicz eam Casanensis Regni à se devicti jurisdictioni in contumaciæ pœnam subjecit. Jamqué in vicum degenerata ab ipsis Kalmukis, Mordwinis, & Russis promiscuè incolitur. Bolgaria.

Novogrodiæ, sive Novæ urbis, Inferioris Ducatus agri fertilitate, rerumqué abundantiâ cum Volodimiriensi lite adhuc indecisâ contendit. Urbem, quæ nomen ei dedit, Basilius Juanowicz anno 1509. ad ipsa Occæ amnis Volgæ illabentis ostia ædificavit. Cincta est turritis ex lapide mœnibus, protegiturqué à castro pariter ex lapide in rupe exstructo. Ad fluvium verò Suram, qui Casanense ab eâ Regnum disterminat, Wasilogrodia ab eodem Basilio anno 1523. condita assurgit. Novogrodia inferior.

Czernikoviensis Ducis titulum contra leges pacis inter Uladislaum Regem Poloniæ, & Michaëlem Fedorowicz parentem suum anno 1634. sancitæ, quomodo & ipsum Ducatum Alexius usurpat. Provincia hæc in amplissimo olim à Borysthene ad rudera castri Mscenek arcium & oppidorum frequentiâ conspicuo Severiæ Ducatu comprehensa, nunc sub Palatinatus titulo eum comprehendens à Jaroslao Volodimiricz quinto Moschorum Magno Duce Suatoslao filio suo tertiogenito in hæredes transmittenda priùs concessa fuit, qui multorum in Russiâ Ducalium nominum auctores extiterunt. Cùm tamen eam Russis exturbatis Scythæ occupassent, eandem ijs Skirmundus Novogrodeki in Lituaniâ Dux suso, trucidatoqué Ballaklaio Ultravolgensium Tartarorum Regulo totam detraxit, liberisqué suis Lubarto, & Pissimundo distribuit. Horum verò posteris expulsis Demetrius Juanowicz Magnus Moschorum Dux eâ Georgium, & Andream filios suos donavit; donatione tamen brevì per Olgerdum Magnum Lituaniæ Ducem inofficiosâ in parte redditâ, cùm illum ex illatâ Scythis immani clade superbientem improvisò Moschuam usqué adventu ita terruit, ut Lituaniæ terminos ad Ugram flumen, & Mosaiscum usqué proferri per indecoras pacis conditiones pateretur. Olgerdus itaqué Demetrij filios Lituaniæ vectigales reddens filio suo Demetrio Korybutho Novogrodiam similiter Lituaniæ tributariam cum titulo Ducis Severiæ attribuit. Quam ei frater Jagello juramento fidelitatis ab ejus legatis accepto confirmavit. Sed, cùm deindè tributum Vitoldo solvere renueret, victus acie, & captus libertatem suam perpetuâ provinciæ cessione redemit, cui Theodorus Sangusko præfectus fuit. Nihilominùs Andreas Vigundus spoliati Demetrij frater Starodubum deincèps in eâ obtinuit, & post eum frater Boleslaus Suidrigelo, qui ejus arce, pluribusqué alijs exustis primariam Severiæ urbem Novogrodekum Moscho Basilio prodidit, & in Moschoviam aufugit. Regnante autem in Poloniâ Jagellonis filio Casimiro Michaël Sigismundi Magni Ducis Lituaniæ filius Dux Starodubi, & Branski renunciatus fuit; sed rebellans Kyoviam Moschorum auxilijs occupavit. A quâ ejectus, reliquisqué exutus in Moschoviam profugus in Czernikovia.

pane Euchariftico venenum fumpfit. Poft cafum verò Magnæ Novogardiæ aliqui ex Severiæ Ducibus ab Alexandro Poloniæ Rege ad Joannem Bafilowicz Mofchorum Monarcham ejus focerum transfugerunt. Cumquè is poftmodum generi fui exercitum à Conftantino Duce Oftrogio ductum anno 1499. ad fluentum Wiedrufam profligaffet, reliqui Severiæ Duces, qui in Alexandri perftiterant obedientiâ, victori fe tradiderunt; fed infaufto exitu, nam hujus filius Bafilius omnibus Severienfibus Principibus inter fe priùs, ut colliderentur, commiffis familiari fibi fictæ in ijfdem perfidiæ commento ditionibus fuis exutis tandem fe fubftituit. Cùm verò tragicæ illæ Demetriorum fabulæ in Ruffico theatro agerentur, per quas novis femper peripetijs fcenæ toties mutatæ apparuerunt, Sigifmundus III. Poloniæ Rex univerfo potitus Ducatu per inducias anno 1618. cum Tzare Michaële Fedorowicz ftabilitas in ejus poffeffione perfeveravit. Cum quâ ejus filius, & fucceffor Uladislaus per pacem cum eodem dominium etiam cum titulo Poloniæ ceffum confolidavit. Verumtamen hunc contractum Alexius deindè acinace refcidit, totumquè Ducatum ad fe retraxit.

Rezania. Rezanenfis inter Occam, & Tanaim Ducatus tellure tam feraci, tam pifcofis aquis, tam populofis, fivè feras, fivè aves, five apes confideres, fylvis dives eft, ut Rezanenfibus, Strubenfibus, Tullenfibus, Corfirenfibus, Odoiowenfibus, & Vorotinenfibus Principibus, quorum aliquot adhuc vana nomina apud eorum defcendentes in Ruffia audiuntur, intra terminos fuos libero fceptro partitos populos regentibus, antequàm à nefariâ ejufdem Bafilij tyrannide fictis criminibus falsò infimulati opprimerentur, abundè fufficeret. Metropolim habet Rezaniam Archiepifcopi fedem, amplam olim urbem; fed poft vaftationem à Tartaris Crimenfibus anno 1568. ei illatam in pagum diminutam, ex cujus ruderibus Pereslavia Rezanenfis quadraginta ab eâ verftas exftructa. In hoc Ducatu apud fluvium Bogdanum Boriffus Hodunus Tzar Boriffam ad nominis fui famam anno 1598. condi voluit. Ultra Tullam versùs Tauricam Cherfonnefum immenfi excurrunt inculti campi arboribus æquè ac habitatoribus vacui, planequè folitarij, nifi ab innumerâ onagrorum multitudine habitarentur, qui capti fylveftrem fuam morofitatem tam obftinatè retinent, ut mori malint, quàm cicurari. Fluit in hoc Ducatu Tanais, à Ruffis Don

Tanais fluvius. nuncupatus, qui antiquis Afiam inter, & Europam limes fuit, & rectè, fi eo dumtaxat, donec poft paludem Meotim adverfo amne ad ejus flexum, oppidumquè Tuiam pervenias, utare, & indè eo relicto per tranfverfum jugum Perowlock, Tumenium, & Obij, olim Carambucis, fluminis oram ad Tartaricum ufquè Oceanum, & antiquæ Celticæ promontorium Lytarmin, nunc Obium nuncupatum, procurras. Fluvius ifte omnes, qui ejus originem à Riphæis, qui Obij funt, montibus derivarunt, mendacij arguens ex ingenti Odoio lacu, popularibus Juanowofero, nobis autem Joannis lacu dicto, profluit, & curfum in ortum directo propè rudera vetufti oppidi Donch primùm navium patiens factus Volgam versùs, quafi ei fe conjuncturus, oppidum interim Lechi in coitione Mezij contingens, & dein Soranum flumen admittens, tendit. Verùm ad viginti verftas inter arenofum ad Volgam Strelne montem, & oppidum Zarizam illi jam appropinquans, velut pœnitudine ductus, curfum ab ortu æftivo in occafum reflectit, eumquè quinquies feptem verftas Tuiam præterfluendo parallelo

rallelo paſſu comitatus, recta demum in occaſum ſinuoſo cubito converſus omninò deſerit, fluminibuſqué Schamenâ, ſivè Soſnâ, Herodoto Hyrge, minori è Severiâ Tanai, Samarâqué, & Sargâ inſimul confluentibus hauſtis majore vi, ac mole undans agens poſt viginti dierum iter Exapolim, Naubarim, Magnum ad minorem Tanaim. Trajectum, ſive Welikiprewos, Achas, & Aſophum, priſco nomine Tanas urbem à Genuenſibus olim poſſeſſam, & Thracio tyranno nunc vectigalem, præterlapſus putri lacui, ſivè Meoti, nunc Temerindæ, paludi aquarum ſuarum vel filiæ, vel alumnæ inſinuatus immoritur. Sed immori non eſt viſus, antequam Mahometes expugnatâ Conſtantinopoli Capham, nobiliſſimam apud Boſphorum Cymmerium in peninſulâ ab ipſius quondam poſſeſſoribus Tauris gente Scythicâ Tauricâ dictâ Genuenſium coloniam, anno 1475. violenter eis per Machmutum Purpuratum extorqueret, & Tartaros ex Javolgenſibus ortos totius Cherſonneſi dominos pacem cum ijſdem, & amicitiam mutuâ pactione colentes ad pacta libertati detrahentia adigeret: ejuſdemqué ex Bajazeto filio nepos Selymus devicto Mechmeto Gereyo Chamo reliquis ad Gazariæ litora oppidis vi illatâ potiretur. Concurrebant enim undiqué ad celeberrimum illud Theodoſiæ rerum omnium venalium forum mercatores, quorum numerum non modicum ex Ruſſicis provincijs Tanais deferebat.

Polociæ in Albâ Ruſſia ad Dunam Ducatus conditorem ſuum ſæpememoratum Olechum agnoſcit. Iſoslaus, ſivè Viſeslaus primi Volodimiri Ruſſorum Magni Ducis ſecundogenitus eum Rochwologdo Pleſcovienſium Principi cum vitâ, & filiâ Rochmidâ à parente ſuo extortum in partem hæreditariam obtinuit, & in genus ſuum ad abnepotes uſqué tranſmiſit. Sed, cùm hi per varia bella omnes ferro abſumpti defeciſſent, & juſto DEI judicio eorum poſtremus Rochwologdus appellaretur, Polocienſes hortatu Antiſtitis ſui rempublicam ipſi lectis ad hoc ex ſuo numero triginta adminiſtrarunt, donec Mingailo, ſivè Michaël, Erdivili ex gente Palæmoniade filius Novogrodeki in Lituaniâ Dux eos acie victos, & libertate mulctatos cum ditione totâ ſibi ſubderet, & in ſecundogenitum ſuum Ginwilonem eodem anno hominem exuens tranſmitteret. Huic ſucceſſit filius Boriſſus Boriſoviæ ad Berezinam fluvium conditor, qui luſtrico ſacramento primus inter Lituanos Principes initiatus in ipſo ætatis flore lucis, & Principatus uſuram amiſit. Succeſſorem habuit Baſilium Rechwoldum, hic filium Hlebum, qui ætate immaturâ improlis mortuus. Polocenſes denuò ſuæ reddidit libertati; ſed brevi. Etenim vix exacto luſtro Cieuciwilo, qui poſtmodum ſacra Chriſtiana profeſſus Theophili nomen aſſumpſit, Mendogi Lituanorum Regis ex fratre nepos ad dominici jugi patientiam eos rursùs adegit. Verùm hoc à conſanguineo Troynato Magno Lituaniæ Duce anno 1264. per ſcelus oppreſſo urbs Polocia per immiſſum ab eodem exercitum occupata Lituaniæ cum universâ ditione in provinciam acceſſit. Hanc Daumandus exilium apud Pleſcovienſes gravatè tolerans urbe à Ruſſis proditâ potitus Troideno fratri Magno Lituaniæ Duci anno 1281. armatus eripuit, & per ſubſecutæ reconciliationis pacta aliquot dumtaxat menſibus retinuit. Etenim ſequenti ſtatim anno à monacho nepote Rimundo, ſivè Lauro, aut Laurentio, qui paternæ necis ultor ſepoſito ad tempus cucullo in fratricidam armatus inſurrexerat, fortuitò inter Polocia.

prœli-

prœliandum è vivis expunctus, & malè partâ provinciâ exutus fuit. Quæ, etiamsi postmodum ab Andreâ Vigundo Jagellonis jam Poloniæ Regis fratre intercepta; brevi tamen à Vitoldo Jagellonis auspicijs recuperata Lituanici juris ad annum usquè 1564. semper permansit. Circa finem autem anni 1563. Junior Joannes Basilides ingenti instructus exercitu Polociæ urbi appropinquans præsidiarios omni prompti subsidij spe destitutos ita terruit, ut non ultra XV. Kalendas Martij ejus deditionem distulerint. Verum anno 1579. Rex Poloniæ Stephanus eam fortiter oppugnans defensoribus quantumvis strenuis ultimo Augusti mensis die extorsit, Lituaniæquè iterum dato Palatino submisit. A quâ tandem Alexius anno 1654 circa Junij finem eam connivente ex conspiratione supremo Magni Ducatus Lituaniæ exercituum Duce Jano Radzivilio avulsit. Alluitur à fluvijs Dunâ, & Polotâ: propugnaculis, & arce egregiè munitur: pedoquè Archiepiscopali Russici ritus sub obedientiâ Romani Pontificis splendescit. Nunc tamen schismaticum ab Alexio intrusum cum servirute tolerare cogitur. Ibi Stephanus Rex Collegium Patribus Societatis JESU excitavit.

Rosthovia. Rosthoviæ Ducatus antiquissimus est, in cujus urbe agnomine à Tartaro Bato olim destructâ Metropolita residet. Ducatus iste cum urbibus Pereaslaviâ, & Uglitzâ, quæ peculiarem quondam constituebat Principarum, cumquè nundinarum frequentiâ non minus, ac Novogardensium fugâ servorum notâ Chloppigrodiâ altero ex Magnorum Ducum liberis juxta antiquam consuetudinem adhuc attribueretur, nisi eam jamdiu bini Joannes avus & nepos eorumdem stirpe sublatâ antiquassent.

Jaroslavia. Jaroslaviæ Ducatus ab amplâ ejusdem nominis ad Volgam urbe, cujus titulo Metropolita Rosthoviensis insignitur, ejusquè ligneâ arce nomen trahit, eâdemquè cum Rosthoviensi sorte & Ducalium in Moschoviâ secundogenitorum olim portio, & ejusdem Joannis Basilij cœci filij oblatis falsis criminibus insontium oppressoris rapina deinceps fuit.

Bieloiefero. Bieloiesero antiquissimus Russorum Ducatus Sinau ex ternis Wagrijs fratribus olim sorte concessus fuit. Nomen suum ab albo lacu ducit, in quo munitissimum, lociquè naturâ ferè inexpugnabile ejusdem nominis oppidum cum arce fidele Moschoviæ Dominis thesaurorum præbet reconditorium, & si vis hostilis ingruat, tutum latibulum.

Udoria. Udoria, quæ & Obdoria, regio ob fabulosum aureæ anûs idolum nota est. Huic fluvius Obbi, olim Carambucis, ex lacu Kitaisko emergens, perquè eam decurrens octuaginta alicubi in latitudine passuum millia extensus nomen fecit. Populi cum circumvicinis longè ab omni cultu vivunt. Ferinâ carne vescuntur, & pellibus Magno Moschorum Duci tributa persolvunt.

Condinia. Condinia, sivè Condora, Obdoræ vicina regio est sylvis & fluminibus obsita, cujus indigenæ vago lare venantes victum sibi ex occisarum carne ferarum, & tributum Moscho Tzari ex earumdem pellibus parant.

Vitepscia. Vitepsciæ Ducatus pars est Albæ Russiæ. Primaria ejus urbs Vitepscia cum arce ad Dunam fluvium à Vikindo Mendogi Lituanorum Regis ex fratre nepote anno 1240. Russis extorta suos habuit deindè Duces Lituaniæ vectigales, donec Olgerdus Magnus Dux Lituaniæ ductâ Mariâ ejusdem Ducatûs hærede, in cujus gratiam Christo nomen dedisse fertur, ejus possessionem cum dominio consolidaret.

Anno

Annó 1396. à Boleslao Suidrigelone capta longâ debuit à Vitoldo oppugnatione recuperari. Eam tamen idem Suidrigelo anno 1413. æmulum in Lituaniâ Sigismundum impugnans denuò expugnavit, Holsanumqué Ducem ei præfectum impotenti irâ ex editâ rupe in subjectum flumen præcipitem egit. Sed à Sigismundo postea retracta diuturnâ sub Lituanico dominatu pace fruens anno 1655. per longam obsidionem viribus, & viris exhausta Moschis se dedidit, inspectantibus, quasi ad actum tam solennem vocatis testibus, Lituanicis copijs à supremo exercituum duce Jano Radzivilio submissis cum frœno mandati, ne se inscio cum hoste confligerent. Ibi Alexander Gosievius Palatinus Smolenscensis Collegium Patribus Societatis JESU ex Moschicis manubijs à fundamentis excitaverat. Et ibi Episcopus Russici ritûs cum Ecclesiâ Romanâ communicans sedere consueverat, quamvis à multis incoleretur schismaticis, qui anno 1622. Josaphatum Episcopum, & Archiepiscopum simul Polociensem odio religionis efferati martyrio affecerunt, cujus corpus Polnciæ in cathedrali Sanctæ Sophiæ templo asservatur. Vitepsia verò jure civitatis exindè mulctata in pagum redacta fuit, solâ arce Regiâ cum jurisdictione relictâ.

Micislaviensis Ducatus Borystheni & Prepetio fluminibus adjacet. Eum Simon Linguienius Jagellonis frater ad descendentes suos transmittendum obtinuit. Cùmqué metropolim ejus Micislaviam Suatoslaus Smolenscensis obsideret, à Vitoldo cæsus occubuit. Anno 1432. Simonis filius Georgius pro patruo Boleslao Suidrigelone contra ejus patruelem Sigismundum Magnum Lituaniæ Ducem ad Osmianam infeliciter pugnans libertate, ac patrimonio à victore mulctatus longas in carcere Trocensi malè assertarum partium pœnas luit. Cujus frater Jaroslaus tertio post anno, dum easdem partes armatus propugnat, à Michaële Sigismundi filio in prœlio captus hujus mandato occisus fuit. At Sigismundi à conjuratis anno 1440. Trocis nefariè sublati successor Casimirus Jagellonis filius Georgium pristinæ restituit libertati. Qui maleficium pro beneficio rependens Ducatum Smolenscensem à rebellibus subditis acceptum Casimiro reddere recusavit, donec inde vi armatâ ab eo expelleretur, tam clementem nihilominùs victorem expertus, ut patrimonij sui possessionem ejus postmodum dono recuperaverit, & filio suo Joanni post sua fata reliquerit. Hujus natus Michael, cùm arcem Micislaviensem à Mnschis anno 1500. sub auspicijs Principis sui Joannis Basilowicz senioris oppugnatam strenuè tutatus esset, eamdem tamen ejusdem filio Basilio cum toto Ducatu anno 1508. alterius Michaëlis, nempè Klinskij transfugæ, vestigia sectatus inconsulto dedecore prodidit. Per Demetrianas verò turbas à Polonis iterum occupata, & per pacem cum Michaële Fedorowicz retenta, per bellum cum ejusdem filio Alexio amissa fuit. Et anno 1660. à Moscho Palatino Smolenscensi Duce Juano Borissnwicz Repnino à frequenti ejus rebellione irritato incendio deleta. Micislavia

Omnium verò septentrionalium regionum dominatorem se scribere elatæ nimis jactantiæ est. Præter eas tamen, quibus titulos suos Alexius auget, aliæ etiam in borealibus plagis Moschos Tzares Dominos suos esse tributo profitentur.

Et primò Lucomoria inter Sibiriam, & lacum Kitaiskum extensa regio, montibus aspeta, sylvisqué densa, de cujus incolis fabulantur otiosi, quòd singulis annis ingruente hyeme hyrundinum ad instar ab Lucomoria.

intenso frigore omni vitali actione priventur, cui deinceps à placidâ supervenientis veris temperie restituantur.

Petzora. Secundò Petzora longissimi ad Sarmatica Cronij, sivè glacialis, maris litora tractûs regio à magno eam alluente flumine denominata, pretiosis pellibus, nigerrimis præsertim zebellinis circa cedros in vicinis admirandæ altitudinis montibus,quos incolæ Kameny poyas, idest, lapideum cingulum, appellant, excrescentes frequentissimis abundans. Et hierosalchos acerrimos ardearum hostes à Russis Kretzet nuncupatos, aves audaciâ, & mole corporis inter ceteros falcones præcellentes; sed vitæ vix quadriennalis, Tzareæ voluptati ad aucupium, & venationem emittens. Harum unam collegæ mei curiositas videre, ejusque imaginem penicillo effingi desiderans copiam sibi ejus fieri à commissarijs nostris repetitâ sæpius per integrum semestre instantiâ efflagitaverat, quæ, quamvis semper promitteretur, numquam tamen producebatur. Tandem, cùm desiderium ejus per longas moras defatigatum adeò elanguisset, ut parum abesset, quin oblivio ejus in animum induceretur, ecce, ipsâ Russicorum Bacchanaliorum die, dominicâ, scilicet, in quinquagesimâ, personatorum spectaculum nobis improvisò exhibetur. Nobilis enim commissarius noster nobis cum aliquot convivis mensæ adhuc accumbentibus superveniens, gravitatem, quasi de re maximè seriâ nobiscum acturus, affectans, jubet, ut indè ad interius conclave nostrum ipsum audituri nos recipiamus. In illud post nos illicò successerunt pretiosis ex vestiario Magni Ducis amicti tunicis supremus apud eum aucupij curator, atque sex accipitrarij sustinentes singuli dextrâ à chyrothecis auro recenter fimbriatis protectâ singulos hierosalchos novis ex velle Attalicâ galerulis petasatos, ac longo aureo funiculo in lævo crure compeditos, quorum dignioris, qui herodius guttatis pennis candidus erat, dextrum circumdabat aureus annulus pyropum includens magnitudinis excellentis. Tunc commissarius deposito pileolo, extractâque è sinu suo chartulâ in volumen complicatâ tenorem legationis suæ ex eâ nobis stantibus exposuit. Quòd videlicet, Magnus Dominus, & Tzar Alexius Mihalowicz (omnes ejus titulos per extensum de more recitavit) percepto desiderio nostro videndi aliquam ex suis avibus Kretzet sex nobis ob amorem, quo charissimum fratrem suum Leopoldum Romanorum Cæsarem prosequitur, visendas mittebat. Commoverat risum tam inanis solennis illius apparatûs functio, animusque à jucundo illo ventosæ ostentationis spectaculo titillatus in cachinnos erupisset, nisi à reverentiâ ejusdem exhibitori à gravitate legatorum debitâ cohibitus excitatos motus compescuisset. Serio itaquè vultu, verbisque ampullosis ergà legatum commissarium conversi alites impensè laudavimus, & quasi in earumdem magnitudinis admirationem raperemur percontati fuimus, ubi terrarum nidificarent? ille autem Harpocratis digitum, ne secretum Domini effutiret, labijs superimponens tantùm siccè respondit, quòd in regionibus Magni Domini. Peractis itaquè gratijs pro eâ, quâ singulariter æstimabili nos honorare Magnus Dux dignatus fuerat, fabulæ actoribus modo eis gratiori, muneribus, nempè, plausimus, eosque dimisimus.

De hierosalchis.

Samojedæ. Tertiò Samojedarum, sivè gentium se invicem comedentium ab Oleario luculenter descriptarum Petzoræ conterminus districtus pretiosas pelles Tzareo gazophylacio contribuens.

Et

Et quartò tandem ille terræ cubitus, qui in Oceano aquilonari ſub ipſâ propemodum arcto curvatus mari albo ſinum præbet, quemqué Lappones incolunt in tria diviſi territoria Moſcho hi, Norvego illi, ceteri Sueco ſceptro obſequentes. Gens ſeta, ſylveſtris, & rudis, quam licèt vicini manſuefacere jamdiù conentur, numquam tamen cicurare potuerunt. Lappones

Jueria, ſive Iberia, quæ Georgia, ſivè Turcico nomine Gurgiſtania nunc dicitur, ad Zephyrum Mengreliam, olim Colchidem: ad Eurum Sirvaniam, olim Mediam Atropatiam: ad Boream Caucaſeas rupes, veteriſqué Albaniæ, quam nunc Circaſſi incolunt, partem: ad Auſtrum verò Armeniam majorem, ſivé Turcomaniam attingit. Plures habuit quondam Regulos Chriſtianis ſacris à tempore naſcentis Eccleſiæ (prout Ruſcida Regina, ejuſqué natus David anno 1240. ad Gregorium IX. ſummum Pontificem ſcripſerunt) initiatos. Sed à diſſeminatis ab Eutiche de unicâ poſt unionem in Chriſto naturâ erroribus à Jacobo Baradeo Syto deindè acerrimè propugnatis ſeductos, ideoqué Jacobitas nuncupatos. Bello hi ſuperiori ſeculo inter Turcorum Imperatores Selymum, Solimanum, & Amurathem hujus nominis tertium, & Perſarum Reges Iſmaelem, Tamaſum, ac Machometem Hodabendum atrociſſimo exorto, ſæpiuſqué reſumpto diviſis ſtudijs his, vel illis, majorem tamen partem Perſis, quibus tributa pendebant, adhæſerunt. Totqué ex eis, ut parti, cui ſe addixerant, per gratiora fidelitatis obſequia ſe probarent, ad Mahometicam ſuperſtitionem infami apoſtaſiâ transfugerunt, ut modò inter Georgianos Principes vix unus aut alter ſuperſint, qui fidem Chriſto ſervatori promiſſam ſervaverint. Hi præter Gorl, Grim, Caiham, Somka, aliaqué oppidula, poſſidebant Tiflim, olim Jur, urbem diù à Turcis, multâ licet ſanguinis autiqué profuſione pertinaciter infeſſam, quam alluit Cirus, ab incolis Chiut vocitatus, qui ex montibus Armeniæ delapſus ipſam interſecando Georgiam per Sirvaniam prope urbem Ciavat Araxem, à quo in mare Caſpium deducitur, influit. Hos Cartalinios, & Gruſinios Tzares Moſchi vocant. Cùmqué ſuperioribus annis à Perſarum Rege, cujus ſunt vectigales, cujuſqué ſub ſigno monetam ſuam ferire tenentur, gravibus ſupra tributariorum patientiam premerentur oneribus, Moſchovitici Tzaris in Circaſſiâ ſibi collimitanei patrocinium implorarunt, cujus beneficio per amicam legationem Perſico Regi commendati reſpirare aliquantiſper ſibi ſunt viſi. At anno 1654. eorum ditionem immiſſis ille Kumukis, qui à Ponto Euxino illuc olim profecti occupatos inter eamdem, & Mediam Atropatiam procurrentes ab Armeniâ montes inhabitant, fœdè depopulatam miſerè devaſtavit. Quapropter David Temraſciowick, qui ad regiminis clavum tum ibi ſedebat, filium ſuum Nicolaum in Ruſſiam ad Alexium properare juſſit, patroni ab eo officia contra Perſicam violentiam exacturum. Is politico transfugio ſpirituale inſuper adnectens, ut Alexio placeret, abdicato patriæ religionis ritu Ruſſicum voluit amplexari. Ab illo tamen Lituaniam tunc bello impetente nihil aliud impetrare valuit, quàm ſacerdotes quamplurimos, qui plebem in illis ditionibus Ruſſico ritu DEUM adorare docerent, & proceres Mahometanam religionem Perſico profitentes ad Chriſtianam convertere conarentur. Quæ omnia in perniciem impetrantis ceſſere. Etenim irritatus inde Perſarum Rex ditiones illas armatus invaſit, captoqué Jueria.

Alexan-

Alexandro Davidis germano, qui post hujus mortem eas absente nepote Nicolao moderabatur, eoquè in Persidem abducto, huic reditum in eas adeò interclusit, ut nunc protoparentis ad instar ab hortis Edenis ejecti in urbe Terki statione fixâ amissum Principatum multis seræ pœnitudinis suspirijs contempletur. Cùm verò genus suum hi Principes ad Davidem Hebreorum Regem vanâ jactantiâ referant, ideoquè Reges audire velint, Tzaris prædicato donati à Moscho libenter fuerunt, ut strepitosi tituli honos in se redundet, dum per imaginariè acquisitum in eos advocatiæ jus Tzarûm Tzar vocari gestit. Hinc patet, quàm nullo jure Alexius Iveriæ, & Tzarûm Cartaliniæ, & Grusiniæ, quomodò etiam Cabardiniæ regionis, quæ à Cabardiniensi Tartarorum hordâ, sivè cœtu, habitata Meoti incumbens Turcorum tyrannidi subest, dominum se scribat.

Circassi. Circassorum verò Principum jure meritò, non quidem illorum, qui Ponti Euxini inter Phasidis, & Meotidis aquas accolæ Christiano tincti baptismo, hocquè abjurato, & Mahometico cultro circumcisi Ægyptiorum seminarium Mamalucorum quondam extitêre; Sed eorum, qui genere Scythæ circumcisionem, & idololatriam mixtim simul admittentes inter desertum Nagaicum, & flumen Bistrum, Ptolemæò Gerrum, priscam Albaniam à Caspij maris litore ad Caucaseas usquè rupes incolunt, & sub auspicijs Theodori Ivanowicz à Cosacis Astracanensibus Martis vi adacti fuerunt, ut Moschis primariâ urbe suâ Terki cederent, ipsiquè in vicis, & oppidulis dispersi eosdem Dominos tributo, & obedientiâ, venerentur.

Montani. Veruntamen minùs veraciter Montanorum Principum dominum se jactat, etenim populi illi à Persis Lesgi, ab Oleario verò Dagestani, sive Montani appellati, qui, ut is asserit, genere Tartari, & fortassis ex Ijs, qui Georgiam circa annum 1240. invaserunt; Sed, ut alii auctores passim posteris tradiderunt, Georgiani, religione verò Mahometani asperrimum montem à Turcis Brus dictum incolunt, ditionemquè suam ab urbe inter angustias Caucasi cum maris Hircani litore coeuntis ab Alexandro Magno exstructâ, conditorisquè nominè diù; sed dein à sui arctitudine sitûs Derbentho, & Turcico vocabulo Demircapi, quod ferream Portam sonat, vocatâ usquè ad Circassorum Terki extendunt, plenâ ibi libertate sub plurium dynastarum gentilium suorum administratione, & supremâ Schemcalis, sivè Lumenij sui inspectione fruuntur. Et Petigorienses, seu Quinquemontani Cabardæ contermini priscæ Colchidis incolæ Ottomanicam Lunam subditâ veneratione adorant.

Postrema autem titulorum generalis clausula nequaquam otiosa profectò est, præter enim eas, quas innuimus, regiones, & gentes alias

Bielskia. Alexius possidet, & regit, inter quas præcipuæ numerantur Bielskiæ Ducatus Bielâ urbe cum castro inter vastissimas sylvas ad fluvium Opscham sitâ nobilis, cujus Princeps Basilius non meliori, ac vicini Severienses, fide; sed nec dispari fato à Jagellonis liberis ad Magnum Moschoviæ Ducem Joannem Basilij cœci filium transfugit. Etenim hujus natus Basilius trinam ejusdem prolem Principatu deinceps injurius exuit.

Reschovia. Reschoviæ latis finibus Ducatus urbibus Rosowâ Demetrij, Woloko, Toropecio, & Weliki Luko Stephani Poloniæ Regis olim trophæo, & alborum venatione leporum celebris.

Et Sus-

Et Susdalienſis cum urbe Archiepiſcopi ſede, & arce inter Roſthoviam & Volodimiriam Ducatus, quem Jaroslaus Sevolodicz Moſchorum Magnus Dux, antequam à Tartaris venenato convivio adhibitus vitæ ſuæ periodum in Eccleſiæ Romanæ obſequio, cui ſe operâ Joannis de Plano Carpino Ordinis Prædicatorum paulò ante addixerat, clauderet, Andreæ undecim liberorum ſuorum ſexto attribuit. Ab hoc originem duxerunt per Baſilium Baſilij ejus abnepotis pronepotem Duces Suiskii Scopinorum auctores, quorum tandem deſcendens Baſilius trucidato tragico Demetrio Tzareum ſceptrum tragicus & ipſe actor invaſit. Attamen poſteritas Susdalienſis unâ cum vicinis Galiczinis à Magno Moſchoviæ Duce Demetrio Domskoi deſcendentibus Principatibus ſuis expulſa vidit eos ab avidiſſimo alienarum ditionum helluone ſeniore Joanne Baſilowicz Magno Moſchoviæ Duce devoratos. Susdalia.

Senatum, quem in arduis Regni negotiis conſulerent, Magni Duces ſemper præſto habuere; ſed eorum plurimi tantùm ad amoliendam à ſe perperam factorum invidiam ejusdem ſententiam in ſpeciem exquirere conſueverunt. Quorum veſtigijs Alexius egregiè inſiſtit omnia ſuo marte adminiſtrans, vel potiùs adminiſtrare ſe putans, à gratioſis enim ſuis obſeſſus, & deceptus rerum faciem aut omninò non, aut ab eorumdem præſtigijs larvatam videt. Conſtabat autem ejus ſenatus, cùm Moſchuæ degerem, ex Bojaris bis tredecim, Ocolnicijs ter decem, Dumni - Duoradnis ſeptem, omnibus ex nobilitate ei aſſidentibus, & tribus Dumni - Diakis ex populari ordine adſtantibus. Magni Ducis ſenatus.

Diviſa eſt inter eosdem arbitrariâ ejus diſpoſitione cura omnis quorumcumqué negociorum Regni cùm ad publicum ſtatum, tum ad privatum ſubditorum pertinentium. Etenim, cùm ter undecim conſtituti ſint Moſchuæ principaliores Magiſtratus, quas Pricazas vocant, ad quas tanquam ad primas inſtantias ſuas juxta diſtributionis præſcriptum omnia ſivè juſtitiam, ſivè ærarium, ſivè bellum concernentia deſerantur, earum ſingulis, aliquandò & pluribus, unus ex ijſdem præeſt, qui ſummâ cum auctoritate ſubjectas ſuæ jurisdictioni cauſas dignoſcit, deſuperqué decernit majori vel minori patrimonij ſui augmento, prout ipſe magis, vel minùs favoris ſui auctionator fuerit. Sic Tzar, qui vim omnem Principatus ſibi ſervat, imaginem ejus aliquam cum Senatu ſuo communicatam illi præbet, poſtulata populorum ad diſquiſitionem Senatorum mittendo. In ſingulis autem Pricazis ſcribæ munere funguntur ſinguli Diaki, ex quibus aliquem ſemper legatis ſuis ad exteros Principes collegam Magnus Dux adjungere ſolet. Et Magiſtratus.

Gratioſorum apud eum non eſt diuturnitas, non tantùm communi cujuscumqué Aulæ vitio, per quod horum ſtatus in rerum humanarum lubrico ſemper nutans ad quemcumqué vel levem impulſum facilè prolabitur; ſed etiam quia illi homines ſunt nullius virtutis roborati fundamentis, quibus dominicæ gratiæ moles innixa eorum fulta meritis perennet. Ac gratioſi.

Præcelluerat inter omnes nuper defunctus Moroſovius ejus pueritiæ educator, nam, licèt, poſt populi in eum ſeditionem viſus fuiſſet potentiâ excidiſſe, vim tamen magis in amicitiâ Principis, quàm ſpeciem, retinens, in animo ejus ſemper validus gratiæ jacturam nunquam paſſus fuerat. Cujus veritatis plurima experimenta, à quo domi ab afflictâ valetudine ſuâ detinebatur, ei capere licuit. Quamvis De Moroſovio.

enim civilibus abſceſſerat muneribus, in corpore tamen effœto vigebat vis animi, conſilijq; undè ſæpius ab illo clanculum viſitabatur, & ſuper gravioribus negotijs conſulebatur, homo judicio naturali, & longo rerum uſu ad gerendam rempublicam aptus, ſi immodicæ habendi cupiditati modum imponere ſciviſſet. Sed certiora ſinceri erga eum amoris ſui documenta Alexius edidit, cùm in extremâ vitæ ejus periodo eum, quamvis ſensûs omnis & cognitionis expertem, quotidiè nihilominùs, ſterili licèt officio, nihilquè promerituro inviſere non deſtitit: & defunѐto, dum humaretur, ipſe quoquè, haud inferiùs majeſtate ſuâ ratus, ſi palam lamentaretur, in templo voluit cum ceteris parentare.

De Tzaris ſocero. Jam itaquè offert ſe nobis Bojarus Ilia Danilowicz Miloslawski Tzaris ſocer. Is è ſtercore pauperrimæ, ideoquè deſpicatiſſimæ ſuæ è grege nobilitatis erectus, & ad ſummum honorum in Moſchoviâ faſtigium repentinò ludentis fortunæ impulſu evectus maximam apud Tzarem potentiam, quia ſocer, adeptus eſt. Non eſt tamen, quòd ſe talem jactet, Moſchorum enim Principes, Melchiſedech ad inſtar, ſinè patre, ſinè matre, ſinè genealogiâ eſſe volunt. Cùmquè Alexius, ac, quod magis eſt, ipſa ejuſdem filia Tzariſſa eum alloquuntur, Iliam ſemper, non ſocerum, non patrem, appellant. Sed nequè gratiâ ullâ apud generum pollet, capillorum, & barbæ vellicatione, pugnorumquè impactiòne ab eo non ſemel exceptus. Cùm poſt cæſos exeunte autumno anno 1661. à Lituanis in Polocienſi agro Kovanskium, & Naſciokinum de adventu eò Poloni Regis cum numeroſo exercitu fama invaleſceret, & ſimul de diſcrimine Pereaslaviæ apud Circaſſios acriter à Coſacis oppugnatæ nuncius referret, ad IV. Idus Novembris, Senatum Alexius coegit, eumquè, quâ viâ, quibuſquè viribus obviam tot imminentibus hoſtibus eundum eſſet, conſuluit. Ilia, qui haud longè ab eo ſedebat, Domine, inquit, conſtitue me legionum tuarum Ducem, & ego brevi Polonum Regem captivum tibi adducam. Faſtidivit Tzar inſanam vaniſſimi Thraſonis jactantiam, & efferveſcente ab indignatione bile, Tune, fili meretricis, reſpondit, tantam artis militaris peritiam tibi arrogas? Equando in Martis palæſtra te exercitaſti? Enumera, quæſo, præclara militiæ tuæ facinora, undè ab ijs ſpem concipere poſſimus, te promiſſa præſtaturum. Abi delire ſenex in malam crucem. Et aſſurgens, impactâ priùs in ejus genam ſonori bombi alapâ, ejus barbam vellicando, ſiccine addidit, nequam homo, audes mihi nugis tuis illudere? Faceſſe hinc ocyus. Et hoc dicens calcibus impetitum extra conclave abegit, peſſulumquè oſtio ipſe poſt eum obdidit. Hæc, quamvis acerba, ſerviliter pro dominatione Ilia devorat, & ſtruthionis ſtomacho concoquit, modò potentiam retineat, perquam carò auctionatam inſatiabili avaritiæ ſuæ ingluviei longâ egeſtate accenſæ novam ſemper eſcam ſubminiſtret. Et tamen capularis ſenex multo minori viatico indiget, ut ad fatalis itineris ſui metam, quam ferè jam attingit, pervenire queat, & prole maſculâ orbus ad ſolas filias hæreditatem ſuam (flumen nimirum ad mare) tranſmittere debebit. Sed ita comparata eſt corruptiſſima Moſchovitarum natura. Avaritiam in pectore non pro hoſpite; ſed pro aborigine habent, eamquè, tanquam ignem olim Veſtales, ſubminiſtrato continuè alimento non ſolummodò nutriunt; ſed per ipſam alimoniam in dies augeſcere gaudent.

Alter gratiâ domini pollens annumeratur Theodorus Michalowicz

Erti-

Ertischew jam indè à puero Tzarei lecti strator, ideoquè in omnia familiaria jura assuetus, nunc verò Ocolnicius, & Tzareæ Aulæ, quomodò & omnibus in universo Moschovitico Dominio monetarijs officinis Præfectus. Ex hujus tamen muneris exercitio gravi apud aliquos invidia laborat, cùm auctor cudendæ æreæ monetæ, quæ cum maximo omnium detrimento auream, & argenteam à commercijs penitus eliminavit, haud injuriâ credatur, undè novit DEUS, quodnam eum à populo naturâ suâ seditioso fatum adhuc maneat. Interim Domini aurâ validus pericula spernit, & asininam Moschorum indolem optimè noscens eos ad onus ferendum verberibus pellit. Sed prudentiâ suâ, quâ vix quadragenarius plurimos inter senes excellit, fustem sat commodè adhùc abscondit. De Theodoro Michalowicz Ertischew

Post hunc meritò adnumerandus venit Ocolnicius Bogdanus Matthcowicz Hitrow tertius ex Tzareis ad nobiscum conferendum deputatis, quem bello, domiquè probatum haud parvi facere Alexius pluribus in eum collatis savoribus ostendit. De Bogdano Matthcowicz Hitrow.

Nec prætereundus Dux Georgius Juanowicz Romodanowski Tzari à cubiculis, eumquè per aviam suam maternam tertio cognationis gradu atringens. Cùm hoc ingenij magis, quam judicij expediti vi aliquâ prædito fereque coætaneo deposito interdum Majestatis supercilio familiariùs Alexius conversatur. Iste autem hucusquè prudenter grariosùs non artemonem favoris vento expandit; sed eum dolone modestè excipit, ut nequè in altum invidiæ pelagus feratur, undè in lliam potentiæ anxium illidat, nec litorali neglectæ conditionis arenæ semper adhæreat. Munera verò, cùm pauper sit, & paupertatem præcipuum malorum credat, avidiusculè insectatur. Et Duce Georgio Ivanowica Romodanowski.

Fuit, cùm Nicon Patriarcha Tzari acceptissimus apud eum omnipotens videretur; sed ab ingruente aulici fati vi dejectus jam à sexennio in cœnobio Jerusalem dicto, à se quadraginta ab urbe Moschuâ verstas, & trecentos tantùm ab altero monialium condito passus abscondirus, abjectâ quidem resurgendi spe; sed generoso erectus animo, jacèt. De casu ejus diversi diversa loquuntur. Verisimiliùs adscribitur nimiæ indulgentiæ, quâ genio suo novarum rerum cupido obsecundabat, undè Moschoviam bello Polonico ab instigatione suâ implicitam Succico insuper præcipiti consilio involverit. Et apertis Moschuæ in exterminium Moschoviticæ ignorantiæ Latinæ, & Græcæ linguæ Gymnasijs, semotisquè è templorum parietibus altari obversis, quæ dependebant, sacris particularium hominum imaginibus, ne ab adorantibus eas cernuo de more corpore indecorè illud posthaberetur: acriterquè utroquè sexu increpito ob usurpatas ritu Turcico purificationis ergo frequentissimas lotiones, suspiciosis Moschovitarum animis, & priscæ consuetudinis tenacibus haud obscura conceptæ in religionis dogmatibus innovationis indicia cumulaverit. Propter quæ omnia omnibus exosus, & ad exilium communibus votis expetitus patrocinium nullum invenerit in favore Alexij, cujus animum sensim abalienaverant jactis in longum odijs uxor, & socer illi ob privatas causas infensi. Ab iltis autem gratiosis suis reliquisquè primariis ministris ita bonus Alexius obsidetur, ut aditus ad eum nemini pateat. Ipsi verò oppressorum clamores, Regni necessitates, sinistros exercituum casus vel omninò eum celent, vel larvâ suis intentionibus accommodâ personatos ei repræsentent. De Nicone Patriarcha.

Auli-

De Tzareis Aulicis. Aulicorum innumerâ multitudine à plurimis inter eos ſplendore natalium illuſtratâ magnificentiam affectatæ Tzareæ dignitatis oſtentat. Ejus aulam quotidiè ante meridiem frequentare proceres omnes eum veneraturi tenentur. Ad eam incifor, qui abaco ſimul præfectùs eſt, nobiles à cubiculis, pincernæ, dapiferi, reliquaquè nobilium obligatorum turba, quaſi formicæ ad granarium ſuum, concurrunt, muneri quisquè ſuo ſatisfacturi. Menſæ ſolus Tzar accumbit multo epularum apparatu utens. Aquâ fermentatâ, ut plurimùm, ſitim ſedat. Calicem tamen Hiſpanico plenum mero ad ſtomachi ſolatium exhaurit. Uxor, & filius, quamvis decennis, tantò minùs ſorores & filiæ, nec apud eum diſcumbunt unquam, nec (quo venerationis plus inſit) alieno conſpectui objiciuntur. Inter millenos Aulæ miniſtros unum ægrè audies, qui alterutrum ſemel ſe vidiſſe veraciter profiteatur. Cùmquè ſemel Tzariſſa ægra decumberet, accerſitum medicum dubiâ per obnubilatas ſipario feneſtras luce admitti in cubiculum voluit, ne oculis ejus uſurparetur, arteriamque ſubtiliſſimo protectam velo ei præbuit explorandam, ne nudo ejus contactu dextra ſua temeraretur. Si aeris captandi gratiâ exire libeat, juxta anni tempeſtatem opertâ rhedâ, aut trahâ abſcondita vehitur. Putares quatuor à te triumphantes Camillos ſpectari, ſi adeò multijugis albis equis junctam illius Jovis, aut Solis æmulæ thenſam videre daretur. Templo verò dum ſe infert, per ambulacra à palatio in illud usquè undiquè clauſa, ne ſortè prophano per tranſeuntium exauguretur aſpectu, incedit, ſphæricâ feriatis diebus, aut ſimpliciter feſtivis obumbrante umbellâ à ſubſequenti nobili virgine ſupra ejus verticem ex ſuppoſito tereti ligneo fulcro ſuſpensâ. At ſolennioribus, quando tempora coronâ cingit, oblongâ à quaternis elatâ, ſub quâ medij inter eam & præeuntes Tzareas ſorores ejus utriusquè ſexûs liberi ab altrice quisquè ſuâ poſt alumni mortem monaſterio dicatâ, donec juſtè adoleverint, portantur. Antecedunt eam ſemper aliquot ex nobili gyneceo virgines, quæ ſole abſente funalia præferunt, & cum ijs, ſi defunctorum manibus parentare in animo ſit, vidua ex primoribus aliqua feralia ex melle, frumento, ficubus, & zacharo, kutiat nuncupata, argenteo incluſa vaſculo ad ſepulchra exerto brachio ferens. Nec vidua Anna Theodori Michalowicz Tzareæ aulæ Præfecti ſoror, eodem & ipſa apud dominam, ſub nomine tamen dapum, quas incidit, miniſtrantis, munere fungens, ab ejus unquam ſequela abeſt.

Et Tzaris menſa.

NecTzariſſa, nec filiæ ejus viſuntur.

De Tzaris promptuarijs & cellis vinarijs. Promptuaria Tzareæ Aulæ omnibus, quæ Amalthea è fœcundato cornu ſuo ad mortalium lautitias effundere fingitur, refertiſſima: & vinariæ cellæ non tantùm Cretici, Hiſpanici, Gallici, Rhenani, & Aſtracanici vini dolijs, ſed etiam cervifiæ, multigeniquè mulſi, & vini ſublimati cadis cumulatim interpoſitâ æſtivo tempore glacie aggeſtis ſemper repleti in rationibus diſpenſatoris Tzareorum redituum magni ſtant. Etenim non ſolùm quotidiano numeroſiſſimæ turbæ aulicæ alimento ſufficere debent. Sed etiam frequentiſſimis procerum convivijs, qui Alexij facilitate abutenres eo inſcio, nemineque hoc ad eum deferre audente, promi ſibi affatim ad convivas ſuos ſaliaribus prandijs excipiendos à promocondo, & cellarij cuſtode petunt, imò potiùs pro imperio jubent.

Reditus Magni Ducis Moſchoviæ non ſolùm, quomodo ceterorum

terorum in Orbe Principum, conſtant ex peculiaribus Principatus prædijs, & fundis: ex agrorum decumis, & agricolarum cenſibus: ex portorijs, & vectigalibus: ex ſale, & ferrifodinis: ex collectis, atque tributis; ſed inſuper ex cellis, in quibus Tzaris Hoduni invento ejus cerviſia, medones, & crematum vinum ad publicum uſum per miniſtros ſuos venalia ſub graviſſimo ceteris omnibus, ne talia vendere audeant, interdicto exponuntur. Quæ omnes latè extenſo per cuncta totius Ruſſiæ ſuæ oppida monopolio eidem ſoli lucrum ingens ex divenditis liquoribus quotannis important. Sed nequé exiguum capit ex mercaturâ, quam per emiſſarios, & ſubminiſtros emptionis, & venditionis inveterato apud Magnos Duces uſu exercet. Proſtant Moſchuæ in ejus gazophylacio vulgò venales pretioſæ omnis generis pelles, quas ei quotannis aquilonares provinciæ ſuæ definito ſingulæ numero; ſed univerſæ ferè indefinito tributi nomine pendunt. Et in publico foro vendunt lanij bubulam, vervecinam, & ſuillam: propolæqué mulierculæ poma, nuces avellanas, & lineas telas, quas rationis Magni Ducis eſſe tam apertâ profeſſione clamant, ut pertranſeuntes, quaſi hoc carmine faciliùs pelliciendos, ad emendum Tzaris carnes, Tzaris poma, Tzaris telam invitent. In emendo verò maximâ præ alijs mercatoribus pretij vilitate gaudet, quisquis enim Moſchuam merces importat, profiteri eas apud telonio præfectos ab ijsdem æſtimandas tenetur, neminiqué indicare, donec Tzar declaraverit, utrum eas emere in animo habeat. Quod ſi velit, nullus admittitur licitator.

De reditibus Magni Ducis.

Cellas omnes in cunctis ditionibus ſuis Tzar occupat.

Mercaturamqué exercet.

Si aliquid tamen exploratè de ejus reditibus aſſerere auderem, temeritatis notâ meritò inurerer. Nulla in orbe natio res ſuas tanto ſtudio occulit, ac Moſchovitica: nulla tam obnoxia ſuſpicionibus vivit: nulla tam magnificè de ſuâ potentiâ, opibusqué mentiri eſt aſſueta. Si itaqué homo exterus Moſchovitam de ijs interroget, is vel ex merâ ignoratione, vel ex affectatâ propter ſuſpicionem, quòd Regni arcana explorare proditoriâ mente velis, vel ex inani jactantiâ aut penitus nihil, aut hyperbolicè de ijsdem reſpondebit. Germani verò mercatores de Michaelis Archangeli fani portorio, de Moſchuæ vectigali comperti aliquid dicere poſſunt, de ceteris reditibus nihil. Conijcere itaqué de ijs magis, quàm certo aſſequi, licebit ex magnitudine expenſarum, quibus ſufficiendis ejus ærarium numquam exhauritur.

Etenim immenſis, quos innuimus, Aulæ ſuæ ſumptibus addit Tzar non leve corollarium ſuppeditando omnibus pricazarum Diakis, ſivè ab actis magiſtratuum, eorumqué à concipiendis epiſtolis, & amanuenſibus: tribus artis medicæ, quos ferè numquam conſulit, profeſſoribus: pluribus, quorum praxis numquam periculum facit, ſpagiricis, & pharmacopolis: quamplurimis diverſarum artium mechanicis, quos ex varijs Europæ regionibus accitos non parvo impendio in Moſchoviam educi juſſit: ac tredecim diverſarum linguarum primarijs cum ſexaginta ſecundarijs idiotis interpretibus annuam liberali manu mercedem.

De Tzaris ſumptibus.

In legatis autem externorum Principum excipiendis, & alendis, inqué ſuis ad eos emittendis multum inſumit. Frequentes enim legationes à Romanorum Imperatoribus: à Poloniæ, Angliæ, Daniæ, Sueciæ, & Perſarum Regibus: à Tartaris Præcopenſibus, & Nagaien-

ſibus: ac nonnunquam à Turcorum tyranno, nec non ab ipſo Tzare ad hos ultrò citroqué commeant, omnibusqué Magnus Dux de vecturis, & alimentis per ditiones ſuas ſufficienter (niſi commiſſariorum, & ſubminiſtrorum rapacitas hoſpitalitatis liberalitatem per ſexcentas concuſſiones in ſuum commodum interverteret) proſpicit.

De ſtipendijs militaribus in pedites.

At vorago, quæ immani ſemper rictu hians omnes ferè ærarij divitias abſorbet, ſtipendia ſunt militaria, quæ ſivè pacis, ſivè belli tempore æquè ſemper erogantur. Continuè enim quadraginta millia prætorianorum militum, quos Strelltzios Moſchi appellant, Tzar ſub ſignis habet, quorum partem tertiam pro corporis ſui cuſtodiâ, reliquis in limitaneis præſidijs diſpertitis, quocunqué proficiſci juvat, circumducit. Eorum tribunis, & centurionibus pro ſtipendijs ſunt reditus, quos ex bonis à Tzare quaſi in temporaneam fiduciam ad uſum aſſignatis percipiunt, ſupra quos liberalitate jam per longum uſum ferè in debitum degenerante ſingulis annis veſtibus, ac pecuniâ ab eo donantur. Singuli autem centuriones binos habent ſubdelegatos, quorum unusquisqué quinquaginta militibus præeſt: decem decuriones: & viginti, quorum ſinguli quatuor gregarios mediato regunt imperio. Subcenturionibus numerat Tzar quotannis in ſingulos octo rublos, decurionibus ſeptem, ſubdecurionibus ſex, gregarijs autem militibus quinqué. Unicuiqué verò æqualiter (ſubcenturiones ſi excipias, quibus bini adduntur) viginti avenæ, & ſecalis modios inſuper diſtribuit, quorum pretium infra octodecim rublos conſiſtere ſolet. Cunctis etiam ſemel de panno pro ſingulis legionibus unicolore proſpicit, ex quo ipſi emptis additamentis ſibi togam conficiant, retradendam tamen vel à cauſarijs rude donatis, vel à mortui hæredibus veſtiarij præfecto ad ſucceſſorum uſum, niſi fortè defuncti viduæ precibus eam Tzar largiatur. Ijs tamen, qui ad ejus cuſtodiam, & præſertim in expeditionibus, pro tempore excubant, haud infrequenter panis, obſonij, & fermentati fontis congiaria præbentur: Imò & omnibus nonnunquam donativa, quorum unum trini viritim rubli in celebritate nati, dum Moſchuæ eſſem, ejus filij Theodori diſtributum fuiſſe ſcio.

Et in equites erogari ſolitis.

His peditibus addendi ſunt equites, quorum tamen nunc per paucæ legiones Tzaris ſtipendia merent in provinciarum limitibus ad reprimendum improviſas turbulentorum vicinorum incurſiones collocatæ, unicâ ſemper in ſtatione apud eum per vices conſiſtente. Unaquæqué autem conſtare ex ſuâ inſtitutione deberet bis mille in undecim turmas diſtributis equitibus, quibus officiarij juxta morem Germanorum, & exteri ferè omnes, nunc præponuntur. Menſtruum autem adventilij tribuni ſtipendium, niſi expreſſa pacta conſuetudini derogent, eſt rublorum quadraginta, vicetribuni duodeviginti, ſupremi vigiliarum præfecti ſedecim, turmæ, præfecti tredecim, vicepræfecti octo, & ſigniferi ſeptem. Ceteris verò minoribus officiarijs, qui omnes Moſchi ſunt, perſolvuntur æqué ac equitibus, annuatim in ſingulos rubli quinquaginta, ſupererogatis tamen, ſi contra hoſtem educantur, binis ad Viennenſem menſuram vini diſtillati urnis, tribus ſarinæ triticeæ modijs, unico frumenticiæ, quinqué laridi lateribus, & quater viginti piſcium vento exſiccatorum pondo.

De alijs peditibus.

Si verò belli vel inferendi, vel ſuſtinendi onus ſibi incumbere præſen-

præsentiat, pedites alios volones purgamenta urbium suarum ad tympani pulsum nullo alio præter spem prædæ authoramento accurrentes congruo necessitati numero Tzar authorat, quos exotico vocabulo ad differentiam Strelitziorum soldatos appellat, moreque nostro in legiones sub exteris ductoribus distribuit. Tribuno autem rublos triginta, vicetribuno quindecim, supremo vigiliarum præfecto quatuordecim, centurioni undecim, subcenturioni octo, & vexillifero quinque cum dimidio menstruatim persolvit. Gregario verò militi, & cuilibet ex inferioribus officiarijs æqualiter sex copicorum diarium subministrat.

Hæc stipendia tam exactâ ptomptitudine suo quoque tempore numerari consueverunt, ut, si primâ statim post elapsum mensem, vel annum die aliquis ex stipendiarijs coram ærarij militaris præfecto suum recepturus non comparuerit, ab hoc posterâ statim ei usque ad ædes habitationis suæ integrum transmittatur. Si quis ex ijs in acie fortiter pugnando ceciderit, uxori ejus, donec ad secunda vota transierit, & liberis, donec adoleverint, de honestis Tzar prospicit alimentis. Captos verò ab hoste lytro persoluto redimit, conjugibus eorum interea dimidiatum stipendium, reliquum ijs, cùm postliminio reversi fuerint, persolvens.

Hinc factum, ut ex Germaniâ, Bataviâ, Angliâ, Scotiâ, alijsque regionibus quamplurimi Tzari militaturi Moschuam confluxerint, ita ut anno 1662. præter binos militiæ legatos, binosque generales vigiliarum præfectos, super centum exteræ nationis tribunorum nomina, plura vicetribunorum, plurima summotum vigiliarum præfectorum, & innumera ferè dixerim centurionum, & signiferorum albo suo inscripta legere potuerit. Quibus omnibus, etiam pacis tempore, otiosa numerare stipendia non gravatur, ut ingruente bello improvisò eos semper præsto habeat. Novi tamen inter eos quamplurimos, quos summè pœniteat desertis paternis laribus, posthabitâque liberâ inter populares suos militiâ falsâ spe lucri labyrynthum intrasse. Etenim pactis, quibus quasi Ariadnæ filo consisi sibi post definitum à se militiæ tempus dimissionem caverunt, astutè Tzar illudit, largitione hunc, alterum prece, tertium promotione, imò, si libeat, relegatione in flexuosis inextricabilium callium mæandris detinendo, omnibusque eam indecoram viris militaribus prædicando, dum bellum ardet, vel timetur. Quo timore, cùm vastum Moschorum imperium bellicosis, & quietis impatientibus populis ferè undiquaque cinctum, ab eorumque invidiâ, atque odio circumsessum numquam vacuum esse possit, miseri numquam dimittuntur. Sed & alia, & quidem gravissima, pœnitudinis causa eos affligebat, quam accipe.

Extranei plurimi Tzari militant.

Et ferè nunquam dimittuntur.

Moneta, quæ in Russiâ Moschoviticâ ab antiquo ad usum communem cuditur, nummus est argenteus oblongus, copicus vocatus, quorum quatuor cum sexaginta dalero Imperiali, cujus materiâ constant, æquilibrium faciunt. Altera est cuprea denga, quarum quatuor unius copichi pretium usuali æstimatione adæquant. Sed hæ in commercium non veniunt, & rarò admodum per forum olitorium plebis manibus teruntur. Terni copichi altinum, deni grivnam centeni verò rublum imaginariè constituunt. Commerciorum autem occasione ab advenis mercatoribus in Moschoviam importantur argentei

De Russiæ monetâ.

gentei daleri Joachimici, & solidi aurei, quos in Germaniâ ducatos appellamus, & hi quidem centenis, illi quinquagenis copichis æstimantur. Quin imò haud raró ante hac contigisse percepi, ut aureum ad minutiores rei familiaris exigentias supplendas permutare volenti quatuor tantùm supra decies novem, ægrè verò sex numerarentur. Cùm autem necessarijs ad incœpta bella Polonicum, & Suecicum prosequenda sumptibus ærarium suum Alexius impar experiretur, persuaderi sibi facilè passus fuit, ut æreos copichos feriri mandaret æquali cum argenteis æstimatione ab omnibus mutuo commercio accipiendos. Ex erogatis itaqué ad coemendum cuprum centum & sexaginta copichis centenos ex eo rublos in monetarijs officinis suis cusos sibi comparavit. Unde eâdem expensâ, quâ priùs uni, jam sexagenis, & supra stipendia persolvit. Nequé ea per monetæ deteriorationem diminuta quisquam sensit, donec hæc promiscuè cum meliori sinè ullâ æstimationis differentiâ ab omnibus inoffensè admittebatur. Attamen cùm Aula hâc commoditate haud contenta, avida insuper aurum omne, & argentum ad se attrahendi homines subornaret, qui aureos, & argenteos nummos pro cupreis, quos eis subministrabat, maximo addito collybo commutarent, animadvertens populus, quòd illa monetam suam parvi faceret, minoris ipse fecit, ita ut unicum ducatum decem æreis rublis tandem redimeret. Hinc necessariò consecuta est mercatoribus merces suas, rusticisqué fruges cum ceteris cibarijs decuplo supra consuetum cariores indicantibus, maxima rerum omnium difficultas, quæ stipendiarios docuit, quàm curti familiæ necessitatibus facti essent ærei illi copichi, qui quamvis argenteis tantò pretij intervallo inferiores, ipsis tamen haud majori, ac illi antea, numero erogabantur. Ideoqué in ipsorum animos inauspicati sui in Moschoviam transitûs pœnitentiam, sed seram, induxit.

quæ in æream degeneravit.

Usuvenit omnibus Principibus, ut in pœnam protacti diù belli paupertate mulctentur. Alexius verò, dum bella gessit, ab eâ ære mediante se redemit. Illud enim per omnes provincias suas latè spargendo ingentem auri argentiqué signati thesaurum per submissos homines coemptum congessit, quem reconditum nequé extremæ necessitatis vis in lucem extrahere potis erit. Interea subditi omnes ad metallum, sed æreum, damnati non solùm eo, quod in monetarijs domini sui officinis publicé percutitur, & per integrum lustrum, à quo cudi cœptum fuerat, ad ducenties centies mille rublos jam ascenderat, gravatur; sed alio insuper, quod ab exteris regionibus ingentis lucri gratiâ, ut fama fert, clam in Moschoviam invehitur, & ab ipsis Moschovitis ubicunqué adulterino signo feritur. Solus Ilia Danilowicz rublos sexies vigesies mille ex eo sibi cudi curaverat. Et mense Decembri anno 1661. Moschuæ quadringenti æreorum copicorum clandestini cusores in vinculis detinebantur. Cùm autem rustici, imò & ipsi nobiles pagos & prædia sua inhabitantes usu à majoribus suis accepto peculium suum in agris & sylvis sub terram defodere consueverint, si quando necessitate, aut curiositate exigente defossum æs effodere ipsis contigit, ferè totum ab ætugine propter telluris humiditatem contractâ erosum, nulliqué ampliùs usui aptum cum gemitu invenerunt. Verebamur itaquè semper, dum Moschuæ à negocijs detineremur, ne populus, alioqui propensione suâ ad seditiones

ditiones ſemper paratus, deſperatione adactus tumultum aliquem haud levi manu ſedandum concitaret. Præſertim cùm tantâ premeretur annonæ caritate, ut triticum bis ſeptuplicato pretio emere deberet, ceteraqué res cibaria & veſtiaria impenſo veniret. Undè aliqui jam in minas contra ſenatores prorumperent, quas pro tunc compeſcuit ſevera ab opulento mercatore de ijs prolatis convicto exacta per manus & linguæ abſciſſionem pœna.

Accedebat tædium belli à biennio tum parùm proſperi, per quod provinciæ colonis ad nova ſemper legionum ſupplementa exhauriebantur, & equeſtris ordo ob innumeros nobiles vel morte conſumptos, vel captivitate maceratos, vel longis expeditionibus attritos rareſcebat. Caret enim Moſchovia alleviatione illâ, quâ plurima Regna gaudent, quæ conducto ad bella gerenda externo milite incolis ſuis parcunt. Omnes Magni Ducis exercitus ex provincialibus ejus conſtant, demptis, quos jam innuimus, peregrinis officiarijs, qui alienæ dominationi, & religioni ſanguinem commodant.

Tzar milites ſuos omnes gregarios ex provincijs ſuis conquirit.

Et hic meritò aliquis mirabitur, quòd Moſchovitica gens exteram ſuperbâ moroſitate nauciſacere aſſueta advenarum imperio obedire non detrectet. Vis hæc eſt exploratæ virtutis, quam in gentili ſuo haud invenit. Cùm enim concives ſibi invicem ſint apprimè noti, numquam alter alteri, quem ſcit æquè, ac ſe, imbellem, atquè inexpertum concedit. Adventitio verò militi, quia ab opinione ſtrenuitatis commendatur, tanquam homini juſtè ſupra ſe poſito ſinè murmure paret.

Cur milites Moſchi exteris parere non recuſent.

Conſueverant olim Magni Moſchoviæ Duces equitatum dumtaxat in hoſtes armare, nunc verò longè diverſâ Alexius utitur militari ratione. Expertus enim, quòd plùs penès peditem roboris ſit, peditatûs ex prætorianis, & collectis voluntarijs bombardâ manuali, enſe, vel acinace, & lunatâ ſecuri armatis maximam manum in aciem educit. His addit longè minorem numero equitatum ex nobilibus ratione beneficiorum obligatis, & pauculis ex Regnis Caſani, & Aſtracani Tartaris coactum, rotatis ſclopis, & minoribus ſiſtulis, ſalcatiſqué gladiis, inter quos aliquot ferreo thorace, & galeâ muniuntur, inſtructum. Nec deſunt ei quamplurimi, Alexandri Macedonis dimicharum ad inſtar, amphibij generis milites deſultorij equites dragoni apud nos vulgò appellati, qui ferè omnes ex inferioris ſubſellij nobilibus Sinboiarski vocatis conſtant. Nec bellicorum tormentorum ingens apparatus, quorum tamen uſus propter Moſchorum, qui libratores agunt, imperitiam haud magno hoſtes detrimento ſolet afficere. Dux unicus exercitui, quantumvis magno, præficitur, cui legati nulli adjunguntur; ſed aliquot aſſident, conſilium, non autem operam ſuam, ei probaturi. Ab ipſo expeditionis initio diſponit ille, quæ legiones dextrum, quæ lævum cornu, quæ primum, quæ poſtremum agmen conſtituant, & ſic deinde numquam mutato ordine ad finem usqué proceditur.

Quomodò exercitus ſuos Tzar conficit.

Pedites in acie ſub ductore ſtrenuo ſtatariâ pugnâ egregiè dimicant, dummodò carragine vallentur, aut portabili vallo ſuo ex transverſis tigillis, ex quibus præacutæ ſudes undiquaqué, lanceolæ verò acuminato veru munitæ in fronte prominent, compacto ſepiantur, ita ut præfidenter hoſtem occurſantem excipere queant. Nam ſi tutum receptum haud videant, ignavè pavidi auſugiunt.

Pedites Moſchi ſunt ſtrenui.

A a Equi-

Non ita equites. Equites verò numquam paria edunt militaris virtutis specimina, nobiles enim hoc nomine indigni adigi nequeunt, ut saltem semel in hostilia agmina scloporum explosione impressionem facere tentent: aut si ex ijs aliquot paulò audaciores peregrinorum ductu eousqué procurrant, nisi hostem subitò fugaverint, fugiunt, peditatu ab ejusdem arbitrio captivitatis, vel necis legem subituro turpiter deserto.

De exercitûs Duce. Exercitus nulli Duci, nisi Moscho, creduntur, in quibus eligendis non belli usu præstantia; sed prosapiæ claritas spectatur. Perindè ac si illustres avi ac parentes unà cum sanguine virtutem, fortitudinem, ac experientiam in filios & nepotes necessariò transfunderent. Cùm itaqué humana ingenia ita comparata sint, ut eò laborem, ac periculum impendant suum, undè emolumentum, atqué honorem sperent, hacqué subtractâ spe studia eorum langueant, factum est, ut per hæc bella, si cuipiam Imperatorum alicujus momenti fortuna fuit; cùm tamen mens, & ratio non dominarentur, nullius aut prudentia, aut bellicarum artium scientia per fortia aliqua facinora enituerit. Etenim majorum gentium homines summum magistratum adepti, eo, quem sibi tanquam dignitati suæ debitum arrogant, perfunctoriè funguntur. Minorum verò à spe eumdem adipiscendi exclusi, pars sufficere putant, si muneri quisqué suo faciant satis, & pars ob dolorem clausi virtuti suæ ad eum aditûs etiam infra debitum sustentandi incumbens sibi onus sponte torpent. Longè consultiùs Imperio suo provisum eunt Ottomanici Reges, qui duces ex virtute sumunt, eamqué, ac fortitudinem in quocumqué eæ emicuerint, præmijs afficiunt, & ad suprema militiæ, & palatij munia extollunt. Habent quidem Moschi in exercitu haud paucos peregrinæ gentis Chiliarchas, sed cùm ij, paucis exceptis, ex inferioribus apud nos vix calcatis gradibus, dum in Moschoviam transeunt, intermedios alios ordinatæ militiæ repentino saltu transilientes, ad eminentem tribuni evadant, docere illos artem imperandi nequeunt, quam ipsi non didicerunt. Et illi ex innatâ superbiâ moneri ab istis dedignantes consilijs eorum interdum prudentibus haud auscultant, donec eò errantes devenerint, undè pedem ampliùs referre non licet. Tunc in extremâ perturbatione, & summâ rerum trepidatione ferâ animi flexibilitate consilia ab ijsdem haud amplius profutura exquirunt, & exercitus irremediabiliter pereuntis administrationem ijs ultrò metu consternati concedunt. Hinc toties ab hoste Moschicæ copiæ deletæ: Hinc strages à Gauanski frequenter perpessæ: Hinc Trubetzkoi in Severiâ ingens clades: Hinc Tzeremetew in ulteriori Volyniâ, totiusqué septuaginta millium exercitûs ignominiosâ captivitas: Hinc ipsius Tzaris ante Rigam inconsultus conatus.

Moschi milites in campo aperto non adeò valent. Perpendatur belli ab eo sivè Lituaniæ, sivè Livoniæ illati processus, & apparebit, Moschos aliquid præstitisse visos, dum hinc à perduelle Cosacco jam fatigatus Polonus, & illinc Suecus potentiâ non suâ vi; sed rebellium, & patriæ proditorum nixâ, ideoqué fluxâ mutuis odijs se invicem distinentes ad propugnandas provincias suas nusquam comparerent. Sed statim ac pace inter eosdem coalitâ respirare Poloni potuere, maximis Moschovitæ ab ijs affecti cladibus, quamvis per inhonoram cum Suecis præcipitatam pacificationem hostis illius onus à dorso suo excussissent, huic soli tamen impares adeò

adeò fuêre, ut his damnis reparandis, cùm Moschoviæ oppida exhausta jam volonibus essent, pluraquè eorum cum ipsâ Moschuâ pestis sæviens hominibus ferè evacuasset, ad colonorum delectus recurrere necesse fuerit, quorum tot tamen desertis castris ad lares suos repedabant, ut numquam justus exercitus hosti opponi potuerit.

Libenter tamen huic veritati assentior, quod gens Moschovitica in arcibus, & oppidis propugnandis multa strenuitatis experimenta dederit, laboris enim, caloris, algoris, & inediæ patientissima vitæ incommodis corpore, & animo ab ipsis Incunabulis occaluit. Cùmqué se muro septam videt, præfidenter pugnat: Verumtamen nequé diffiteri volo, aliquandò à me dubitatum, an eâdem constantiâ, & successu nostræ gentis, & artis oppugnationem sustineret. Ut in arcibus,& oppidis inclusi.

Remora interim, quæ commissionis nostræ stiterat cursum, in dies pertinacior ad duodecimam usqué lunam Moschuæ nos immobiles affixit, ubi continuæ nostræ domi inclusionis tædia, & solitudo amaro nobis documento fuerunt, penè nihil apud Moschos inter pacis legatos, & belli ligatos, interesse. Quin imò penaciori illos carcere affligi omni literarum commercio intercepto. Petita sæpius Moschuæ à nobis etiam scripto facultas ad nostrum Augustissimum Imperatorem scribendi fuit; sed numquam impetrata. Et si quæ literæ ad nos datæ ex Germaniâ afferebantur, à tortore Almasio vim passæ creditum sibi secretum priùs prodere cogebantur, & deindè ejusdem manibus strangulatæ indignè peribant. Cùmqué semel Curlandiæ Dux obvium huic fraudi se facere credens literas ad nos ab Imperatore diligentiæ suæ commendatas Præfecto Duneburgi à Moschis infessi Moschuam promovendas per expressum exactâ ab eo earumdem acceptarum scriptâ confessione transmisisset, tantùm non attigit, ad quem collimaverat, scopum, ut magis aberraverit. Nam à procuratâ tam diligenter certâ in manus nostras literarum traditione arcani aliquid in ijs contineri Moschi suspicati eas maximo curiositatis ardore violarunt, & silentio suppresserunt. Utqué inposterum haud pateficret, cùm Idibus Martijs anni 1662. in palatio cum deputatis conferremus, ultrò hi nobis dixerunt, à Præfecto Duneburgi scriptum ad Magnum Ducem fuisse, quòd ipse in Novem: tunc proximè elapso Cæsareas ad nos directas literas à Curlandiæ Duce accepisset, easqué ob Lituanorum ex agro circumjacente prædas tunc agentium excursiones apud se ad Decembrem usqué asservasset. Cùmqué easdem tunc per vias haud usitatas misisset, tabellio nihilominùs in eorundem manus incidisset. Erat nobis indignissimi facti veritas perspicuè nota; sed cùm eam in os deputatorum ingerere relatorem prodere fuisset, à tali hostimento abhorrentes, & ulterioribus notitijs viam intersepire nolentes injuriam tacendo devoravimus. Quòd etiam repetere deindè Smolenscíæ eadem nos jussit convenientia, quando literas à nobis ad Cæsareum in Polonia legatum exaratas, & Tzareo legato Duci Odojowski eidem transmittendas creditas ab eo Moschuam Magno Duci missas fuisse comperimus. Quod Odojowski occultum credens, & prævenire volens suspicionem, quam à notitiâ non traditæ à cursore legato Cæsareo epistolæ concepturi tandem eramus, eam à Cancellario Lituaniæ Paczio cursori ablatam ultroneâ narratione, dum Smolenscíâ abiremus, nobiscum mentitus est. Tam accuratè fallax, & mendax esse satagebat. Negatur à Moschis authori ad Imperatorem scribendi facultas. Hujusqué ad eum literæ intercipiuntur.

Ægrotaverat Moschuæ Gosievius, conclamatumqué apud Moschos

Liberatur à captivitate sua Gosievius. schos ex relatione medici eidem faventis de ejus vitâ fuerat; quare verentes, ne mors eum gratuitò sibi eriperet, anteveniendum rati, ne animam sine pretio efflaret, persuasos se facilè dederunt, ut quod dudum agebatur, sub promissione liberos juxta Regis oblationem impetrandi statim, ac in Lituaniam venisset, quinquè nominatim ex primoribus Moschorum apud Polonos captivorum eum dimitterent. Quem consequi excluso omni temporis intervallo debebat notus Nasciokinus, ultimam manum apud Regem tanquam Tzareus legatus impositurus ijs, quæ clam inter eundem Gosievium, & Tzareos ministros Ducem Georgium Dolgoruki, Aulæquè Præfectum Ertischew, imò & ipsum Tzarem, de pace, ejusquè conditionibus, dequè ejus filio in successorem Joannis Casimiri eligendo acta fuerant. Quasi obliti fuissent Moschi, aut penitùs ignorarent, parem spem cecidisse itritam, quando ipsorum Magnus Dux Joannes Basilides senior Joannem Hlebowicz captivum suum in libertatem emisit sub promissione ejusdem allaborandi, ut post Sigismundi Augusti obitum filius suus in Regem Poloniæ eligeretur.

In Festo Divi Alexij die Tzar Auctori epulum præberi jubet. Interim recurrente VI. Kalendas Aprilis memoriæ Divi Alexij Romani dicatâ die epulum nobis in nostro hospitio Tzar, qui eum auctorem nominis sui veneratur, more solenni præberi voluit. Consueverunt enim Moschovitæ diem nominis, quoquisquè gaudet appellari, commessationibus & perpotatione totum comburere. Obnoxia autem superstitionibus gens nequè in nominibus suâ caret. **De Moschorum nominibus** Etenim quomodò olim cerimoniarum arcana sanxerant, quominùs nomen Romæ Latinum enunciaretur, undè tam graves Valerius Soranus ejus evulgationis pœnas luere debuit, ita Moschorum plurimi non illo, quod cuiquè in baptismo inditum fuit, nomine vocantur; sed eo, quod alteri suppresso genitrices substituere verentes, ne eo publicato ad maleficia in perniciem appellati veneficæ abutantur. Sic Duces Georgius, & Petrus Dolgoruki germani, sic Cancellarius Almasius, non Georgius, non Petrus, non Almasius, sed Sawon, sed Cyrus, sed Jerossius in baptismo nuncupati fuêre.

Processio Moschorum in die palmarum Sexto dehinc die memoria apud Moschos quammaximè celebris triumphalis humanati DEI in Regiam Judæorum urbem ingressus recolebatur. Processerat itaquè de more extra Kremelinam arcem in vicinum templum, cui sanctæ cruci in Hierusalem titulus, antecedentibus post labara, & sacras imagines à clero prælatas Aulæ primoribus Alexius temporibus aureâ coronâ gemmis interstinctâ redimitis, binisquè Palatinis proceribus ejus brachia utrinquè sustentantibus innixus. In ejus sequelam nonnulli in candidis stolis iverant Pontifices galeris ex albâ Attalicâ telâ formatis, margaritisquè à phrygione scitè ornatis capita protegentes. Indè exacto horæ quadrante ad locum, qui è conspectu portæ arcis formam dimidiati exhibens circuli à viculo inferiore per connexam sectorum lapidum seriem usquè ad superiorem latissimi ante arcem pomœrij superficiem æqualis assurgit, eodem ordine profectus fuerat. Ibi stando in ipsâ humilitatis affectatione superbè fastuosus substratas pretiosissimas mustelarum Scythicarum exuvias calcans, accitis paulò post ad se uno eodemquè tempore Dumni-Diako, sivè Regni Cancellario Hilarione Lapoukino, & alio quodam gregario Diako, illum ad nos è tecto aliquantum è regione edito tanquam ex Orchestrâ prospectantes de

bonâ

bonâ valetudine ſuo nomine percontatum ablegavit: alteri verò ſimile munus erga Suecicos legatos (quibus præſentibus jusjnrandum pro obſervantiâ concordatæ in Livoniâ inter ſe & eorum Regem pacis duabus antè ſeptimanis per oſculum, perquè imagines teſtes interpoſuerat) è pegmate haud procnl à nobis ſubitario opere ad eum uſum erecto tunc conſpicientes explendum injunxit. Interea, poſtquam neſcio quæ poporum grex murmuraſſet, à famulari ſoceri ſui obſequio coronâ reverenter exutus legenti Archipopo memoriæ proditum à Matthæo in primo & vigeſimo Evangelij ſui capite Salvatoris aſinæ inſidentis in urbem Sion ingreſſum aurem præbuit devotè attentam. Lectione abſolutâ crucem à Sarkienſi Metropolitâ exulantis tunc Patriarchæ vices obeunte ori admotam demiſsâ reverentiâ, ejuſquè dein dextram ex uſu oſtentatæ ad perſtringendum pietatis fulgore plebis animos erga ſacros Antiſtites Chriſtianæ humiliationis deoſculatus coronam denuò à ſocero vertici impoſitam aſſumpſit. Metropolita autem jumentum à duobus ex miniſtris Eccleſiaſticis Chriſti diſcipulos repræſentantibus ex caſtello adductum interim conſcenderat, eiquè fœminarum more inſederat, cruce numquam è manibus depoſitâ. Fræni lora Tzar arripiens pecudem in arcem cum ſeſſore ſuper pannum, quo procedenti via ſenſim ſternebatur, lentâ gravitate deduxit, concinentibus ſacris myſtis, & reliquorum choro per ingeminatas antiphonas pluries repetitum Judæorum Hoſanna, & prætorianis militibus per totum forum utrinq; diſtributis frontibus ſolo applicatis myſterium humillimè venerantibus. Nec caruimus hâc die conſuetis à Tzare lautijs.

Ad VIII. Kalendas Maij ducti in arcem ad conferendum cum deputatis fuimus, qui Tzareum hoc noſtræ expeditionis decretum ex chartâ de more nobis legerunt. Proficiſceremur ſecundùm deſiderium noſtrum Smolenſciam noſtro ibi munere functuri, ſuoquè tempore ad Clementiſſimum Dominum noſtrum per ditiones Polonicas redituri. Daturum nobis Tzarem literas reſponſum ſuum quoad omnia à nobis propoſita continentes. Et quia ſacram Cæſaream Majeſtatem tanquam fratrem ſuum dilectiſſimum præ alijs omnibus vellet honorare, non ſe convivio, honore cum omnibus Cæſareis legatis in eorumdem dimiſſione eouſquè vulgato, nos adhibiturum; ſed peculiari favore nemini antea unquam exhibito proſecuturum ad familiarem converſationem in ipſa habitationis ſuæ penitiora conclavia illâ ipsâ horâ nos admittendo. *Deducitur Author ad conferentiam cum Tzareis deputatis, à quibus expeditionis ſuæ decretum audit.*

Aſcendimus itaquè in ſuperiorem palatij contignationem ad Tzarem per ſcalas & ambulacra ab utrinquè ſtantium nitidè armatorum ſpiſsâ ſerie cnſtodita & continuo periſtromate undequaquè tam diligenter operta, ut nec pavimenti, nec parietum, nec fornicis, aut laquearij pars minima nuda conſpiceretur. Ipſe in ſecundo habitationis ſuæ ſatis ſpatioſo & lapideo fornice vincto conclavi à quampluri-mis accenſis cereis illuminato, ac aulæis Belgicis, Perſiciſquè tapetijs circumquaquè veſtito ſuperbiſſimæ ſellæ in angulo apud feneſtram de more collocatæ gentili tectus pileolo margaritis gemmiſquè rigente, ac eburneum ſcipionem precioſiſſimæ magnitudinis adamantibus ornatum dextrâ tenens inſidebat, ſedentibus ab ejus ſiniſtro latere ſuper ſcamnis ex proceribus haud paucis. *Excipitur cum Collega à Tzare ad familiarē converſationem.*

Poſtquam eum reveriti eſſemus, & nos ſuper ſcamnum è conſpectu ſuo propè alteram feneſtram parieti adhærens conſidere juſſiſſet,

dequé ſalute noſtrâ à ſtante apud nos Cancellario Lapoukin interrogari curaſſet, è ſede exurgens, & ſuper ſcabello eidem gradus ad inſtar affixo ſtans depoſitis pileolo, & baculo, acceptâquè à porrigente pincernâ maximâ chryſtallinâ paterâ mulſo liquore impletâ propinavit mihi ſalutem Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ſui amantiſſimi fratris addito voto in hæc verba, DEUS concedat, ut nos Magni Domini de inimicis noſtris triumphare poſſimus, quam terno hauſtu exſiccavit. Tum reſumpto pileo reſedit, mihiquè maximum inaurati argenti ſcyphum meto plenum manu ſuâ porrexit, idemqué mox erga collegam meum fecit. Imò & erga tres ex noſtris familiaribus, quos veniâ datâ nobiſcum introduxeramus. His ex hauſtis quinqué inſuper unum poſt aliud pocula diverſorum liquorum, ipſe tamen haud ampliùs bibens nobis haurienda eodem ordine & modo dedit. Quæ omnia ordinatim pro ejus incolumitate, filij primogeniti, junioris, totius ejusdem familiæ, & pro felici bonæ pacis ſucceſſu ſucceſſivè ebibimus. Hoc poſtremum ille audiens votum dixit, hoc foret magnum opus. His expletis abivimus cum hâc obſervatione, quòd pocillatores, qui ſcyphos nobis à Tzare tradendos in conclave inferebant, tecto ſemper capite intrarent, & adſtarent, etiam dum illos ei porrigerent, quamvis magnates omnes detecti ſederent. Cùm autem pocula ab ebibentibus expectarent, caput aperirent, illisqué reſumptis hoc denuò ad abitum operirent.

Admittuntur author, & Collega à Tzare pro ultimâ expeditione. eisq; epulum præbetur.

Poſtero die ad publicam admiſſionem in eundem locum, & cum ijsdem formis in ſecundâ nobiſcum uſitatis introducti coram Alexio fuimus. Poſtquam Cancellarius apud nos ſtans decretum expeditionis noſtræ legiſſet, exurgens ille è ſolio injunxit nobis, ut venientes ad Sacram Cæſaream Majeſtatem fratrem ſuum chariſſimum Eam nomine ſuo peramanter ſalutaremus. Literas poſtmodum ad eamdem ſuas nobis conſignavit, & ad oſculum dextræ admiſſos dimiſit. Eodemqué die in noſtris ædibus epulum nobis cum ſolenni in omnibus apparatu præbitum ejus mandato fuit.

Et deindè donaria mittûtur.

Quatriduo poſt quadringentis me varij pretij ſpolijs zebellinis, & collegam meum ter octuaginta in munerum à nobis ei oblatorum penſationem, additis inſuper mihi quatuor, & collegæ duobus in conſiderationem nuperæ noſtræ familiaris compotationis donavit. Cum quibus ducenta etiam inter domeſticos noſtros diſtribuenda ſimiliter tranſmiſit.

Diſcedunt Moſchuâ De Moſaiſco.

Pridiè nonas Maij Moſchuâ diſcedentes, octavo Idus ſeptuaginta verſtis emenſis Moſaiſcum venimus. Oppidum eſt ligneum ſub firmâ lapideæ arcis protectione à Demetrio Ivanowicz Magno Moſchorum Duce Andreæ filio olim attributum; ſed haud longo poſt tempore ejus nepoti Joanni ab alio Joanne Baſilij cœci filio Moſchorum Monarchâ ereptum, & ab ejus nato Baſilio ob diverſicolorum leporum venationem frequentatum, ſesquimenſis olim ſpatio ab Uladislao Rege, & magno illo Chodkievicio fruſtra oppugnatum. Regitur à Palatino ſuo Moſchoviæ provinciæ membro.

Et Wieſmâ.

Ad quintum Idus ejusdem Maij poſt centum, & triginta continuæ ſylvæ, quam unicus dumtaxat pagus Tzarowe Zamieſice à ſolitudine vindicat, verſtas Wieſmam intravimus. Oppidum ædificijs in collibus leniter editis pagatim diſſipatis conſtans ligneum eſt. Caſtrum habet ſex lateritijs munitum turribus, quatum tamen interca-

tercapedines vicinum dedit nemus. Subest eidem cum Mosaisco sub peculiari Palatino suo provinciæ; cùm tamen olim suos habuisset Duces. Etenim anno 1435. Michael Leonis filius Wiesmæ Dux pugnans pro Boleslao Swidrigelone contra Sigismundum Magnum Lituaniæ Ducem ab hujus filio Michaele captus ab illo interficitur.

Alterâ die quintodecimus à Wiesmâ lapis binos nobis in conspectum cippos, sivè terræ tumulos dedit, Moschos inter & Lituanos ab Uladislao IV. Poloniæ Rege apud rivum Polanowka per pacem cum Michaele Fedorowicz Russorum Magno Duce anno 1634. in pago Diwilinâ sancitam erectos utrinquè terminos. At sequenti in pagum Blogowestine venimus, ibiquè pernoctavimus.

Hic fluvium Dnieperum, à priscis Geographis Borysthenem dictum, primùm vidimus. Fons ejus juxta pagum Dnyepersko in sylvâ Volkonskia quinquaginta à Volgæ origine verstas distat. Ex eo lento passu procedens Wiesmâ non adeò procul præterfluit, dum que oppida, & urbes Drohobusum, Smolensciam, Dubrownam, Orszam, Kopisium, Szkloviam, Mohiloviam, Brakalabowiam, Bichoviamquè in alvei fundo magis, quàm in superficie rapidus præterlabitur, fluenta Choranum, Mzeriam, Orizankam, & Baranum in se recipit. Sed rursùs reflex cursu Rogoczowiam, Rezeczicam, Cholmieziam, Loiowagoram, Lubeczam, Nawosiam, Kyoviam, Trethymiroviam à Stephano Rege Cosacis attributam, Kaniowiam, Circassios, ac post catadupas, ubi per rupium & saxorum gradatim prærupta delabitur, Kudacum à Konietzpolskio anno 1637. conditum, Simimaiokum, juxtaquè Rogutkiermen, Teginkam, & è regione Tartarorum Ostamkirmen, Turcorumquè Oczakoviam, olim Olbiopolim, & Miletopolim stringit, tanto ab admissis per hoc decursûs sui spatium amnibus Druco, Bobosrâ, Berezinâ, Wiodraycâ, Sosziâ, Brahino, Pripetio, Repino, Dziesnâ, Stuhâ, Iczycâ, Trubiece, Rosso, Supoio, Sulâ, Horolo, Psezolo, Worstlo, Taszmino, Orelo, Samarâ, Konskawodâ, priscis Panticape, Ingulecn, & in ipsis suis faucibus Bugo, vel Hyppani aquarum incremento, ut post mille millenos ab ortu suo passus per sinum Carcinitum latissimo ostio in Pontum Euxinum illabendo aliud in mare majus haud minus mare effundere videatur. Et effunderet etiam distribuendas in adjacentes Ponto provincias, inquè Thraciam, & Græciam liberali commercio Russicas opes, nisi Tartarorum latrocinia, & nocentior latronibus Turcus mercatoribus abstinendi ab illâ viâ necessitatem imposuissent. Verumtamen, quia alpinis, & Scythicis mustelis carere nec Græcus luxus, nec Turcica superbia volunt, per Thraciam, Moesiam inferiorem, Bessarabiam, Romanorum sub Flacco coloniam, Podoliam, & Borysthenis accolas Circassios Græcos mercatores in Moschoviam cum pyropis, saphyris, & caprinis ex Ancyra pannis cymatilibus, seu undulatis emittunt, ut indè vel permutatione, vel pecuniâ utrioquè arbitrariam æstimationem adimplente pro inductis mercibus cupitas pelles educant.

Borysthenis descriptio.

Pridie Idus Maij Drohobusum in ditione Smolenscensi æquali inter Wiesmam, & Smolensciam nonaginta verstarum distantiâ per montis declive ad lævam Borysthenis ripam decurrens oppidum cum castro asserum palorumquè loricâ permunito, olim Jeremiæ Jaroslai primi Tuveriæ Magni Ducis ex filio Michaele per nepotem Constanti-

Drohobusum.

ſtantinum pronepotis ejusqué deſcendentium hæreditariam portionem, invecti ſumus, & ad XIV. Kal: Junij per vias ſemper negligentiſſimè munitas, ac propter diſcontinuos truncos curribus aſperas Smolenſciam in Albâ Ruſſiâ pervenimus.

Smolenſcia. Dividebatur olim Smolenſcia in urbem, & arcem, quas ſublicio ponte à Hieronymo Ciechanowicz Judice ſuo terreſtri junctas perfluit Boryſthenes. Nunc urbe totâ, quæ octonis millibus ædium conſtabat, & anno 1609. dum à Sigiſmundo III. invaderetur, ab ipſiſmet incolis incenſa fuit, deletâ arx ſola ſtat, quæ à ſupinis vallibus ad colles per ardua, & prærupta declivia montis, ubi Magni Alexandri aras olim ſtetiſſe Vapovius tradit, aſſurgens lævæ Boryſthenis ripæ imminet. Circumdatur muro duodenis geometricis pedibus craſſo, qui à terrâ è ſecto lapide ter ſeptem, ac inſuper duodetriginta ex lateribus dominantibus Magno Duce Theodoro Ivanowicz, ejusqué ſucceſſore Boriſſo Hoduno conſtructus exurgit, à duodequadraginta turribus ſpatio paſſuum ter mille juſto intervallo diſpoſitis protectus. Vallo tamen nullo, foſſâ nullâ ejus aditu hoſtis arcetur. Agger duntaxat; ſed non continuus, in pomœrio interiori, ut propugnatoribus à dirutis machinarum, aut cuniculorum violentiâ mœnibus per oppugnantium impreſſionem ſummotis refugium ad novam defenſionem præbeat, eſt excitatus. Intra hunc ambitum rarae admodum ſunt domus magnas ſingulæ areas comprehendentes, & quamplurimæ haud modicos hortos, quare infrequenter habitatur. Habuit inſtitutum à Rege Poloniæ Sigiſmundo III. & ab Urbano VIII. Pontifice ſub ejusdem filio Uladislao IV. confirmatum orthodoxæ Latinæ fidei Epiſcopum, & Græcæ cum Eccleſiâ Romanâ communicantem Archiepiſcopum, quibus ejectis Ruſſici ſchiſmatis Archipræſulem Alexius ſuffecit. Præter autem Abbatiam & cœnobium ſanctimonialium ordinis Sancti Baſilij Magni ſub Romanæ Eccleſiæ ſubjectione habuit etiam Collegium Societatis JESU, Conventusqué ordinis prædicatorum, & Ordinis Minorum de obſervantiâ à Sigiſmundo III. fundatos. Plurimi enim ibi fuere Romanæ religioni addicti, quorum partem haud minimam contra fidem transactionis in traditione arcis utrinqué ſtipulatæ ſeu minis territos, ſeu promiſſis oneratos, ſeu apertâ vi prǽhenſos iterato baptiſmo ſacra profiteri ſua conſilio, & operâ Alberti Golimontij DEI, & patriæ proditoris Moſchovitæ coegerunt. Reliquos, qui ab inconcuſsâ conſtantiſſimæ Catholicæ religionis petrâ nullo aſtu, nullâ vi deturbari potuerunt, templis, ſacerdotibus, & ſacramentis carere juſſerunt, ſperantes, quòd tandem miſerculæ oves paſtoribus deſtitutæ extra caulam ſanctuarij ſui, quod in prytaneum converſum vident, errare adactæ ad luporum luſtra divertere debeant. Quas omnes injurias à quodlibet alio ſub quibuscumqué pactis deditio oppido neutiquam abſtinuerunt. Turcorum tyrannus omnes quidem religiones intra Mahometanam ſuam habet, Romanæ tamen æqué, ac Græcæ hominibus ſacrorum ſuorum publicum concedit exercitium. Peram, ſeu Galatam, Genuenſium quondam coloniam à Conſtantini urbe anguſto Boſphori Thracij emiſſario ſinu canali nuncupato diſcretam binis ante ſeculis à Mahomete ſubactam, præteritis alijs quam plurimis ſub Ottomanico dominatu eâdem libertate fruentibus, unicum hujus veritatis teſtem produco. Ibi, qui ſanctiſſimorum Patriarcharum

Catholici contra pacta ad Moſchovitica ſacra tranſire coguntur.

Turci Galathæ Catholicos tolerant.

rum Ignatij, Dominici, & Francisci sivè laxiori sivè strictiori observantiâ instituta sectantur, palam & publicè patentibus templorum foribus concurrentibus quotidiè catholicis sinè ullâ interpellatione Divina peragunr solenniter officia. At Moschovitæ vix oppidum aut urbem aliquam patefactis à credulorum civium deditione portis ingrediuntur, cùm pacta quæcumqué, & qualicumqué roborata jurejurando susqué dequé habentes extemplò quicquid catholicam fidem spirat, extinguunt. Viderint itaqué Catholici illi, qui Russis contra Catholicos stipendia faciunt, quomodo tam improbæ militiæ rationem Divino sinr Judici reddituri. Nequaquam enim futile illud quorumdam admittetur subterfugium, quod per talia bella de regione, non religione primariò certetur, cetera autem mala secundariò, & præter intentionem eveniant, ideoqué ipsi in ijs culpâ vacent. Erudiri etenim à confirmatâ pluribus rempestatibus experientiâ potuerunt, quòd mala illa connexitate adeò inseparabili primariæ intentioni in Moschoviticis bellis consequantur, ut quocumqué infesta signa Marte propitio Moschi inferanr, & illa simul semper continuò importent. Interea, dum illis DEUS meliorem dabit mentem, laudanda erit ejus erga pusillum gregem suum Carholicum bonitas, quandoquidem Moschorum intellectum per ipsius felicitatis caliginosum splendorem adeò occæcat, ut non videant, transitum à summâ libertate ad summam servitutem nullo interjecto medio sinè maximâ violentiâ fieri minimè posse, violentiæ autem diururnitatem numquam aptari. Tyrannis ab ijs in Lituanos exercita horum animos ita abalienavit, fidequé dimovit, ut tanto eos odio ex provincijs suis ejecerint, quanto in eas favore admiserant.

At Moschovitæ nullibi.

Consulitur Catholicis, ne Moschovitis contra Catholicos militent.

Parientia interim miseræ Moschoviticæ plebis vilitatem æreæ monetæ in summâ annonæ caritate sufficere sibi ad tolerandam inopiam suam minimè posse amaro experimento compeniens in furorem versa insanam Moschuæ concitavit seditionem, quæ, uti fieri assolet in omnibus duce carentibus, auctoribus suis exitio fuit. Pridie Nonas Augusti anni 1662. ex duodeviginti ultimæ fœcis millibus conjuratis pars dimidia solis cultris armati Alexium sexto ab urbe lapide ruri agentem adierunt, & juxta morem vulgi nobilitati, & potentiæ semper infensi prolatis innumeris contra ejus socerum Iliam Danilowicz Miloslawski avunculum Simonem Lukianowicz Streschnew, Aulæ Præfectum Fedorum Mihalowicz Ertischew, Bogdanum Mattheowicz Hitrow, & Joannem Andrewicz Miloslauski querelis superbarum aurium, contumeliosi oris, concussionis, peculatûs, & proditionis eos ad mortem depoposcerunt. Alexius pridie ejus diei de hâc conspiratione secretò præmonitus considerans, nascentia mala facilè opprimi posse, & boni medici ad instar vitiosas partes sanare malens, quàm resecare, paraverat mellea verba, ut insanientium amaritudinem edulcarer, iramqué emollirer. At, si incipiens adhuc, & nondum adulta seditio melioribus consilijs non flecteretur, ne, dum malum inveterascit, robustius fieret, etiam vindex ferrum acuerat, ut radicitùs illud præciderer pertinaces in suâ contumaciâ puniendo. Respondit itaqué illis, iniqué flagitari, ut accusati accusatorum iræ ad exitium dederenrur. Esse se omnium Dominum: Inquisirurum in reos, & in criminis compertos sinè ullâ personarum discretione pro modo culpæ severè animadversurum. Uxoremqué

Moschuensis plebis propter monetam seditio.

remque suam, & filium præsentes hujus suæ promissionis ijs obtulit vades. Illi verò ex his verbis formidinem in Alexio arguentes, ideoqué majoribus animis insolescentes, nequé contumeliosis in Tzarissam verbis abstinuere. Excanduit irâ Alexius, & ad prætorianos, aulicosqué suos conversus, liberate me ab his canibus, inquit. Confestimqué illi in seditiosos irruentes ferè omnes trucidarunt. Non periere tamen omninò inulti, cùm prætorianorum haud paucos cultris per desperatam audaciam in pectus adactis sibi in inferias immolaverint. Ter mille, qui in subsidium suorum ex composito armati successerant, cùm cæsos eos suâ spe citiùs invenissent, ad tutiora consilia conversi projectis armis ante Tzarem prostrati mortem, quam promeriti essent, deprecati, ut in Sibiriam relegarentur, à placatâ jam per aliorum pœnam Alexij irâ obtinuerunt. Moschuæ deindè in foris, & compitis erecta patibula quingentos ex ijs, qui ibidem ad ditiorum diripiendas domos remanserant, exceperunt.

Quæ graviter punitur.

Discedunt author & Collega Smolencia.

Tandem ad octavum Nonas Septembris abire decrevimus, & abnuentibus Moschis vehicula nobis concedere propter metum, ne à Lituanis retinerentur, naves conscendimus. Prono itaqué Borysthene Dubrownam, oppidum Palatinatûs olim Micislaviensis, nunc verò Vitepscensis octuaginta à Smolensciâ passuum millia in utrâqué fluvij ripâ multâ ædium frequentiâ olim assurgens, nunc per bellum Moschoviticum cum magnâ Domini sui Georgij Caroli Hlebowicz à Montivido filio Gedimini Magni Lituaniæ Ducis ultimi virilis sexûs descendentis rei familiaris jacturâ miserè vastatum, priùs prætervecti fuimus. Orszam deindè Palatinatûs Vitepscensis viginti mille indè passus, quà Orszanka amnis Borysthenem subit, & è regione utriqué pariter fluminis oræ incumbens oppidum pridiè Idus Septembris appulimus.

Authoris cubicularius in Borysthene submergitur.

Adhuc tamen leucâ indè aberamus, cùm tristissimum oculis meis se obtulit spectaculum. Adolescens, quem haud ita pridem ex ephebis emancipatum sub liberiori ad cubiculum disciplinâ admiseram, videns cymbulam ex cavâ arbore secus navim meam à remige actam, desiderium concepit, in eam se conferendi, ut per Borysthenem hùc illùc animi gratiâ vagare posset. Et, ut erat mente subitaneis obnoxia impetibus, illicò evocato remige in eam è prorâ meâ prosilijt. Studebant consocij ejus mei familiares sanis monitis revocare evidenter periclitantem; sed miser, quem fata premebant instantia, stultè deridebat prudenter monentes. Cùm, ecce, vertitur cymbula, & infelicem cum remige in flumen effundit. Apprehendit uterqué naturâ dictante infidum lignum sperantes salutem à periculi sui causâ. Cùm autem uterqué in illud ascendere contenderent, ter versum eos toties excussit. Interea infelicis adolescentis vestes, quibus juxta prævalentem apud juvenculos Gallicum morem & colligatis, & succinctis erat indutus, aquâ oppletæ pondere suo deorsum secum miserum detraxerunt à nemine unquam amplius visum. Remex, qui vix indusio, & feminalibus aliquatenus tectus faciliùs ab undis sustentabatur, cymbulam ab altero jam liberam solus arripiens, eamqué pro libitu versans, brevi nisu in eâ ita se aptavit, ut extensus excerto tantum capite extra aquam, quâ inundabatur, à secundo fluminis cursu deferri se sineret, donec ab alijs nostris supervenientibus navibus susciperetur.

Ad Orszam prohibetur author exscensu.

Stratum erat ad Orszam flumen ligneo humilibus navibus innixo ponte solis piscatorijs cymbulis pervio, cujus præfectus obvius nobis appellentibus eques factus intentâ in navigia nostra clavâ minitabundus inhibuit, ne exscenderemus.

Cùm tamen iste sit locus, per quem ex Ducatu Smolenscensi in Lituaniam proficiscentes relictis navibus terrâ iter per Odrusios Vapovij campos arripere consueverunt, misso Alexandro Woiski Bichoviæ Clericorum Regularium Divi Augustini Præposito, quem à captivitate Moschoviticâ nostrâ intercessione liberatum ad suos reducebamus, petijmus à Vicepræfecto Kozariski, ut equos, & vehicula ad iter terrâ prosequendum nobis ibi conducere liceret. Quòd rotundè negavit. Nequè ante crastini meridiem exorari potuit, ut saltem transitum navibus nostris ulteriùs descensutis patefacto ponte concederet.

Itaquè prætervehitur.

Kopisium eâ die sole occidente venimus, oppidum ligneum Palatinatûs Micislaviensis ligneo septo turribus munito vallatum, ligneâquè arce in edito colle mediâ protectum quindecim ab Orszâ passuum millibus in lævâ fluminis ripâ ædificatum, & ad Principem Bogislaum Radivilium spectans.

Sed nequè Zkloviæ exscensus conceditur.

Postero bis decem millibus emensis Zklowiam venimus, nobile Palatinatûs Polocensis in dextrâ fluminis ripâ oppidum, ligneum & ipsum probequè munitum cum toto suo comitatu post obitum Alexandri Chodkievitij ejus ex filiâ nepotem Sieniavium Dominum agnoscens. Quamvis autem hic Præfectum Andream Dzierzanowski longè humaniorem experti fuerimus; transitum tamen terrâ à timente, ne sibi Polono à Lituanis vitio verteretur, quod contra Orszanum exemplum nos admisisset, impetrare haud valuimus.

At benè Mohiloviæ.

Descendimus itaquè, Bichoviam priùs arcem ligneam lævæ Borysthenis ripæ in Palatinatu Polocensi adjacentem prætervecti, cursu viginti millium Mohiloviam Vitepscensis Palatinatus urbem; sed liberè Regiam, tot ostia pulsaturi, donec unum nobis patuisset. Hic, postquam biduo ripæ hæsissemus, urbis senatus hospitio nos ulteriùs prohibere erubuit. Introsusceptis itaquè quà, & quò liberet, proficisci permisit.

De Mohiloviâ.

Nomen Mohilowi, quo sepultura stirpis alicujus significatur, diù in editâ Borysthenis dextrâ ripâ raucæ admodum famæ fuit. At Albæ Russiæ mercatores opportunitate loci allecti eò commigrantes fixis deindè domicilijs frequentes adeò centum ab hinc retrò annis eum incoluerunt, ut ampli eidem formam fecerint emporij per universas Russias celeberrimi. Christianam fidem Græco ritu schismaticè profitetur, licet bina catholici Romani templa habuerit: parochiale nimirùm à Moschis dirutum, cui nunc parochi sui canonici Michaëlis Obrinski curâ sacellum, dum meliora succedant tempora, vidimus substitutum: aliudquè Carmelitarum ab ijsdem Moschovitis omnino eversum, cujus situs ab unico ejusdem ordinis sacerdote nunc insidetur, ne ejus possessio, quasi animo derelicta, civiliter amittatur. Patres Societatis JESU collegium hic nullum unquam habuerunt, & Alexander Gosievius suum illis Vitepsciæ, non, ut Piasecius erroneè scribit, Mohilowiæ, exstruxit. Anno 1654. ad XVI. Kalendas Septembris cùm octo mille extra & intra ambitum suum vallo propugnaculis, & fossâ egregiè munitum, tormentisquè instructum ædes numeraret, irruenti in Lituaniam conjuncto Cosacis Zaporovianis Magno Moschorum Duci

Alexio

Alexio legitimum Dominum ſuum Poloniæ Regem à fortunâ tunc deſertum deferens ſpontaneâ deditione ſe tradidit, ſperans ſortem ſub protectione gentis eadem ſacra colentis meliorem. Fruſtrata deindè ſpe ſuâ infeliciter didicit, ſubditis uſul non eſſe dominorum mutationes. Cùm igitur à Moſchis per bonam fortunam dementatis peſſumdatam, diminutam, & in deteriùs lapſam ſe diù luxiſſet, deterſis deſperationis manu inutilibus lachrymis vindices ſpiritus aſſumens ad III. Idus Februarij anni 1661. conjuratione factâ circa nonam matutinam ad æris campani pulſum nongentos & ſexaginta præſidiarios Moſchos, dum centum & quinquaginta per tumultum elabebantur, trucidavit, ſequé in libertatem vindicavit. Nunc duplici proditione ſuperba recuperata ſuæ civitatis jura tantâ impotentiâ tuetur, ut, quamvis catholici ſuam etiam Senatûs partem obtineant, Regem ſuum vix in ſuperiorem dignetur agnoſcere, præſidium certè ejus recuſet, ſolis civibus ſuis, qui quatuor millium ad arma ferenda idoneorum numerum etiamnum explent, mœnium portarumquè cuſtodiam concredens. Ceterùm gens rudis, fallax, & à Moſchorum moribus (ſi immodicam libertatis ſuæ curam dempſeris) ſicut ceteri Ruſſi, parùm abhorrens. Oeconomia eſt hic menſæ Regiæ quotannis pacis tempore centum millia thalerorum ſubminiſtrare ſolita, cujus utiliſſimam adminiſtrationem Rex Goſievio poſtliminio redeunti conceſſerat.

Diſcedunt author & Collega Mohiloviâ.

Ex pagis huic œconomiæ ſubditis jumenta & ploſtella, quæ nos & impedimenta noſtra Vilnam uſquè veherent, impenſo precio conduximus.

De Boriſoviâ.

Ad V. Kalendas Octobris nobis Mohiloviâ diſcedentibus, & ad Pontum Axenum magis nobis axenum & inhoſpitalem Boryſthenem decurrentem relinquentibus ad VI. Nonas ejuſdem Boriſovia Palatinatus Minſcenſis à conditore ſuo Polociæ Duce Ginvilonis Novogrodeki Ducis filio nomen ſortita, paſſuſquè ſexies viginti mille à Mohiloviâ diſcreta ſe in conſpectum dedit. Binis conſtat arcibus ad lævam Berezinæ ripam, cujus undæ à confluente Schâ adjutæ eas interfluunt & circumdant. Nullæ in ijs ædes præter miſeram Præfecti habitationem cum Sacello Græcis ſacris deſtinato. Moſchi eas anno 1655. menſe Julio vi expugnarunt, & eodem menſe; ſed poſt ſeptennium, per lentam obſidionem fame macerati eas Lituanis reddere debuerunt. Oppidum tamen, quod ijſdem adjacebat, totum deletum eſt. Hic ante ſublicium pontem, quo paludoſus Scha ſuperatur, moram ſatis longam trahere debuimus, priuſquàm Præfecto perſuaderemus, ut per eum ad marginem Berezinæ fluvij, quem aliqui priſcorum eſſe Boryſthenem argumentis parum ſtringentibus ducti ſuſpicantur, nos tranſire permitteret.

Fluvius Berezina.

Ibi pernoctantes fluvium poſtremo die lintre trajecimus. Ortum is ſuum haud longè à pago Doxice Boriſſovienſis diſtrictus ducens, ingentem priùs paludem ſecans, parvumquè in eâ hauriens rivum, Boriſoviam alluit. Receptis indè fluentis Bobro, Swisloczâ, Wolcznâ, Bobriciâ, Prediwinâ, Uszâ, Olhâ, Zerdzia, & Swieco Howolium præterfluens inter Strieſnam & Rzeczicam Boryſthenem influit.

De Oppido Minſco

Tertio Nonas Octobris ſeptuaginta nemoroſæ ſolitudinis paſſuum millibus emenſis Minſcum Palatinatûs ſui metropolim, urbem collibus impoſitam & fluento imminentem ſupremo totius Lituaniæ tribunali

poſt

pnst Vilnam cum Novogrodeko alternando singulis triennijs decoratam venimus, & desolationem eì à Moschis illatam tristibus oculis hausimus. Basiliani uniti, Dominicani, Bernardini, Sanctimoniales diruta claustra sua & templa suffragantibus piorum largitionibus ibi jam reparare occœperant. Et Patres Societatis JESU ad jacienda Collegij ibidem instituendi fundamenta se instruebant.

Ad tertium Idus Octobris decies & sexagesies mille passus vecti multis per laboriosum hoc iter incommodis affecti sæpius in sylvis & solitudinibus per Moschoviticam vastationem factis sub dio aëris & latronum injurijs opportuni pernoctantes invisi ubicumqué & despecti Vilnam, vel Vilnæ potiùs bustum, attigimus.

Degebant ibi tunc plurimi ex Magni Ducatûs Lituaniæ proceribus, & præsertim ij, quibus commissum à Rege, & Republicâ fuerat, ut sub directione ducis campestris Gosievij exercitum, qui ob notas Orbi causas secessionem fecerat, ac exutâ contra fas disciplinæ debitâ Ducibus suis obedientiâ, ijsqué repudiatis Zeronscium substituerat, stipendia sua protervè efflagitans ad antiquum obsequium reducere opportunis medijs conarentur. Hi obviam nobis ad quadringentos extra urbem passus emiserunt Albertum Constantium Ciechanowicium Præfectum Osmianensem militum tribunum, ac exercitui fœderato à consilijs, qui numeroso procerum ac nobilium comitatu stipatus in honorem Cæsaris nos humaniter excepit, & in factâ nobis priùs obviâ supremi Thesaurarij, & ducis campestris Gosievij rhedâ nobiscum sedens nos in hospitium introduxit. Author & Collegâ extra Vilnam à Lituanis excipiuntur.

Alluit hanc urbem Vilia haud magni lacûs à fontibus Berezinæ non adeò dissiti parva soboles; sed haustis Dewinosij, Serwoczæ, Uzlæ, Naraczæ, Osmianæqué humoribus jam grandior exiguum apud eam amnem Vilnam, undè nomen habet, abripiens, eumqué cum Vakâ, Brazalâ, & Swientâ amne Lituaniæ sacro in Nemenum apud Caunam deferens. Ejus conditor Gediminus Magnus Lituaniæ Dux fuisse traditur, qui annò 1305. collibus apud confluentes Viliam & Vilnam binas arces, alteram inferiùs ad montis radices Vilnâ fluvio cinctam, superiùs alteram in ipso jugo imposuit, quibus deinde tantus ædium numerus à mercatoribus undiquaqué eo convenientibus excitatarum accessit, ut dignam fecerit, quæ inter magnas urbes connumeraretur, & Palatino Castellanoqué constitutis in metropolim non solum Lituaniæ suæ; sed etiam totius Magni Ducatus evaderet, adeptâ suffragij ferendi in electione Regum potestate. Jagello, postquam baptismi undis renatus fuisset, circa annum 1387. eam episcopatu à se dotato decoravit, cujus jurisdictioni Palatinatus Vilnensis, Trocensis, Novogrodensis, Polocensis, Vitepscensis, Minscensis, & pars magna Podoliæ, & Polesiæ subsunt, cujusqué suffraganeus est Episcopus Metonensis, qui ex Collegio canonicorum Cathedralis Ecclesiæ eligi solet. Anno 1506. muro, non undiquè, incuriosiùs septa, immensisqué in dies aucta suburbijs Spartanæ civitatis ad instar magis civium robori ad hostiles impetus amoliendos, quàm munitionum firmitati fidere voluisse videtur. Quod, quamvis contemptum hostium à nonnemine spirare dicatur, magno tamen eidem bis à Moschis oppressæ, direptæ, exustæ, vastatæ stetit. Et tutiùs incolumitati suæ consuluisse, prudentiùsqué hostem contempsisse visa fuisset, si secura minùs, & munita magis esse voluisset. Etenim Moschi non tantum anno 1610. eam interceptam De Urbe Vilnâ.

direptionibus & incendijs fœdè deformarunt; sed recenter anno 1655. ad VIII. Idus Augusti post levem aliquam in campo cum exiguâ Lituanorum manu, quæ cum ducentis hostium millibus congredi non detrectaverat, conflictationem miserandam more suo vicina pericula supinâ præsidentiâ negligentem, & à Palatino suo Jano Duce Radzivilio, eoqué magni Ducatus Lituaniæ supremo exercituum duce desertam obruerunt, & usqué ad tertium Nonas Decembris anni 1661. proprijs suis cathenis compeditam sævâ captivitate oppresserunt. Hoc autem tempore, quo miseræ incubuerunt, tot cædibus, stupris, rapinis, sacrilegijs, ruinis, & incendijs eam afflixerunt, ut nunc Vilnam in Vilnâ quærens deploranda solùm efferati furoris vestigia in ejus vastatione, cineribus, & parietinis reperiat. Quicquid ædium sivè sacrarum, sivè prophanarum ex abiegnis compactum truncis stabat, supposito à Moschis igne in favillas evolavit. Lapidea ædificia, quibus tota ferè interior urbs constabat, solos nunc parietes denigratos acephalosqué conservant. Cetera sævi victoris faces absumpserunt. Quibus autem Vulcanus pepercit, petulca injuriosi hospitis non ignovit insolentia. Cathedrale templum Jagellonis Christiani opus: Patrum Societatis JESU Collegium Valeriani Suszkowski Protaszewicz XIV. episcopi Vilnensis curâ pastorali attributo parochiali Sancti Joannis templo excitatum, & ejus immediate Successoris Georgij Radivilij postmodum Cardinalis collationibus auctum, atqué Academiæ prærogativâ ex concessione Stephani Regis Kalendas Aprilis 1579. & confirmatione Gregorij XIII. Pontificis ad tertium Kalendas Novembris ejusdem anni gaudens: Eorumdem domus cùm probationis sub titulo Sancti Ignatij Stephani Regis, tum professa sancto Casimiro dicata Caroli Ferdinandi Poloniæ Principis munificentiâ exstructæ: Elegans ad Divi Francisci Patrum Franciscanorum juxta strictiorem regulæ reductionem viventium cœnobium: Aliorum præcepta Divi Francisci exactè observantium ad templum Beatæ Mariæ Virginis in arenis claustrum: Patrum Divi Dominici instituta sectantium duplex ad Sancti Spiritus, atque SS. Philippi & Jacobi conventus: Charum ægrotis sub curâ fratrum Beati Joannis de DEO succesforum & titulo S. Crucis nosocomion: Basilianorum Græco ritu, sed in Romanæ Ecclesiæ unione in templo Sanctissimæ Trinitatis Divinum cultum exercentium asceterium: Duo ad S. Georgium, & ad omnes Sanctos Ordinis Beatæ Virginis de Monte Carmelo monasteria: Canonicorum Regularium S. Augustini sub titulo Principum Apostolorum claustra: Conventus Canonicorum Regularium Crucigerorum de pœnitentia BB. Martyrum in suburbio Zarzeczano, ibidemqué monialium tertiæ regulæ S. Francisci sacratæ ædes: Vestalium austeram Seraphicæ Virginis Claræ ad Sanctum Michaelem, Teresiæ ad S. Josephum vitæ normam imitantium septa: Nec non & sub regulâ Magni Basilij ad SS. Trinitatis, & non minoris Benedicti ad S. Catherinæ Sanctimonialium clausuræ cum suis quæqué templis vel diruta, vel incensa, vel malleis & securibus per ostium de industriâ comminuta attestantur, quàm canino odio Romanæ Catholicæ fidei professores Moschovitæ prosequantur. Quod ut magis comprobarent, Russorum schismaticorum templum intactnm reliquerunt, & cum eo aliud Patrum Carmelitarum ad amussim Teresianam viventium, eo quod illis ob vicinitatis commoditatem attributum ab Alexio fuerat. Sigismundi III. Campana &

aliæ

aliæ ceteræ, ijs exceptis, quæ in Russici templi turri pulsantur, fusæ aut avectæ triste reliquerunt sacris silentium. Sancti Casimiri Jagellonis ex secundo filio Casimiro nepotis corpus in Cathedrali templo recondi solitum Moschovitæ effodere necquicquam sperarunt, Catholicorum enim pietas illud, antea ab ejusdem Ecclesiæ custode Georgio Bialozorio nunc à Cathedrâ Episcopali Smolenscensi ad Vilnensem translato asportatum, Rosanam avexerat. Sed nec Lutheranorum pepercerunt fano, nec Calvinianorum delubro, quod in pœnam sagittarum ab his in Angelorum simulachra fronti Ecclesiæ Sancti Michaelis imposita protervè emissarum publico comitiorum & Uladislai IV. decreto anno 1640. juxta patrias leges ab urbe proscriptum tunc in suburbium translatum, jam fuerat.

Die tertio, quam Vilnam veneramus, Palatinus Sapieha solennissimo nos convivio adhibuit, & postridie ejus diei Gosievius. *Ad Palatinum Sapiehâ privatus, & ad Gosievium deinde autor & Collega convivæ accedunt.*

Cùm verò inconsulto nostro Augustissimo Domino Viennam reverti nobis non liceret, cursorem nostris & Regiorum Commissariorum commeatûs literis munitum ad eundem expedivimus.

Hujus reditum dum Vilnæ præstolamur, die quodam nobilis nescio quis fœderati Lituanici exercitus à consilijs potu madidus ad ædes nostras, ut nos adiret, quamvis nobis planè ignotus, accedens, cùm propter justum metum, ne in aliquam absurditatem juxta tunc corruptum regionis morem prorumperet, non admitteretur, sexcentis nos familiamqué nostram spatio integræ horæ verbis contumeliosis (me tamen inscio, & nihil horum audiente) aspersit, eductoqué ter Scythico gladio suo mortem illi ex famulis nostris interminatus fuit, quem priorem in plateâ offendisset. Postero verò die duo ejusdem collegæ nos convenerunt, & pœnitentis nominè commissorum veniam ebrietati condonandam petierunt, quam ei haud gravatè concessimus, cùm notum nobis esset, consuevisse tunc temporis in illâ, quam effrœnis seditiosi militis licentia in mores induxerat, corruptione homines illos omnia sibi in temulentiâ licita facere, modò postea sobrij pœnitudinem facti peritâ veniâ ostentarent. *Temerarium nobilis cujusdam Lituani factû.*

Conceperant interim vinculati (ut vocari gaudebant) maximam contra Gosievium, & quem sibi ipsi in secessione suâ elegerant ducem Zeronscium indignationem ob famæ accusationem, quâ culpæ dabatur Gosievio, quòd in captivitate suâ apud Moschos cum ijsdem egisset, ut numerantes non modicam pecuniarum quantitatem Ducatus Smolenscensem, & Severiensem per pacis sinè aliquo sequestro sanciendæ leges in perpetuum possidendos retinerent, ijsqué ipsum Palatinali dignitate ornatum præponerent. Quod indubitatum cum credebant, cùm nos alieno (ut putabant) tempore è Moschoviâ exijsse viderent, & advenientem statim post nos emissum audirent legatum Moschicum Nasciokinum telam in Aulâ regiâ texturum, quam Gosievius orsus esset. Cujus contractus is interim pro arrhâ transitum illis cum septnaginta navibus per fluvium Dunam Rigam versùs literis à se & Zeronscio ad suas partes per corruptelam (ut ajebant) attracto subsignatis concessisset. Homines itaqué militares ad iram suâ sponte proni contra utrumqué tanquam partium desertores, & transfugas, patriæqué proditores ad vindictam ferebantur. Aliquâ tamen verecundiâ alterius senatoriæ, & alterius ducis sui dignitati se obstrictos adhuc sentientes ab inferendâ illis vi sibi temperabant. Verùm enim verò increbrescente super hæc rumore, quòd

ambo

ambo cum Aulâ regiâ conspirassent ad acciendos hinc Suecos, & illinc cum Cosacis Tartaros, per quorum armatam operam ipsi vel ad antiquam retraherentur obedientiam, vel contumaciæ suæ pœnas luerent, cohibere ulteriùs tumultuantes in animo iracundiæ motus, ne ad ultionem prorumperent, nequiverunt. Ad VIII. Kalendas Decembris horâ octavâ matutinâ mandato Kotowij Zeronscio substituti nobilis Hlewinski cum quingentis equitibus Vilnam ingressus Gosievium domo suâ, Zeronscium è templo Carmelitarum attonitâ civitate abduxit. Mandaverat ei Kotovius, ut utrumquê, si capturæ repugnassent, quò minore spe veniæ cresceret apud exercitum vinculum fœderis, occideret. Cùm verò neuter restitisset, non acquievit ille suggerentibus, ut illâ adhuc die in viâ interimerentur. Sed misso ad Kotovium tunc cum exercitu populatore terræ, quam à populationibus vindicare debuisset, Volpæ incubantem executionis suæ nuncio consulere eum placuit, quid de ijsdem ulterius statui vellet. Interim lento itinere, ne afflicta tunc Gosievij valetudo durioris vectationis incommodo concuteretur, Volpam versùs progrediebatur.

Gosievius & Zeronscius Vilna abducuntur.

Tertio Kalendas Decembris cùm præmisso citatiori equorum gressu robustiori Zeronscio Gosievium Ostriniam deduxisset, ecce videt obequitantem cum sequaci equitum turmâ nobilem Nowaszinski, qui ab equo desiliens, & ad rhedam, in quâ Gosievius cum patre suo spirituali P. Samuele Kuderowio Societatis Jesu sedebat, accedens, Domine Thesaurarie (inquit) decretum est immutabile totius exercitus, ne ampliùs vivas. Perculsus ferali decretoriæ vocis sono Gosievius illicò de rhedâ desiluit, & in illâ interceptæ subitò mentis confusione impos ratiocinandi collum quasi spiculatori protinùs porrigendum denudans respondit funesto nuncio, & quid peccavi ego unquam in exercitum, ut morte culpam luere debeam? Edatur crimen, cujus reus fio. Si illud patefactâ calumniâ non diluero, sanguine meritò eluam. Ego Regni Senator, & Regius Commissarius nullius tribunalis jurisdictioni, nisi generalis Ordinum Conventûs, obnoxius judicis incompetentiam hic non excipio. Ad leges Regni, ad comitia non provoco. Statuite me coram exercitu. Judici non meo innocentiæ meæ conscius ultrò me subijcio. Sed posteaquam accusatores audijt, audiat & accusatum. Nisi fecerit, famæ suæ malè consultum ibit, etenim, quem tanquam sontem justè punitum credi vult, inauditum, indefensum occidendo innocentem declarabit. Fui & ego olim dux vester, & nec lixam, nec calonem (taceo melioris notæ commilitonem) quamvis manifestum sceleris, inauditum unquam condemnavi. Et tu, Nowaszinski, hujus veritatis apprimè gnarus permittes, imò facies, ut ego vir Senatorius reipublicæ tot nominibus benè meritus nullius culpæ conscius tam iniquè à calumniâ strangulatus mutus inteream?

Intimatur Gosievio mors.

Ejus oratio.

Plura dicturus erat, nisi à Nowaszinski interruptus fuisset, qui injunctæ sibi executionis necessitatem, nisi ejus in se fatum derivare maluisset, ostendens, ad ferendam promptè sortem, quæ mutari non posset, eum hortabatur. Tunc ille; Ergò mutari hoc non potest? Non (dixit alter) Testor DEUM (tunc subdidit Gosievius) & cœlites omnes, quòd innocens peream. Patriæ meæ debitam fidem, & amorem servavi. Quicquid operatus sum, in ejus utilitatem juxta bonam mentem meam redundarurum fuisset, nisi exercitus certam

fructus

fructus brevi nasciturí spem inconsultâ hâc mei nece corrumperet. Non obsistam ultrà urgentibus fatis. Malè decretam immeritus subibo mortem. Tantùm permittite, quæso, ut depositâ priùs apud aures sacerdotis erratorum meorum confessione reconciliatam Numini animam reddam.

Cùm annuisset Nowaszinski, seducto ille haud longè sacerdoti inter suspiria dolentis animi commissa ab humanâ fragilitate narrans conscientiam expiavit. Sed, cùm jam noctesceret, & ad imponendum pietati suæ finem pluries interpellatus in eliciendis cordis ob pœnitudinem commissorum dolore affecti actibus perseveraret, Nowaszinski tandem ulterioris moræ impatiens ad sacerdotem conversus interminatus est ei indiscretum cum Gosievio casum, nisi ab eo se protinùs separaret. Paululum itaquè is necessariò abscessit, & Nowaszinski admotâ ad Gosievij caput fistulâ ferreâ ejus tempora globis trajecit, dum eodem momento aliquot ex equitibus sclopos suos in eundem explodentibus cadens jam ejus corpus terebrarent.

Confessionem auricularem emittit.

Inde globis perfossus occubit.

Cadaver famulis ejus concessum Vilnam ab ijsdem evectum diu in templo S. Casimiri apud domum professam Patrum Societatis JESU expositum documento inspicientibus fuit, quàm lubrico solo pes humanæ prudentiæ insistat. Etenim homo naris alias sagacissimæ, quamvis pluries à benevolis suis monitus de exercitus contra se irâ & machinationibus, maluit tamen dignitati suæ & patrijs legibus confidendo in loco violentiæ opportuno incustoditus persistere, quàm reputando irreverentis tunc exlegis militis irritatam à malevolis suis ferociam moraliter evidenti vitæ suæ periculo aliò transmigrans se subducere.

Cadaver ejus in templo S. Casimiri exponitur.

Zeronscius Dubni matutino ejusdem diei tempore Persicis gladijs concisus tragicæ hnic fabulæ sanguine suo præluserat.

Zeronscius conciditur.

Cùm deindè rescivissemus, cursorem nostrum ab excurrentibus Polonici fœderati exercitus equitibus interceptum, ablatisquè equis, armis, vestibus, nummis, & literis à recto itinere suo Wolboriam ad mareschallum Widerski abductum fuisse, ibiquè contra jura gentium captivum detineri. Et interea facinorosus quidam supremi Samogitiæ Capitanei Georgij Caroli Hlebowicz familiaris hospitium nostrum præmeditato consilio ingressus, postpositâ reverentiâ legatorum characteri ex usu universò orbi communi debitâ, ostiariam crudeliter occidisset, ejusquè maritum quatuordecim inflictis vulneribus prostrasset: Ipsaq; urbs in evidenti direptionis discrimine ab exercitus concussione quotidiè versaretur, periculosum nimis putavimus, diutiùs morari inter gentes, quæ tunc omnibus conculcatis juribus solo inconsultæ ferociæ suæ impetu ferebantur, undè abire decrevimus.

Facinorosus quidam ostiariam ædiû in quibus author, & Collegæ hospitium habebant, trucidat.

Habitant in campis circa Vilnam, & præsertim ad Vakæ amnis ripas Tartari, progenies illorum, quos ex Transvolgensibus, & Nagaiensibus hordis Olgerdus ex proceribus Lituaniæ anno 1397. sub auspicijs Magni Ducis Vitoldi eorum acie ultrà Tanaim profligatâ captivos adduxit. Mahometanæ superstitionis, quam per manus malè traditam pejus continuò retinent, libero in Mescquitis suis per sacerdotes à Crimensibus identidem suppeditatos exercitio gaudent. Nullâ tamen nobilium prærogativâ, quin imò ordinariam Arcibus præfectorum jurisdictionem civili subjectione agnoscunt. Eorum plures militant; sed tabellarij, vel equorum suorum locatoris munere, quod lucrosè exercent, haud neglecto. Trahis igitur triginta ab his mercede conductis, cùm equites aliquot pro tutiori ad limites us-

Conductis itaquè à Tartaris equis Vilnâ discedunt.

qué conductu tam à Regijs commiſſarijs, quàm ab exercitûs fœderati cum plenâ facultate deputato necquicquam petijſſemus, ad VI. Idus Februarij paulò antè meridiem Pruſſiam verſus iter arripuimus.

Et eodem die nobilis Marcinski eos injuriosus aggreditur.

Nec benè ultrà decem millia paſſuum illud emenſi eramus, cùm nobilis Lituanus Stephanus Marcinski exercitûs vinculati miles Caunam ad ſignum ſuum contendens trahâ ſimiliter vectus cum binis famulis celeriori curſu nos aſſecutus, non ſolum characteris noſtri; ſed etiam receptæ in regione illâ inter pares conſuetudinis ſuperbè contemptor, imperiosè petijt, ut de viâ omnes decederemus, quò ipſe poſſet præterire. Ego, qui poſtremus in rhedâ meâ undiquaqué extrinſecùs clausâ, & trahæ ſuper impoſitâ ſolus ſedebam, reſponderi illi per proximum mihi cubicularium meum Polonici Idiomatis haud imperitum curavi, quod peteret, à triginta trahis ſine maximâ incommoditate præſtari non poſſe. Ipſe potiùs, qui unicâ utebatur, faciliori flexu per viam, quæ ampla, & plana ad utrumque latus patebat juxta morem regionis ſuo arbitratu pergeret. His ille auditis quaſi furijs actus de trahâ deſiliens evaginato falcato gladio per mille contumelias pediſequum, qui ad meam ſuſtentandam deſtinatus ſecus illam erat, primum impetijt, qui utpotè inermis eam circumſaliendo offenſæ ſe ſubducebat. Tunc cubicularius, ut furioſi inſanum compeſceret impetum, cum urbano modico gladiolo accurrens, pauliſper cum eo digladiatus, ſi par animo, at armis impar, vulneratum in utrâque manu, & præſertim in lævâ cum perpetuo deinde uſûs detrimento ſe ſenſit.

Et cubicularium authoris vulnerat.

Alter ex famulis meis abaci cuſtos, qui omninò inermis, ſed lacertoſus harpen è militis manu evellere voti ſui jam ferè compos conabatur, ab altero ex famulis ejus tribus in capite ictibus cæſim percuſſus deſiſtere ab incœpto coactus fuit. Mollibus interea verbis deſinire ego, quippe qui è rhedâ exterius clausâ prodire nequirem, inſanientis furorem tentabam, ſed irritis votis. Quin imò ille convitia reddens ferream fiſtulam in pectus meum direxit, ſinè dubio exploſurus, ni à famulis ſuis indè fuiſſet abductus. Hæc omnia prudenti lenitate in alieno ſolo tunc violentiæ obnoxio inter injurioſi commilitonum turmas eodem, quo nos ibamus, itinere ad pinguiora hyberna in Samogitiam contendentes tolerabamus, nec vindictam ullam, quantumvis facilem, de ijs ſumere in animo habebamus. At furioſa bellua cùm vidiſſet nos ſubſtitiſſe, ut saucijs vulnera ligarentur, in nos denuò diſtricto ſuo falcato enſe, exertoqué brachio movens, quamvis videret famulitium noſtrum jam armatum, paratumqué vim vi repellere, nihilominùs œſtro percitus obvius irruit tantâ ferociâ, ut non omnes ejus furorem evaſuri viderentur, niſi neceſſariâ uterentur defenſione eum proſternendo. Quod factum fuit.

Ipſe tamen tandem occiditur.

Magnis deinde itineribus diu noctuqué continuò properantes pridie Idus Februarij matutino tempore per Caunam, & Jurburgum ad amnem Swientam, Lituaniam inter & Pruſſiam limitem, poſt emenſas ter novem maximas leucas præſtantibus fideliſſimam nobis operam Tartaris pervenimus. Et exindè inoffenſo ſemper pede, evitatâ tamen Poloniâ à fœderatis infeſſâ, per Pruſſiam, Pomeraniam, Marchiam Brandeburgicam, Sileſiam, Moraviam, & Auſtriam Viennæ ipsâ Divo Joſepho dicatâ die anno 1663. nos reddidimus.

***

STATUTA
MOSCHOVITICA.

STATUTA MOSCHOVITICA.

Nno à creatione mundi 7156. die 16. Julij Dominus Tzar, & Magnus Dux Alexius Michaelowicz totius Russiæ Autocrator vigesimo ætatis suæ anno, regiminis verò sui tertio. Consilio inito cum Patre suo spirituali Sanctissimo Josepho Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchâ, cumqué Metropolitis, & Episcopis, omniqué sacrâ synodo, mandavit Bojaris suis, Ocolnicijs, & Consiliarijs, ut quæ in actis Apostolorum, & Sanctorum Patrûm, ac in libris Græcorum Imperatorum castrensibus ad politicum regimen pertinentia scripta invenerint, describant, & cum ijs antecessorum Magnorum Dominorum Tzarûm, & Magnorum Ducum Russiæ, nec non Magni Ducis Michaëlis Fedorowicz mandata, Bojarorumqué ad Regia, & civilia negocia spectantia statuta conferant, & concordent. Ubi verò supradictæ constitutiones deficere inventæ fuerint, novis compositis ipsi suppleant, ut cunctis Moschovitici Dominij hominibus, sine ullâ prorsus supremi, vel imi status differentiâ, jus, & Justitia æqualiter administretur.

Describendarum autem supradictarum constitutionum cura delegata fuit Bojaris Knesio Nikitæ Juanowicz Odojowski, & Knesio Simeoni Basilowicz Prozorowski, & Ocolnizio Knesio Theodoro Fedorowicz Volkonski, Diakisqué, seu scribis Gabrieli Leontiou, & Theodoro Grybojedow.

Ad hæc autem perficienda consilio patris sui Spiritualis Sanctissimi Josephi Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchæ, & approbatione Bojarorum mandavit Dominus, ut eligerentur ex singulis Stolnicorum, sive Tzareæ mensæ ministrantium, Strapeciorum, sive Fæcialium, & culinæ procuratorum, Dworaninorum, sive Nobilium Moschoviæ, Zilciorum, sive nunciorum hûc illûc ad quodcunqué Tzaris mandatum currentium, corporibus bini, totidemqué ex statibus, similiter ex quarumcunqué majorum civitatum (Novogradiâ exceptâ) nobilibus, & nobilium filijs bini. Ex Novogradia autem quinquagesimus quisqué, & ex minorum urbium singulis unus. Ex Gostis, sive mercatoribus majoribus, trini, ex mercatoribus panni bini, & ex quacunqué plebe, pago, villâ, & suburbio Tzareo unus. Probi omnes, & prudentes, qui communicatis consilijs statuta juxta Tzareum suum mandatum,

& synodi consilium condant, futura in posterum omnibus inviolabilia.

Obedientes igitur Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Alexij Michaelowicz mandato Bojarus Knesius Nikita Juanowicz Odojowski, & socij, descriptas ex Sanctorum Apostolorum, & Patrum actis, ac ex urbium, Græcorumqué Regûm legibus, & ex antecessorum Magnorum Dominorum vetustis judiciorum libris, nec non ex decretis piæ memoriæ Magni Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Michaelis Fedorowicz constitutiones cum novis in supplementum deficientium antiquarum ex Bojarorum consilio additis ei obtulerunt. Qui Dominus Tzar, & Magnus Dux Alexius Michaëlowicz totius Russiæ Autocrator hoc eodem anno die 3. Octobris cum Patre suo spirituali Sanctissimo Josepho Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchâ, Metropolitis, Archiepiscopis, & Episcopo, Bojarisqué suis, Ocolnicijs, & Consiliarijs eas lectas audivit, reliquisquè omnibus ad hoc ex Moschovia, alijsqué civitatibus electis legi postmodum jussit, mandavitqué, ut de paragrapho in paragraphum descriptas subscriptione suâ confirmarent Sanctissimus Josephus Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarcha, Metropolitæ, Archiepiscopi, Episcopus, Abbates, Priores, & universa sacra synodus, Bojari, Ocolnicij, Consiliarij, & electi Nobiles, filij Nobilium, mercatores majores, & minores, & cives Moschovitici Dominij, omniumqué civitatum Russicæ ditionis.

Post horum verò subscriptionem ut describerentur in libro à Diakis Gabriele Leontiou, & Theodoro Guybojedou subsignando, ut typis impressus ad singulas per universam Russiam civitates, & Cancellarias mittatur pro earum in posterum norma.

Quibus omnibus antedicti omnes paruerunt, inde liber iste ab altero ex Diakis subscripto desumptus, & impressus fuit.

Dum autem hæc statuta juxta Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Alexij Michaëlowicz mandatum Deputatis Russici Dominij in Palatio examinum legerentur, ejusdem Tzaris mandato sedebat cum ijs Bojarus Knesius Georgius Alexiowicz Dolgorukoi.

CAPUT PRIMUM.

De Blasphemis & turbatoribus Ecclesiæ.

1. SI quis, cujuscunque religionis ille fuerit, blasphemias in Dominum Deum, & Salvatorem nostrum JESUM Christum, sive in Beatissimam & Castissimam DEI Genitricem semper Virginem Mariam Imperatricem nostram, sive in honorificam crucem, sive in Sanctos DEI servitores protulisse, factâ diligenti inquisitione, inventus fuerit, ignominiosâ morte plectatur.

2. Si quis in Ecclesiam DEI tempore Divini Sacrificij animo Divinum turbandi officium irreverenter irruerit, capiatur, districtequé super delicto inquiratur, reus inventus sine ulla misericordia moriatur.

3. Si quis tempore sacrificij incruenti, vel Divini Officij in Ecclesiam DEI ingressus, Patriarcham, seu Metropolitam, seu Archiepiscopum, seu Episcopum, seu Abbatem, seu Priorem, seu aliquem ex ecclesiasticis

con-

contumeliosis affecerit verbis, ita ut Divinus cantus turbetur, hocqué Tzari fuerit delatum, veritate compertâ, infamis ille publicâ pœnâ moriatur.

4. Si quis aliquem in Templo DEI occiderit, post inquisitionem reus repertus, & ipse moriatur.

5. Quòd si vulneraverit tantùm, & non lethaliter, Knutis sine misericordiâ publicè cæsus, pœnâ insuper menstrui carceris puniatur, solvatqué vulnerato curationis expensas, & biszestiam in duplo.

6. Si verò percusserit quis aliquem in Templo sine vulnere, cædatur virgis, & solvat percusso biszestiam.

7. Si autem non percusserit, sed verbis contumeliosis affecerit, menstrui carceris pœnam luat, solvatquè contumeliam passo biszestiam, ut reliqui pœnâ ejus territi à tali petulantia in Ecclesia DEI sibi temperent.

8. Nemini autem liceat in Ecclesia tempore Divini cantus Domino Tzari & Magno Duci totius Russiæ Alexio Michaelowicz, & Magno Domino Sanctissimo Josepho, Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchæ, & Metropolitis, & Archiepiscopis, & Episcopo, ulliqué alij de ullis negotijs suis supplices libellos dare, ne Divinus cantus turbetur. Templum enim erectum est ad orandum, & decet Orthodoxos Christianos in Ecclesia DEI cum tremore orare, & non terrena cogitare.

9. Quòd si quis timoris DEI oblitus huic Tzareo mandato contravenerit, cædatur Knutis, & in carcerem, ad arbitrium Tzaris retinendus, trudatur.

CAPUT II.

De reverentia erga Tzarem exhibendâ, & de ipsius incolumitate procurandâ.

1. SI quis contra Tzaris incolumitatem aliquid moliri delatus de crimine convictus fuerit, capite plectatur.

2. Si quis ad invadendum Moschoviticum Imperium rebellem militum manum armaverit, vel Tzaris hostes literis coluerit, eosqué juverit ad illum ditionibus suis exuendum, vel aliquid aliud simile commiserit, delatus, crimine probato, pœna mortis puniatur.

3. Et si aliquis hosti Tzareæ Majestatis arcem perfidè tradiderit, vel extraneos in eam dolosè admiserit, veritate deprehensa, morte afficiatur.

4. Si quis ex præmeditato dolo civitatem, aut domos incenderit, quandocunqué captus fuerit, post probatam in eo incendij culpam, comburatur & ipse sine ulla misericordia.

5. Rebellium verò, & perfidorum bona Tzaris fisco cedant.

6. Uxoresqué eorum, & liberi, si conscij criminis fuerint, etiam pœnâ mortis afficiantur.

7. Si verò reperiatur, quòd uxor mariti, vel filius patris sui crimi-

criminis conſcius non fuerit, non perimantur, nec ulla illis pœna irrogetur; imò ex delinquentis facultatibus de alimentis juxta Tzaris beneplacitum ijs proſpiciatur.

8. Et ſi quis ante ſuam rebellionem liberos emancipaſſet, hiqué ſeorſim à patre vixiſſent, nequé paterni criminis conſcij fuiſſent, bona eorum fiſco non addicantur.

9. Et ſi poſt alicujus rebellionem remanerent in Ruſſia pater, vel mater, vel germani, aut non germani fratres, vel patruus, vel aliquis alius conſanguineus, qui cum rebelle habitationis, & bonorum communionem habuerint, diſtrictè inquirendum erit, an perfidiæ illius conſcij fuerint, nec ne: ſi culpabiles deprehendantur, pœnam morte luant, bona autem eorum omnia fiſco applicentur.

10. Quòd ſi innocentes inveniantur, nullâ pœnâ mulctentur, nec bona ab eis auferantur.

11. Si aliquis ob rebellionem extorris Tzaris gratiâ patriæ reſtituatur, non ideò erit reſtitutus antiquis bonis ſuis jam fiſco addictis, ſed ſervire de novo debebit, ut nova ſibi à Tzare concedantur.

12. Si quis alicui crimen læſæ Majeſtatis objecerit, ſed teſtibus carens non probaverit, nequè ullum ejus indicium fecerit, ob tantum ſcelus cauſa juxta Tzaris arbitrium ſecundum æquitatem judicetur.

13. Si ſervi, aut ſubditi dominos ſuos de aliquo contra Tzaris perſonam, aut ſtatum molimine detulerint, nihilqué probaverint, tali denunciationi nulla fides adhibeatur, ſed illi Knutis cæſi dominis ſuis reſtituantur.

14. Si aliqui cujuſcunqué ſtatûs homines aliquam contra Tzarem conſpirationem inſtituerint, & poſtmodum hoc negent cavillando, quòd non de illo ſermo fuerit, vel excuſent, quòd ex ebrietate talia verba effutierint, Knutis cædantur, & dominis ſuis deinde retradantur.

15. Si quis rebellem in via ſibi obvium occiderit, vel captum ad Tzarem adduxerit, moriatur perfidus, & ejus adductori, vel occiſori donet Tzar ex bonis rebellis ad arbitrium ſuum.

16. Si quis crimen læſæ Majeſtatis abſenti objecerit, citetur accuſatus, & ſtatuatur contra accuſatorem, fiatqué ſtricta ſuper crimine objecto inquiſitio, & poſt eam procedatur juxta ſupra ſcripta.

17. Si quis aliquem de crimine læſæ Majeſtatis accuſaverit, nihil autem probaverit; imò appareat, quòd illum calumnioſè detulerit, puniatur eâdem pœnâ, quâ puniendus fuiſſet accuſatus, ſi crimen contra eum probatum fuiſſet.

18. Si quis Moſchovitici Dominij homo, cujuſcunqué conditionis ille fuerit, notitiam quocunqué modo habuerit de aliquâ contra Tzarem conjuratione, aut molimine, hoc ſtatim Domino Tzari, & Magno totius Ruſſiæ Duci Alexio Michaelowicz, ſeu ipſius Bojaris, ſive propinquioribus miniſtris, & in civitatibus, & arcibus Vaivodis, & Præfectis denunciet.

19. Quòd ſi neglexiſſe delatus fuerit, compertâ veritate, morte afficiatur ſine ulla remiſſione.

20. Nemo vim per conjurationes, aut ſeditiones contra Tzaream Majeſtatem, & ipſius Bojaros, Ocolnicios, Conſiliarios, & miniſtros

nistros, inqué civitatibus, & castris contra Præfectos, & Prætores intentet, neminemqué ex ijs injurijs afficiat, aut percutiat.

21. Contra facientes verò pœnâ mortis irremissibilitet puniantur.

22. Si autem alicujus urbis, aut castri Præfectus, aut Prætor aliquos cujuscunqué conditionis homines, datis ad Tzarem literis, accusaverit de intentatâ sibi ab eis per conjurationes, & seditiones vi, & morte. Accusati verò hoc negaverint adducentes, se tantum ad illos negociorum causâ ivisse. Si hoc verum esse compertum fuerit, absolvantur. Præfecti verò, & prætores, qui illos calumniati fuerint, Tzaris arbitrio emendentur.

CAPUT III.

De Aula Tzaris, ut in ea nulla sit petulantia, & contentio.

1. SI quis coram Tzareâ Majestate in Tzarea ejus aula, sive palatijs, posthabitâ reverentiâ ei debitâ, aliquem verbis injuriosis affecerit, hic autem eum de injuria postulaverit, veritate compertâ, injurians conijciatur in carcerem per duas hebdomadas cæteris in exemplum, & injuriato bisžestiam solvat.

2. Si quis in Tzaris aula rixatus, adversarium pugno percusserit, capiatur, & si per inquisitionem nocens inuentus fuerit, luat pœnam menstrui carceris, & percusso bisžestiam solvat; sed si percusserit usque ad sanguinis effusionem, solvat in duplo, & sex septimanis carcere maceretur.

3. Si quis coram Tzareâ Majestate ferrum contra aliquem evaginaverit, eumqué vulneraverit, moriatur hic, vel non, ille æqué ultimo supplicio afficiatur, & ex ejus bonis solvantur occisi debita.

4. Quòd si evaginaverit quidem ferrum, sed non vulneraverit, nec percusserit, manus ei amputetur.

5. Si quis verò in aula Tzaris, sed non coram eo, arma contra aliquem evaginaverit, sed non vulneraverit, pœnam trimestris carceris luat, si verò vulneraverit, solvat vulnerato bisžestiam in duplo, & vades statuat, qui spondeant, eum ex arce inscio Tzare non egressurum, usque dum vulneratus sanetur, vel moriatur. Si convaluerit, vulneranti manus amputetur, si mortuus fuerit, moriatur & occisor.

6. Nemo in aula Tzareæ Majestatis sive Moschuæ, sive alibi, etiam in itinere, sine ejus licentiâ sclopos, vel alia quælibet tormenta explodat, aut ex arcubus sagittas emittat, nequé cnm talibus armis in eam intrare præsumat; quòd si contra hanc prohibitionem jaculando aliquem occiderit, seu vulneraverit, pœnam mortis & ipse subeat.

7. Sed si tantùm in Tzaream aulam ingressus cum prædictis armis fuerit, neminiqué vulnus, aut mortem cum ijs intulerit, nihilominus virgis, vel knutis cædatur, & per hebdomadam in carcerem conijciatur.

8. Nemo in pagis ad Tzarem pertinentibus fine ejus licentia piscari audeat, contraveniens pecuniâ, aut aliâ pro Tzaris arbitrio pœnâ mulctetur.

9. Si quis in aula Tzareæ Majestatis furtum commiserit, primâ vice knutis cedatur. Secundâ vice denuò knutis verberetur, & insuper per semestre in carceribus ijsdem knutis singulis tribus diebus juxta morem cædatur. Tertiâ autem vice amputetur ei manus, ut cæteri discant in aula Tzarea non furari.

CAPUT IV.

De adulterantibus literas, & sigilla Tzaris.

1. Si quis Tzaris literas finxerit, aut in veris aliquid mutaverit, fine ejusdem Tzaris præscitu, & consilio Bojarorum, Consiliariorum, Cancellariorum, & Cancellistarum, aut eas subsignaverit, aut Tzaris sigillum falsificaverit, re verâ compertâ, ultimo supplicio afficiatur.

2. Si quis à Tzaris literis, vel ab alijs cancellariæ scriptis avulsa sigilla alijs literis falsificatis affixerit: vel falsò composuerit literas, seu aliqua scripta: vel Cancellariæ scripta fine Tzaris præscitu, & licentiâ renovaverit, morte afficiatur, ejusqué scriptis nulla fides adhibeatur.

3. Si quis post falsificatas literas moriatur, consanguinei verò ejus, aut officiales vigore illarum à Tzare aliquid supplices petierint, inquiratur, undè, & quomodo eas habuerint? & an falsificatas fuisse noverint? quod si ex inquisitione resultaverit, vel ipsimet falsi fuerint, quòd eas falsas fuisse sciverint, & nihilominùs penes se ad procuranda sua commoda retinuerint, moriantur. Si verò contrarium constet, nempe, quòd de earum falsitate nullam habuerint scientiam, nullâ pœnâ afficiantur, tantummodo nulla illis literis fides præstetur.

CAPUT V.

De adulterantibus monetam, vel aurum, vel argentum.

1. Si quis cujuscunque generis pecuniam falsam fecerit, vel si monetarius aliquis vel æs, vel plumbum, vel stannum monetæ cudendæ immiscuerit, & per hoc Tzaris thesaurum detrimento affecerit, per infusum in ejus guttur plumbum moriatur.

2. Si auri, vel argenti faber accepto ab aliquo auro, vel argento ad opus aliquod elaborandum, æs, plumbum, seu stannum immiscuerit, re verâ compertâ, knutis cædatur, & damnum passis satisfaciat.

CAPUT

CAPUT VI.

De literis commeatus accipiendis ab ijs, qui in exteras provincias proficisci voluerint.

1. SI quis vel mercimonij, vel cujuscunqué negocij gratiâ ex Moschovlticis ditionibus ad alias, quæ pacem eum his colant, proficisci voluerit, literas dimissoriales à Tzare supplex petat, vel in Provincijs à Præfecto suo, qui eas illi sine morâ dare teneatur, sine ijs autem nullo modo discedat.

2. Quòd si Præfecti tales literas petentibus dare detrectaverint, ita ut hi per moram damnum aliquod patiantur, si Tzari supplicabunt, & rem sic se habere probatum fuerit, Præfecti illi magnam Tzaris indignationem incurrent, & supplicantibus damnum passum in duplo resarcire tenebuntur.

3. Si quis autem sine literis dimissorialibus in exteras Provincias profectus, & in Moschoviam reversus, delatus fuerit, quòd proditionem, vel aliquod aliud malum patraturus profectionem illam instituerit, fiat super hoc stricta inquisitio, & crimine probato, morte afficiatur.

4. Sed si apparuerit, quòd non ob maleficium, sed ob mercaturam sine literis dimissorialibus profecti fuerint, fiat eis inhibitio, ne in posterum hoc amplius audeant, & cædantur knutis alijs in exemplum.

5. Illis verò, qui bona vel in Lituania, vel in Germania Moschoviæ conterminâ possident, non imputetur in culpam, quòd sinè literis dimissorialibus sive ipsi, sive ipsorum subditi & famuli per confinia Lituanorum, vel Germanorum eant.

6. Quòd si quis in confinijs bona possidens perfidiam aliquam inter servos, & subditos suos cognoverit, deferat hoc statim Tzari, vel Præfectis civitatum, famulosqué illos, & subditos ad eos adducat. Præfecti autem districté in eos inquirant, & Tzarem de omnibus certiorem per literas suas faciant, retentis in carceribus delatis usqué ad ejus declarationem.

CAPUT VII.

De servitio cujuscunqué status militaris Moschovitici Dominij.

1. CUm Polonis, Lituanis, & Germanis, & alijs universis provincijs habet Tzar, & Magnus Dux totius Russiæ Alexius Michaelowicz æternam pacem, & quietem perfectam. Si verò Moschoviticum Dominium bellum alicui inferre quandocunqué decreverit, vel Tzar de injuria aliqua inimicum suum ulcisci voluerit, ideoqué contra illum Bojaros, & Præfectos suos cum militibus cujuscunqué status se accingere, ijsqué stipendium erogari jusserit, pecunia colligatur juxta belli qualitatem ex Dominio Moschovitico.

2. Mo-

2. Moneantur autem per Tzareas literas Præfecti Provinciarum, & civitatum, quo tempore, & ad quem locum milites convenire debebunt, hiqué eò proficisci jubeantur sine ulla contradictione. Nemini autem sive in profectione, sive in statione vim, aut damnum inferant, victumqué pro se, & pabulum pro equis sinè solutione non accipiant.

3. Volentibus verò vel pro se, vel pro equis aliquid emere, omnia æquo pretio ab omnibus vendantur. Ex campis autem frumentum, & ex pratis clausis fænum milites non accipiant, nullumqué ab eis ullibi damnum ulli detur.

4. Quando prata clausa non sunt, poterunt milites in profectione sua in ijs esse sine solutione. Si verò clausa fuerint, non licebit: Quinqué tamen passus à via intra pratum stare licet: sed non ultra, nequé fænum secare, aut herbas destruere, aut equos pascere. Prata autem pro festo Sanctæ Trinitatis claudi debent.

5. Teneantur omnes militibus ad castra proficiscentibus victum pro eis, & pabulum pro equis vendere, & quidem justo pretio, nihilqué ab eis injustè accipere.

6. Similiter si ad castra proficiscentes damnum alicui intulerint, veritate compertâ, castigentur juxta facti gravitatem, damnum autem passo illud resarciant.

7. Vendentes verò militibus victum, vel pabulum caro supra æquum pretio, castigentur & ipsi, & quod plus acceperint, reddant.

8. Miles, qui munia sua secundùm constitutionem obire potest, si non dimissus ex castris aufugerit, primâ vice knutis cædatur, & ex possessione ejus auferantur jugera quinquaginta, ex reliqua autem possessione solvat pro singulis centum jugeribus rublum unum. Si autem secundò fugerit, & secundò knutis cædatur, totaqué possessio ab eo ablata distribuatur.

9. Si exterus, aut aliquis alius stipendiarius, seu strelitzius, seu Cosacus, seu donatarius pro alio militans ex castris aufugerit, si capiatur, cædatur knutis, ac dato custode ad castra remittatur, tantùm verò stipendij ab eo, servata juxta uniuscujusqué conditionem æquitate auferatur, quantum per illud tempus, quo à castris absuit, meritus fuisset. Pro donatario autem, qui non potuerit ex fuga retrahi, exigantur ab ejus principali viginti rubli.

10. Bojari, & Palatini inscio Tzare nulli militum dimissionem muneribus corrupti concedant.

11. Si contrafecerint, corrigantur ad arbitrium Tzaris.

12. Quòd si aliquis de corruptela eos Tzari falsò detulerit, re compertâ, severè & ipse Tzaris arbitrio corrigatur.

13. Si miles aliquis in expeditione existens, rei suæ familiaris desolationem, vel servorum fugam, vel gravem aliquam necessitatem causatus, dimissionem petierit, teneantur Bojari, & Palatini inquirere apud Nobiles, & filios Nobilium, aliosqué milites de veritate causæ adductæ, eâqué compertâ, acceptisqué à testibus super eâ literis eorum manu subsignatis, illum ad aliquod tempus dimittant.

14. Si tamen adventare hostem fama fuerit, nemo, etiam adductâ urgentissimâ causâ, dimittatur.

15. Tribunis autem, sivè alijs legitimis officialibus non liceat sine Tzaris

Tzaris licentia, & Palatini ſcientiâ ulli legionis ſuæ militi dimiſſionem concedere.

16. Contravenientes coram reliquis militibus virgis cædantur, & in carcerem conijciantur cæteris in exemplum.

17. Si miles aliquis ſenectam, aut vulnera, aut ægritudinem cauſatus rude donari petierit, paratus ſubſtituere filium, ſive fratrem, ſive patruelem, ſive nepotem, non poſſeſſionatum militiæ idoneum, & nulli functioni erga Tzarem obligatum, compareat ille in arce Moſchuæ, ut viſitetur, inventâqué veritate ſuæ inhabilitatis, accipiatur ab eo ſubſtitutus ſecundùm præſcriptas conditiones cum ſuo militari apparatu, & victu, modò minor annorum octodecim non fuerit, & ille inter emeritos cenſeatur.

18. Quòd ſi nec filios, nec fratres, nec patrueles, nec nepotes loco ſui ſubſtituendos habuerit, accipiatur ejus ſervus, ſive pecunia juxta modum bonorum, quæ poſſidet. Sed ſi viſitatus, ad militiam ulteriorem habilis judicatus fuerit, ipſe, & non ſubſtitutus, ad caſtra mittatur.

19. Si quis Tzari militans ex pugna fugiſſe à Palatino Tzari delatus fuerit, dimidia bonorum ejus pars fiſco Tzareo addicatur, & ipſe Knutis ſine miſericordia cædatur.

20. Si quis miles ad hoſtium caſtra dolo malo tranſijſſe, ſecretaqué exercitus eis revelaſſe delatus fuerit, veritate per inquiſitionem compertâ, è regione caſtrorum hoſtilium patibulo ſuſpenſus moriatur, omniaque ejus bona fiſco Tzareo applicentur.

21. Si alicui militanti defecerit victus, vel equi pabulum, hæcqué in foro carò vendantur, & ille paupertate preſſus ea emere nequeat, ad ejus ſupplices preces conſtituatur juxta Tzaris mandatum, & Palatini diſcretionem panis, & pabuli vilius pretium, mittatqué Palatinus Priſtavum aliquem ad illos, qui ſupra neceſſitatem familiæ ſuæ ijs abundant, ut, quod eis ſupereſt, militibus mediante conſtituti prætlj ſolutione concedant. Ab eis autem, qui ſupra neceſſitatem familiæ ſuæ non habuerint, nihil accipere licebit. Inſcio verò Palatino, & ſine Priſtavo accipere ab aliquo aliquid nemo præſumat, habitationes ejus non ſpoliet, hortum non deſtruat, nec incendat, & ſegetibus in agris datâ operâ detrimentum non inſerat.

22. Quòd ſi quis contraveniſſe delatus fuerit, & inquiſitione factâ compertum fuerit, quòd ab aliquo victum, vel pabulum per vim extorſerit, vel eum ſpoliaverit, aut domum ejus, vel hortum vaſtaverit, aliudvè illi damnum intulerit, omnia in duplo rependat.

23. Pro ædificatione verò domorum, & caſtrorum liceat militibus ligna in ſylvis poſſeſſionatorum exſcindere, modò in prohibita nemora non intrent, nullumqué lignum ad vendendum auferant.

24. Si aliquis miles, aut quivis alius ad ſua negocia proficiſcens, equos ſuos in campis frugibus paverit, vel eas ad hoſpitium aſportaverit, exigatur ab eo ſine ulla mora damni dati pretium in duplo juxta æſtimationem, ut ſupra dictum eſt, faciendam, & corrigatur inſuper ſecundùm æquitatem.

25. Quòd ſi miles aliquis ſufficienti victu, & pabulo pro ſe, & equis inſtructus, emere nihilominus ea ſecundùm conſtitutum, ut

 ſupra,

ſupra, prætium ab aliquo voluerit, non vendantur. Si verò emerit, ſolvat in duplo pretium venditori cæteris in exemplum.

26. Si quis alicujus militis equos in campis diſperſos, & palantes invenerit, teneatur eos ad caſtra adducere coram Palatino, vel eo abſente coram judicibus caſtrenſibus, vel alijs officialibus ſtatuendos, ut domino ſuo reddantur, qui pro ſingulis decem copicos adductori dare tenebitur. Ubicunqué autem aliquid aliud à milite aliquo deperditum repertum fuerit, illicò ad Palatinum adferatur, vel ad judices, aut officiales ſine aliqua remunerationis ſpe.

27. Quòd ſi aliquis equum, vel alia à milite deperdita inveniens, ea, ut ſuperius dictum eſt, non præſentaverit, & de hoc accuſatus fuerit, veritate compertâ, auferantur ab ipſo, & domino tradantur.

28. Si quis alicui in caſtris arma furto abſtulerit, percutiatur knutis, & arma domino ſuo reddantur.

29. Si verò equum abſtulerit, amputetur illi manus.

30. Si aliquis miles proficiſcendo ad caſtra, vel ex ijs, latrocinari cœperit, commiſeritqué homicidium, vel mulieri vim intulerit, vel ſegetes ſecuerit, aut ex ſtagnis piſces violenter rapuerit, ſive aliquo alio damno aliquem affecerit, accuſatus, & delicto probato, pro homicidio, vel vi mulieri illatâ pœnâ mortis afficiatur; pro alijs verò criminibus puniatur juxta eorum qualitatem, & omnia per vim ablata damnum paſſis ſolvat in duplo. Quòd ſi per inquiſitionem delictum plenè probari nequeat, ſuppleatur per juramentum.

31. Si quis autem militem ſuper his falsò accuſaverit, veritate comperta eandem ſubeat pœnam, quâ miles nocens repertus afficiendus fuiſſet.

32. Si miles in profectione ſua ad caſtra, vel ex ijs diverterit apud aliquem, cum quo inimicitias exercet, & ex animo deliberato cum eo rixatus fuerit, ſi eum occiderit, aut vulneraverit, probato delicto pro homicidio mortis pœnâ afficiatur. Si verò pugno tantùm extra mortem, & vulnus eum percuſſerit, aut verbali injuriâ affecerit, aut ſpoliaverit, veritate compertâ, puniatur juxta qualitatem delicti, & percuſſo, vel injuriâ affecto, vel ſpoliato in duplo pro ſpolio, & biſzeſtiâ ſolvat.

CAPUT VIII.

De redimendis captivis.

1. A Singulis domibus civium, vel quorumcunqué incolarum in quacunqué totius Moſchovitici Dominij civitate, ſuburbio, vel terrâ ei annexâ, nec non & ſubditorum Patriarchæ, Metropolitarum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Monaſteriorum exigantur quotannis pro redemptione captivorum quatuor copichi. Duo verò ex quacunque domo in pagis, & villis Tzaris, & poſſeſſionatorum, & patrimoniatorum. Ex ſingulis autem militum ſtrelitziorum, Koſacorum, libratorum, portæ cuſtodum & aliorum ſimilium domibus unicus tantùm. Quæ contributio afferatur ad Legatorum Cancellariam collecta ſecundùm novam conſtitutionem,

tionem, abolito more antiquo, ut nemo ab hac solvenda immunis eat, quoniam talis redemptio communis eleemosyna vocatur, & pijssimum Tzarem, omnesqué Orthodoxos Christianos magna à DEO merces manet, sicut dixit Sanctus Enoch, date aurum, & argentum propter fratrem, & redimite eum, & à DEO centuplum accipietis. Et Apostolus non tantùm argentum, sed & animam jubet ponere pto fratre, nemo enim charitatem majorem habuerit, quàm ut ponat quis animam suam pto fratre suo. Et proptet ista Christi verba dignum pijssimis Tzaribus, & omnibus Orthodoxis Christianis opus est non solùm captivos redimere; sed & animam suam ponete pro ipsis, & mercedem sibi centuplam promereri.

2. Pro redemptione autem nobilis alicujus, aut filij nobilis in pugna, vel legatione à Turcis, aut Schythis capti solventur ex singulis bonorum eorum centenis jugeribus rubli viginti.

3. Si verò non in pugna, aut legatione captus fuerit, quinque.

4. Pro unoquoqué strelitzio Moschoviensi rubli quadraginta.

5. Pro cæteris ex civitatibus limitaneis, & pro Cosacis rubli viginti quinque.

6. Pro singulis civibus rubli viginti.

7. Pro singulis agricolis, & Bojarorum subditis quindecim.

CAPUT IX.

De vectigalibus per aquas & pontes.

1. Nullus publicanorum in locis, quæ jus exigendi vectigal habent, sive ad Tzarem, Patriarcham, Metropolitas, Archiepiscopos, Episcopum, Monasteria, Bojaros, Ocolnicios, Consiliarios, cubicularios, sive ad alios cujuscunqué status & conditionis homines etiam advenas spectent, audeat aliquid vectigalis nomine exigere à Nobilibus, filijs Nobilium, alienigenis, & militibus quibuscunqué, aut ab eorum famulis, & curribus, aut à tabellarijs ad Tzaris negocia missis.

2. Contra facientes verò, si fuerint delati, veritate competta etiam per juramentum, reddant exactam pecuniam in triplo, & insuper knutis cædantur.

3. Si à militum famulis, vel alicujus domini subditis illo absente, victualia (non tamen ad vendendum) portarentur, & publicanus aliquis ab eis in trajectu fluvij, vel pontis vectigal exegerit, hocqué illi cum juramento affirmaverint, solvat illis publicanus exactum in triplo. Quòd si insuper addiderint, se fuisse ab eo percussos, vel spoliatos, fiat inquisitio, & juxta facti veritatem puniatur.

4. Si aliquis Moschovitici Dominij homo, & districtuum nobilis, vel nobilis filius, vel advena mercatores cum mercibus sibi associatos per telonia, fluvios, & pontes secum transire sine vectigalis solutione fecerit, percutiatur knutis, & exigatur ab eo vectigal in triplo, publicano, cui fraudem fecerit, tradendum.

5. Si aliquis mercatorum cujuscunqué conditionis apud publicanos se militem esse profiteatur, re compertâ knutis cædatur, & solvat

folvat Tzari rublos quinque Mofchuæ, vel in illo loco, ubi contra eum facta fuerit accufatio.

6. In officio juratorum, ubi pecunia congregatur, in tabernis, telonijs, trajectibus, & pontibus, qui in civitatibus, diftrictibus, & Tzaris villis, ac pagis funt, folis civibus miniftris effe liceat.

7. Nemini tempore hyemis in civitatibus, & Tzaris pagis & villis, ac in Patriarchæ, Metropolitarum, Archiepifcoporum, & Monafteriorum bonis, inqué Bojarorum, Ocolniciorum, & Nobilium, cujuscunquè conditionis, & diftrictûs patrimonijs, & poffeffionibus circa pontes propter vectigal glaciem fecare liceat. Contravenientes cædantur knutis, & folvant mulctam ad arbitrium Tzaris.

8. Milites nullibi in pagis, & villis pro hofpitio aliquid alicui folvere teneantur. Quod Mofchuæ per plures dies proclamandum erit, mittendæqué ad alias civitates Tzaris literæ, ut hoc fimiliter ftrictè prohibeant.

9. Nemo in pagis, villis, aut civitatibus, five ad pontes, five ad fluvios, five in nundinis novum imponere vectigal fub ullo prætextu audeat; fed antiqua tantùm exigantur.

10. Si quis autem fine mandato propter fuum commodum aliquod impofuerit, hoc cedat Tzari.

11. Quòd fi quis ab antiquo in fuis poffeffionibus prævià licentiâ pontes, vel in fluvijs naves habuerit, teneatur vias parare, pontesqué & naves ipfe fuis expenfis facere, & reparare, ne tranfeuntes moram, aut damnum aliquod patiantur.

12. Si quis verò poffeffionatus, five patrimoniatus in patrimonijs, & poffeffionibus fuis circa pontes, & fluvios vectigal exegerit, pontes verò, & naves commodè reficere neglexerit, ita ut ibi militum equi fubmergantur, vel ex luto exire nequeant, & vel ipfi, vel alij, quicunqué fuerint, in victualibus, mercibus, vel alijs quibuscunqué rebus damnum patiantur, teneatur hæc damna eis reficere, factâ ei, & cæteris alijs admonitione, ut in pofterum pontes, & naves aptent, ne tranfeuntibus detrimentum aliquod oriatur.

13. Si adminiftratores, & jurati, five vectigalis redemptores alicubi in locis ad Tzarem pertinentibus pontes, & naves reficere neglexerint, ita ut aliquis tranfiens moram, aut damnum inde fentiat, teneantur damna juxta æftimationem faciendam ei reficere. Mandeturqué ipfis feriò, ut in pofterum muneri fuo fatisfaciant.

14. Si quis poffeffionatus, aut patrimoniatus antiquas molendinorum vias five fubmergens, five arans, fundo fuo adjunxerit, teneatur novam in fuo fundo viam facere, per quam æqualiter commodè, ac per antiquas, qui illàc tranfire debebunt, ire poffint.

15. Longiores autem & pejores antiquis fi fecerint, adftringantur omninò ad eas juxta antiquarum commoditatem reformare.

16. Si apud aliquem poffeffionatum nullus unquam fuerit pons, via autem fit lutofa, ideoquè fupplex petat, ut fibi concedatur facultas, viam, pontes, & fimilia ad tranfeuntium commoditatem fternendi, & ædificandi, & pro expenfis vectigal ab illis exigendi ad formam cæterorum, factâ loci revifione, fi vera narravit, petita licentia ei concedatur.

17. In fluvijs navigabilibus nova molendina, aut pontes non exftruantur, ne navium iter retardetur.

18. Aut

18. Aut si exstruentur, aptetur in ejus medio porta, per quam transire naves possint. In sepimentis autem ab antiquo in fluminibus ad piscationem factis relinquatur pro navium transitu foramen. Occulta autem in aquis nemo faciat, ne naves detineantur, & nullum ad ea vectigal exigat.

19. Si quis autem sine Tzaris licentia vectigal ad pontes de novo erexerit, vel molendina exstruxerit, submersâ antiquâ viâ, tam ista, quàm illi omninò destruantur.

20. Quòd si quis molendinorum ædificator supplex à Tzare petierit, ut ea non destruantur, concedatur, sed cum præcepto, ut in antiquis vijs ad transeuntium commodum pontes reficiat, nihilqué ab ullo pro transitu exigat.

21. Sed si quis vectigal ad pontium, & navium transitum exigere consueverit, deinde verò neutrum illorum habuerit, si querela contra eum data fuerit, & justificata, destruantur omninò molendina, & sepimenta ab eo erecta, ne milites, aut quivis alius inde moram, aut damnum patiantur.

CAPUT X.

De Judiciis

1. Mandat Dominus Tzar, & totius Russiæ Magnus Dux Alexius Michaelowicz Bojaris, Ocolnicijs, consiliarijs, Cancellarijs, & omnibus Prætoribus, & Judicibus, ut jus, & justitiam cunctis Moschovitici Dominij, tam indigenis, quàm advenis, à maximo usqué ad minimum, semotis amicitiæ, & odij affectibus, æquâ lance administrent, posthabitoqué erga potentiores respectu oppressos ab eis liberent.

2. Contentiosa negocia, quæ in Cancellarijs ob aliquam causam judicari nequeunt, per oblatum Domino Tzari, & totius Russiæ Magno Duci Alexio Michaelowicz supplicem libellum ad Bojarorum, Ocolniciorum, & Consiliariorum judicium transferantur, qui in Palatio sedendo juxta Tzaris decretum in omnibus negocijs justitiam cunctis administrent.

3. Si judex ab accusatore, vel ab accusato suspectus apud Tzarem allegabitur, detur ei alius Judex primo remoto.

4. Sed si talis allegatio fiat post latam in causa sententiam, fidem non inveniat, & negotia de Cancellaria in Cancellariam non transferantur, ne partes longiori judicio fatigentur.

5. Si quis Bojarus, sive Ocolnicius, sive Consiliarius, sive cancellarius, sive quicunqué alius judex muneribus, vel affectu aliquo corruptus innocentem tanquam reum condemnaverit, vel reum quasi innocentem absolverit, veritate compertâ, parti aggravatæ damnum ab ea ob ejus injustam sententiam passum in triplo, & Tzari, quantum in muneribus accepit, tantundem decies multiplicatum solvat. Insuperqué, si Bojarus, vel Ocolnicius, vel Consiliarius fuerit, officio, & dignitate exuatur, reliqui autem judices per civitatem circumducti knuto cædantur, officioqué priventur.

6. Et in civitatibus Provinciarum Diachi, ſeu ſecretarij, cæteriqué omnes judicijs præpoſiti pro tali crimine eâdem pœnâ plectantur.

7. Si quis Judicem accuſaverit, quòd injuſtam ſententiam protulerit ob munera ab ejus fratre, ſive filio, ſive conſanguineo, ſive famulo eidem tradenda accepta, Bojari inquirant diſtrictè ſuper negocio, confrontatis accuſatore, & accuſato, & inveſtigando, an munera fuerint accepta? & an mandato accuſati? & examinent, an ſententia contra æquitatem lata ſit? & his verificatis, puniatur accuſatus, ut ſuperius ſcriptum eſt.

8. Quòd ſi munera quidem accepta, ſed inſcio judice, cædatur, qui ea accepit, knuto ſine miſericordia, ſolvatqué Tzari munera accepta in triplo, & conijciatur in carcerem ad hujus arbitrium.

9. Si quis verò judicem de corruptela falsò accuſaverit, & ille ſententiam ad æquitatis normam protulerit, calumniator cædatur knuto ſine miſericordia, & ſolvat innocenti biſzeſtiam in triplo, trudaturqué in carcerem ad arbitrium Tzaris.

10. Si aliquis Bojarus, ſeu Ocolnicius, ſeu Conſiliarius, ſeu Cancellarius ſive alius quicunque ex ignorantia perperam judicaverit, non ex malitia, & hoc verum eſſe conſtiterit, ordinabit Tzar, quid cum eo faciendum. Interim Bojari negocium ad finem perducent, quòd ſi præſtare aliquâ de cauſa non poterunt, inſtituatur denuò à capite judicium.

11. Proceſſus judiciorum ſcribant Cancelliſtæ ſine lituris, & additionibus, iiſqué abſolutis accuſator, & accuſatus manu ſuâ ſubſcribant; pro neſcientibus verò literas pingere ſubſignent alij eorum confidentes. Ex hoc authographo deſcribat Cancelliſta copiam, quam Cancellarius collatione factâ ſubſignabit. Authographum autem Cancelliſta penès ſe ad finem usqué cauſæ retinebit, quâ finitâ, apud acta judiciorum reponet, ibi ſemper ad futuras contentiones dirimendas remanendum.

12. Si aliquis Cancellarius muneribus corruptus, vel ob amicitiam, vel inimicitiam juſſerit Cancelliſtam mutare in aliquo ſubſtantiam proceſſûs à partibus jam ſubſignati, & Cancelliſta obedierit, veritate compertâ, Cancellarius per forum, & plateas civitatis circumductus knuto cædatur, & officio privetur. Cancelliſtæ verò manus amputetur, & reſcribatur proceſſus ſecundùm veritatem priorem, & ſententia deſuper juſta feratur.

13. Si quis Cancelliſtam ſuſpectum allegabit, quaſi parti ſuæ contrariæ addictum, illiqué ſecreta revelantem, proceſſus cauſæ ab eo ad alium Cancelliſtam transferatur. Quòd ſi proceſſus iſte denuò ad primum Cancelliſtam favore Cancellarij redierit, vel hic dolo uſus illum ex Cancellaria extulerit, ita ut apud eum extra arcem, ſive in domo reperiatur, veritate compertâ, quòd hoc cum ſcitu Cancellarij factum fuerit, ſolvat hic parti læſæ damnum, & Tzari mulctam, & inſuper ipſe, & cancelliſta knutis cædantur, & officijs priventur, ad ea numquam amplius admittendi.

14. Si quis de ſupradicto crimine cancelliſtam falsò accuſaverit, Bojari verò, & Ocolnicij, & Cancellarij, alijqué judices eum rejecerint, ideoqué ille ad Tzarem recurrens, aut Bojarum aliquem,

aut

aut Ocolnicium, aut Cancellarium, aut Cancelliſtam mendaciter detulerit, veritate compertâ, pro injuria Bojari, Ocolnicij, & Cancellarij, & pro falſâ accuſatione cædatur knuto, & pro injuria Cancelliſtæ virgis.

15. Si aliquis judex accuſatus fuerit de protracto ob ſua commoda litis fine, veritate compertâ, puniatur ad arbitrium Tzaris, & jubeatur litem ſine mora dirimere, ne partibus ex dilatione damnum ſequatur.

16. Si Cancellarius aliquis, aut Caocelliſta muneribus corruptus alteram partium longâ morâ detinuerit, delatus, & reus repertus, teneatur ſolvere moram paſſo viginti copicos in ſingulos dies, ab illo, ex quo lis incepta, usquè ad illum, quo accuſatus ipſe fuit, computandos, inſuperquè Cancellarius virgis, Cancelliſta autem knutis cædatur.

17. Quòd ſi partes ex negligentia ſua moræ cauſam dederint, Cancellarios verò, aut Cancelliſtas de mora falsò detulerint, veritate compertâ, hi abſolvantur, delatores autem puniantur eâdem pœnâ, quæ ſuperius contra Cancellarios, & Cancelliſtas ſcripta eſt.

18. Si quis aliquem coram judicè calumniosè de debito convenerit, veritate compertâ, teneatur ſolvere convento decem copicos in ſingulos dies numerandos ab illo, quo eum primò convenit, usquè ad illum, quo ſententiâ mediante lis finem accepit, ut ab hoc exemplo calumniatores deterreantur.

19. Si quis creditor à debitore ſuo coram judice convento aliquid ſupra debitum petierit, veritate compertâ ſolvat debitor, quod verè debet, creditor verò illud, quod plus debito petijt, ſolvat Tzari in triplo cæteris in exemplum.

20. Quicunqué autem ſuper aliquo negocio juſtitiam ſibi adminiſtrari voluerit, primas inſtantias ſuas nullo modo prætereat, ſed ſupplices libellos ſuos Bojaris, Ocolnicijs, Conſiliarijs, vel alijs officialibus cancellariæ ad negocia, quæ ille propoſiturus eſt, deputatæ porrigat, & ſi ſuper ijs jus ſibi non fiat, tunc ad Tzarem recurrat, & in ſupplici ſuo libello narret, ſe à Cancellaria juſtitiam obtinere non potuiſſe. Si quis verò præteritâ primâ Cancellariæ inſtantiâ rectà Tzari libellum ſupplicem porrexerit, virgis cædatur, aut, ſi ſupremæ conditionis homo erit, carcere per hebdomadam maceretur in aliorum exemplum.

21. Si poſt concluſum in causa actor documenta nova ſive à Cancellario ſubſcripta, ſive non, actionem ſuam impinguando produxerit, petens eorum rationem haberi, non recipiantur, ſed liti finis juxta jam acta & probata imponatur.

22. Nullus Judex, poſtquam fuerit concluſum in causa, aliquid favore, aut odio proceſſui addat, aut detrahat, cumquè neutrâ partium colludat, nullaquè ab ijs documenta ampliùs recipiat. Quòd ſi actor, vel reus aliquid per probationes corroborare obtulerit, interrogetur, ubi ſuas probationes habeat. Et ſi reſponderit, eas Moſchuæ apud ſe eſſe, mandetur ei, ut quantò citius producat. Sed ſi aliundè petendas eſſe affirmaverit, concedatur ei tempus eas adſerendi ad arbitrium Tzaris. Cancelliſtæ autem mandetur, ut acta ſuper lite in menſâ ad confirmationem ſine dilatione ponat, ne judicia prolongentur. Cauſæ autem, quæ per paratas in proximo inquiſitiones, pro-

bationes,

bationes, & juramentum definiri possunt, sine mora decidantur. Sed si ob probationes à Provincijs petendas necesse fuerit, literas Tzaris ad Palatinos, & Prætores dare, sine ulla mora transmittantur, præcepto eis facto, ut & ipsi, quicquid per inquisitionem invenerint, citò remittant. Quæ remiserint autem, quam citissimè describantur, sententiaqué sine dilatione desuper proferatur, ne partes ob moram damno afficiantur.

23. Si contigerit, ut ab aliqua Cancellaria, cui secundùm Tzaris decretum præest Bojarus, sive Ocolnicius, sive Consiliarius cum alijs tribus, vel quatuor adsessoribus, aliquis eorum, vel plures ob ægritudinem, vel aliam urgentem causam, vel ob missionem absint, ad partium instantiam nihilominus in causis procedatur ab ijs, qui præsentes erunt, usqué ad sententiam, cui ipsi subscribant soli cum additione causæ, ob quam unus, aut alter sociorum absens fuerit.

24. Quòd si quis adsessorum, non propter morbum, aut aliquam aliam urgentem causam, sed procerum negocijs voluntariè occupatus, Cancellariam frequentare per aliquot dies neglexerit, corrigatur pœnâ à Tzare arbitrandâ, cum expresso mandato, ut muneri suo vacet, ne ob judicis defectum partes damnosam moram patiantur.

25. Die dominica judicia sileant, nullusqué judicum in Cancellarijs sedeat, nullaquè negocia, exceptis urgentibus Tzaris, tractentur. Quod observandum erit.

In die Nativitatis Christi.

In die Epiphaniarum, & alijs Domini festivitatibus.

In hebdomada, quâ carnibus exulantibus lactaria tantùm comeduntur.

In prima hebdomada Quadragesimæ.

In hebdomada sancta ante diem Paschæ.

Septem diebus post Pascha.

In anniversario die natali Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Alexij Michaëlowicz, & ejus orthodoxæ fidei Tzarissæ, & Magnæ Ducissæ Mariæ Ilianæ, & ipsorum pijssimæ prolis.

26. Singulis diebus Sabbathi Orthodoxi Christiani tribus horis ante vesperas officinas claudant, & à mercatura & alijs operibus omnibus desistant. Dominicis verò non aperiantur, nemoqué mercaturæ, exceptis, quæ ad victum humanum, & equorum pabulum pertinent, aut labori vacet. Quòd observetur in singulis Domini festis. In diebus verò, quibus publicè cum imaginibus, & crucibus per civitatem prodeunt supplicationes, nemo mercaturam exerceat, aut officinas aperiat, quoadusqué processio in Cathedralem Ecclesiam reversa non fuerit.

27. Si Bojarus, vel Ocolnicius, vel Consiliarius verbis contumeliosis Patriarcham affecerit, veritate compertâ, tradatur Patriarchæ.

28. Si verò vel Metropolitam, vel Archiepiscopum, vel Episcopum, solvat Metropolitæ quadringentos rublos, Archiepiscopo trecentos, Episcopo ducentos, quòd si quis solvendo non erit, tradatur Antistiti injuriato.

29. Sed si Abbatem, sive Priorem, sive alium quemcunqué Ecclesiasticum, solvat biszestiam ad arbitrium Tzaris.

30. Si Stolnikus, sive Strepzius, sive Nobilis Moschoviticus, sive Mercator, sive Diakus, sive filius Nobilis ex districtibus, sive advena, sive aulæ

aulæ famulus, Patriarcham, ſive Metropolitam, ſive Archiepiſcopum, ſive Epiſcopum, ſive Abbatem, Priorem, Superiorem, Theſaurarium, vel aliquem Eccleſiaſtici Ordinis miniſtrum injuriâ verbali affecerit, veritate compertâ, pro Patriarcha virgis cædatur, pro Metropolita verò, Archiepiſcopo, & Epiſcopo conijciatur in carcerem.

31. Quòd ſi aliquem ex ſupranominatis verbis injurioſis exceperit mercator panni, ſeu ex plebe, & ſuburbijs ruſticus, ſive Strelitzius, ſive Coſacus, aut aliquis alius cujuſcunquè conditionis, pro Patriarcha corrigatur publicè virgis, & trudatur in carcerem ad menſem.

Pro Metropolita virgis cædatur, & in carceres per quatriduum conijciatur.

Pro Archiepiſcopo verò, & Epiſcopo virgis cædatur, & pœnam carceris triduò luat.

Cænobitis verò injuriâ affectis ſolvat injurius, ut infrà, nempe.

32. Abbati vivificæ Trinitatis Sergij Monaſterij rublos centum. Procuratori octuaginta. Theſaurario ſeptuaginta ſingulis patribus ex conſilio quadraginta.

33. Ex Woldimirienſi Nativitatis Chriſti monaſterio Abbati nonaginta rublos. Procuratori 70. Theſaurario 60. ſingulis patribus à conſilio 20.

34. Miraculorum Monaſterij Abbati 80. rublos. Procuratori ſexaginta. Theſaurario ſo. ſingulis patribus à conſilio 20.

35. Salvatoris Monaſterij, quod de novo conditum, Abbati 70. rublos. Procuratori ſo. Theſaurario ſo. ſingulis patribus à conſilio 10.

36. Ex Magna Novogardia, & Georgij Monaſterio Abbati 70. rublos. Procuratori ſo. Theſaurario 40. ſingulis patribus à conſilio 20.

37. Simeonis Monaſterij Abbati 60. rublos. Procuratori ſo. Theſaurario 40. ſingulis patribus à conſilio 20.

38. Ex Suiaſco Nativitatis B. Virginis monaſterio Abbati 60. rublos. Procuratori 40. Theſaurario 3ſ. ſingulis patribus à conſilio quindecim.

39. Ex Andronij Monaſterio Abbati 60. rublos. Procuratori quadraginta. Theſaurario 3ſ. ſingulis patribus à conſilio 1ſ.

40. Ex Varano Transfigurationis Monaſterio Abbati 60. rublos. Procuratori 40. Theſaurario 30. ſingulis patribus à conſilio 1ſ.

41. Ex Hoſtroma Ipacenſis monaſterij Abbati 60. rublos. Procuratori 40. Theſaurario 30. ſingulis patribus à conſilio 1ſ.

42. Ex inferiori Novogardia Pecorienſis monaſterij Abbati ſo. rublos. Procuratori 3ſ. Theſaurario 20. ſingulis patribus à conſilio quindecim.

43. Ex Novogardia Phutinenſis monaſterij Abbati ſo. rublos. Procuratori 30. Theſaurario 20. ſingulis patribus à conſilio 1ſ.

44. Ex Bielojoſero Cyrilli monaſterij Priori ſo. rublos. Procuratori triginta. Theſaurario 30. ſingulis patribus à conſilio 1ſ.

4ſ. Ex Pereaslaw Horicenſis monaſterij Abbati ſo. rublos. Procuratori 30. Theſaurario 20. ſingulis patribus à conſilio 1ſ.

46. Ex Moſaiſcenſi monaſterio Abbati 4ſ. rublos. Procuratori 2ſ. Theſaurario 1ſ. ſingulis patribus à conſilio 10.

47. Ex Roſtoro Epiphaniarum monaſterio Abbati 40. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 1ſ. ſingulis patribus à conſilio 10.

48. Ex Hoſtroma Epiphaniarum monaſterij Priori 40. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 15. ſingulis patribus à conſilio 10.

49. Ex Epiphaniarum monaſterio extra officinas Priori 40. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 15. ſingulis patribus à conſilio decem.

50. Ex Inznamioka monaſterij S. Barbaræ Priori 35. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10. ſingulis patribus à conſilio 5.

51. Ex Jaroslavia Salvatoris monaſterio Abbati 30. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10. ſingulis patribus à conſilio 5.

52. Ex Borowsko Paſnutij Monaſterio Priori 30. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10.

53. Ex Vologlamsko Joſephi monaſterio Priori 50. rublos. Procuratori 30. Theſaurario 20.

54. Ex Susdali Salvatoris monaſterio Abbati 30. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10.

55. Ex Magna Novogrodia Antonij monaſterio Priori 30. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10.

56. Ex Pskow Pecorenſi Abbati 30. Procuratori 20. Theſaurario decem.

57. Ex Sclowcenſi monaſterio Priori 30. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10.

58. Ex Sunza flavarum aquarum monaſterio, Priori 30. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10.

59. Ex Rezano Salvatoris monaſterio Abbati 25. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10.

60. Ex Magna Novogrodia Tichuinenſi Priori 25. rublos. Procuratori 20. Theſaurario 10.

61. Ex Wologda Kamenenſis monaſterij Abbati 20. rublos. Procuratori 15. Theſaurario 10.

62. Ex Tweria Virorum monaſterio Abbati 20. rublos. Procuratori quindecim. Theſaurario 10.

63. Ex Wologolamsko Vormicenſis monaſterij Abbati 30. rublos. Procuratori 15. Theſaurario 10.

64. Ex Pereaslaw extra ſylvam Danielis monaſterio Abbati 20. rublos. Procuratori 15. Theſaurario 10.

65. Ex Bielojoſero Ferapontovienſi Priori 20. rublos. Procuratori quindecim. Theſaurario 10.

66. Ex Roſtovienſi Uſtye Boryſſi & Chlebi monaſterio Priori 20. rublos. Procuratori 15. Theſaurario 10.

67. Ex Reſano Solocinenſi Abbati 20. rublos. Procuratori 15. Theſaurario 10.

68. Ex Wologda Prilucenſi Priori 20. rublos. Procuratori 15. Theſaurario 10.

69. Ex Aſtrachano Trinitatis Abbati 20. rublos. Procuratori quindecim. Theſaurario 10.

70. Ex Magna Novogrodia Spiritûs Sancti Priori 20. rublos. Procuratori 15. Theſaurario 10.

71. Ex Magna Novogrodia Wrazicenſi Priori 20. rublos. Procuratori quindecim. Theſaurario 10.

72. Ex Wenigorod Storozevienſi Priori 20. rublos. Procuratori quindecim. Theſaurario 10.

73. Ex

73. Ex Wologda Sancti Pauli monasterio Priori 20. rublos. Procuratori 15. Thesaurario 10.

74. Ex Wologda Glarinensi monasterio Priori 20. rublos. Procuratori quindecim. Thesaurario 10.

75. Ex Kasino Koliazinensi monasterio Priori 20. rublos. Procuratori 15. Thesaurario 10.

76. Ex Wologda Cornelij monasterio Priori 20. rublos. Procuratori quindecim. Thesaurario 10.

77. Ex Pereaslaw extra sylvam Nikitensi monasterio Priori 20. rublos. Procuratori 15. Thesaurario 10.

78. Ex Mozaysko Wolockomensi Priori 15. rublos. Procuratori decem. Thesaurario 8.

79. Ex Vhrlesinensi Priori 15. rublos. Procuratori 10. Thesaurario septem.

80. Exaltationis S. Crucis quod in arbata Priori 15. rublos. Procuratori 10. Thesaurario 7.

81. Monasteriorum autem in registro non scriptorum Abbatibus singulis 10. rublos. Prioribus 8. Procuratoribus & Thesaurarijs sex.

82. Ordinarijs verò cujuscunque monasterij monachis rublos 5.

83. Si aliquis Metropolita, sive Archiepiscopus, sive Episcopus, sive Abbas, sive Prior, sive Procurator, sive Thesaurarius, sive ordinarius Monachus verbis contumeliosis affecerit Bojarum, Ocolnicium, Consiliarium, mercatorem, sive alium quemque hominem, veritate compertâ, solvat unicuiquè ex majoribus injuria affecto bisZestiam juxta ejus qualitatem secundùm Tzaris declarationem. Mercatoribus verò, & cæteris inferioris ordinis hominibus juxta declarationes inferiùs adnotandas.

84. Quod si aliquis Abbas, seu Prior, Procurator, Thesaurarius, sive ordinarius Monachus solvendo non erit, ordinariam pœnam virgarum, vel colli ferro inclusi iubeat, quoadusquè injuriâ affectum placaverit.

85. Si quis Protopopum, sive Protodiaconum, sive Popum, sive Diaconum verbali injuriâ affecerit, veritate compertâ, solvat bisZestiam, ut infra, nempe, Majoris Ecclesiæ Cathedralis Castissimæ DEI Genitricis Protopopo 50. rublos. Protodiacono 40. Janitoribus, & Sacristis singulis 30. Popis 25. Diaconis 15. Annunciationis Protopopo Tzaris Patri spirituali 100. rublos, janitoribus, Popis & Diaconis juxta stipendium unicuiquè eorum à Tzare in pecunia constitutum. Quod observandum erit cum omnibus & singulis Protopopis, Protodiaconis, & Popis aliarum Ecclesiarum Cathedralium.

86. Popis verò & Diaconis Parochialium Ecclesiarum qui annuale stipendium constitutum non habent, solvatur pro bisZestia dimidium summæ constitutæ pro Popis supremæ Ecclesiæ Cathedralis Moschuæ.

87. Protopopis, Protodiaconis, Popis, & Diaconis Ecclesiæ Cathedralis in civitatibus solvatur bisZestia juxta eorum annuale stipendium.

88. In Parochialibus verò Ecclesijs Popis, & Diaconis, qui stipendium constitutum non habent, dimidium summæ Protopopis, & Protodiaconis constitutæ.

89. Et in districtibus paganis sine possessione Popis 5. rublos.

90. Si

90. Si exortâ inter Bojaros, & Ocolnicios, & Confiliarios contentione, unus alterum verbis contumeliofis affecerit, veritate compertâ, folvat bifzeftiam ad Tzaris arbitrium.

91. Si aliquis Stolnichus, five Strepze, five Nobilis Mofchoviticus, five mercator, five Diachus, five Zilzi, five nobilis alterius diftrictus, five advena, five famulus aulicus Bojarum, five Ocolnicium, five Confiliarium verbali affecerit injuriâ, folvat injuriam paffo bifzeftiam juxta ordinationem, quod fi in ære non habeat, knutis cædatur.

92. Si verò injuria aliquem fupradictorum afficiens erit mercator panni, five ex plebe homo, five Strelitzius, five Cofacus, five famulus alicujus monafterij, vel Bojari, five alius cujuscunqué conditonis homo, veritate compertâ, percutiatur knutis, & in carceres per duas hebdomadas conijciatur.

93. Et fi quis cujuscunqué conditionis homo contumeliâ affecerit Stolnikum, five Strepzium, five nobilem Mofcboviticum, five Diakum, five Ziltium, five alteriûs diftrictûs nobilem, five advenam, five famulum aulicum, five Cancelliftam, five alteriûs cujuscunquè ftatûs hominem, veritate compertâ, folvat injuriato bifzeftiam.

94. Si quis injurius fuerit in honoratos homines navigantes, vel in mercatores majoris, vel mediocris, vel minoris conditionis, in ærarij miniftros, in plebejos cujuscunqué conditionis, in paganos Tzaris fubditos, in famulos Bojarorum, & diverforum & minorum fubditos, five in liberos homines, veritate compertâ, folvat pro bifzeftiâ, ut infra nempe.

Mercatoribus navium, qui mercantur fuper navi 100. rublos.

Mercatoribus gravioribus 50.

Mercatoribus inferioris conditionis ex majoribus officinis 20. Ex mediocribus 15. Ex minoribus 10.

Mercatoribus panni majoribus 15. mediocribus 10. minoribus 5.

Ærarij miniftris 5.

Plebeijs majoris conditionis 7. mediocris 6. minoris 5.

Vectoribus 5. agricolis, fubditis Tzaris in aulæ pagis unum rublum.

Si quis Tzaris paganos, & rufticos percufferit, ijsquè vel oculum eruerit, vel manum, vel pedem fregerit, vel aliud vulnus, aut tumorem fecerit, folvat vulnerato decem rublos; fi autem percufferit fine vulnere, duos. Bojarorum famulis quinquè rublos. Operarijs, famulis monafterij, & poffeffionatorum fubditis pro bifzeftia, & percuffione folvat, juxta ordinationem factam circa fubditos aulæ Tzareæ, & fui juris hominibus rublum unum.

95. Si quis cujuscunquè conditionis verbali injuriâ affecerit, Patriarchæ, Metropolitæ, Archiepifcopi, Epifcopi Cancellarios, & filios nobilium, five alteriûs conditionis fubditos, folvat pro bifzeftia, ut infra, nempe.

Patriarchæ Cancellarijs juxta ipforum annuum ftipendium.

Filijs nobilium primæ conditionis 15. rublos. Secundæ 10. Tertiæ quinque.

Coquo 2. Piftori 2. Aurigæ 2.

Cantoribus Patriarchæ primæ conditionis 7. Secundæ 5.

Vice-Cantoribus majoribus rublos 5. Minoribus 3.

Metro-

Metropolitarum, Archiepiscoporum, Episcoporum, filijs Nobilium primæ conditionis rublos 10. Secundæ 7. Tertiæ 5. Cantoribus 3. Vice-Cantoribus 2.

Coquo, Pistori, Aurigæ, singulis unum rublum.

96. Si quis verbali injuriâ affecerit monasteriorum causidicos, solvat pro bisʒestia, ut sequitur.

Monasterij Trinitatis apud Sergium Causidico 15. rublos. Nativitatis monasterij in Wlodomiria, miraculorum monasterij Salvatoris, monasterij novi, Georgij monasterij in Magna Novogrodia, Simeonis monasterij causidicis 10. Aliorum verò monasteriorum 5. Ordinarijs servitoribus primæ conditionis 4. Secundæ 3. Pueris 1.

97. Monialibus in monasterio manentibus 5. rublos, extra monasterium verò 3.

98. Cantoribus Ecclesiasticis 3. vel 2. Janitoribus 2. Mulieribus, quæ panem conficiunt ad consecrationem in missa 3.

99. Quòd si quis contumeliosis verbis affecerit fœminam conjugatam, vel virginem, vel alicujus filium nondum possessionatum, solvat pro bisʒestia nuptæ injuria affectæ, quod solvi deberet marito, in duplo. Virgini, quod solvi deberet patri, in quadruplo: Filio, quod solvi deberet patri, pro medietate.

100. Si quis aliquem de injuria postulaverit, scribat in libello, ad quantam summam bisʒestia sibi solvenda ascendat, ni fecerit, Cancellarius libello non subscribat.

101. Si accusatus juxta citationem sibi factam fidejussores dederit de se sistendo coram judice, & auditâ accusatione nihil responderit, si in ea fuit expressa bisʒestiæ summa, illico teneatur accusatori eam solvere.

102. Sed si ideò nihil responderit, quia in ea bisʒestiæ summa non fuit expressa, non erit condemnandus, sed mandandum accusatori, ut eam exprimat.

103. Si quis contra aliquem per libellum, & citationem unicam tantùm actionem intentaverit, comparentem verò accusatum, & ad illam respondentem pro altera insuper conveniat, audiatur, neque liceat accusato subterfugere judicium sub prætextu, quòd ad hanc citatus non fuerit, ideoqué talis ejus responsio pro juridica ad acta non admittatur.

104. Si quis autem citaverit aliquem coràm judice super una actione, de eaqué sola contra eum egerit, & tamen in libello accusationis plùs vel minùs scripserit, & accusatus contra eum produxerit registrum, nempe copiam authenticam suæ obligationis, ex qua ad minus eum obligatum esse appareat, actor fiat reus.

105. Partes autem coràm judice ad mandatum comparentes clamoribus, & objurgationibus abstineant, nullaqué verba injuriosa & infamatoria invicem proferant, sed & neque inter se contendant. Quòd si quis alterum coràm judice verbis injuriosis affecerit, judicis respectu carceris pœnam per hebdomadam luat, & solvat injuriam passo bisʒestiam secundùm ejus statum. Si percusserit pugno sine vulnere, solvat percusso illam in duplo. Si cultrum, aut alia qualiacunqué evaginaverit arma, sed vulnera non intulerit, virgis cædatur. Si vulneraverit, knutis. Si vulneratus ex vulnere deinceps, vel statim ibi ante judicem mortuus fuerit, pœnam mortis & ipse

ipſe ſubeat ſinè ulla miſericordia, & ex ejus bonis ſolvantur omnia debita occiſi, de quibus per ſcripturam conſtiterit, reliqua autem minimè. Quòd ſi occiſor auſugerit, quandocunquè capietur, morte mulctetur. Sed ſi quis coram judice armis ab adverſario impetitus ob neceſſariam ſui defenſionem eum vulneraverit, vel occiderit, pœna mortis non afficiatur.

106. Si quis ad Cancellariam ob quamcunquè cauſam accedens judicem verbis contumelioſis affecerit, compertâ veritate, ob violatam debitam Tzari reverentiam cœdatur knutis, vel virgis ad hujus arbitrium, ſolvatquè judici biſzeſtiam. Si illum percuſſerit, ſive vulneraverit, manus ei amputetur, & ſolvat illi biſzeſtiam in duplo. Si verò illum etiam extra Cancellariam occiderit, moriatur & ipſe, & ſolvantur ex ejus bonis omnia debita judicis occiſi, de quibus per ſcripturam conſtiterit. Si autem auſugerit, perquiratur, & quandocunquè captus fuerit, pœna mortis ei irrogetur.

107. Quòd ſi judex illum Tzari falsò detulerit, veritate compertâ, pœnam eandem luat, quam luere debuiſſet accuſatus, ſi veraciter delatus fuiſſet.

108. Si partes concorditer renunciando termino à jure conſtituto per ſcripturam manûs ſubcriptione ſignatam à judice petant alium ſibi aſſignari, intrà hunc omninò coràm illo comparere debebunt, quod ſi altera facere neglexerit, pro rea habebitur. Poſtquam autem ex ijs una tales ſupplices obtulerit preces, ijsquè in Cancelaria ſubſcripſerit, ſi altera tempore aſſignato non compareat, condemnanda erit, exceptis tamen negotijs ſcripto firmatis. Quòd ſi alterutra partium intrà tempus aſſignatum infirmabitur, ita ut comparere perſonaliter coram judice nequeat, aliquem ſibi fidum ſuo nomine mittat, partes ſibi incumbentes adimpleturum. Quod ſi non fecerit, erit culpabilis. Nihilominus ſi adduxerit, ſe omninò carere homine, quem ſui loco mittat, cùm nullum habeat, aut conſanguineum, aut famulum, mittatur ad eum probus Cancelliſta, qui inquirat de veritate excuſationis, & eâ compertâ, detur ægro tempus ad comparendum, cùm convaluerit.

109. Si reus conventus intra terminum citationis coram judice, actor verò nequè ſeptimanâ poſt terminum elapſa comparuerit, hic, ſi alias actiones, præter jam ſignatas, habuerit, ſuper ijs in pœnam contumaciæ ſuæ non audiatur. Sed ſi intrà, vel poſt terminum filium, vel conſanguineum, vel quemcunquè alium miſerit, excuſans ob morbum, vel aliquod aliud impedimentum abſentiam ſuam, admittatur ad agendum, quem miſerit. Si verò ægritudinem cauſatus, & hominis, quem mittat, defectum, ſupplex petierit terminum prorogari, viſitetur, & veritate in utraquè excuſatione compertâ, citetur denuò reus ad comparendum, quando actor convaluerit, hujusquè actionis ratio omninò habeatur. Quòd ſi ægritudo per longas moras adhuc non cederet, remittatur reus ad ſua, quoadusquè actor eum denuò citari inſtiterit.

110. Si actor intra hebdomadam poſt terminum citationis reo factæ in judicio non egerit, & reus illius contumaciam accuſaverit, ejusquè ſcriptura, & cancelliſtæ teſtificatio fuerint ſignatæ, caſſetur actio, nullaquè ſuper eâ ſententiâ feratur, reus autem dato ſcripto liberetur.

111. Si

111. Si reus conventus datis per ſcripturam fidejuſſoribus, intra hebdomadam à tempore, quo illi fidejuſſerunt, in judicio non comparuerit, & actor ejus contumaciam accuſaverit, condemnetur ille juxta actoris petitionem, & promiſſionem fidejuſſorum, ne alicui liceat proceſſus retardare. Sed ſi fidejuſſores ſcripto non dedit, per ſimplicem citationem non erit condemnandus. Notetur autem in actis tempus factæ à fidejuſſoribus pro reo ſcripturæ, ut ſemper appareat, quando ſcripta ab illis fuerit.

112. Si actor, vel reus contra promiſſionem in judicio factam non diſcedendi Moſchuâ uſqué ad deciſionem cauſæ, diſceſſerit, & de hoc diſceſſu pars altera eum accuſaverit, ſi vel fidejuſſores ejus, vel filius, vel famulus comparebit, aſſerens, eum alterâ, vel tertiâ die adventurum, hocqué ſcripto à ſe ſubſignato promittet, non culpetur abſens ob diſceſſum, ſi comparuerit intra triduum, ſed ſi non comparuerit, culpetur.

113. Super actionibus in judicium introductis, ſed ob occupationem ſive actoris, ſive rei in ſervitijs Tzaris in aliud tempus dilatis, ſi uterqué Moſchuâ diſceſſerit, nihilominus procedatur, fiatqué eis poſtmodum intimatio aſſignati temporis. Quòd ſi eorum alteruter intra terminum non comparuerit, non ideò tàm citò condemnetur; ſed detur notitia eorum fidejuſſoribus de tempore eis præſtituto, exiganturqué ab eis ſportulæ Tzari debitæ. Quòd ſi etiam fidejuſſores Moſchuâ diſceſſerint, mittatur Priſtavus, qui de eis inquirat, inventosqué Moſchuam deducat. Interim autem, quoadusqué comparuerint, ſolvant parti adverſæ ſingulis diebus decem copicos pro itinere. In causa autem ſecundum acta, & probata juſtitia adminiſtretur, nemoqué propter determinata tempora extra judicium condemnetur.

114. Si reus conventus citatus ad comparendum fidejuſſores dederit, qui ſcriptò apud Cancellariam ſpoponderint, eum ad judicium tempore ad reſpondendum conſtituto venturum, ipſe verò eo tempore nec comparuerit, nec aliquem pro ſe miſerit, & actor apud Tzarem contumaciam ejus accuſaverit, non ideò condemnetur; ſed dentur actori citatoriæ Tzaris literæ, teneaturqué reus ei refundere, quicquid pro illis, & ſigillo erogaverit, & rublos tres pro expenſis itineris in ſingulos menſes.

115. Quòd ſi reus nequè poſt hanc iteratam citationem ad reſpondendum comparuerit, neminemqué miſerit, ſcriptura autem fidejuſſionis pro eo à fidejuſſoribus præſtitutæ miſſa fuerit, non ideò adhuc condemnetur, ſed citetur denuò per aliam Tzaris literam, cum præcepto, ut ſolvat expenſas literarum, & ſigilli, & tres rublos pro expenſis itineris in ſingulos menſes. Quòd ſi ad hanc alteram Tzaris literam nec comparuerit, nec miſerit, & literæ fidejuſſionis pro eo miſſæ fuerint, condemnetur juxta actoris petitionem ſine ulteriori proceſſu in pœnam ſuæ contumaciæ cum mandato, ut debitum vel ab ipſo, vel à fidejuſſoribus exigatur.

116. Si quis autem per literas citatus Moſchuam venerit, & in judicio tempore aſſignato, ſive ante illud comparuerit, & actor ſupplex petierit, ut de juribus ſuis ante tempus aſſignatum cognoſcatur, concedatur, & juſtitia ſecundùm æquitatem adminiſtretur. Quod ſi in cauſæ proceſſu altera partium non exſpectatâ ejus definitione,

nitione,

nitione, Moſchuâ diſceſſerit, condemnetur, ita ut ſi actor fuerit, perdat omnem actionem ſuam tam contra reum, quàm contra ejus fidejuſſores: ſi reus fuerit, ſolvant ejus debitum, & Tzari ſportulas, decimamquè earum partem judicibus ipſius fidejuſſores.

117. Si quis poſt primam citationem nec comparuerit, nec miſerit, literæ verò fidejuſſionis ab eo præſtitæ miſſæ fuerint, detur alia citatoria litera cum mandato, ut exigantur ab eo pro ſcriptura, & ſigillo ſolutio, & rubli tres pro itinere & victu actoris in ſingulos menſes. Et ſi poſt ſecundam citationem nec per ſe, nec per alium comparuerit, & literæ fidejuſſionis pro eo miſſæ fuerint, adhuc detur & tertia citatoria, exigatnrquè ab eo quantum pro altera. Quòd ſi adhuc non per ſe, nec per alium comparuerit, literæquè fidejuſſionis miſſæ fuerint, condemnetur ad ſolvendum actori petitum debitum in pœnam contumaciæ, & exactio fiat vel ab ipſo, vel ab ejus fidejuſſoribus.

118. Si quis poſt trinam citationem ad reſpondendum non comparuerit Tzaris miſſionibns impeditus, non imputetur ei in culpam, ſed commiſſione expletâ comparere tenebitur tempore determinato poſt ſecundam citationem, & actori citationis literarum expenſas refundere. Quòd ſi comparere neglexerit, neminemquè loco ſui miſerit, & actor ejus conrumaciam accuſaverit, perquiratur, & actori expenſas ſuas absquè alia judicij ſolennitate perſolvat.

119. Si Palatinus aliquis ſcripſerit Tzari, inveniri in ſua civitate aliquem, qui obſtinatè contumax fidejuſſores dare nolit, reſcribatur Palatino, ut per congregatos ex diſtrictu Strelitzios, & ſatellites ſufficientes eum capi curet, & in carcerem adduci, & ab eo exigat expenſas Strelitzijs, & ſatellitibus pro opera impenſa ſolvendas. Deinde eum poſt acceptos fidejuſſores Moſchuam mittat. Cùm autem in Cancellaria comparuerit, pro inobedientia virgis cædatur, ſolvatquè actori expenſas omnes, prout ſuperius ſcriptum eſt, feraturquè contra eum ſententia juxta libellum.

120. Si aliquis reus conventus per trinas Tzaris literas citatus, adhuc tamen obſtinatè contumax in civitate diſtrictus ſui fidejuſſores non obtulerit, hocquè Palatinus datis ſuis ad Tzarem literis, quibus ſubſcripſerint illi, qui ad illum citandum miſſi fuerunt, & alij per hos expreſsè vocati, atteſtetur, mittatur Moſchuâ Priſtavus, qui eum illò ducat, ibiquè ſine ullla figura judicij ſolvat actori debitum & Priſtavo itineris expenſas.

121. Si partes poſt introductam coràm judice cauſam concordiam inter ſe inierint, præſentent, in Cancellaria concordiæ ſcripturam à ſe ſubſignatam. Quod ſi facere neglexerint, judicesquè reſciverint, eos Moſchuâ non ſoluto erga Tzarem ſportularum debito abiviſſe, hoc ab eornm fidejuſſoribns exigant.

122. Quòd ſi & ipſi fidejuſſores abiverint, illud ab eorum famulis, vel ſubditis in loco domicilij per Priſtavum Moſchuâ eò expreſsè miſſum unà cum itineris ejus expenſis exigatur.

123. Priſtavi autem Cancellariorum teneantur ab utraquè parte, actoris, ſcilicet, & rei conventi, fidejuſſores exigere, qui ſpondeant, quòd illi Moſchuâ ante judicij finem ſine licentiâ non abibunt, & hoc per ſcripturam, quam tertiâ poſt datum actionis libellum die teneantur præſentare Cancellario, ab eo ſubſignandam, &

deindè

deinde Cancelliſtæ proceſsûs actuario tradendam. Quòd ſi hic Priſtavum Cancellario detulerit ob non præſentatas apud acta in tempore ſponſionis literas, veritate compertâ, virgis cædatur Priſtavus ſine miſericordia, addito mandato, ut adhuc illâ eâdem die eas præſentet. Si autem hoc non præſtiterit, mandetur alio Priſtavo executio, prior verò privetur officio ſine reſtitutionis ſpe. Quòd ſi negligentiam Priſtavi in præſentandis tempeſtivè fidejuſſionis literis Cancelliſta Cancellario non indicaverit, partes verò Moſchuâ non datis ſponſoribus diſceſſerint, exigatur debitum ab utraquè pro ſportulis Tzari à negligente Priſtavo, & ſilente Cancelliſtâ, iſti verò, quod ſolverint, à partibus repetant, mittendo ad eorum domicilij locum Priſtavos cum Tzaris literis, qui eas cogant datis ibi fidejuſſoribus Moſchuam ſe conferre. Cùm autem hæ Moſchuæ erunt, exigatur ab illis quicquid à Priſtavo, & Cancelliſtâ ſolutum fuerit ipſis reſtituendum. Sed ſi poſt actionem reus conventus non datis fidejuſſoribus Moſchuâ abierit, actore ibi remanente, liberetur & iſte. Interim autem debitum pro ſportulis Tzari à reo ſolvant Priſtavus, & Cancelliſta, qui neglexerunt ab eo ſponſores accipere, recepturi poſtmodum illud ab eo, cùm eum invenerint, ad quem perquirendum, mittantur cum Tzaris literis, & temporis aſſignatione. Si verò eum Moſchuæ in judicio non ſtatuerint, ſolvant actori debitam à reo convento ſummam.

124. Bojari, Ocolnicij, Conſiliarij, omnesquè cujuscunquè conditionis homines, tàm Moſchuæ, quàm in diſtrictibus: (exceptis Strelitzijs, & ſubditis pagorum Tzareæ Aulæ poſſeſſionatorum, & patrimoniatorum) teneantur ſolvere Tzareo ærario in qualicunquè actione decem copicos pro ſingulis rublis, qui in actione veniunt. Judicibus verò viginti ſemel tantùm pro quacunquè ſumma. Sed in actione falſificatæ membranæ, & via illatæ in duplo. De qua autem vi illatâ intelligendum ſit, inferiùs ſcribetur.

125. Et quia ſportulæ judiciorum ab antiquo conceſſæ fuerunt iis, qui Tzaris tentoria cuſtodiunt, & ejus aulæ ſerviunt, danda illis erit earum quota juxta taxam antiquam, reliquum autem in Tzareum ærarium inferendum.

126. Strelitzij tam Moſchuenſes, quàm cæteri, in actionibus usquè ad duodecim rublos nihil ſolvant. Et ſi rei fuerint, nequè usque ad centum. Si verò agant pro ſumma duodecim rublos excedente, vel contra eos agatur ſupra centum, exigantur pro actione intentatâ decem copichi in ſingulos rublos, pro judicibus verò viginti, ut ſupra ſemel tantùm. Quòd ſi aliquis non Strelitzius contra Strelitzium pro rublis centum agens per probationes, vel per juramentum ex actore reus fiat, ita ut ſportularum ſolutio ei incumbat, Strelitzius autem cum eo tranſigat ſuſcepto in ſe onere ſatisfaciendi pro ſportulis ſub fiducia exemptionis ſibi per Tzareum privilegium conceſſæ, tali caſu eas ipſe omninò ſolvat in pœnam fraudis, quâ alterum ab earum ſolutione eximere voluerat. Filij, fratres, & conſanguinei Strelitziorum, qui cum illis in eadem domo indiviſi vivunt, eodem, quo illi, exemptionis à ſportularum ſolutione privilegio gaudeant.

127. Sportulæ in ærarium Tzaris in integro inferantur nunquam amplius eas ſolventibus reddendæ, & ſupplices ab eis ſuper earum reſtitutione libelli non recipiantur, nec ſubſignentur.

128. In singulis Cancellarijs liber sit manu Cancellarij signatus, in quo Cancellistæ actiones omnes eodem tempore, quo judicium finietur, registrent, ut constet, quis à quo quid petebat, ideoquè quid pro sportulis exigendum.

129. Cancellista verò, qui hoc non fecerit animo celandi sportularum debitum, hocquè in suum commodum convertendi, veritate quocunquè modo compertâ, ante Cancellariam coràm pluribus cædatur knuto, sportulæ autem exigantur ab illo, qui ad earum solutionem tenetur. Quod si denuò Cancellista tale crimen commiserit, per forum, & plateas civitatis circumductus percutiatur knutis, privetur officio, & in exilium mittatur ad alia loca, præstiturus ibi ea servitia, quibus erit idoneus.

130. Si aliquis Palatinus, aut Prætor, aut judex in civitatibus introductam coràm se actionem indecisam adhuc Moschuam transmiserit decidendam, scripturam autem sponsionis fidejussorum pro partibus non miserit, & alterutra partium Moschuam se conferens, supplex à Tzare petierit decisionem causæ, hæcquè consequatur, undè necesse sit sportulas exigere, debitumquè à reo convento actori; ille autem, à quo exigendæ erunt, Moschuæ non fuerit, rescribendum erit judici illi, qui causam coram se introductam Moschuam remisit, ut fidejussionis instrumentum etiam mittat. Interim autem usquequò illud Moschuam pervenerit, exigat à judice negligente ille, qui moram patitur, singulis diebus decem copicos pro victu, & itinere.

131. Quòd si judex rescribat, literas fidejussionis in judicio coràm se incæpto non fuisse acceptas, vel quòd non extent, qui moram patitur, exigat ab illo damnum, & expensas, ut superius statutum est.

132. Si aliquis per sententiam ad solvendum aliquid condemnatus, moriatur, nullâ factâ super debito cum creditore suo transactione, exigatur debitum ab ejus hæredibus.

133. Si quis Tzari exponens, divitem aliquem possessionatum, cujuscunquè gradus ille fuerit, sibi mortem comminatum fuisse, supplex petat, concedi sibi literas inhibitorias sub aliqua pœna minanti transmittendas, ut ab executione minarum suarum cohibeatur, concedantur, interminando illi, ut sub pœna quinquè vel sex millium rublorum, vel supra, supplicem non offendat, hæquè literæ minanti tradantur. Si verò is contra hanc inhibitionem per se, vel per alium illum occiderit, veritate compertâ, mandatarius, & mandans ultimo supplicio afficiantur sine ulla misericordia. Ex bonis autem mandantis, vel per se occidentis exigatur pœna in literis Tzaris inhibitorijs ei comminata, ejusquè pars dimidia in ærarium Tzaris inferatur, reliqua autem uxori, vel filijs, vel consanguineis, qui occisorem de homicidio postulaverint, tradatur. Quòd si non occiderit, sed vulneraverit tantùm, solvat vulnerato bischestiam secundùm ejus conditionem, ejusquè damna juxta probationem de ijs faciendam, insuperquè integram pœnam sibi in literis inhibitorijs comminatam dividendam, ut supra. Si autem occisor, sive vulnerans non habuerit in bonis tantùm, ut integram pœnam solvere possit, accipiantur omnia ipsius bona, possessiones, & patrimonia, distribuanturquè, ut supra. Quòd si ista omnia summam pœnæ in lite-

ris in-

ris inhibitorijs ei comminatæ adhuc non adæquent, quod deerit, luat in corpore, ideoquè cædatur sine misericordia, non hâc intentione, ut indè pecunia ab eo extorqueri possit; sed ut cæteris statuatur exemplum terroris. Quòd si is, qui literas inhibitorias obtinuit, commiserit contra illum, qui ei minatus fuerat, aliquid ex supradictis, puniatur eâdem pœnâ, quæ superius contra minantem constituta est.

134. Si verò utriusquè famuli alicubi sive in nundinis, sive in popina, inscijs dominis convenientes, inter se rixati fuerint, etiam usquè ad vulnera, & mortem dominis, non imputetur in culpam, sed teneantur super famulis suis judicialiter inquirere, ut condignâ pœnâ affici possint.

135. Si quis possessione, aut patrimonio carens, sive advena stipendiarius mortem alicui præsenti, vel absenti minatus fuerit, post accusationem fiat inquisitio, & veritate compertâ, pœnam priùs trimestris carceris luat, & deinde scripto suâ manu subsignato promittat accusatori suo, quòd in posterum ei non nocebit. Quòd si contraveneri illum occidendo, pœnâ mortis crimen luat. Sed si quis de intentatis sibi minis aliquem accusaverit, in probatione antem defecerit, inquiratur contra ipsum, an falsò alium detulerit? & juxta probata contra eum procedatur.

136. Si quis aliquem de percussione, & spoliatione accusaverit, accusatus autem primam confessus, alteram inficias iverit, solvat accusatori bisześtiam juxta ejus stipendium in duplo, & Tzari quicquid desuper mandaverit. De spoliatione verò cognoscatur, & justitia secundùm acta, & probata administretur. Si verò spoliationem fateatur, percussionem autem neget, exigatur ab eo pro spolio juxta libellum accusatoris, & huic spoliato tradatur. De percussione verò agatur, feraturquè desuper sententia secundùm justitiam. In cunctis actionibus duplicis criminis, in quibus accusatus alterum fassus, alterum negaverit, exigatur ab eo pœna pro admisso, & pro altero secundùm justitiæ ordinem procedatur.

137. Actor teneatur libellum petitionis suæ tradere Cancellario manu suâ subsignatum. Is verò, cùm illi subscribet, curet enm in libro Cancellariæ describi, & deindè tradat Pristavo, qui cum eo reum citandum in civitate conveniat, ab eoquè fidejussores accipiat, assignato ad comparendum tempore. Si verò citandum in civitate obvium habere non potuerit, ad ejus habitationem se conferat, ibiquè similiter fidejussores ab eo exigat.

138. Quòd si reus nequè domi copiam sui facere velit, Pristavus, assumptis secum aliquot socijs, ad ejus fores per biduum, vel triduum vigilet, cùmquè eum, vel ejus famulum domo exeuntem viderit, captivum in Cancellariam adducat coràm judicibus, qui eum ad præstandum fidejussores adstringant.

139. Qnòd si, dum Pristavus illum, vel famulum ejus captum ad arcem deducit, vel ad fidejussores dandum adigere tentat, captus elabatur, protestetur statim Pristavus de hoc coràm præsentibus scripto, cui & ipsi cum eo subscribant, & illud judicibus in Cancellaria præsentet, qui vocatis ad se testibus veritatem facti ab eis perquirant, compertâquè, quòd verè captus è manibus Pristavi se eripuerit, destinent illicò Cancellistam, qui Pristavo associatus, assum-

assumptisquè secum satellitibus necessarijs, ad domum fugâ elapsi se conferat, eiquè citationem legat, exprobretquè illi fugam suam à Pristavo, & non datos fidejussores, adigatquè illum, ut eos det, aliter non dimittat. Quòd si fidejussores non habuerit, nequè in arcem iverit, aut aliquem loco sui miserit, sed à Pristavo denuò se proripiens, in patrimonia, seu possessiones suas se receperit, capiantur ejus famuli, & ad præstandum fidejussores adstringantur, qui spondeant, quòd dominum suum statuent in Cancellaria pro tempore assignato juxta ordinationem faciendam. Eis autem tempus ad comparendum assignetur, intra quod si dominus eorum comparuerit, audiatur super actoris petitione, sed propter fugam, & inobedientiam refractariam suam contra Tzaris mandatum per hebdomadam in carceribus knuto cædatur, solvatquè actori pro expensis & itinere in singulos dies elapsos post tempus primæ citationis, exclusâ ultimâ septimanâ, in qua ipse Moschuæ comparuit, decem copicos.

140. Veruntamen si famuli ad Cancellariam à Pristavo adducti fidejussores pro domino suo dare nequeant, detineantur ibi, quoadusquè is compareat. Quòd si actorem defatigandi gratiâ comparere diù distulerit, & hic supplex petierit, ut ad illius possessionem, sive patrimonium Pristavus mittatur, fiat, mandeturquè Pristavo, ut eum secum Moschuam ad respondendum sub fidejussione adducat. Moschuæ autem cum fuerit, luat pœnam inobedientiæ suæ ad Tzaris arbitrium, & super actoris libello procedatur, sententiaquè ad justitiæ normam proferatur, solvatquè sine ullâ figura judicij actori pro expensis, & itinere in singulos dies, computandos ab illo, quo subscripta fuit citatio, usquè ad tempus, quo ipse Moschuam adductus fuit, exclusâ ultimâ hebdomadâ, decem copicos, adducenti verò pro itinere sicut erit ordinatum.

141. Sed si reus iste à Pristavo se absconderit, sive inobediens fuerit, adducat Pristavus loco illius servum, vel subditum acceptis fidejussionis literis. Si verò nec servum, nec subditos reus habuerit, referat hoc Pristavus Cancellariæ per scriptum manu suâ subsignatum, mittantquè judices, alium Pristavum cum Tzareis literis ad Palatinum illius civitatis, ubi inobediens delitescit, cum mandato, ut Strelitzios, & satellites necessarios Pristavo ad inobedientem capiendum adjungat. Quem captum Moschuam Pristavus adducat, ibi pro contumacia sua virgis cædatur, solvatquè statim sine ulla figura judicij actori expensas pro victu, & itinere juxta ordinationem, & adductori suo itineris expensas. Super actione autem contra eum intentatà procedatur, & sententia ad justitiæ amussim proferatur. Quòd si tertiò se inobedientem, & contumacem præstiterit, procedatur cum eo, ut suprà, & adductus Moschuam solvat omnes, ut suprà, expensas, & virgis cæsus conijciatur in carceres, in quibus per mensem juxta morem knutis cædatur.

142. Quòd si ad accusatoris instantiam in aliquam civitatem, sive districtum cum inhibitorijs Tzaris, aut pro quolibet alio negocio literis, vel judice mandante ad aliquem Moschuæ citandum, & ad judicium adducendum, aut aliquid aliud agendum Pristavus, aut filius nobilis missus fuerit. Isquè, ad quem mittitur, eum per se, vel per famulos, aut subditos suos percusserit, aut literas ab eo ereptas laceraverit, veritate compertâ, cædatur knutis, & pœnam insuper,

ſuper trimeſtris carceris ſubeat, ſolvatquè percuſſo biſzeſtiam in duplo. Et ſi Priſtavus ſecum ſocios habuerit, hiquè pariter cum ipſo vapulaverint, ſolvat his etiam biſzeſtiam, & expenſas in duplo, inſuperque damna, ſi aliqua ſe eſſe paſſos, probaverint. Quòd ſi aut Priſtavum, aut ex ſocijs aliquem occiderit, morte puniatur, ſolvanturquè ex bonis ejus omnia occiſi debita, de quibus per ſcripturam conſtiterit. Si autem ejus famuli, aut ſubditi eo abſente Priſtavum, vel ejus ſocios percuſſerint, aut injuriâ aliquâ affecerint, Priſtavus autem, vel ſocij ejus dominum ſolum, & non ejus famulos, aus ſubditos accuſaverint, ille autem reſpondeat, ſe nihil de his ſcire, inquiratur, & ſi ejus famuli, aut ſubditi rei inventi fuerint, cædantur knutis, & ſolvant Priſtavo, & ejus ſocijs damna, quæ paſſi fuerint ſecundùm probationem in duplo.

143. Quòd ſi Priſtavus, & ſatellites hominem, ad quem miſſi fuerant, de percuſſione, injuriâ, & inobedientiâ falsò detulerint, veritate compertâ, percutiantur knuto omnes; ſatellites verò ſolvant ſinguli binos rublos Tzareo ærario in aliorum exemplum.

144. Priſtavus citans aliquem in civitate habeat pro ſua mercede quinque copicos, & ſi extra civitatem ad alium quemcunquè locum mittetur, decem tàm ab actore, quàm à reo. Plus autem nullo modo audeat exigere, nihilquè à fidejuſſoribus accipiat. Citet autem ad judicium utramquè partem ſine ullo favore.

145. In caſtris Priſtavus pro mercede alicujus citationis unicum copicum accipiat. Si verò ex caſtris ad aliquem locum mittetur, habeat ab actore pro ſingulis milliaribus unicum copicum.

146. Si Priſtavus ob munera, vel amicitiam reum ad judicium citare diſtulerit, aut majorem operæ ſuæ mercedem, quàm ſupra præſtitutum ſit, exegerit, delatus, veritate compertâ, virgis egregiè cædatur, quodquè plus accepit, reddat delatori. Quòd ſi talia iterum, vel tertiò commiſerit, cædatur knutis, & privetur officio ſuo.

147. In omnibus Cancellarijs ſint Priſtavi, teneanturquè dare fidejuſſores, qui ſpondeant, quòd in Tzaris negotijs nullas fraudes facient, partibus damnum nullum creabunt, captosquè ex Cancellaria, aut domo ſinè licentia non dimittent, nec ulla munera ad eos liberandos accipient.

148. Pro itinere centum millium paſſuum accipiat Priſtavus dimidium rublum. Si verò iter erit longiùs, vel breviùs, ad hujus taxæ ratam. Si ab utraquè parte ad inquirendam veritatem mittetur, dimidium ab actore, reliquum verò taxæ à reo accipiat. Finitâ autem per ſententiam causâ, qui ſuccubuerit, refundat victori ſolutum ab eo Priſtavo. Literas autem citatorias, & inhibitorias portent ipſi Priſtavi, fidejuſſoresquè ipſi accipiant, vel eorum fideles ſocij, famulos verò ſuos ad hæc præſtanda nullo modo mittant. Sed nec ipſi, nec eorum ſocij aliquid à fidejuſſoribus accipiant. In eam civitatem, ubi Priſtavus aliquis eſt, cum literis inhibitorijs, & citatorijs alius Priſtavus non eat, nec ſocios ſuos mittat. Quos verò ſocios habeat, cancelliſtis aperiat, ut in libro ſcribantur, ne deinceps conſocios ſuos negare poſſit. Si Priſtavus, aut ejus ſocij damno aliquem affecerint, veritate compertâ, exigatur hoc ab omnibus conſocijs, & detur damnum paſſo. Ille autem, qui damnum

N n dedit,

dedit, percutiatur knutis, trudaturquè in carceres ad tempus à Tzare ordinandum, & fine confocijs Priftavi per fe nihil faciant.

149. Si quis de injuria poftulaverit Bojaros, Ocolnicios, Confiliarios, Stolnicos, vel alios cujuscunquè ftatus homines, five eorum famulos, poftulati verò fuerint tunc temporis in præfecturis civitatum (exceptis præfectis Aftracani, Sibiriæ, & Tercki, & his, qui fuerint occupati in fervitio Tzaris in caftris, five in Legatione, five in aliqua miffione, propter quam Tzar ex fua clementia ei aliud in caufis judicialibus tempus conftituet) procedatur in caufa fine dilatione, mandeturquè, ut refpondeant pro abfentibus fratres, vel filij, vel confanguinei, vel famuli eorum Mofchuæ præfentes, vel amici, quibus ipfi fuper hoc mandatum dederint, neque ob eorum fervitium excufentur à refpondendo, quia non eft caftrenfe. Sed fi quis actionem injuriarum intentaverit contra Palatinos, & alios Præfectos, & milites in Regno Aftracanenfi, in Sibiria, & Tercki, five in caftris in limitibus, five alibi exiftentes, differatur judicium usquè ad eorum poft finita eis à Tzare demandata negocia reditum. Si inter milites aliquid controverfiæ, vel injuriæ oriatur in caftris, judicentur à Palatinis caftrenfibus, five à judicibus ab his conftitutis. Sed fi actio intentetur de re facta ab aliquo, antequam ad caftra fe conferret, non procedatur fuper ea in caftris, fed affignetur tempus non currendum, antequam fervitium Tzaris finitum non fuerit.

150. Palatini, Præfides, & Judices civitatum, fi à civibus, five diftrictûs incolis, munera acceperint, eosquè damno aliquo, aut injuriâ affecerint, poftulati fuper hoc, & veritate compertâ, reftituant, quicquid acceperunt, & infuper folvant pro pœna Tzari quicquid mandaverit.

151. Si aliquis Stolnikus, Strepfius, vel Nobilis Mofchuenfis fuerit in judicio per fententiam condemnatus, exigantur ab eo omnia per fententiam conftituta, deturquè executio in fcriptis, fidejufforesquè defuper accipiantur. Quòd fi condemnati pro executione mittere fervos fuos detrectaverint, eò quòd rejectam habeant, fibi ob militarem expeditiouem conceffam, ipfi autem expeditioni perfonaliter non interfuerint, fed vel fervos fuos, vel fratres, vel confanguineos, vel filios miferint, manentes ipfi Mofchuæ, vel in villis, rejectâ non attentâ, ad folutionem debiti erga actorem adftringantur.

152. Et fi aliqui ex diftrictibus nobiles in expeditione non fuerint, fed fubftitutis filijs, five fratribus, five confanguineis, five à fe mercede conductis hominibus, ipfi Mofchuæ, vel alibi negocijs fuis vacaverint, exigatur ab eis, quicquid actor petijt, fine dilatione.

153. Nemini literæ à judice non fubfcriptæ ad civitates concedantur, eò quòd per eas multis Injuriæ, & damna oriantur: Si quæ autem præteritis annis alicui datæ fuerint, irritentur, & repertæ apud aliquem, accipiantur, & Tzari transmittantur ad illam Cancellariam, ex quâ fuerunt expeditæ.

154. Si quis actor fuccubuerit in causa abfoluto per judicem reo, vel hoc per juramentum fe purgante, vel cum reo ante latam fententiam trànsegerit, deinde eundem fuper ea petitione de novo in jus vocaverit, reijciatur ejus libellus, & ipfe virgis cædatur pro

fua

sua pœna, & aliorum exemplo, solvatque parti adversæ pro expensis victûs, & itineris decem copicos in singulos dies, numerandos ab illa, in qua post citationem fidejussores pro ipso spoponderint.

155. Fidejussores, qui pro principali eos fallente solvere debuerunt actori debitum, & Tzari pœnam pecuniariam, habeant suum contra eum regressum, exigantquè ab illo non tantùm quicquid solverint, sed & expensas pro victu, & itinere ad rationem trium rublorum in singulos menses, & damna, quæ passi fuerint, juxta eorum justificationem, & judicis declarationem.

156. Si aliquis ex districtibus, cujuscunquè conditionis ille fuerit, post acceptam citationem miserit Moschuam ad respondendum actori vel filios suos, vel fratres, vel consanguineos, vel famulos; Ipse autem Moschuam non venerit, sed domi remanserit: introductâ autem actione necesse fuerit ratione processûs super aliqua re inquirere in civitate illa, in qua non possessionatus, sive patrimoniatus moratur, remittatur ad illam, ubi suas possessiones, & patrimonium habet, sive Moschuam, interim tamen, qui ab eo missi fuerunt ad respondendum, Moschuâ sine licentia non abeant, quousquè judicium per sententiam finitum non erit. Quòd si discesserint, eorum principalis condemnetur.

157. Si filij, vel fratres, vel consanguinei, vel amici, vel famuli inceperint pro aliquo agere, vel respondere, Moschuâ usque ad finem causæ non discedant: & si ob ejus processum contingat super aliqua re in aliqua civitate inquirere, principales, qui judicijs non interfuerunt, in illam civitatem non intrent, aliò verò ire eis liceat.

158. Si actor pro quinquaginta rublis agens Stolnicos, sive Strapzios, sive nobiles Moschuenses, & aliarum civitatum, sive alios cujuscunquè conditionis homines decem in testes nominaverit, & reus conventus eos recusaverit, vel è contra, rejectis his controversiis audiantur testes, & juxta eorum dicta sententia feratur.

159. Quòd si alterutra partium in lite de viginti rublis decem ex mercatoribus panni, aut civibus, aut alterius inferioris conditionis hominibus, in testes nominaverit, audiendi erunt, & juxta eorum dicta sententia proferenda.

160. Si verò testes supra dicti à reo convento adducti dictis suis ejus exceptioni non suffragaverint, vel discordes inter se fuerint, vel ignorationem super interrogationibus adduxerint, condemnetur.

161. Si actor aliquis cujuscunquè conditionis multos universim testes sine eorum specificatione nominum examinari petierit, reus verò hoc recusaverit, vel è contrà; non audiatur, sed mittatur statim ad eos examinandum. Omnes verò, & singuli secundùm statum, & conditionem suam dicta sua corroborare tenebuntur. Archimandritæ, Priores, & Monachi juxta consuetudinem conditionis Monasticæ. Protopopi, Popi, & Diakoni juxta Ecclesiastici status morem. Nobiles quicunquè & plebeij, cunctiquè Russi per Domini Tzaris nomen, & totius Russiæ Magni Ducis Alexij Michaelowicz jurabunt. Knesij, Myrzæ, Tartari, Ceremissæ, Mordwæ, cæteriquè Pagani juxta fidei suæ consuetudinem. Interrogentur verò singuli separatim nemine præsente, præter actorem, qui eorum dicta tunc scribenda procuret. Si testes Rutheni fuerint, dictis suis manu suâ subscri-

subscribant, eorumquè patres spirituales. Si Lituani, aut Germani, & ipsi dicta sua manu suâ subsignent, seu aliquis alius ad eorum instantiam pro eis. Si Tartari, aut ex cæteris Paganis literas pingere scientes etiam dicta sua manu suâ subsignent, nescientes verò scribere sua tantùm signa faciant. Dicta autem testium scribant ipsi examinatores, sed nobilium examina seorsim ab alijs eorum famulorum, & subditorum scribantur, ne isti cum illis subscribant. Quòd si reus exceperit contra aliquos testes, eosquè scriptò expresserit dicendo eos non esse examinandos, quia actoris filij, vel consanguinei, vel amici sint, non credatur huic exceptioni, sed omnes examinentur, monendo eos de veritate dicenda sine ullo affectu timoris, odij, vel amoris, & interminando eis Tzaris indignationem, severamquè vindictam, si contravenerint. Caveantquè examinatores, ne per aliquam cum producente eos collusionem testes falsum deponant. Quòd si fieri animadverterint, vel testes ad interrogata aut nihil, aut non explicitè responderint, faciant de hoc Tzarem literis suis, quæ illorum nomina scripta contineant, certiorem. Si verò ipsi examinatores ob munera, vel amicitiam, vel odium muneri sibi demandato fideliter non satisfecerint: vel de collusione testium Tzari scribere neglexerint, hocquè ei aliunde innotuerit, magnam hujus indignationem incurrent, magnamquè subire pœnam debebunt. Si autem testes aliquot ad actoris, aliquot ad rei favorem deposuerint, attendatur eorum pluralitas, ita ut ille obtineat, qui plures inter illos pro se dicentes habuerit.

162. Quòd si pars, quæ in causa succubuerit, appellationis libellum Tzari porrexerit, asserens testes plures numero contra veritatem, minores verò secundùm illam deposuisse, seligantur ex utroque testium numero de singulis centenis, juxta suam quique conditionem, aut civium, aut militum, aut aulæ famulorum, aut aliorum quorumcunquè principaliores duco: aut si ad centenarium unius conditionis numerum non ascenderint, unus: & interrogentur singulatim strictissimâ inquisitione ad eruendam veritatem, unde appareat, quænam illorum pars mendaciter testificata fuerit. Et si appellans per suum minorem testium numerum appellati majorem numerum veracibus dictis superaverit, istorumquè mendacium probaverit, tunc solvant isti Tzari pro pœna, ut sequitur. Singuli Archimandritæ rublos quinquaginta. Priores, & Procuratores quadraginta. Thesaurarij, Vicarij & Patres consilij triginta. Ordinarij Monachi quinque. Servitores Majorum Monasteriorum. viginti. Minorum autem quinque. Protopopi quadraginta. Protodiaconi triginta. Popi viginti. Diaconi & Cantores Ecclesiastici decem. Stolniki, Strepzij, Nobiles Moschuenses, & districtuum, alijquè nobilis conditionis, omnesquè illi, qui interrogati de veritate dicenda respondere obstinaté detrectaverint, solvant singuli 30. rublos. Decuriones civium 20. Cives, & alij inferioris conditionis 10. Subditi unum. Et ex illis postremæ hujus conditionis, qui ex numero testium fuerunt, accipiantur præsides villarum, & principaliores subditi, & ex ijs decimus quisquè knutis cædatur. Archimandritæ verò, Priores, Popi, & Diakoni, qui falsò testificati fuerint, remittantur ad Patriarcham, Metropolitas, Archiepiscopos, & Episcopos ordinarios suos pro punitione. Solvantquè testes, qui mentiti fuerint,

parti

parti per eorum mendacium læſæ damna omnia, quæ paſſa fuerit, & expenſas, quas fecerit. Et ſi torturæ aliquis pro eorum mendacio ſubjectus fuerit, huic inſuper ſolvant biſzeſtiam in quadruplo.

163. Quòd ſi appellans per minorem ſuum teſtium numerum in ſecundo examine majorem non vicerit, ſed æqualis tantùm in probationibus evaſerit, ita ut inter ſe contendentes provocent ad torturas, concedatur. Quòd ſi per torturam aliqua partium probaverit alterius mendacium, exigatur ab hac pœna pro Tzare, datâ punitione, ut ſupra ſcriptum eſt, & inſuper biſzeſtia pro torturatis in quadruplo, & ſententia feratur in judicio cauſæ principalis juxta teſtificationem horum, qui in tortura pervicerunt.

164. Si quis in aliqua cauſa interrogatus de veritate dicendâ negaverit, ſe de interrogatis notitiam habere, adſint autem teſtes qui probent, eum de illis ſcire, ſolvat pro tali mendacio pœnam Tzari, & corrigatur juxta ſuperiùs ſcripta.

165. Sed ſi nullus adſit contrarius teſtis, admittatur profeſſio ſuæ ignorationis.

166. Si teſtis in depoſitione ſua ſibi contrarius deprehenſus fuerit, corrigatur, ſicut diſpoſitum eſt ſuperiùs de teſtibus mentientibus.

167. Si actor, & reus communes teſtes nominaverint, mittatur ad eorum dicta audienda. Sed ſi poſt horum examen alterutra partium alios univerſim ſumptos teſtes examinari petat, reijciatur, ne damnum, & expenſæ adverſæ parti inde enaſcantur.

168. Si partes in aliquo ex propoſitis in libello in judicio conſenſerint, & poſtmodum in eodem alios inſuper teſtes producere prætendant, non audiantur, ſed ſententia proferatur juxta eorum priorem conſenſum.

169. Si partes communi conſenſu ad trium à ſe nominatorum teſtium dicta ſe referant, & in examine eorum unus mentiatur, reliqui verò duo conteſtes eum de mendacio convincant, credatur hiſce duobus, tertio rejecto.

170. Si communis utriusquè partis teſtis muneribus, vel quolibet alio depravatus affectu mandata DEI transgrediendo in examine mentitus fuerit, pars autem læsa eum ſuper hoc accuſaverit, veritate compertâ, cædatur knutis ſine miſericordia, & parti læſæ impenſas ſolvat.

171. Sed ſi ejus accuſator non probaverit, eum fuiſſe mentitum, ſolvat ei biſzeſtiam, & cædatur knutis ſine miſericordia in aliorum exemplum.

172. Teſtimonium illius, qui dixerit, ſe ab alijs illud, quod aſſerit, audiviſſe, & nullam aliam ſcientiæ ſuæ rationem reddiderit, non admittatur.

173. Si teſtes à partibus producti Bojarorum famuli, vel ſubditi, vel mulieres fuerint, examinentur in omnibus per juramentum ante imaginem DEI ad hoc, ut veritatem dicant, quomodo ante Divini judicij tribunal ſtarent.

174. Si quis mancipium ſuum ſive maſculum, ſive fœminam quacunquè de cauſa manumiſerit, non poſſit manumiſſus contra eum, vel ejus filios, nequè pro eo, vel ejus filio teſtimonium ferre.

175. Si actor ad fundandam actionem ſuam petat plures teſtes examinari univerſim ſumptos, ſine alicujus nominis ſpecificatione,

& reus non contradixerit; sed postea duos, vel tres ex illis, vel decem, vel viginti tantùm specificatis eorum nominibus, examinari velit, reijciatur, & procedatur secundùm petitionem actoris, cui non contradixit.

176. Si actor patrem, vel matrem rei, vel hic actoris pro testibus vocaverit, non reijciantur, sed juxta eorum depositionem sententia feratur.

177. Testimonium autem uxoris rei pro actore, vel actoris pro reo non admittatur.

178. Si quis egerit contra Bojari famulum referens se ad ejus testimonium, famulus autem pro se & Domino suo respondere voluerit, vel è contrà, Bojari non interrogentur, sed causa secundùm justitiam finiatur.

179. Si quis contra aliquem actionem minimi momenti, prout spoliationis unius, vel alterius rubli, injustè, & falsè intentaverit, & ad probandam intentionem suam aliquem infimæ conditionis hominem in testem produxerit, accusatus verò, ne testes falsitatis peccatum committant, in eos consentiens, quasi reus petitam ab accusatore summam ei solverit: & iste ex successu audacior factus non recedendo à judicio aliam contra illum majoris momenti actionem per novum libellum instituerit, nominando eosdem, quos antea in prima actione produxerat, testes; Accusatus verò in hac secunda in hos non consenserit, quomodo consenserat in prima, admittatur illius exceptio, & procedatur in causa juxta dictamina justitiæ.

180. Si actor, & reus communi consensu aliquos in testes nominaverint, & deinceps non recedendo à judicio eorum alteruter eos repudiare voluerit cum instantia, ut alij examinentur, non audiatur, sed causà juxta dicta testium, in quos communiter partes consenserunt, finiatur.

181. Si actor, & reus communi consensu aliquos in testes nominaverint, quorum dictis stare se velle dixerint, & post biduum, vel triduum, vel post hebdomadam exorta fuerit inter easdem partes nova aliqua lis, pro cujus decisione eosdem, qui supra, testes altera nominaverit, altera autem rejecerit, asserens aliquam sibi cum eis inimicitiam intercedere, non admittantur hi testes ad hanc secundam actionem, sed benè ad primam, cujus processus secundùm eorum dicta finiendus erit.

182. Si quis cum aliquo ex mera malitia colluserit, petiturum se ab aliquo in judicio summam aliquam, dummodò collusor testimonio suo petitionem corroboret. Dum autem reus conventus amicos ad fidejubendum pro se requirit, actor ei hunc collusorem suum submiserit, ut pro eo spondeat. Deinde hunc eundem in testem ad fundendam intentionem suam nominaverit, reus verò collusionem ei objecerit petens, ut ab eo super ea inquiratur, ipse autem eam confessus fuerit, non condemnetur reus, sed causa secundùm justitiam dirimatur.

183. Si quis plures homines unà simul injurià affecerit, unus autem horum solus eum pro parte sua coram judice postulaverit, socij verò injuriati, quia absentes, hoc non fecerint, audiatur ille, eique justitia administretur, usquequò ab accusato, si condemnabitur, partem sibi debitam exigat. Reliquis reservatum sit jus agendi ad eorum libitum.

184. Si

184. Si quis actionem de injuriâ in sollidum intentet contra plures sive fratres, sive possessionatos in simul cohabitantes, unusquè ex accusatis, antequam tempus comparendi coram judice venerit, cum eo transegerit, reliqui verò transigere recusaverint, non ideò condemnentur, sed fiat processus in causâ, & juxta acta, & probata sententia feratur.

185. Si minorennis, vel vidua, vel virgo ab aliquo conveniatur, hæcquè ad respondendum non sit habilis, famulos autem, aut subditos, qui pro ipsa respondeant, non habeat, sed tantùm consanguineos, at absentes, ideoquè petat, prorogari sibi terminum ad respondendum, usquequò illi Moschuam se conferre possint, concedatur dilatio juxta ejus petitionem; sed fidejussores det, qui spondeant, quòd tempore assignato statuent illos, qui pro ea respondere debebunt sine ulla dilatione. Quòd si eos non statuet intra terminum, condemnetur.

186. Si quis oblitus timoris DEI, & juramenti Tzari præstiti ex proprio motu sine alicujus instigatione aliquem de percussione, & spolio falsò accusaverit, antequam verò coram judice ambo compareant, pretium aliquod non magni momenti datum ab accusato ad redimendam vexam per transactionem acceperit, & ab accusatione recesserit, veritate compertâ, solvat pro pœna Tzari rublos quinquè, innocenti verò accusato in duplo, quicquid ab eo acceperit, & insuper ante Cancellariam coràm multis knuto sine misericordia cædatur, conijciaturquè in carceres ad arbitrium Tzaris.

187. Quòd si secundò hoc crimen idem commiserit, solvat Tzari decem rublos, accusato damna in duplo, cædatur knutis, ut supra, ducaturquè ad carceres, ut supra, sed dum ducitur, percutiatur knutis sine misericordia.

188. Et si tertiò idem peccaverit crimen, solvat Tzari viginti rublos, accusato damna in duplo. Percutiatur knuto ante Cancellariam, & per forum, & trudatur in carcerem ad arbitrium Tzaris, & nullum deinceps ei judicium in ulla actione detur.

189. Si quis cujuscunquè conditionis homo libellum contra aliquem obtulerit, petendo ab eo pecunias vel mutuò, vel per depositum, vel alio quocunquè modo datas, nullamquè produxerit prætensi sui debitoris scripturam, nullamquè aliam probationem, nullus Pristavus ad citandum mittatur, nullumquè contra prætensum debitorem judicium detur.

190. Sed si miles aliquis in servitijs Tzaris existens in aliqua civitate hospitium apud aliquem habuerit, ab eoquè in judicio petat aliquid à se apud illum tunc temporis depositum, scripturâ autem depositarij careat, nihilominùs audiatur, quia milites solent victualia, & arma sua depositare apud illos, qui ipsis in civitatibus hospitium præbent, & aliquando improvisâ Tzaris ad celerem aliquam expeditionem evocatione correpti, ea apud hos relinquere coguntur, & si per inquisitionem, & probationes res petitæ recuperari à depositario poterunt, restituantur actori; sed si probationes deficiant, recurratur ad juramentum accusato deferendum.

191. Quòd si miles falsò hanc actionem contra aliquem proposuerit, veritate compertâ, cædatur knutis sine misericordia.

192. Exceptis verò militibus, cùm in servitijs Tzaris Moschuæ, vel

vel in alijs civitatibus hoſpitio excipiuntur, nemini carenti depoſitarij ſcripturâ competat depoſiti actio, ne detur anſa falſitatibus, & injurijs.

193. Si quis cujuscunquè conditionis aliquid alicui artifici ad conficiendum dederit, hic autem negaverit, ſi hunc ille convenire voluerit, audiatur, & juxta acta, & probata ſententia feratur.

194. Si quis aliquid pignoris loco, vel ad conſervandum ſibi traditum domi habuerit, illud verò vel per incendium perierit, vel fures abſtulerint, & eodem caſu omnia ſua ſimul ipſe amiſerit, tenetur hoc indicare vicinis, & curare in Cancellarijs adnotari. Quòd ſi pignoris, vel rei datæ ad conſervandum dominus dederit libellum contra eum aſſerendo, quòd res ſuæ tantùm perierint, alteriùs verò omnia ſalva ſint, audiantur ambo, & juxta acta, & probata deciſio judicialis fiat.

195. Si quis aliquid alicui ad conſervandum dederit incluſum in arca aliqua, & ſigillo ſignatum, eoquè abſente depoſitarius ſigillum violaverit, arcamquè aperuerit, ille autem hunc convenerit, aſſerendo aliquid ſibi ex depoſito deeſſe, veritate compertâ, reddat depoſitarius depoſitum in integro. Si verò contentiones inter ipſos ſint, deveniatur ad juramentum.

196. Si quis alicui pignus aliquod pro pecunia credita, vel ob aliquam aliam cauſam dederit cum pacto in ſcriptis, ut, ſi conſtituto ad ſolutionem tempore illud non redemerit, omni jure ſuo in pignore, & ad pignus cadat, dominiumquè omne in eum, cui pignus datum fuit, translatum intelligatur, licitum erit huic pignus vendere, pignoris loco, vel dotis nomine dare.

197. Si quis equum, vel aliquod alιud animal pignoris loco alicui dederit, animal autem ex morbo, non fame, non occiſione, vel aliâ aliquâ vi, moriatur, creditor dimidium tantùm crediti ſui à debitore exigat, reliquum huic cedat. Sed ſi iſte oppoſuerit creditori, quòd malitioſè circa pignus egerit, audiantur judicialiter, & ſecundum juſtitiam cauſa inter eos decidatur.

198. Si quis cum multis conſpirans in alicujus domum latronum more vi irruerit, eumquè, vel uxorem ejus, vel filios, vel famulos occiderit, veritate compertâ, ultimo ſupplicio afficiatur. Socij verò ejus omnes percutiantur knutis, & mittantur, quò Tzar mandaverit.

199. Quòd ſi nec patremfamilias, nec ullum alium occiderint, ſed injuria tantùm, aut damno affecerint, ſolvant injuriam, vel damnum paſſo biſzeſtiam, vel æſtimationem in duplo, & omnes knuto cædantur. Sed ſi vulnera alicui tunc inflixerint, veritate compertâ, amputetur vulneranti manus, & ſocij percutiantur knutis, & fidejuſſores ſtatuant, qui pro ipſis ſpondeant, quòd in poſterum talia amplius non committent, & ſolvant biſzeſtiam vulnerato in duplo.

200. Si verò is, in cujus domum violenti irruerint, ſe, & ſua neceſſariò defendendo aliquem ex ijs occiderit, & cadaver occiſi ad judicem attulerit, veritate compertâ, nulli pœnæ ſubjaceat.

201. Si quis alicui anſam ad rixam dederit, & in ea à defendente ſe vulneratus actionem pro vulnere contra eum inſtituerit, reus verò defenſionem ſui neceſſariam contra illum exceperit, veritate compertâ, nullam accuſatus ſubeat pœnam, nihilquè vulnerato ſolvat.

202. Si

202. Si quis minatus fuerit alicui præſenti, vel abſenti, quod velit ejus domum, vel officinam cum pane incendere, ſive aliquod aliud ei damnum inferre, iſte, cui alter minatus fuerit, ſignificet vicinis ſuis illius minas, curetque in Cancellarijs ſcribi, & inquiſitione deſuper fieri. Quòd ſi verum eſſe contra accuſati inficiationem reperiatur, cogatur ad fidejuſſores dandos, qui pro eo ſpondeant, quòd talia non ſit commiſſurus. Si verò fidejuſſores dare renuat, cædatur knutis, trudaturquè in carcerem, quoadusquè eos dederit. Si autem, poſtquam eos dederit, eveniat, ut accuſatoris ſui domus, vel officina incendatur, vel ei aliquod aliud damnum ignoti homines inferant, ipſe tortura ſubjiciatur, & ſi reum ſe incendij, vel damni illati fatebitur, damna omnia ab accuſatore paſſa ei refundat, quod ſi ſolvendo non ſit, vel aufugerit, unde torqueri nequeat, exigantur ab ejus fidejuſſoribus. Sed ſi in tortura perſiſtens negaverit factum, liberetur, torturam verò ſibi imputet, & minis, quas inaniter in malis operibus jactabundus effutijt.

203. Si quis per chirographum, vel aliquod aliud inſtrumentum alicui debitor ob paupertatem, Divinâ permiſſione ab incendio, inundatione, ſpoliatione, furto, vel alio quocunquè fortuito modo cauſam habentem, fidem ſuam ſolvendo liberare nequierit, detur ei dilatio temporis ad arbitrium, modò triennium non excedat, ſed teneatur fidejuſſores opulentos dare, quibus tutò credatur, qui ſpondeant, pro ipſo, quòd conſtituto per dilationem tempore debitum ſolvet, nec in alia regna aufugiet. Quòd ſi conſtituto tempore creditori debitum non ſolverit, nec præſens fuerit, ſolvant ejus fidejuſſores, & ſi in aliud Regnum ille fugâ evaſerit, perjurij ejus pœnam etiam ſolvant. Si ante conſtitutum tempus debitor mortuus fuerit, eo finito uxor ejus creditori debitum mariti ſolvat, ſi non habeat unde, ſolvant eum fidejuſſores, qui præſentes fuerint.

204. Sed ſi fidejuſſores dare nequiverit, tradatur creditori apud eum remanſurus, uſquequò ſolverit, vel cum eo tranſegerit. Si verò nobilis, aut filius nobilis fuerit, non tradatur, ſed cædatur virgis ſuper cruribus juxta morem pro executione uſque dum ſolverit.

205. Si autem fidejuſſores ſpoponderint pro eo, non quòd tempore conſtituto ſolvet, ſed tantùm, quòd comparebit, ante verò temporis terminum debitor mortuus fuerit, in nihilo erga creditorem tenebuntur.

206. Si quis ab aliquo pecunias, vel aliquid aliud mutuò acceperit ad mercandum, & quod accepit, amiſerit, vel diſſipaverit, & non habeat, unde ſolvat, tradatur creditori, ut ab eo ſe redimat.

207. Si quis de vi, quomodocunquè illatâ, ſive percuſſione, ſive vulnere, ſive damno quocunquè in judicio poſtulatus, poſt inquiſitionem, vel verificationem ſui delicti, antequam parti læſæ ſatisfecerit, mortuus fuerit, relictis poſſeſſionibus, vel patrimonijs, vel alijs bonis ſuis uxori, ſive filijs, teneantur iſti accuſatori damna ab accuſato data refundere.

208. Si quis poſſeſſionatus, ſive patrimoniatus, vel ejus famuli, aut ſubditi equum, vel aliud animal alienum in ſuis pratis, vel agris fœnum, aut fruges depaſcens invenerit, teneantur hoc vicinis ſuis notificare, & ad pecudis dominum mittere cum intimatione, ut ipſe ad videndum damnum à pecude in pratis, vel agris factum accedat. Si

acceſſerit, & damna ſolverit, reddatur ei animal: ſi non, tunc damnum paſſus animal retineat, & de damnis actionem inſtituat coràm judice, & reus teneatur ea juxta judicis ſententiam illi refundere cum expenſis pro animalis pabulo ab eo factis, & ſolvere inſuper Tzari pœnam pro vi in duplo.

209. Sed ſi animal captum incluſerit ſine pabulo, unde fame moriatur, & ejus dominus eum de hoc poſtulaverit, re probatâ, ſolvat domino pretium animalis juxta æſtimationem per judicem faciendam. Quòd ſi probaverit dominus pecudis majus, quàm æſtimatum fuerit, pro eo pretium ſibi ab aliquo fuiſſe oblatum, hoc idem ei ſolvat.

210. Si quis equorum, vel aliorum animalium gregem ſine ulla damni paſſi occaſione ex ſua, vel aliena poſſeſſione in domum ſuam abegerit, delatus, & veritate compertâ, jubeatur gregem domino ſuo reſtituere. Quòd ſi animal aliquod ex eo vel fame, vel alio modo necaverit, ſolvat ei ejus æſtimationem in duplo, & inſuper Tzari pro vi illatâ pœnam pariter in duplo.

211. Si quis accuſatus fuerit, quòd in alterius agri poſſeſſionem invito Domino intrudere ſe volens, eum tanquam ſuum ſeverit, re probatâ, amittat omne ſatum, quod cedere agri domino integrum debebit. Quòd ſi ante finem litis putruerit, vel depaſtum fuerit, ſive accuſatus illud demeſſum aſportaverit, refundat iſte accuſatori ejus pretium juxta æſtimationem in duplo, & ſolvat ſimiliter in duplo pœnam Tzari.

212. Sed ſi accuſatio falsa fuerit, & ſeminans, non in alieno, ſed ſuo agro ſeminaverit, ſolvat accuſator Tzari pœnam in duplo.

213. Nemo cujus ager ab extraneo eo invito ſeminatus fuerit, ex ſe ejus poſſeſſionem ſibi vindicet, ſed judicis officium ſuper hoc requirat, ideoquè non fruges ex eo ſine judiciali ordinatione aſportare, nec deſtruere, nec in ijs animalia paſcere audeat.

214. Si aliquis in poſſeſſionibus, vel patrimonijs ſuis lutras habuerit, qui contigua bona poſſidet, eas inde non expellat, nec occidat, nec auferat. Si contrafecerit ipſe, vel ex famulis, aut ſubditis ejus aliquis, accuſatus, & re probatâ, ſolvat earum domino pretium juxta æſtimarionem faciendam. Quòd ſi lutræ nemine eas expellente ipſæ ex ſe, derelictâ antiquâ ſede, ad aliam aliò tranſierint, ibiquè multiplicari incœperint, non poterunt ab antiquis dominis repeti, ſed pertinebunt ad dominum fundi, ad quem recenter tranſierunt.

215. Si quis alterius lupulos invito domino auferet, aut hortum deſtruet, veritate in judicio probatâ, ſolvat accuſatori damnum juxta æſtimationem.

216. Si quis aucupij gratiâ decipulas, vel pedicas tetenderit, aut alia quælibet inſtrumenta aptaverit, aliquis verò malo affectu hæc deſtruxerit, & aves abegerit, ſive eas jam tendiculis, aut alio quolibet modo implicatas abſtulerit, aut occiderit, veritate ad inſtantiam accuſatoris compertâ, ſolvat ei damnum juxta æſtimationem faciendam.

217. Pro deſtructis verò inſtrumentis, vel pice, aut allio oblitis, ſeu alio quocunque modo vitiatis, cædatur virgis ſine miſericordia. Sed ſi retia ad gallinas ſylveſtres capiendas, vel tendiculas

diculas furto abstulerit, solvat pro illis tres rublos, pro his verò unum.

218. Si quis accusatus fuerit, quòd arborem pro alveari aptatam malitiosè secuerit, vel combusserit, vel alio aliquo damno affecerit, veritate compertâ, solvat pro arbore, in qua erant apes, tres rublos, pro ea, in qua non erant tunc, sed jam fuerant, unum cum dimidio; pro aptata tantùm, ad quam nondum apes convenerant vigintiquinque altinos, & pro non aptatâ duodecim cum tribus dengis.

219. Siquis illæso alveario apes tantum furatus fuerit, solvat rublum cum dimidio damnum passo. Sed si alvearia simul cum apibus ex domestico apiario, aut ex sylvis furto abstulerit, solvat pro singulis alvearijs rublos tres, & insuper cædatur knutis. Si verò in alicujus sylva ex composito arborem, in qua alvearia fuerint, secuerit, & mel acceperit, solvat ejus dominis sex rublos.

220. Si aliquis possessionatus, vel patrimoniatus accusatus fuerit de exciso in alieno fundo invito domino nemore, re probatâ solvat damnum juxta æstimationem.

221. Si quis accusatus fuerit, quòd poma interdiu invito domino, noctu verò furtim ex alicujus horto abstulerit, solvat damnum accusatori juxta ejus assertionem: Sed si horti arbores resciderit, vel abstulerit, solvat pro quolibet tres rublos.

222. Sed si quis ex alicujus horto violentus, vel furtivus abstulerit fructus, solvat damnum, & corrigatur juxta delictum.

223. Si quis accusatus fuerit, quòd ex præmeditato dolo malo sylvam alicujus incenderit, aut si ab equorum, sive aliorum pecudum pastoribus ob negligentiam in sylva suscitetur incendium, ob quod arbores ad apum labores aptatæ damnum passæ fuerint, vel feræ, & aves inde aufugerint, solvat reus Tzari pœnam ad ejus arbitrium; Accusatori verò damna secundùm æstimationem. Sed si incendium non ex malitia suscitatum fuerit, nihil ab eo, sive pro Tzare, sive pro accusatore exigatur.

224. Si, dum aliquis in agris suis stramen, aut in pratis fænum comburit, excrescentes flammæ vicinos hortos corripuerint, postulatus, fiat desuper inquisitio, & si compertum fuerit, quòd malitiosè in facto versatus fuerit, accendendo, nempe, stramen, & fænum suum vento flante versus hortos, qui à flammis correpti fuerunt, quos defendere cum posset, neglexerit, solvat damna accusatori juxta æstimationem.

225. Sed si accendit silente vento, & dum arderent stramen, & fænum, is cœpit flare, non imputetur ei in culpam, quòd ex mera permissione Divina evenit, incendium.

226. Si in alicujus domo fortuitum incendium vicinas etiam corripuerit, nulla contra illum actio detur.

227. Si quis domum ad habitandum conduxerit sub pacto eam non incendendi, imò ab incendio custodiendi, ex negligentia autem sua incensa fuerit, ejus æstimationem locatori solvere teneatur.

228. Si quis animo deliberato alienam domum incenderit, re probatâ, comburatur.

229. Si quis aliquem de injuria, vel damno sibi ab ejus famulis, vel subditis, qui se absentaverint, illato in judicium vocaverit, hic verò comparens adducat, nescire se, an famuli, vel subditi

sui

fui injuriâ, vel damno accusatorem affecerint, & an in suis possessionibus, aut patrimonijs sint; ideoquè petat tempus sibi concedi ad inquirendum de ijs: concedatur; sed datis priùs fidejussoribus, qui spondeant, quòd de illis inquiret, & tempore constituto in judicium veniet. Si verò non venerit, non ideò condemnabitur, sed fidejussores ejus teneantur eum perquirere, aliosquè dare fidejussores, qui spondeant pro ipsis, quòd eum brevi statuent ad respondendum. Interim autem, dum eum perquirunt, solvant accusatori decem copicos in singulos dies. Si verò supplices petierint, dari sibi Tzaris literas, vel Pristavum mitti pro eo, fiat, cum assignatione temporis, intra quod ille comparere in judicio teneatur. Exiganturquè ab eis similiter decem copichi in singulos dies, quoadusque illum coram judice statuerint, quod si intra tempus, ut supra, assignatum eum nondum in judicio statuerint, & alium terminum ad hoc præstandum petierint, concedatur, sed solvant continuò accusatori decem copicos in singulos dies. Si verò neque intra secundum hunc terminum ille coram judice comparuerit, condemnetur absque ulteriori processu juxta petitionem accusatoris, cui fidejussores omnia damna refundere teneantur.

230. Possessionati, & patrimoniati teneantur in villis, & pagis sepes facere, unusquisque vicinorum pro sua dimidia parte, si verò per alicujus sepem animal in agrum alterius intraverit, ibiquè fruges damnificaverit, solvatur ei damnum ab eo, per cujus sepem animal ingressum fuerit. Qui agros pratis contiguos habuerit, faciat inter ea sepem, quòd si per hanc, aut ejus, aut vicini alicujus animalia in prata ingressa fuerint, solvant damna, quæ fecerint pratorum domino.

231. Si aliqui possessionati, sive patrimoniati in Tzaris terris de confinijs disputantes terminos amoverint, re probatâ, in ipsis confinijs, de quibus contendebant, cædantur knutis sine misericordia, trudanturquè in carcerem ad knutos per hebdomadam, solvantquè accusatori pro quolibet termino amoto quinque rublos, mandeturquè eis, ut illos in antiquo loco reponant. Quòd si talia patrare ausi fuerint subditi alicujus villæ inter se, cædantur & ipsi knutis, & termini in loco antiquo reponantur.

232. Si quis confinia fraudulenter sibi usurpaverit non factis in terra eorum signis, re compertâ, quicquid soli usurpaverit, cedat ejus accusatori, solvatquè Tzari pœnam pecuniariam, & corrigatur ad hujus arbitrium.

233. Si alicubi inter excrescentes herbas termini occulti non apparuerint, dominusquè fundi in confinijs petierit eos renovari, mittatur aliquis bonus nobilis, qui præsentibus utrinque possessionatis & patrimoniatis confinia facientibus per vicinos ætate grandævos eos renovet, inscribanturquè in libro, nec ideò antiqui termini eruantur, aut destruantur; sed relinquantur, ne detur ansa inter confinantes litis & contentionis.

234. Si villarum, & Pagorum ad Tzaris aulam spectantium rustici confinia cum Patriarchæ, Metropolitarum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Monasteriorum, sive possessionatorum, & patrimoniatorum terris habuerint, interquè eos lis aliqua de terminis orta fuerit, dirimatur per libros inscriptorum limitum, aliasquè probationes, & testimonia vicinorum, & seniorum, quos in testes hinc inde partes produxerint.

235. Quòd

235. Quòd si judicibus de partium juribus non liquerit, unde desuper sententiam ferre non possint, deveniatur ad juramentum cum prælatione imaginis, & præferat eam is, cui illud deferetur.

236. Si seniores, ad quorum testimonia partes provocaverint, inter se discordes fuerint, ita ut pars eorum pro actore, altera pro reo convento deposuerit, mittatur sors adhibitâ imagine, & cui illa faverit, terra, de qua contentio est, assignetur.

237. Si quis possessionatus, sive patrimoniatus in fluvio, cujus utramque ripam ipse possidet, detentionem aquæ facere, & molendinum de novo exstruere voluerit, & propè talem aquæ detentionem nulla antiqua aliorum dominorum molendina, nulli agri, nullaquè prata fuerint, vel si fuerint, ab illa nullum capere detrimentum, aut impedimentum possint, liceat ei molendinum exstruere & aquam detinere. Sed si contrarium patuerit, quòd, nimirùm, ab hac detentione aquæ superiora jam exstructa molendina impedimentum sint passura, agriquè, & prata damnum, non liceat. Quòd si fecerit, & inde damnum aliquod superioribus molendinis, vel agris, vel pratis emerserit, mandetur ei, ut aquam fluere destructis cataractis sinat, & damna data juxta æstimationem faciendam passis resarciat; quòd si machina ad aquæ detentionem ab eo exstructa, dum destruitur, ab aquæ fluxu ad alicujus ripam adducatur, teneatur eam suis expensis inde amovere, & in posterum nunquam amplius talia facere audeat.

238. Si quis propria apiaria, sive jus piscandi in stagnis, aut fœnum secandi in Tzaris, vel alicujus possessionati, seu patrimoniati sylvis habuerit, antiquâ possessione sit contentus, nec sectionem fœni ad aliena prata extendat. Quod si, ubi fœnum secabatur, creverit sylva, detur illi alibi intra limites sui juris compensatio. Extra illos autem nemini liceat alienam sylvam purgare, ut sibi prata faciat, sed si aliqua arbor, in qua suum alveare cum apibus, vel sinè habuerit, ceciderit, licitum erit ei alveare suum ex ea secare, equè sylvâ asportare, modò radices, & frondes sylvæ domino relinquat. Ligna autem ex ea auferre, vel sylvam suam vocare nullo modo debebit. Et è contrà sylvæ dominus aliena apiaria, stagna, aut prata sibi usurpare, eaquè sua dicere non audeat.

239. Si quis sylvam suam purgare voluerit, intactas debebit relinquere arbores, quæ aliena alvearia habent, quòd si aliquam ex ijs succiderit, vel combusserit, vel aratro læserit, solvat damnum passo pœnam, ut superius constitutum fuit.

240. Si quis sylvam suam totam purgans in agros converterit, aliena tamen prata, & stagna nullo modo sibi usurpet, sed transitum ad ea dominis concedere teneatur, qui tamen cavere debebunt, ne hâc servitute abutantur segetibus, aut fœno damnum inferendo.

241. Si quis alicujus sylvæ dominus in alienis in ea stagnis invito eorum domino piscatus fuerit, aut in pratis fœnum demessuerit, resarciat ei damna secundùm æstimationem.

242. Si quis in possessione, vel patrimonio suo sylvas sub certis limitibus possideat, in quibus arbores cum alvearijs ad se pertinentibus juxta librorum inscriptiones fuerint, liceat ei illas totaliter purgare, & in agros mutare, in ijsquè ad libitum pagos, & villas erigere.

243. Si quis in judicio ab aliquo domum, five officinam, five molendinum, five aliquod aliud bonum immobile petierit, reus verò conventus ante litis decifionem illud quocunquè modo alienaverit, & deinde in caufa fuccubuerit, bonum ab eo alienatum à poffeffore auferatur, tradaturquè actori, alienans verò pretium rei alienatæ alienatario reftituat. Sed fi actor non obtinuerit in caufa, relinquatur res alienata ei, qui illam foluto pretio ab alienatore habuit.

244. Si quis conventus in judicio fupra fcripturam fuam, per quam confeffus fuerit, fe alicui debitorem effe de aliqua pecuniarum fummâ fibi mutuò datâ ad purgandum patrimonium fuum, lite adhuc pendente mortuus fuerit, deinde verò per fententiam condemnetur, folvent ejus debitum actori hæredes defuncti, five uxor, five filij, five confanguinei fuerint. Quòd fi de debito per fcripturam quidem conftiterit, attamen fuper eo creditor debitorem fuum nunquam in judicio convenerit; velit autem poft ejus mortem de eo actionem inftituere, detur ei citatio contra demortui uxorem, vel filios, aut confanguineos ejus bonorum poffeffores, & fecundùm acta, & probata partibus juftitia adminiftretur.

245. Si quis alicui per fcripturam debitorem fe alicujus magnæ pecuniarum mutuatarum quantitatis fateri voluerit, vel ei de magno aliquo negocio fe obligare, fignet ipfe obligationis chyrographum, cui fubfcribant tanquam oculati teftes, quinque vel fex podiacij fori Mofchuæ, vel aliarum civitatum, ubi obligatio fcribitur, & aliorum teftium fubfcriptio non fuffragetur; Si verò obligatio non erit de magna fumma, fufficiet trium prædictorum podiaciorum, fed non infrà, fubfcriptio. Qui fcribere nefcit, procuret, ut pater fuus fpiritualis, vel frater germanus, vel confanguineus, vel aliquis fibi confidens loco fui fubfcribat. Sed fi quis creditor obligationem debitoris fcripferit ipfe, aut per famulum fuum confcribi curaverit, eamquè debitor fubfcripferit, tali obligationi fides adhibeatur, & juxta eam actio detur.

246. Sed fi quis in villis & pagis alicui usquè ad decem rublos crediderit, aut bonum aliquod locaverit, accipiendo à debitore obligationis fcripturam ab eo fcriptam, vel faltem fubfcriptam, etiamfi carebit teftibus, ei fides adhibeatur.

247. Nefcientes verò in pagis, & villis fcribere, in hifce minoris fummæ obligationibus, eas per ecclefiæ cantores, aut ludimagiftros fcribi, & per patres fuos fpirituales, aut alios confidentes fuos fubfcribi curent.

248. Sed obligationes, quæ fuerint fcriptæ à popo, feu cantore, aut aliquo alio fubdito alicujus poffeffionati, vel patrimoniati in domini favorem, nullius fint efficaciæ, nullamquè pariant contra obligatum actionem.

249. Contractus verò emptionis, venditionis patrimoniorum, & domorum, pignoris, donationis, & cæteri omnes alicujus momenti per quofcunquè cujufcunquè conditionis homines fcribi debeant Mofchuæ, vel in civitatibus, adhibitis, ut fupra, pro teftibus fori podiacijs. In villis verò, & pagis majoris momenti contractus nullus fcribatur, præter nuptiarum pacta, teftamenta, & mutuum.

250. Si quis intentione furtivâ cum podiacijs fori colludens fcripferit aliquam confiderabilis fummæ erga fe obligationem ab ijs tanquam

quam testibus subscriptam, vocatòque ad se, vel in alterius domum aliquo, eum vi ad illam subsignandam adegerit, is, qui vim passus fuerit, illâ eâdem die manifestet hoc vicinis suis, & Cancellariæ judicibus; in civitatibus verò Palatinis, & Præsidibus in scriptis, supplexquè petat, concedi sibi contra violentum in confrontatione judicium intra triduum, vel quatriduum, vel ad summum hebdomadam. Judex verò accusatum statim citari curet, & coràm accusatore districtè examinet, et alterutrum in inquisitione torqueri curet, quem indicia magis urserint. Qui autem tanti criminis reus inventus fuerit, cædatur knutis coràm plurimis hominibus sine misericordia in aliorum terrorem, trudaturquè in carcerem ad semestre tempus, & accusatori solvat biszestiam. Singulis verò podiacijs fori collusoribus, qui subscripserint tanquam testes obligationi, amputetur manus. Et si qui alij tanquam testes se subscripserint, cædantur knutis per forum, & conijciantur in carceres pro tempore à Tzare arbitrando.

251. Si verò aliquis datâ alicui verâ obligatione à se in foro tanquam principali, & à podiacijs tanquam testibus subscriptâ, animo fallendi creditorem suum judicis officium contra hunc imploraverit, quasi obligationem à se vi extorserit, producatquè ad asserendam calumniam suam testes diversos, citati verò accusatus, & podiacij in confrontatione cum accusatore, ejusquè testibus veritatem facti tueantur, ita ut tandem emergat, cædantur omnes, tàm accusator, quàm ejus testes, coràm plurimis hominibus knutis sine misericordiâ, solvantquè accusatis biszestiam. Ipse verò accusator solvat creditori suo debitum secundùm obligationis suæ chyrographum, & condemnetur ad knutos in carcere per semestre.

252. Sed si aliquis contra obligationem in foro scriptam manu suâ subscriptam, & à podiacijs fori corroboratam excipere voluerit, eam per vim sibi à creditore extortam fuisse, nisi præcesserit præsumptæ istius vis, ut supra mandata apud judicem manifestatio, & contra vim inferentem accusatio, non audiatur, sed condemnetur ad solvendum actori debitum juxta obligationis suæ tenorem.

253. Si quis aliquem mutui actione producto ejus chyrographo convenerit, hic autem solutionem opponat, de eâ verò in obligationis chyrographo non constet, nequè separatam creditoris quitantiam ipse producat, vel si producat, non ab eo subscriptam, exceptio ejus non habeat locum, sed solvat integrè chyrographi sui debitum.

254. Nulla autem de mutuo usura exigatur, statuta enim Apostolorum & Sanctorum Patrûm hoc vetant.

255. Actio mutui duret ad quindecim annos, ultra eos nulla amplius detur, etiamsi ejus obligationis scriptura aliud promiserit.

256. Quòd si in chyrographo mutui scripta fuerit aliqua solutio à debitore facta cum temporis specificatione, tempus quindecim annorum pro reliqua summa adhuc debitâ incipiat currere à die factæ ultimæ solutionis.

257. Si quis aliquem de mutuo convenerit petens solutionem juxta chyrographi tenorem, terminus autem solutionis nondum expiraverit, sed dictum fuerit in chyrographo, quod datum fuerit ob antecedens debitum, teneatur debitor summam debitam statim solvere sed sine usura. Sed si obligationis scriptura à debitore non subscripta,

vel

vel sine diei appositione scripta fuerit, nullius momenti sit, nullumquè desuper judicium detur.

258. Si quis mutui chyrographum falsum esse exceperit, convincatur autem de mendacio, solvat debitum secundùm obligationem suam creditori in duplo. Sed si antequam conclusum sit in causa debitor spontè fassus fuerit, quòd injustè contra chyrographum exceptionem falsi opposuerit, solvat tantummodò simplex debitum in gratiam professæ spontè veritatis.

259. Si quis Russis cujuscunquè status debitor fuerit, & eodem tempore etiam advenis, & tàm illi, quàm isti eum coràm judice convenerint, is verò, ut à necessitate solvendi advenæ debitum suum se subtrahat, dixerit, debere se etiam multis Russis, exigatur ab eo primùm quod advenæ debet, & deinde quod Russis. Similiter si quis Tzareo fisco aliquid debuerit, & alios multos creditores habuerit, exigatur prius ejus erga Tzareum fiscum debitum, & deinde alia reliquorum debitorum.

260. Si nobilis aliquis, aut nobilis filius alicui debitor ad solvendum per judicem condemnatus fuerit, ipse, vel ejus servus pro summa 100. rublorum stet per mensem ad executionem, si summa debiti infra, vel supra centum rublos fuerit, stet pro ratâ. Si verò dilationem supplex petat, concedatur, sed non ultra mensem, ne accusatori fraus fiat.

261. Sed si quis ad executionem stare noluerit, habueritquè unde solvat, post elapsum assignatum mensem fiat æstimatio domûs, & bonorum ejus, solvanturquè debita creditoribus, vel creditores exigant ea ab eorum possessionibus, & patrimonijs ex servis, & subditis.

162. Si quis autem non habeat, unde solvat, ejusquè patrimonium vacuum fuerit, æstimetur patrimonium, deturquè creditori in solutum, quòd si illud accipere renuerit, vendatur plus offerenti, & pretium solvatur creditori. Si verò patrimonium hoc antiquum fuerit, sive pro servitiorum remuneratione datum, & illud agnati ejus avocare voluerint refuso æstimationis pretio, detur eis, & de pretio creditori satis fiat. Si aliquid supererit, detur domino. Sed si aliquid pro integrâ creditoris satisfactione defecerit, illud exigat creditor à debitore suo.

263. Si milites cujuscunquè statûs, exceptis minoris conditionis, ex executione non habuerint, unde se redimant, exigatur ab eis, sive eorum servis, debita pecunia sine misericordia, & totaliter tradantur creditoribus, exceptis his filijs nobilium, qui sunt Pristavi.

264. Si Strelitzij non habuerint, unde pecuniam mutuò acceptam reddant, non tradantur totaliter creditoribus, sed solvantur pro ipsis ex stipendio, quod à Tzaro habent, quatuor rubli singulis annis, ipsi autem usquequò à debitis suis non fuerint liberi, pro solo pane serviant.

265. Kosaci, libratores, alijquè inferioris conditionis milites, agricolæ, & quicunquè alij, qui non habuerint, unde debita sua solvant, tradantur totaliter creditoribus, donec se redemerint, laborentquè apud illos masculi pro quinque rublis in singulos annos, fœminæ pro duobus cum dimidio. Creditores verò, quibus tradentur,

tur, dent fidejussores, qui spondeant, quòd eos non occident, neque eorum valetudini nocebunt, & quod post deletum ab eis per sua servitia debitum eos reddent Cancellariæ.

266. Si verò aliquis sic traditus à creditore suo aufugerit, teneatur hic statim de fuga illius notitiam dare cancellariæ, à qua illum ipse accepit.

267. Si quis delatus fuerit, quòd debitorem sibi traditum occiderit, veritate compertâ, subeat pœnam ad arbitrium Tzaris.

268. Si tributarij diversæ conditionis, & mercatores, alijquè cives statuerint in executione ab hominibus non tributarijs ob pecuniam mutuam positi, & non habuerint, unde solvant, vendantur domus, & officinæ eorum, si quas habent, & de precio satisfiat creditoribus, sed earum venditio, aut datio in solutum non fiat similibus liberis hominibus non tributarijs.

269. Si aliquis cum spolio adductus fuerit in Cancellariam, feratur sententia contra eum secundùm ejus demeritum, & spolium adductum.

270. Si adducentes aliquem in Cancellariam eum Pristavis ad custodiendum tradiderint, donec causa terminetur, hunc autem isti dimiserint, unde adductores ejus eos accusaverint, quòd illum dimiserint, teneantur Pristavi dare fidejussores, qui spondeant pro ipsis cum inscriptione, mandeturquè ipsis, ut illum perquirant, & assignato tempore in Cancellaria statuant. Quod si non præstiterint, exigatur ab ijs & eorum fidejussoribus, unde accusatoribus satisfiat. In fuga autem captivorum Pristavi non subijciantur torturæ. Sed si neque Pristavi, neque eorum fidejussores solvendo fuerint, tradantur totaliter accusatoribus, ut se redimant, dent tamen isti fidejussores cum sponsione, quòd eis nullatenus nocebunt.

271. Si artifex aliquis adamantem, sive hyacinthum, sive sapphyrum, sive alium aliquem lapidem pretiosum ad purgandum, sive ad sigillum in eo sculpendum acceptum per negligentiam fregerit, aut detrimento aliquo affecerit, solvat ejus pretium juxta æstimationem faciendam.

272. Si quis ab aliquo ad tempus aliquod determinatum vestes commodato, vel sartor materiam ad eas conficiendas acceperit, & mures eas corroserint, vel alio aliquo modo destructæ fuerint, solvat earum æstimationem domino, ijs pro se retentis.

273. Si quis equum alienum, vel aliud aliquid conduxerit, & rem conductam destruxerit, vel aliquo modo læserit, solvat domino ejus pretium juxta æstimationem faciendam per homines ab utraque parte electos, rem autem læsam, vel destructam pro se habeat.

274. Si quis alicui vigilantiam suam ad custodiendum ejus ligna, vel officinam, vel aliquid aliud pro mercede datis fidejussoribus locaverit, ipso autem custodiente aliquid perierit, vel furto ablatum fuerit, solvant ipse, & ejus fidejussores damnum, quòd si solvendo non fuerint, tradantur damnum passo totaliter, usquequò se redemerint.

275. Si quis initâ cum altero societate cum pecunia, & mercibus aliquò proficiscens omnibus ijs à latronibus spoliatus fuerit, socius verò eum convenerit, dimidiam suam earum partem petens, verificato latrocinio, & spolio absolvatur à petitione; At si probata fuerit tantùm latronum invasio, sed non spoliatio, tunc teneatur socio suo pro dimidiâ parte petitâ satisfacere.

276. Nemo in vicini sui limitibus ædificet, si secus fecerit, jubeatur quicquid ædificaverit aliò inde transferre.

277. Fornaces, & culinas propè vicini sui parietem nemini exstruere liceat, quòd si fecerit, ad quærelam vicini diruantur, ne aliquod inde damnum vicino oriatur.

278. Nemini liceat ex ædificijs suis eminentibus in inferiora vicini aquam fundere, aut aliquas alias molestias ei facere, rixasquè excitare: quod si fecerit, ad vicini quærelam jubeatur ædificia sua alta longè ab imis vicini sui transferre. Si obedire neglexerit, & continuas vicino suo molestias fecerit, diruantur ejus ædificia, ut commoditas ab eo vicinum molestandi subtrahatur.

279. Si quis cum aliquo altercans vocaverit eum meretricis filium, accusatus probato per accusatorem contrario solvat ei bisszestiam in duplo sine ulla remissione. Quod si per processum constiterit, quòd verè accusator meretricis filius sit, sive legitimatus, sive non, reijciatur ab agendo, cum legitimis patris sui filijs non hæreditet, imò neque per subsequens matrimonium pater ejus possit illum legitimare, nec in possessionibus, & patrimonijs suis hæredem instituere; Sed nothus iste à paterna hæreditate omninò excludatur.

280. Si quis in aliquem canem irritaverit, qui eum momorderit, aut ejus vestes laceraverit, re probatâ, solvat accusatori pro bisszestia, vulnere, & damno in duplo. Quòd si accusator alijs probationibus destituatur, deveniatur ad juramentum.

281. Si quis alterius canem datâ operâ occiderit, solvat domino ejus æstimationem. Sed si canem se defendendo manu, non verò sclopeto, occiderit, nulli pœnæ obnoxius sit.

282. Si alicujus canis solutus, vel aliquod aliud pecus non inclusum aliquem invaserit, vel in corpore, vel in aliqua alia re detrimento affecerit, re probatâ, solvat dominus canis, vel pecudis accusatori damnum, mandeturquè ei, ut in posterum canem ligatum, pecus suum inclusum custodiat. Quod si facere neglexerit, iterumquè accusatus fuerit, quòd ejus canis, vel pecus damnum alicui intulerit, solvat statim sine ullo processu accusatori damna juxta ejus assertionem, & canis, vel pecus ejus huic tradatur.

283. Si quis aliquem in judicio conveneriț pro scrofis, sive equabus, sive vaccis, sive ovibus, sive alijs quibuscunque pecudibus, sive apibus, cum augmento præteritorum aliquot annorum, audiatur, & si probaverit, se reo conveoto dedisse animalia, condemnetur iste ad hæc ei retradenda, sed sine augmento, imputare enim negligentiæ suæ debebit, quòd hoc annuatim à reo non exegerit.

284. Si quis aliquem in judicio conveneriț pro fœno secto, solvat reus conventus actori probanti pro singulis fœni secti lineis unum altinum.

285. Sed si quis aliquem in judicio conveneneriț pro secto fœno per acervos, re probatâ, solvat actori pro quolibet secti fœni acervo unum altinum.

CA-

CAPVT XI.

De Subditis.

1. SI ex pagis, villis, aut prædijs ruſticis ſubditi aufugientes ad villas Patriarchæ, ſive Metropolitarum, ſive Archiepiſcoporum, ſive Epiſcoporum, ſive Monaſteriorum, ſive Bojarorum, ſive Ocolniciorum, ſive Conſiliariorum, ſive ephæborum, ſive Stolnikorum, ſive aliorum cujuſcunque ſtatus, & conditionis poſſeſſionatorum, & patrimoniatorum ſe contulerint, inſpiciantur libri terreſtres præterito anno à creatione mundi 7154. poſt Moſchuæ vaſtationem patrimoniorum Cancellariæ, alijſquè traditi, & ſi in ijs fugitivi iſti, vel eorum parentes tanquam Tzaris ſubditi ſcripti fuerint, tunc illi, apud quæ ſe receperint, teneantur, ſine ulla mora eos ad antiqua ſua loca cum uxoribus, & liberis, omnibuſquè bonis ſuis remittere.

2. Similiter ſi quis proſſeſſionatus, aut patrimoniatus in judicio propoſuerit, ſubditos ſuos aufugiſſe, eoſquè in Tzareæ aulæ villis, pagis, aut ſuburbijs, vel Patriarchæ, Metropolitarum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Monaſteriorum, Bojarorum, Ocolniciorum, vel aliorum quorumcunque poſſeſſionatorum, & patrimoniatorum, etiam advenarum, bonis degere, inſpiciantur ſupradicti libri, & ſi in ijs fuerint fugitivi illi, vel eorum parentes tanquam ſubditi actoris, vel tunc, vel poſt ſcripti, retradantur ei ſine ulla mora.

3. Retrodatio autem fiat non tantùm de ijs, ſed etiam de eorum uxoribus, liberis, & omnibus bonis mobilibus. Pro poſſeſſione verò horum ſubditorum quoad præteritos annos uſque ad præſentem hanc conſtitutionem nihil ordinatur. Et ſi qui ex fugitivis iſtis filias, aut ſorores, aut conſanguineas ſubditis dominorum, ad quos aufugerunt, in matrimonium elocaverint, non imputetur eis in culpam, neque domini teneantur propter iſtas virgines ſuos ſubditos dare, conſtitutio enim iſta ad futura tantùm tempora ſe extendit, non autem ad præterita, quando prohibitum non erat alienis ſubditis receptum dare, & præſertim cùm poſt conſcriptorum ſupradictorum librorum diem, multa patrimonia, & poſſeſſiones dominos mutaverint.

4. Cùm verò ſubditi fugitivi retradentur dominis ſuis, qui eos receperit, teneatur dare retradenti quitantiam de eis, & eorum bonis ſpecificè ad tollendas in futurum lites. Eam autem in Tzareæ aulæ villis, & pagis dabunt Præfecti. In reliquis aliorum quorumcunque bonis eorum dominus. Scripta autem ſit quitantia Moſchuæ, vel in civitatibus à podiacijs fori, & in pagis, & villis, ubi podiacij fori non ſunt, à ludimagiſtris, vel cantoribus alterius villæ, aut pagi, & ſubſcripta ſit manu illius, ad quem retraditi ſubditi pertinent. Si quis autem literas pingere neſciverit, ſubſtituat patrem ſuum ſpiritualem, ſeu aliquem alium confidentem ſuum, qui ſubſignet. Nemo autem popos ſuos, aut ludimagiſtros, aut ſubditos ad ſcribendum, vel ſubſcribendum adhibeat, ne lis inde aliqua oriri poſſit.

5. Si in libris ſupradictis ſcriptæ fuerint in bonis alicujus poſſeſſionati, vel patrimoniati vacuæ ſubditorum domus, vel domorum loca, ſubditi verò, quia jam tunc aufugerant, in ijs ſcripti non fuerint,

rint, neque de eis usque ad illud conscriptorum librorum tempus actionem ullam dominus in judicio moverat, nulla ei amplius in posterum in pœnam tam longi silentij sui competat.

6. Subditi fugitivi, qui ab aliquo per judicium, vel sponte vigore hujus constitutionis domino retradentur, scribantur in Cancellaria patrimoniorum tanquam hujus, cui retraditi sunt, subditi. Nullæ autem à parte Tzaris eos retradenti juxta conscriptum librum quitantiæ dentur, sed benè ab ijs, apud quos post retraditionem subditi vixerint.

7. Si quis ab aliquo patrimoniale aliquod bonum cum subditis in supradictis libris scriptis post eorum conscriptionem emerit, & ab aliquo postmodum de retradendis sibi aliquot ex ijs in judicio conventus, per sententiam judicis ad eos retradendos condemnatus fuerit, habeat pro eis regressum contra venditorem, qui teneatur ei ex alijs patrimonijs suis tot, & pares subditos cum similibus eorum bonis vice evictorum tradere.

8. Sed si quis possessionatus, aut patrimoniatus præteritis annis litem cum aliquo de fugitivis subditis habuerit, & super ea ex mandato piæ memoriæ Magni Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Michaëlis Fedorowitz sententia lata fuerit, ut illi apud eos remanerent, ad quos confugerant, vel ita ipsæ partes inter se transegerunt mediante privatâ scripturâ, vel confirmato per judicem ad earum instantiam transactionis instrumento, firma, & rata in posterum sententia, vel transactio sit, neque ullus super eâ ulterius audiatur.

9. Si qui homines in descriptis, vel correctis præteritorum annorum 7154. & 7155. libris tanquam alicujus subditi tunc, aut deinceps scripti aufugerint, statim sine ulla mora cum suis uxoribus, liberis, fratribus, consanguineis, & nepotibus, cum omnibus bonis, & frugibus ab eo, ad quem confugerint, domino retradantur, nemòque in posterum alienos subditos fugitivos recipiat, multò minùs apud se detineat.

10. Si quis post hanc Tzaream constitutionem alienos subditos fugitivos, fratresquè eorum, & consanguineos receperit & penès se habuerit, dominus verò eorum fugitivos apud eum repererit, teneatur eos juxta supradictorum librorum tenorem unâ cum uxoribus, liberis, fratribus, consanguineis, & omnibus eorum bonis mobilibus, frugibus, frumento, & farinâ illicò sine ulla mora domino retradere, & insuper solvere à tempore, quo post hanc constitutionem ad eum venerint, usque ad diem retraditionis in singulos annos pro singulis Tzari tributum ab ijs debitum, & domino eorum rublos decem.

11. Si quis aliquem de subditis fugitivis in judicio convenerit, & illi in libris pro neutra partium scripti inveniantur; sed in libris præteritorum annorum 7154. & 7155. pro alterutra scripti legantur, dentur illi, pro qua scripti fuerint.

12. Si post hanc Tzaream ordinationem alicujus subditi filia adhuc innupta à domini possessione, aut patrimonio aufugerit, & alicui obligato homini, sive alterius domini subdito nupserit. Aut si quis talem ad se vocatam alicui tali in matrimonium collocaverit, conventus super hoc à puellæ domino, & re probatâ, teneatur eam illi unà cum marito, sed non hujus bonis, & quos genuerint liberos, retradere.

13. Fi-

13. Filij verò mariti ex priore matrimonio, si viduus erat, cùm eam duxit, non tradantur cum patre, sed remaneant apud dominum, apud quem nati sunt in servitute, & subjectione.

14. Quòd si dominus ad puellam fugitivam retrahendam agens dicat, eam in fuga sua aliquid abstulisse, inquiratur super hoc, & secundùm acta, & probata justitia administretur.

15. Si vidua alicujus, de cujus subjectione erga aliquem dominum, aut ex supradictis libris, aut alio quocunque probationis genere constiterit, aufugerit, & post fugam alicui alterius domini subdito, vel obligato homini nupserit, si dominus primi mariti sui ad eam retrahendam egerit, ei omninò unâ cum secundo marito suo retradatur.

16. Sed si actor sive ex libris, sive ex aliquo alio legitimæ probationis genere intentionem suam non probaverit, permaneat illa apud dominum secundi mariti sui.

17. Si aliquis subditus à domino suo fugitivus filiam suam virginem, sive viduam alicui obligato homini, sive subdito illius domini, ad quem refugerit, elocaverit, per sententiam verò judicis per antiquum dominum cum uxore, & filijs à novo retrahi debeat, retradatur unâ cum ijs etiam filia hæc cum marito suo, sed si iste liberos ex priori matrimonio habuerit, isti non tradantur.

18. Et si talis fugitivus in ipsa fuga alicui obligato homini, sive subdito alterius possessionati, sive patrimoniati eam elocaverit, etiam iste teneatur eam unâ cum marito antiquo patris ejus domino retradere.

19. Si quis possessionatus, sive patrimoniatus, vel officialis subditorum suorum filias virgines, aut viduas aliorum dominorum servis, sive subditis nubere permiserit, teneatur illis dimissoriales literas manu suâ, aut patris sui spiritualis subscriptas dare, solutionemquè, quam ab illis juxta pactum accepetit, specificè in literis dimissorialibus adnotare.

20. Si ad alicujus patrimonium, aut possessionem aliquis accesserit dicens se hominem liberum; sed velle inposterum apud eum in subjectione vivere, teneatur is, ad quem iste venerit, eum interrogare, cujus sit? ubi consanguineos habeat? ubi vixerit? unde veniat? an non subditus alicujus, & fugitivus sit? an habeat literas dimissoriales? si has ille non habeat, teneatur diligenter inquirere, an verè homo liber sit? Si hoc pro certo compererit, adducat eum eodem anno Moschuam, ut inscribatur in Cancellaria patrimoniorum. Casanenses verò, & ex districtibus Novogrodiam: Plescovienses, & ex districtibus Plescoviam: Et ubicunque sive in Cancellaria patrimoniorum, sive in civitatibus Palatini tales homines diligenter interrogent, eorumquè dicta scribant. Quòd si judicabitur conveniens tales homines in subditos concedere eos adducentibus, teneantur isti relationes illorum manu propriâ subsignare.

21. Si aliquis patrimoniatus, sive possessionatus aliquem ad inscribendum in libris patrimoniorum pro subdito suo adduxerit, non investigatâ priùs diligenter ejus conditione, eveniat autem, ut ejus dominus eum tanquam subditum suum retrahere velit, fiat justitia juxta probationes, & libros. Si evincat, retrahat illum unâ cum uxore, liberis, & bonis. Ille verò, qui ob indiligentiam suam hominem alie-

S s num

num in subditum suum suscepit, solvat pro eo in singulos annos à tempore, quo illum suscepit, usquè ad illud, quo restituerit, decem rublos pro Tzare in pœnam, & totidem subditi suscepti domino.

22. Quòd si aliqui subditorum filij parentes suos abnegare ausi fuerint, torturæ subijciantur.

23. Si quis cujuscunquè statûs, & conditionis homo volens alienos subditos fugitivos suos facere, curaverit ab ipsis sibi scriptas creditæ hujus, vel alterius rei obligationes dari, & in judicio ab eorum domino ad eos retradendos conventus obligationes hasce opposuerit, non audiatur, imò talium obligationum scripturæ ab eo accipiantur, & in libris Cancellariæ scribantur, subditi verò retradantur domino suo cum omni suppellectile, nihilquè ab ijs speret reus conventus pro rebus juxta eorum obligationes creditis, cùm versatus fuerit in re illicitâ alienos subditos accipiendo.

24. Si qui subditi in descriptione generali facta fratres, aut filios, aut consanguineos habuerint cum ipsis in ijsdem ædibus cohabitantes, isti verò post descriptionem diviserint se, & varias domos inhabitaverint, dominus eorum has domos vacuas non vocet, nec Cancellariam celet. De celatis verò ante primam Septembris diem currentis anni 7157. domibus nemo in judicio audiatur, neque in Cancellaria patrimoniorum libelli de tali actione recipiantur, eò quòd præteritis annis 7154. & 7155. Stolnichi & Nobiles Moschnvienses ad describendos juxta Tzaris mandatum omnium patrimoniatorum, & possessionatorum subditos sub juramento destinati nullos prætererierint, & propter falsam descriptionem severè in descriptores animadversum fuerit.

25. Si quis subditos suos fugitivos retrahere cum eorum bonis intendens horum pretium ad quinquaginta rublos, vel plures ascendere in libello suo scripserit: aut quæ bona fuerint, & cujus pretij specificè non dixerit; reus verò conventus hos subditos apud se esse non fuerit fassus, unde ad juramentum devenire necesse fuerit, scribantur pro singulis subditis in actione comprehensis tres rubli, pro bonis non specificatis quinque; In majoribus autem bonis fiat taxa secundùm probationes.

26. Sed si reus subditum apud se esse non fuerit inficiatus; asserat autem sine bonis ad se venisse, & actor contrarium asseveret, sed quæ, & qualia fuerint cum eorum computatione in libello, & citatione specificè non posuerit, unde necesse sit ad juramentum devenire, taxa talium bonorum sit quini rubli, & subditus domino retradatur.

27. Si quis de retraditione alicujus fugitivi subditi ab ejus domino in judicio conventus per juramentum à petitione actoris se liberaverit, & deinceps subditus, de quo lis fuerat, apud eum repertus fuerit, retradatur actori cum omnibus bonis juxta tenorem petitionis suæ. Perjurus verò per triduum in foro knutis cædatur in aliorum terrorem, & trudatur in carceres ad semestre, & deinceps in nihilo ei fides adhibeatur, nullaquè unquam detur contra quemcunque actio.

28. Si verò reus conventus de retraditione subditi fugitivi fassus fuerit in judicio eum apud se esse, retradatur domino suo unà cum uxore, & liberis, qui cum eo vivunt, etiamsi in libris descripti non sint.

29. Sed

29. Sed ſi in judicio negaverit, & cum deventum fuerit ad juramentum, confeſſus fuerit eum apud ſe eſſe, & eum retradiderit, bona tamen ejus negaverit, condemnetur ad ea actori prætermiſſo juramento pariter reddenda, eò quòd negans priùs mendaciter totum, partem deinde malitiosè faſſus fuit, ut alteram partem poſſidere poſſet.

30. Subditos per conſcriptos libros diverſis unius domini poſſeſſionibus, aut patrimonijs diſtinctè adſcriptos non poterit is in unum cogere, ne per hoc poſſeſſiones devaſtentur.

31. Si aliquis poſſeſſionatus, & patrimoniatus ſubditos ſuos ex poſſeſſione in patrimonium tranſtulerit, poſſeſſio verò illa alicui alteri concedatur, qui pro eis poſſeſſioni retradendis in judicio egerit, retradantur ei ſtatim cum omnibus eorum bonis, frugibus, frumento, & farinâ.

32. Liceat ſubditis operas ſuas cuicunque locare per ſcripturam, vel ſine; ſed conductores nullas ab ijs obligationes ſibi ſerviendi, & apud ſe manendi exigant, & finitis juxta promiſſionem operibus eos ſine ulla mora dimittant.

33. Subditis & ſervis, qui à cujuſcunque conditionis limitaneis poſſeſſionatis, & patrimoniatis extra confinia aufugerint, indequè reverſi apud antiquos dominos ſuos manere detrectaverint libertatem petentes, nulla detur; ſed poſt examen reddantur dominis ſuis à quibus aufugerant.

34. Si verò tales fugitivi in Lituaniæ, ſive Germaniæ partibus virgines, vel viduas pariter fugitivas aliorum patrimoniatorum ſubditas duxerint, cumquè illis poſtmodum in Ruſſiam reverſi fuerint, unde lis inter diverſos eorum dominos oriatur, altero à ſubdito ſuo uxorem ad ſe trahi debere affirmante, altero ab uxore ſubditâ ſuâ virum, in hac fugitivorum judicij obſcuritate mittatur ſors, & is, in quem ceciderit, ſolvat alteri, ſive pro viro, ſive pro uxore quinque rublos.

CAPUT XII.

Quomodo judicandi ſint Patriarchæ officiales, & aulæ famuli, diverſiquè alij Homines, & ſubditi ejus.

1. PAtriarchæ officiales, aulici, filij nobilium, ſubditi, cæteriquè cujuſcunque conditionis homines, qui vivunt in Patriarchatûs bonis, judicentur in quacunque cauſa ſive actores, ſive rei in aula Patriarchæ, nunquam enim tempore anteceſſorum Tzarûm, & piæ memoriæ Domini Tzaris, & totius Ruſſiæ Magni Ducis Michaëlis Fedorowicz ad aliquam Cancellariam vocati fuerunt, ſed ſemper ad illam Patriarchæ, cui ipſe præſidet.

2. Sed ſi Patriarchæ officiales muneribus corrupti, vel odio, aut amicitiâ depravati aliquem injuſtè judicaverint, & hic appellationem ad Tzarem interpoſuerit, admittatur, & ejus cauſa ab officialibus Patriarchæ ad Tzarem, & ejus Bojaros avocetur, & compertâ veritate, quòd illi injuſtè judicaverint, puniantur ſicuti conſtitutum eſt de judicibus Tzaris.

3. Si

3. Si verò Patriarchæ Officiales, vel aulici, vel filij Nobilium, vel subditi contra quemcunque in aliqua Cancellaria actionem instituerint, reus verò conventus non recedendo à judicio actorem suum reconvenerit, causa in eadem Cancellaria dirimatur.

CAPUT XIII.

De Monasteriorum Cancellaria.

1. TRibunal judiciale pro Metropolitis, Archiepiscopis, Episcopis, & eorum officialibus aulicis, filijs nobilium, & subditis, pro Monasterijs, Abbatibus, Prioribus, Procuratoribus, Superioribus, Thesaurarijs, ordinarijs Monachis, Monasteriorum famulis, & subditis, & pro popis, & Ecclesiæ servitoribus in omnibus causis juxta novam Tzaris ordinationem est Cancellaria majoris aulæ. Sed Dominus Tzar, & totius Russiæ Magnus Dux Alexius Michaelowicz supplicibus Stolnicorum, Strapeziorum, Nobilium tàm Moschoviensium, quàm aliarum civitatum, mercatorum majorum, & minorum, aliorumquè diversorum diversæ conditionis hominum precibus annuens, mandavit statui Cancellariam pro monasterijs, in quâ causæ ad Metropolitas, Archiepiscopos Episcopos, eorumquè officiales, aulicos, & subditos, & ad monasteria, Abbates, Priores, aliósquè supra nominatos in quacunque actione quomodocunque pertinentes discernantur, & judicentur.

2. Si verò aliquis Metropolita, Archiepiscopus, Episcopus, aut ejus Officialis, aulicus, & subditus, seu Abbas, Prior, aut monachorum supranominatorum aliquis, vel eorum famulus, aut subditus aliquem cujuscunque hominem ad aliquam Cancellariam in judicio vocaverit, iste verò actorem suum in alijs actionibus à judicio non recedendo reconvenerit, causa introducatur, & finiatur in hac eadem Cancellaria.

3. Patriarchæ, Metropolitarum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Monasteriorum, Bojarorum, Ocolniciorum, Consiliariorum, & quorumcunque aliorum cujuscunque conditionis hominum, Villarum Præfecti, & subditi, qui in civitatibus, bonis Ecclesiasticis, Bojarorum patrimonijs, & possessionibus vivunt, possint in civitatibus à civibus cujuscunque conditionis usque ad summam viginti rublorum in judicio conveniri, & vicissim cives convenire. Supra verò viginti rublos in causis patrimoniatorum, possessionatorum, & subditorum nulla in civitatibus sententia feratur, exceptis ijs, in quibus per Tzaris ordinationem Palatinus cum Diaco vivit, & exceptis inferioribus civitatibus in Cancellariâ Casani notis.

4. Sed si Ecclesiasticorum, & Monasteriorum famuli actionem aliquam contra milites instituerint, & in libello scripta fuerint nomina Abbatum, Priorum, Procuratorum, Thesaurariorum, sive aliquorum Monachorum, sive Ecclesiastici alicujus, ipsimet autem milites ab illis percussi, vel spoliati, vel aliquâ contumeliâ affecti fuerint, in ista Monachorum actione juxta doctrinam Apostolorum, & consilia Sanctorum Patrûm mittatur sors, & ad juramentum non deveniatur, Abbas tantùm, Prior, Præsbyter, & Diaconus, aut aliquis alius pro eis juret, qui autem juraverit, Sacramenta non administrabit.

5. Sed

5. Sed si in libello scripta fuerint nomina Episcoporum, Monachorum, Poporum, & Diaconorum, & actio sit de damno in eorum possessionibus dato, vel alia quæcunque pro eorum famulis, aut subditis, non mittatur sors; sed deferatur ipsis, famulisquè, & subditis juramentum.

6. Si homines laici actores, vel rei petierint, ut Ecclesiasticas personas, cum quibus ipsis lis aliqua intercedat, loco juramenti, & sortis examinet Patriarcha, sive Metropolita, sive Archiepiscopus, sive Episcopus, Ecclesiasticos ad ordines promotos juxta ordines eorum, Monachos verò juxta professionem Monasticam, & ita lis dirimatur: Teneantur dare hujus suæ oblationis dictis Ecclesiasticis per scripturam suâ manu subsignatam authenticam declarationem, ut illi per optionem sibi datam vel juramentum, vel examen pro arbitrio eligere possint. Et secundùm electionem eorum causa possit decidi.

7. In actione executionum contra rusticos detur terminus, qualis nobilibus assignabitur, ipsi enim pro subditis suis in quacunque causa agunt, & respondent, exceptis furto, homicidio, & latrocinio.

CAPUT XIV.

De Juramento.

1. Quicunque Moschovitici Dominij Ruthenus homo in actionibus judicialibus in quacunque Cancellariâ juxta juris exigentiam juramentum à judice delatum præstare debebit, ipse, vel ejus loco servus ejus illud præstet, sed non ultra ter in diversis actionibus. Juraturus autem viginti annorum natus esse debet, minores verò nec jurare possunt, nec admittendi ad jurandum erunt. Si quis verò tales servos non habuerit, ipsemet juramentum præstet.

2. Si quis verò vel per se, vel per servos ter in diversis actionibus jam juraverit, & deinceps ipse, vel actor, vel reus in alia causa, ad cujus decisionem requiratur juramentum, quartò jurare voluerit, non permittatur, sed causa dirimatur, per alia probationum genera. Quod si fieri nequeat, decidatur per torturam.

3. Si aliquis Lituanus, aut Germanus, sive Tartarus, sive quicunque alius exterus egerit in judicio contra Ruthenæ fidei homines, & ad litem dirimendam necesse fuerit devenire ad juramentum, adducatur reus conventus ad Cancellariam, in qua lis pendet, & in qua ad hunc effectum semper sit crux in imagine picta, ibiquè juret. Sed si actor Ruthenus fuerit, reus autem conventus peregrinæ fidei homo, adducatur iste pariter ad Cancellariam, ubi actio ventilatur, ibiquè juxta suæ fidei consuetudinem juret.

4. Si aliquis Moschovitici Dominij homo advenam aliquem in judicio de aliquo convenerit, hic autem actori juramentum decisorium obtulerit, actorquè illud præstare acceptaverit, permittatur. Sed si recusaverit, aut ipse ab advena conventus fuerit, & jurare detrectaverit petens, ut sibi permittatur sortem mittere inter se, & actorem, cui juramentum deferendum sit, concedatur, & is, super quem sors ceciderit, juret, habeatquè quod suum est.

5. Si alicui actori, vel reo necessitas jurandi in causa incubuerit, servos autem non habuerit, qui loco ejus juramentum præstent, ipse verò viginti annis minor fuerit, ideoquè ad jurandum non admittendus, si tamen decimum quintum ætatis suæ annum egerit, admittatur. Minor verò quindecim annis nullo modo, sed juret pro eo is, qui in judicio personam ejus sustinebit. Conducti verò homines nec ad præstandum, nec ad alteri deferendum juramentum admittantur.

6. Juramentum verò præstantibus adstare debebunt propter custodiam nobilis, & cancellista, & jurati ex mercatorum centuria. Præstabitur autem Septembris, & Octobris tempore à secunda usque ad sextam diei horam: In Novemb. Decemb. Januar. Februario à primâ usque ad quintam: In Martio, April. Majo, & Junio à secunda usque ad septimam: In Julio & Augusto à tertia usque ad sextam. Vesperi autem extra constitutas horas nemo ad jurandum admittatur, & mandetur accusatori, & reo triduo ante diem, in quo juramentum præstandum erit, ut ad illud se parent. Si verò eorum alteruter termino ad jurandum constituto dilatione non petitâ contumax non comparuerit, vel extra tempus juraverit, aut jurare debentem congruo tempore ad Cancellariam non adduxerit, cadat à causa, & condemnetur.

7. Si quis aliquem ratione ejus servi in libello specificè nominati in judicio convenerit, reus autem conventus ad præstandum pro servo suo juramentum se obtulerit, eumquè alio nomine diverso ab eo, quo in libello vocatus ab actore fuerat, nominaverit, teneatur nihilominus juramentum præstare juxta nomen famuli in libello scriptum, & non juxta illud, quo ipse eum vocaverit.

8. Si quis contra aliquem pro trecentis, aut pluribus rublis in judicio egerit, reus verò conventus actoris juramento super lite stare voluerit, juret ex actoris servis ille, cui reus confiderit, & è converso si reus servos suos ad jurandum obtulerit, eligatur ille, cui magis actor confidit. Et si quis per binos, aut ternos libellos in eodem judicio diversas contra aliquem actiones intentaverit, & reus conventus super his omnibus juramentum vel à se, vel ab actore præstandum obtulerit, lites autem nullo alio modo, quàm per juramentum dirimi queant, qui jurabit, sive actor, sive reus, separatim in singulis actionibus juret.

9. Si quis juraverit, vel aliquem ad juramentum adduxerit injustè, re probatâ, severè corrigatur juxta superius in subditorum judicio constitutum.

10. In canonibus verò Sanctorum Patrûm de juramenro sic scriptum est. Si quis Christianus Christianum injustè ad juramentum præstandum mandato suo adegerit, & hic juret, talem Basilius Magnus juxta caput 82. per sexennium in censurâ tenet, hoc est, ab Ecclesiâ separat. Quòd si ex potentioribus aliquis falsò juraverit, aut alium jurare jusserit, præsbyteri arceant eum ab Ecclesiâ, ejus ædes non intrent, nec in ijs Divinos cantus psallant. Sed si præsbyter in domo aliqua psallat, ubi talis perjurus adsit, eum foràs expellat. Jurantem injustè Basilius Magnus cap. 64. tenet in censura per decennium, per biennium flere debebit, per triennium Divinos cantus audire, per quadriennium pœnitere, & per postremum decennij

cennij annum stare cum fidelibus, & deinceps Divinum corpus sumere. Extat etiam Leonis sapientissimi Imperatoris constitutio 72. Quâ mandatur, ut falsò juranti lingua abscindatur. Pœnitentiam autem quærenti Præsbyter præscribat, ut per annos constitutos singularum hebdomadarum ferijs secundâ, quartâ, & sexta panem solum cum aqua calida, & quidem semel in die, comedat. Ferijs verò tertiâ, & quintâ duabus in die vicibus cibo aliquo sine oleo cocto vescatur. Necesse itaque est, ut patres spirituales filios suos spirituales instruant, doceantquè timorem DEI, ut cum vicinis mutuam foveant charitatem, non furentur, non occidant, scelera nulla perpetrent, in mendacia non sint proclives, alienum non concupiscant, neminem injuriâ afficiant, & os suum, DEUM testem falsæ assertionis suæ invocando, non polluant, sibiquè non maledicant. Orthodoxis enim Christianis juramentum falsum omninò prohibitum à Sanctis Patribus est, cùm data sit crux à Christo Christianis in sanctificationem, & ad visibiles, & invisibiles inimicos repellendos, ideoquè decet eos, illam fide verâ, & purâ adorare, cumquè timore, & tremore puræ mentis osculari, quod qui facit, sanctificat se, & ab omnibus infirmitatibus liberat. In fide autem non verâ, & falsè si quis illam osculetur, iste erit pater mendacij, & secundùm scripturam tanquam occisor Christi, cùm ejus vivificam crucem contempserit. Omnibus malis pejus est falsum juramentum, & falsè osculari sanctam crucem, sive imaginem Deiparæ, sive alicujus Sancti. Vidit Zacharias Propheta descendentem è cœlis in terram falcem igneam, quem si interrogaveris, quid sit hæc falx Domini, respondebit, ira DEI est: Falx mittitur à manu DEI in hos, qui ambulant in iniquitate, & malitiâ, & eos ignis persequitur, animæquè eorum mittentur in ignem, qui nunquam extinguitur. Omnia autem hæc ex Sanctis Apostolis, Sanctorúmquè Patrum doctrinis ad juramentum pertinentia scribantur in omnibus Cancellarijs, leganturquè partibus à podiacio, cùm ad juramentum deveniendum erit, coràm pluribus hominibus, ut omnes de ijs notitiam habeant: Si verò actio sit de rublo mittatur sors, sed si de summa majori, deferatur juramentum.

CAPUT XV.

De transactionibus, & re judicatâ.

1. SI alicui lites cum Metropolitis, Archiepiscopis, Episcopis, aut Monasterijs intercesserint, & super his scriptò transegerint sub promissione, quòd in posterum eas amplius non excitabunt; Deinceps verò mutati Metropolitæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, Procuratores, aut Vicarij eas denuò excitare tentaverint sub prætextu, quod antecessores sui super eis non juxta æquitatem transegerint, rejiciantur, & transactiones in suo vigore permaneant.

2. Si lites inter patrimoniatos, & possessionatos de subditis, seu de terris, seu de alijs quibuscunque rebus ad possessionem, & patrimonium pertinentibus exortæ per transactionem scriptò comprehensam

ſam ſopitæ fuerint ſub pacto, & promiſſione eas amplius in poſterum non excitandi. Poſſeſſiones autem illæ, vel patrimonia, ſuper quibus tranſactum fuerat, ad alios tranſiverint, qui lites antiquas excitare voluerint, tranſactionem iniquam aſſerentes, non audiantur; ſed permaneant omnia juxta tranſactionis tenorem.

3. Si quis poſſeſſionatus, aut patrimoniatus aliquem ex ſubditis poſſeſſionis, aut patrimonij ſui in libris terreſtribus ſibi inſcriptum datis ei literis dimiſſorialibus libertate donaverit, poſſeſſio verò aut patrimonium ejus ad alium deinceps tranſiverit, qui libertatem ſubditi irritam facere tentaverit, eumquè ſibi reddi poſtulaverit, ſi ſubditus ex patrimonio liber dimiſſus fuerit, reijciatur ejus petitio, ſi verò ex poſſeſſione, tradatur ei, nemini enim licet ſubditos poſſeſſionum libertate donare.

4. Omnes actiones, & cauſæ, quæ ante hæc moderna ſtatuta inter cujuſcunque conditionis homines in quibuſcunque Cancellarijs juxta Tzaris decretum, & Bojarorum conſilia per ſententiam deciſæ fuerint, non amplius in poſterum in judicium deduci poſſint, ſed earum deciſiones ratæ, & firmæ ſint.

5. Si partes litigantes bono charitatis zelo ductæ arbitros ſibi elegerint, in quos de controverſijs ſuis compromiſerint, datâ in ſcriptis promiſſione, quòd eorum ſententiæ ſtare omninò velint, deinceps verò ſpreto arbitrorum judicio eorum laudo acquieſcere detrectaverint, ſolvant Tzari pœnam ab eo arbitrandam, & arbitris biſzeſtiam pro injuria, & nihilominùs ſecundùm arbitrorum ſententiam lis decidatur. Quòd ſi arbitri diverſas protulerint ſententias, actori altero, altero reo ſavente, ad inſtantiam alterutrius ex ligitantibus cauſa ab eis ad Cancellariam avocetur. Quòd ſi in laudo mandata fuerit ſolutio pœnæ pro Tzare, inhæreatur à cancellariâ ſententiæ arbitrorum, quæ ad normam legûm juſtitiæ lata comperietur. Sententia verò, quæ ab æquitate aberrabit, irritetur. Arbitro autem iniquè judicanti injungat Tzar ad arbitrium ſuum pœnam pecuniariam, & mandetur, ut ei, quem injuſte condemnaverat, ſolvat pro itinere, victu, & morâ decem copicos ſingulis diebus computandis à principio usque ad finem cauſæ. Sed ſi in arbitrorum ſententia pœna pro Tzare conſtituta non fuerit, cauſa ad Cancellariam non avocetur. Quòd ſi arbitri concordes ſententiam uniformem juxta æquitatem protulerint, condemnatus autem ab eis ad Tzarem appellaverit, reijciatur, & cauſa ad Cancellariam non avocetur, ſed rata, & firma ſit eorum ſententia, quos partes ſibi in judices ultrò elegerunt.

CAPUT XVI.

De poſſeſſionibus.

1. IN diſtrictu Moſchovienſi poſſeſſiones ſic fiant. Pro ſingulis Bojaris jugera 200. Pro ſingulis Ocolnicijs, & Dumni-Diakis, ſive Cancellarijs conſilij jugera 150. Pro ſingulis Stolnichis, Strapcijs, Dworaninis, ſive Nobilibus Moſchovienſibus, Diachis, ſive ſcribis, Streliziorum tribunis Moſchoviens. Et clavigeris aulæ in pa-

In palatijs & majoribus officinis jugera 100. Pro singulis nobilibus ex districtibus, qui per electionem serviunt, jugera 70. Pro singulis Zilcijs, stabularijs majoribus, & centurionibus Streliciorum Moschoviensium jugera 50. Pro singulis aulæ famulis, strapcijs, cribrarijs tam Tzaris, quàm Tzarissæ, & filijs nobilium juxta eorum possessiones ex 100. jugeribus decem jugera.

2. Possessionati cujuscunquè conditionis, qui inter se possessiones commutare voluerint, libellum super hoc Tzari supplicem ab ipsis scriptum in Cancellaria possessionum dare teneantur.

3. Liceat Moschoviensibus hominibus cujuscunquè conditionis possessiones suas cum quocumquè Moschoviensi, vel districtuum nobili, vel nobilis filio, vel advena, jugerum pro jugero, non vacuum pro non vacuo, & è contrà commutare, & tales permutationes ad eorum instantiam scripto manu eorum subsignato in Cancellaria possessionum præsentato comprehensas, quamvis impares fuerint, modò de pauculis jugeribus disparitas sit, in libris describantur.

4. Imò si permutationem possessionis, vel patrimonij sui inire cum monasterijs, quoad horum possessiones terrestres voluerint, ad eorum, & monasterij permutantis Abbatis, Prioris, & universorum Monachorum conjunctim scriptam instantiam contrahentium manibus subsignatam similiter in libris describantur.

5. Si possessionati, & patrimoniati cujuscunquè conditionis patrimonium suum in possessionem, sive è contrà, permutare voluerint, ad eorum supplicem instantiam acceptetur permutatio, & describatur in libris.

6. Sed si quis cum aliquo possessionem invicem permutaverit, vel patrimonium pro possessione, sive è contrà, permutantes verò bona permutata possidere perseveraverint juxta antiquam descriptionem, nec ea in possessionum Cancellaria transmutari curaverint, sed post mortem alterius ex permutantibus alter supervivens supplex petierit pro eorum descriptione, rejiciatur, & bona permutata nullatenus describantur.

7. Si quis non vacuam possessionem, aut patrimonium pro vacua, vel vacuo permutaverit, supplex verò petierit per scriptum suâ manu signatum, ut permutatio in libris describatur cum translatione subditorum possessionis, aut patrimonij sui non vacui in vacuam possessionem, aut patrimonium, quod ex permutatione acceperit, fiat.

8. Si quis à Tzare supplex petierit, concedi sibi possessiones, quæ datæ fuerint nobilibus, & filijs nobilium senibus, ideoquè à servitijs ulteriùs præstandis exemptis, vel effœtæ jam ætatis viduis, rejiciatur, ejusque supplices libelli non recipiantur.

9. Si patruus nepoti, sive frater fratri ob ætatem ingravescentem possessionem suam cesserit sub conditione in cessionis instrumento, & supplici libello ad eam super cessionarium in libris describendam porrecto comprehensâ, quòd iste cedenti usquè ad mortem omnia necessaria suppeditabit, eveniat autem, ut horum nihil præstet, unde cedens contra eum reclamet, quòd promissis non stet, imò ipsum ex bonis expulerit, subditisquè mandaverit, ut ipsi non pareant, restituatur denuò cessa possessio cedenti, & cessionis literæ irritentur.

10. Si aliqua virgo, aut vidua possessionem sibi pro victu concessam alicui dare ad fruendum voluerit sub pacto, ut is sibi omnia ad vitam transigendam necessaria suppeditet, & eam elocet, scripturam ab eo manu suâ signatam super hoc accipiat. Quòd si concedens possessionem ingratum possidentem Tzari accusaverit, quòd nihil sibi ad vivendum subministret, nec elocare curet, imò ab illâ ipsam expulerit, reddatur possessio virgini, vel viduæ, quæ illam concesserat, & literæ concessionis irritæ sint.

11. Virgines autem possessiones sibi pro victu assignatas alicui concedere vetentur, quoadusque decimum quintum ætatis suæ annum non agant. Ille autem qui à virgine quindecim annis minore possessionem sibi concessam fuisse asserens supplex petierit, sibi eam in libris inscribi, reijciatur, & possessio ei nullo modo detur.

12. Ab omnibus cujuscunque conditionis hominibus, qui traditionis literis freti possessionibus incubant, si eas sibi concedi à Tzare supplices non petierint, & in Cancellaria possessionum sibi inscribi non curaverint, auferantur, & distribuantur ad Tzaris arbitrium.

13. Possessiones hominum Moschoviensium cujuscunque conditionis, & nobilium ex districtibus, & advenarum, qui fato functi fuerint, dentur eorum uxoribus pro victu, & filijs juxta constitutionem. Quod supererit distribuatur inter agnatos ejus non possessionatos, aut parcè. Quòd si tales non adfuerint, detur alijs non agnatis ex Moschoviensibus hominibus cujuscunquè conditionis, & nobilibus districtuum ad Tzaris arbitrium.

14. Ex advenarum verò possessionibus quicquid, postquam eorum uxoribus, & filijs prospectum fuerit, supererit, detur advenis non possessionatis, aut parcè. Nemini autem advenarum possessiones concedantur, nisi advenis, & Russorum, nisi Russis.

15. Si quis pessimum opus operatus fuerit ducens quartam uxorem, & cum eâ filios genuerit, post ejus mortem huic quartæ uxori, filijsquè ex ea genitis possessiones ejus, & patrimonia non dentur.

16. Si aliquis cujuscunque statûs Moschoviensis homo, vel ex districtibus nobilis, vel nobilis filius, vel advena improlis moriens, possessiones nullas, patrimonia nulla empta post se reliquerit, quibus uxori ejus de victu prospici queat, sed solas possessiones, quibus ob servitia fruebatur, vel agnationis patrimonia, provideatur ex his de victu viduæ relictæ, sed illa non possit hæc bona vendere, nec pro anima sua dare, nec oppignorare, nec in dotem sibi adscribere. Quod si iterum nupserit, sive monasterium ingressa fuerit, sive vitam cum morte commutaverit, bona illa propinquioribus agnatis tradantur.

17. Si vidua aliqua ad secundas nuptias transiens pactum inierit cum marito, transferendi ad eum cum filia sua possessionem, detur huic, cùm eam duxerit, ejus pars tantùm, vel virginis, si hanc duxerit. Quòd si virgo remanserit, partem suam possessionis ipsa administrabit usque ad nuptias suas, quam nubendo marito adferet.

18. Si vidua advenæ cum nobili, sive nobilis filio possessionato, vel non, ad secundas nuptias transierit cum possessione sibi pro victu concessa, hæc possessio detur marito.

19. Si vidua nobilis, sive nobilis filij cum advena Russico baptismate initiato secundum matrimonium contaxerit sub pacto transeundi ad eum cum possessione sibi pro victu assignatâ, liceat.

20. Cum

20. Cùm verò vidua aliqua, vel virgo matrimonium inire cum aliquo promiſerit ſub pacto transferendi in eum poſſeſſionem ſibi pro victu aſſignatam, teneatur is, antequam illam ducat, talem poſſeſſionem à Tzare ſupplex petere. Quod ſi facere neglexerit, poſſeſſio non detur ei, ſed defuncti prioris mariti agnatis non poſſeſſionatis, aut parcè, juxta reviſionem faciendam. Et ſi in illa agnatione tales non fuerint, detur alijs, qui eam à Tzare ſupplices petierint.

21. Si quis nobilis, vel nobilis filius duxerit viduam habentem pro victu ſuo aſſignatam poſſeſſionem, & dum hanc pro ſe in libris inſcribi procurat, antiquas ſuas patrimoniales poſſeſſiones occultaverit, & deinceps mortuus fuerit, reſtituatur poſſeſſio uxori, à qua venit. Et ſi ob occultatas ab ejus marito antiquas ſuas poſſeſſiones patrimoniales aliquis hanc à Tzare ſibi concedi ſupplex petierit, reijciatur, neque à viduis tales poſſeſſiones ob ſupra dictam cauſam auferantur.

22. Si vidua alicujus nobilis, qui poſſeſſione non majore 40. vel 50. vel 100. jugeribus donatus Tzari militans ſub Smolenſcia occubuit relictâ matre, vel uxore cum filijs maſculi ſexûs adhuc pueris, tali poſſeſſione ſibi, aut filijs pro victu aſſignatâ ad ſecundas poſtea nuptias cum ea tranſiverit, filij autem, cùm minorennes eſſent, jus ſuum in ea coràm Tzare non deduxerint, ſi majores facti nunc ab eodem ſupplices petierint paternam poſſeſſionem ſibi reſtitui, auferatur ab eorum vitrico, etiamſi non poſſeſſionato, & eis tradatur.

23. Si poſt mortem alicujus poſſeſſionati ejus poſſeſſio uxori ejus, & filijs, nepotibus, & agnatis tradita fuerit, illi autem minorennes tunc fuerint, nemoquè eorum cauſam coram Tzare ſuſceperit, ſi in diviſione læſi fuerint, & majores facti de læſione agere voluerint, audiantur, & factâ confrontatione cum reis conventis, ad æquam inter eos diviſionem per judicem deveniatur.

24. Si quis nobilis, aut filius nobilis antiquas patris poſſeſſiones in vaſtatis diſtrictibus habens ſupplex à Tzare petere voluerit, ut novam ſibi concedat, teneatur paternas vaſtatas indicare. Si eas non occultabit, inquiratur, an verè ſint vaſtatæ, & ipſe non habeat, unde militiæ vacare poſſit, & re ſic ſe habente, detur ei nova poſſeſſio.

25. Si quis delatus fuerit, quòd paternam, ſeu ſuam poſſeſſionem jam habens, eam occultans, novam impetraverit, re probatâ, auferantur ab eo ex nova poſſeſſione tot jugera, ad quot paterna, ſive ſua ab eo occultata aſcendit, & tradantur ejus delatori, qui pro ea Tzari ſupplicem libellum obtulerit.

26. Sed ſi delatio falſa fuerit, veritate compertâ, ſolvat delator delato pro victu, & morâ decem copicos in ſingulos dies computandos ab illo, quo delationem ſuam fecit, uſque ad finem cauſæ.

27. Si quis nobilis, vel filius nobilis ſponte ſuâ ſupplex petierit, ut antiquæ ſuæ poſſeſſiones in libris inordinatè deſcriptæ novâ correctione ordinatè deſcribantur, ſi ante hanc petitionem ſuam nemo eas ſibi concedi in occultationis earum pœnam petijt, deſcribantur de novo, & occultatio earum ei condonetur, etiamſi per unicum tantùm diem alios, qui eas petierint, prævenerit.

28. Sed ſi aliquis eas petendo eum vel per unicum diem prævenerit, auferantur ab eo, & dentur prævenienti.

29. Si

suâ subsignet, & possessio concedatur. Veruntamen si deinceps comparuerit defuncti uxor, vel filij, vel agnati, qui asseraot, eum dolo malo asseruisse supradicta in libello suo contenta, ut possessionem sibi de jure debitam ipse subreptitiè obtinere posset, auferatur ab eo possessio, & detur uxori, & filijs, vel agnatis defuncti juxta constitutionem, prout justum fuerit, & damna, quæ ille subditis intulit, exigantur ab eo in duplo, & dentur illis, cui possessio dabitur.

38. Si Tzaris mandato ab aliquo auferatur possessio, & distribuatur, & in eâ frumentum ille subditorum operâ seminaverit, metanc illud subditi, qui seminarunt, & detur ex eo novo possessori semen, ad semioandum per subditorum operas, reliquum verò cedat priori possessori. Frumentum verò, quòd seminatum fuit per prioris possessoris famulos, vel conductos homines, habeat totum prior possessor, totumquè ipse metat, subditi enim ad tales operas ei præstandas non tenentur.

39 Loca deserta, terræquè vacuæ districtûs Moschuensis, quæ concedi solent pro stipendijs ex Cancellaria majoris proventus, alijsquè, non tradantur Bojaris, Ocolnicijs, Consiliarijs, vel alijs cujuscunque conditionis hominibus pro pretio in possessionem, sive patrimonium, nec pro agris colendis dentur. Sed concedantur non possessiooatis, aut exiguas possessiones habentibus, qui eas supplices à Tzare petierint pro stipendijs, & cum talia loca alicui data fuerint in possessionem, non vocentur ampliùs stipendiorum loca.

40. Filijs nobilium ex civitatibus limitaneis, qui à Tzare supplices petierint, dari sibi ex vacuâ in desertis locis terrâ portionem aliquam possessioni suæ addendam, dentur ex vastis campis, seu desertis terris his, qui habent possessionis 400. jugera 70. jugera: trecenta habentibus sexaginta: 250. habentibus quinquaginta: ducenta habentibus, vel centum & quinquaginta quadraginta: centum habentibus triginta: & septuaginta habentibus viginti quinque, & datio fiat per mensuram.

41. Loca, quæ postquam ab antiquo fuissent Russorum possessiones deinceps longâ vastitate squallentia per Tzaris concessionem, & Bojarorum literas datas interregni tempore, cùm sub Moschuâ essent, Tartaris, aut Mordwinis concessa fuerunt, & modò ab eis Tzaris servitia præstaotibus possidentur per longum tempus, relinquantur eis, sed in posterum Russorum possessiones Tartaris, aut Tartarorum Russis dare non liceat.

42. Possessiones Russorum, quas Tartari, & Mordwæ possident, solventes ex ijs Tzari singulis annis certam pecuniarum quantitatem, si eas in posterum Russi supplices petierint, auferantur ab illis, & istis dentur.

43. Bojari, Ocolnicij, Consiliarij, Stolnichi, & alij cujuscunque conditionis homines, à Knesijs, Murzis, Tartaris, Mordwinis Zercassijs, Ceremissis, Bojakis, & Baskircijs nec possessiones, nec terras ullas emant, nec permutent, nec pignoris loco accipiant, nec ad longum tempus conducant. Quòd si aliqui Bloschovienses, aut ex civitatibus Nobiles, vel filij Nobilium, vel alij cujuscunque conditionis homines huic constitutioni contravenerint, auferantur ab eis tales possessiones, & sciant se in gravem Tzaris indignationem incursuros.

 44. A Kne-

44. A Knesiis, & Murzis, alijsquè supranominatis, qui recenter in Orthodoxa fide Christiana Græco ritu baptisati sunt, possessiones non auferantur, nec Tartaris dentur.

45. Murzæ, & Tartari possessiones suas non devastent, nec eas deserant, in alias civitates, villas, aut loca quæcunquè ausugientes, & à servitijs non recedant, sed vivant in illis, & unusquisquè suarum possessionum curam gerat. Quòd si aliquis inter eos à malo genio seductus, nolens Tzari servitia præstare, sibi ipsi nocens, possessiones suas in Moschovienses, vel districtuum nobiles, vel alios cujuscunquè conditionis homines venditione, aut permutatione, aut oppigneratione, aut locatione alienare præsumpserit, aut eas devastare, subditos spoliare, aliaquè eis damna inferre, unde ausugerint, & ipse etiam post eos, puniatur severè ad arbitrium Tzaris, & ij, qui fugitivo receptum dederint, similiter severâ correctione emendentur, ne in posterum talia audeant.

46. Terræ ad villas, seu pagos Tzareæ Aulæ pertinentes, quæ Bojaris, Ocolnicijs, Consiliarijs, Stolnichis, & alijs cujuscunque conditionis hominibus datæ fuerunt, si per mensuram scriptorum inveniantur majoris mensuræ, quàm in concessionis literis eas datas fuisse apparuerit, retrahantur ab eis. Illæ verò, quæ non majoris mensuræ inventæ fuerint, maneant apud eos, quibus datæ fuerunt. Mensura autem ad terras metiendas fiat trium ulnarum præcisè, & nec brevior, nec longior.

47. Ab ijs, quibus pertinentes ad Tzareæ aulæ villas, & pagos datæ possessiones pro servitijs, & Moschuæ obsidione in patrimonium conversæ fuerint, non retrahantur.

48. Patrimonia, quæ ab antiquis patrimoniatis non recepta in possessiones mutata fuerint, retrahantur; sed ab illis, qui terram immensuratam habuerunt, non retrahatur, imò fruantur ea juxta concessionem. Pro additamento mediocris terræ dentur pro singulis centenis jugeribus viginti quinque ejusdem qualitatis. Ubi verò terra mala erit, additio pariter mala sit, & pro centum jugeribus quinquaginta, & procedatur addendo mediocri, & malæ terræ, quomodò suprà de bona constitutum est.

49. Permutationes factæ à possessionatis, & patrimoniatis Belojeforensibus in Premislia cum Bojaris, Ocolnicijs, & alijs diversæ conditionis hominibus usque ad diem septimam Martij anni 7144. ratæ, & firmæ sint, permaneantquè possessiones, & patrimonia apud eos, quibus ab illis data fuerunt. In posterum autem Belojeforenses cum nemine possessiones suas permutent, & ipsis semper, & nemini alij, illæ, quæ per mortem gentilium suorum distribuendæ erunt, concedantur.

50. Similiter Kosaci possessiones suas nemini vendant, nec tradant.

51. Si quis præteritis annis, dum describerentur terræ, possessiones suas pro patrimonijs in libris describi curavit, non prolatis coràm descriptoribus scriptis, unde de ijs constaret, neque dispositis juxta hanc constitutionem rebus, imò patrimoniorum scriptis carens propriâ auctoritate sine Tzaris mandato possessiones suas tanquam patrimonium semper habuit, deprehensus ab aliquo, qui eas possessiones à Tzare supplex petat, ob fraudem suam ab ijs cadat, & dentur

tur eas petenti. Si verò non habuerit ille quidem scripturam aliquam probantem, quòd sint patrimonia; sed aliunde talia esse sufficienter probaverit, non auferantur ab eo.

52. Si quis possessionatus, aut patrimoniatus à descriptoribus terrarum datum extractum aliquem ex libris habuerit, qui cum istis non concordet, nulla fides ei adhibeatur; imò tradatur Cancellariæ possessionum; illi autem dentur novi extractus ex libris scripti in omnibus de verbo ad verbum.

53. Si quis supplex à Tzare petierit concedi sibi possessionem alicujus ultimi familiæ suæ defuncti, & eam obtineat; sed concessionis documentum accipere neglexerit, eâquè tanquam suâ sine investituræ probatione longo tempore fruitus fuerit: Ideoquè aliquis supplex à Tzare petierit, eam sibi in pœnam illius negligentiæ à Tzare concedi, non auferatur à negligente possessio; sed mandetur ei, ut concessionis documentum accipiat; sed solvat pro sigillo in duplo.

54. Si quis Tzari supplex exposuerit, quòd mortuo parente suo, dum ipse adhuc puer esset, vixit apud consanguineum, vel vicinum, qui possessiones suas administrabat, & qui ipso inscio, nec per ætatem puerilem sciendi capace, eas cum proprijs malis commutavit, ideoquè petat, paternas suas sibi restitui, paratus & ipse permutatas reddere, statuatur in judicio præsens cum præsente reo convento, fiat desuper districta inquisitio, & compertâ veritate assertionis actoris, auferantur à reo convento permutatæ possessiones, retradanturquè actori, qui eas in libris sub nomine suo describi curet, & per se administret. Istæ autem confrontationes in hac actione dentur minoribus, cùm fuerint in matura ætate quindecim annorum, & etiam ante, si eas petierint; sed si usque ad vigesimum ætatis suæ annum eas petere neglexerint, eo transacto non concedantur eis amplius, nec in talibus actionibus audiantur. Si quis autem in Cancellariam possessionum attulerit permutatarum possessionum documentum subscriptum per patres spirituales ad hoc, ut permutatio in libris describatur, non fiat, sed interrogentur permutantes, & qui loco ipsorum subscripserunt, & ijs absentibus, & non interrogatis permutationes in libris non describantur, ut lites evitentur.

55. Si Tzar aliquibus cujuscunquè conditionis hominibus concesserit demortuorum agnatorum, sive aliorum ex alia familla possessiones dividendas cum viduis, & virginibus, ita ut hæ suam portionem habeant, reliquum autem cædat ijs, qui eas supplices petierunt: Eveniat autem, quòd viduæ & virgines reclament contra divisores, quòd iniqua divisio facta fuerit, reliqui verò contrarium exceperint: sive in divisione aliquis læsus fuerit, unde supplex à Tzare petierit, divisionis literas sibi concedi, concedantur, si eas intra annum à divisione factâ petierit. Post expletum verò annum non concedantur. Sed si post obtentas literas divisionis faciendæ divisio æqua inter eos adhuc facta non fuerit, unde pro alijs, & pro tertijs supplices preces porrexerint, concedantur ijs. Ultrà tertias autem nemini dentur, ad evitandas supervacuas expensas, & non necessariam dilationem.

56. Si aliquis viduam, vel virginem duxerit, & cum eâ bona, sive possessiones illi pro victu assignatas acceperit, quæ plures, & pingues

gues fuerint, hasquè suis vacuis, & parvis adjunxerit, & deinde mortuus fuerit, vidua verò ejus supplex à Tzare petierit, ut jubere velit, sibi pro victu dari primas possessiones suas, quas pro dote in domum defuncti mariti Intulit: Et è contrà defuncti filij petierint fieri divisionem inter se, & novercam omnium possessionum, tam paternarum, quàm novercalium æqualiter: Similiter si quis viduam duxerit, vel virginem cum parvis, & vacuis possessionibus pro victu concessis, & mortuus fuerit, & filij ejus ex primo matrimonio supplices à Tzare petierint, concedi sibi possessiones priores, & antiquas patris sui, novercæ autem restitui suas in dotem allatas: & è contrà noverca petierit, assignari sibi pro victu ex possessionibus mariti sui, non autem ex ijs, quas ipsa illi attulit: Utroque casu detur viduæ ex possessionibus ab ea marito allatis quicquid Tzar mandaverit, prout superiùs scriptum fuit. Sed si possessiones ab ea marito in dotem allatæ superaverint in reditibus expensas pro victu viduæ necessarias, quod supererit, detur defuncti ejus mariti filijs. Sed si non sufficerint, suppleatur pro victu earum ex mariti prioribus possessionibus, ita ut reliquum filijs ejus cedat.

57. Si post mortem alicujus nobilis, vel filij nobilis, superstites fuerint ejus uxor, & liberi ex primo matrimonio, & uxor à Tzare supplex petat, dari sibi pro victu ex stipendijs defuncti mariti, si stipendia magna fuerunt, & possessiones minores ei concessæ fuerint, patrimonium autem non habuerit datum ei pro meritis, sive antiquum patrimonium fuerit, sed non ex majoribus, detur uxori pro victu ex possessionibus ejus majoris concessionis, filijs autem possessiones parentis minoris concessionis tradantur. Quòd si istæ illis non sufficerint, ut inde vivant, & servitia Tzari præstent, fiat omnium defuncti possessionum tam majoris, quàm minoris concessionis, & patrimonij simul collatio, & dividantur inter uxorem, & liberos per capita æqualiter, computando loca habitata contra loca vacua per mensuras, sed quota uxoris assignetur ei in possessionibus, & non in patrimonijs, quæ remanere debebunt filijs, ne ex agnatione exeant.

58. Sed si defuncti possessiones plenæ concessionis datæ fuerint ejus uxori, & filijs in simul; Vidua autem quærula Tzari exposuerit, quòd filij sui alimenta sibi non præstent, nec honorem debitum exhibeant, imò è domo tantùm non expellant, ideòque petierit, aliquam earum portionem sibi separatim pro victu assignari, fiat juxta constitutionem. Quòd si possessiones defuncti fuerint minoris concessionis, & ex mariti stipendio non fuerit, quod viduæ pro victu plenè dari possit, dividantur hæ possessiones inter eam, & filios per capita æqualiter computando loca habitata contra vacua juxta consuetudinem per mensuras.

59. Si quis aliquem de occultatis possessionibus detulerit, ita ut ad utriusquè confrontationem devenire necesse sit, & delatus tunc temporis vel ad expeditionem, vel ad Tzarea negocia in aliquam civitatem proficisci debeat, vel infirmum se esse dixerit, delator verò petat, ut ad confrontationem vocetur impediti, vel infirmi frater, aut agnatus, aut famulus aliquis, aut ille, qui in alijs Cancellarijs pro eo actoris, vel rei conventi partes sustinet, non audiatur, sed differatur confrontatio quoad impeditum donec expeditus Moschuam reversus fuerit. Quoad verò infirmum, visitetur, & si verè ægro-

ægrotabit, adeò ut ad confrontationem venire non possit, detur ei dilatio ad semestre tempus: si hoc transacto convaluerit, fiat confrontatio, si non, mandetur ei, ut aliquem confidentem suum loco sui ad confrontationem mittat, nullaque ulteriùs termini prorogatio ei concedatur.

60. Si Nobilis aliquis, aut nobilis filius cujuscunque districtûs supplex Tzari exposuerit, quòd intra limites possessionis, aut patrimonij sui sylvas ad agros, vel prata purgaverit, vel petierit sibi concedi alibi sylvas ad eas in agros convertendum, & juxta ejus petitionem agri illi recenter arati, & sylvæ mensuratæ juxta consuetudinem ei concessæ fuerint, supervenerit autem aliquis, qui contra hanc concessionem excipiendo asserat, sylvas illas nullatenus impetrantis privatas esse, sed communis usus, & sic ex libris constare, fiat inquisitio desuper, & si hoc verum esse compertum fuerit, auferantur ab impetrante sylvæ, & sint communes inter omnes possessionatos, & patrimoniatos.

61. Si quis nobilis ex districtibus, vel nobilis filius senex, & infirmus, ideoque rude donatus fuerit sub conditione, ut substituat aliquem, qui loco sui in civitatibus Tzari servitia præstet: vel si aliquis ob infirmitatem ea præstare nullo modo potuerit, & tamen possesiones habeat majoris concessionis, liberisque careat, unde in ejus præjudicium aliquis à Tzare supplex petat, ut possesiones ejus sibi concedantur, relictâ ex ijs apud illum portione, quæ ad præstandum ei victum sufficiat, reijciatur talis petitio, senexque, & infirmus emeritus administret suas possessiones usque ad mortem, & pro servitijs Tzari debitis donatarium aliquem substituat, vel loco ejus pecunias solvat ad Tzaris arbitrium.

62. Si Stolnikus aliquis, seu Strapezius, sive nobilis Moschoviensis districtûs, vel alius cujuscunque conditionis homo possessiones suas in Moschoviensi districtu habens mortuus in Tzaris famulatu fuerit, relictis post se uxore, & liberis, & ex his nepotibus, distribuantur possessiones ejus per revisionem inter filios, qui eas petierint.

63. Si ab aliquo delatus aliquis Tzari fuerit de vacuis limitatis terris, & illi, quibus inquisitio super hoc commissa fuerit, asserant, terras vacuas, & non limitatas ab eo possideri, in libris verò repertæ fuerint istæ terræ in ejus limitibus descriptæ, inquisitoribus non adhibeatur fides, sed permaneat terra apud possessorem intra limites possessionis, aut patrimonij sui in libris descriptos.

64. Si quis à Tzare supplex petierit, concedi sibi occultatam ab aliquo, vel vacuam possessionem, vel emptam in libris describi, & per trimestre post supplicem libellum petitionis suæ porrectum eam in libris describi neglexerit, alius autem eam à Tzare supplex petierit, & impetratam pro se in libris describi curaverit, si prior impetrans ejus in libris descriptionem in sui favorem postmodum urserit, reijciatur.

65. Sed si quis pro talibus terris obtinendis libellum Tzari supplicem porrexerit, & brevi post ob repentinam occasionem jubeatur ad Tzaris servitia proficisci, porrigat alium libellum petens termini prorogationem, quod si neglexerit ad servitia Tzaris profectus, & alius supervenerit, qui easdem terras sibi concedi petat, post decursum

 trium

trium assignatorum mensium terminum huic concedantur. Sed si terminum sibi prorogari ante discessum petijt, & obtinuit, tales possessiones nemini dentur usquè ad ejus ex servitijs Tzaris reditum. Cùm verò reversus fuerit, statim novum super hoc libellum ad Cancellariam possessionum adferat; sed si post reditum suum tres menses elabi sinat, antequam eas denuò petat, dentur posteriori earum petitori.

66. Filij nobilium, qui in Aula Patriarchæ serviunt, nullam habeant à Tzare possessionem, sed eos Patriarcha ex terris suis possessionibus donet. Si autem aliquâ ex Tzaris terris possessione clam fruiti fuerint, auferatur ab eis, & detur eam petenti, pro occultatione verò mulctentur ad Tzaris arbitrium.

67. Præfectis super cribris in Cancellaria terrestri nulla detur possessio: Si aliquis eorum aliquam concessam possideat, privetur officio, jubeaturquè Tzaris servitia præstare ratione possessionis in districtu, quod si facere recusaverit, accipiatur ab eo possessio, & detur eam petenti.

68. Nobiles, qui ante in Novogrodiensi, & Plescoviensi districtu servientes inscripti deinde catalogo Moschoviensi, & in eodem districtu possessionati fuerint, si aliquas in antiquis supradictis districtibus possessiones sibi in libris inscriptas adhuc retinent, ab ijs cadant, & distribuantur Novogrodiensium, & Plescoviensium districtuum nobilibus.

69. Si quis nobilis, aut filius nobilis delatus ab aliquo Palatino fuerit, quòd Tzari servitia præstare nolens possessiones suas alicui clàm locaverit, & patrimonia vendiderit, & ex castris aufugerit, perquiratur, & repertus percutiatur knutis, & remittatur ad castra cum Pristavis. Possessiones autem ab eo locatæ aûferantur à conductoribus, & patrimonia vendita ab emptoribus, eiquè retradantur sine ulla pretij accepti refusione.

CAPUT XVII.

De Patrimonijs.

1. PRæterito anno 7136. Piæ memoriæ Magnus Dominus, & Magnus Dux totius Russiæ Michaël Fedorowitz, & ejus pater piæ memoriæ Magnus Dominus Sanctissimus Philaretus Nikititz Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarcha juxta doctrinam Sanctorum Apostolorum, & Patrûm circa avita, & pro meritis acquisita patrimonia statuerunt, quòd si aliquis patrimoniatus improlis defunctus fuerit relictâ post se uxore, & fratribus germanis, sive proximis agnatis, isti juxta gradum proximitatis succedant in omnibus ejus patrimonijs; ex reliquis verò ejus bonis uxori de dote, & victu prospiciatur, ad patrimonia autem nullo modo admittatur, nisi empta ab ejus viro fuerint. Quòd si patrimonia sua consanguineis suis, nepotibus, aut pronepotibus virginibus testamento legaverit, habeant illa ea juxta agnationis legem.

2. Si alicujus patrimoniati sine prole mascula defuncti filiæ, & sorores maritatæ supplices petierint, ad suorum respectivè patris, & fratris

fratris patrimonia tanquam hæredes admitti, fiat. Sed si prolem masculam defunctus post se reliquerit, & filiæ ad paterna patrimonia simul cum fratribus petierint admitti, reijciantur, sed admissis tantummodò masculis, filiabus ex possessionibus paternis juxta constitutionem de victu prospiciatur. Si verò fratres earum improles mortui fuerint, tunc illæ ad paterna patrimonia tanquam hæredes admittantur. Constituerat præterito anno 7137. piæ memoriæ Magnus Dominus Sanctissimus Philaretus Nikititz Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarcha per constitutionem suâ manu scriptam, quòd in patrimonijs antiquis, aut pro servitijs datis succederent patri defuncto virilis sexûs liberi, his autem non exstantibus, filiæ. Et si permissione Divinâ neque istæ exstarent, succederent agnati juxta prærogativam gradûs propinquitatis, qui tenerentur eleemosynas pro animâ defuncti erogare, prout in constitutione. Quòd si defunctus patrimonia à se empta post se reliquisset, cederent ejus viduæ, cui licitum esset de ijs ad libitum disponere. Nunc verò Dominus Tzar, & totius Russiæ Magnus Dux Alexius Michaelowitz mandavit, & Bojari constituerunt, quòd si aliquis Bojarus, Ocolnicius, Consiliarius, Stolnikus, Strapezius, nobilis Moschoviensis, Diakus, Zylcius, districtuum nobilis, aut advena mortuus fuerit improlis, relictâ post se matre, vel uxore, nullæ autem sint in hæreditate ejus possessiones, nulla empta patrimonia, nihilquè unde matri, vel viduæ relictæ de victu prospiciatur; sed extent tantùm pro servitijs acquisita, & antiqua patrimonia, ex illis, quæ in remunerationem servitiorum suorum defunctus acquisivit, detur per revisionem matri, vel uxori ejus portio ad victum sufficiens, sub hâc tamen conditione, ut neutra patrimonia hæc vendat, aut oppigneret, aut pro animâ leget, aut pro dote scribat; sed si ad secunda vota transierit, vel in monasterium ingressa, aut mortua fuerit, reddantur defuncti agnatis juxta priores constitutiones.

3. Matri defuncti possessoris patrimonij pro meritis acquisiti detur pro victu, prout videbitur, si cum filijs defuncti simul vixerit, & ei pro victu nihil ante datum fuerit; sed si jam alias possessiones pro victu inscriptas habuerit, nihil illi ex patrimonijs pro meritis acquisitis detur.

4. Quoad antiqua, & pro meritis acquisita patrimonia mandavit Tzar, & Bojari constituerunt, decernendum esse juxta doctrinam Sanctorum Apostolorum, & Sanctorum Patrûm, & constitutionem priorum Tzarûm, & piæ memoriæ parentis sui Magni Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Michelis Fedorowitz, & avi sui Tzaris piæ memoriæ Magni Domini Sanctissimi Philareti Nikititz Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchæ anno 7136. & 7137. ut supra dictum est, scriptam, ut possessore eorum sine prole masculâ defuncto admittantur ad ea ejus filiæ juxta priores constitutiones antecessorum Tzarûm. Si autem hæ filiæ moriantur relictis post se liberis, ipsis dentur, & nepotibus post avos, & avias. Si verò nullam prolem reliquerint, tunc redeant patrimonia ad agnatos defuncti eorum patris juxta gradum proximitatis secundùm priores antecessorum Tzarûm constitutiones.

5. Si quis mortuus fuerit non relictâ in hæreditate sua ulla possessione, nec patrimonio sive avito, sive pro meritis acquisito, sed

empto

empto tantùm, & remanſerit poſt eum prima, ſive ſecunda, ſive tertia ejus uxor cum prole ex harum aliqua genita, dividatur inter liberos ejus, & viduam emptum patrimonium per capita.

6. Si alicui viduæ emptum mariti patrimonium poſt hujus mortem excluſis ejus filijs dabitur, liceat illi de eo ad libitum diſponere.

7. Si aliquis ſine prole moriens empta patrimonia ſua uxori ſuæ teſtamento legaverit ſub conditione, ut ea habeat donec ad ſecunda vota tranſiverit, vel vixerit, vel monaſterium ingreſſa fuerit, purificata vel per ejus nuptias, vel per mortem, vel per monaſterij ingreſſum conditione, reddantur defuncti fratribus, aut proximioribus agnatis juxta teſtamenti ejus tenorem.

8. Si aliquis poſſeſſiones ſuas in patrimonium ſibi emerit, aut à patrimoniatis agnatis ſuis antiqua patrimonia, aut pro meritis acquiſita coëmerit, & deinde improlis mortuus fuerit uxore poſt ſe relicta, detur huic emptum à defuncto ex ſuis poſſeſſionibus patrimonium, quod adminiſtrare poterit uſque ad mortem, vel ſecundas nuptias, vel monaſterij ingreſſum; illud tamen vendere non poſſit, nec oppignerare: Cùm autem vel mortua, vel denuò nupta, vel monaſterium ingreſſa fuerit, reddatur ex defuncti mariti agnatis illi, cui poſt reviſionem Tzar concedi ſimiliter in patrimonium mandaverit, & qui illud obtinebit, eroget pro anima illius pretium ejus juxta emptionem. Quòd ſi poſt illud emptum defunctus ædificando, vel meliorando majores expenſas fecerit, & has quoque juxta decretum ſuper hoc à Tzare faciendum in eleemoſynas pauperibus diſtribuat agnatus pro anima illius, prout inferius ſcriptum eſt. Patrimonia autem antiqua, aut pro meritis acquiſita, quæ defunctus ab agnatis ſuis ſibi emerat, viduæ ejus non dentur, ſed reſtituantur agnatis, qui tamen teneantur pecuniam ab eo pro eorum emptione ſolutam pariter pro ejus anima erogare.

9. Vendere autem poſſeſſiones ſuas in patrimonium ſecundùm Tzaris conſtitutionem nemini ſine ejus ſpeciali licentia ullo modo liceat.

10. Patrimonia pro meritis acquiſita, quæ uſque ad annos 7136. & 7137. data fuerunt uxoribus eorum, qui ſine prole mortui fuerant, & exinde uſque ad annum 7137. ab illis ablata reddita fuerant agnatis earum maritorum defunctorum, & eis extinctis, converſa in poſſeſſiones alijs ea petentibus data: anno deinceps 7140. juxta mandatum piæ memoriæ Magni Domini, & totius Ruſſiæ Magni Ducis Michaëlis Fedorowitz, & patris ejus Tzarei piæ memoriæ Magni Domini Sanctiſſimi Philareti Nikititiz Moſchoviæ, & totius Ruſſiæ Patriarchæ decretum eſt, ut à donatarijs recuperentur, tradanturque ijſdem viduis, à quibus ablata fuerant, quæ ea uſque ad mortem adminiſtrent; vetentur tamen vendere, aut oppignerare, aut pro anima ſua monaſterijs, aut parœcijs dare. Poſt earum verò mortem reſtituantur agnatis proximioribus earum maritorum, unde venerant.

11. Cùm verò ante annum 7136. patrimoniati aliquot ſine prole mortui fuerint, quorum uxores patrimonia vendiderunt, vel oppigneraverunt, & deinceps mortuæ, vel monaſterium ingreſſæ ſunt, ſi de mortuorum earum maritorum agnati aliqui extent, jus habeant ea redimendi ſecundùm conſtitutionem: ſi non extent, permaneant apud emptores, vel conductores.

12. Pa-

12. Patrimonia ante annum 7136. vitâ functorum, quæ relictæ eorum matres, vel uxores possident, si possessiones pro victu non habent, ab eis, usquequò vixerint, non auferantur, ea verò neque vendere, neque locare, neque pro anima dare illis liceat.

13. Si post mortem alicujus patrimonium ejus dabitur duobus, vel tribus ejus filijs in communi, illud omnes in communi administrent, nec unus absque altero illud vendere, aut locare possit. Quòd si pater eorum multo ære alieno gravatus decesserit, & in hæreditate excepto patrimonio nihil fuerit, unde creditoribus satisfieri possit, quare illud vendere, vel locare ad solvenda paterna debita omnes in communi voluerint, frater autem major inconsultis minoribus ipse solus pro suo commodo, & non pro solutione debitorum paternorum, illud vendiderit, si fratres ejus minorennes jam majores facti læsionem suam Tzari supplices juxta declarationem 40. annorum exposuerint, & eam probaverint, auferatur venditum à fratre majore patrimonium ab ejus emptoribus, & fratribus læsis restituatur, emptor verò habeat pro integro pretio soluto regressum contra majorem fratrem venditorem, cujus tamen patrimonij quota remaneat vendita apud emptorem, nisi eam redimere velint alij fratres, quod licitum eis juxta superiùs scriptam Tzaris constitutionem erit.

14. Si inter plures fratres parentis patrimonium in communi possidentes unus fuerit, qui ob paupertatem suam illud vendere, vel locare voluerit, liceat. Sed si fratres ejus illud dividere recusaverint, & supplices à Tzare petierint, mandari fratri, ut pro portione suâ pretium ab ijs juxta æstimationem accipiat, concedatur, & jubeatur frater hoc facere.

15. Si inter plures à patre defuncto relictos liberos aliquis surdus, aut mutus fuerit, ideoquè ab alijs fratribus, sive sororibus despicatui habitus, injurijs affectus, & à paternis, sive maternis bonis exclusus fuerit, dividantur hæc bona inter eos æqualiter per capita, ne aliquis eorum læsus sit.

16. Patrimonia concessa illis, qui regnante piæ memoriæ Domino Tzare, & Magno totius Russiæ Duce Basilio Juanowitz, & deinceps in adventu Principis Poloniæ regnante piæ memoriæ Magno Domino Tzare, & totius Russiæ Magno Duce Michaële Fedorowitz obsessam Moschuam defenderunt, permaneant apud eos, & juxta donationis literas, & libros conscriptos ea administrent.

17. Si verò contra aliquos, qui tanquam ex numero Moschuæ tunc temporis obsessorum patrimonia per inquisitionem obtinuerint aliquis delationem Tzari fecerit asserens, quòd Moschuæ tempore obsidionis non fuerint, nec in catalogo obsessorum nomina eorum scripta sint, inquiratur diligenter de veritate, & fiat eorum cum delatore confrontatio, & comperto, quòd eorum aliquis verè Moschuæ obsidionis tempore non fuerit, auferatur ab eo patrimonium ei ob hanc causam datum, & distribuatur. Sine inquisitione verò, & confrontatione patrimonia ab eis non auferantur.

18. Patrimoniati, quorum antiqua patrimonia, exclusis novis cum omnibus additamentis sive pagorum ab illis in ijs exstructorum, sive agrorum, aut pratorum eorundem sylvis, & locis præparatorum à descriptoribus mensurata in libris pro ipsis descripta fuerunt, & per

decretum piæ memoriæ Magni Domini, & totius Russiæ Magni Ducis Michaëlis Fedorowitz illis tanquam antiqua sua patrimonia confirmata fuerunt, ea tanquam talia juxta conscriptos libros, & supradictam confirmationem administrent, & possideant. Quòd si in posterum intra limites per novam mensurationem, & descriptionem istorum patrimoniorum in libris descriptorum apparebunt augmenta vel pagorum, vel agrorum jam antea, vel deinceps ab ejs factorum, possideant etiam hæc cum principali tanquam antiqua patrimonia sua, & nullo modo ab eis auferantur.

19. Stolnichi, Strapezij, Nobiles Moschuenses, & alij cujuscunquè conditionis homines, quibus pro remuneratione toleratæ Moschuæ obsidionis in adventu Principis Poloniæ concessæ fuerunt ex mandato Domini in patrimonia pro stipendijs propriæ eorum possessiones, sed non sufficientes, si supplices à Tzare petierint, ut is ex clementia sua, quòd deest, replere velit, concedantur ipsis ex novis eorum possessionibus prædictorum pro stipendijs patrimoniorum ex nova concessione supplementa.

20. Stolnichi, Strapezij, & alij cujuscunquè conditionis homines, quibus in remunerationem propugnatæ Moschuæ tempore piæ memoriæ Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Basilij Juanowitz datæ fuerunt in patrimonia possessiones in Dorohobuze, Bielâ, Nevelinserpsko, Novogrodiâ Severiensi, Staradubo, & Roslowiâ, quæ postmodum cum ijsdem supradictis civitatibus reddita sunt Lituanis, si supplices à Tzare petierint, concedi sibi ex ejus Clementiâ loco eorum alia alibi patrimonia ex novis suis possessionibus, detur unicuique eorum ex novis possessionibus suis in patrimonium ille idem jugerûm numerus, quem per literas patrimoniales, & privilegia sua docebit, se in prædictis locis Lituanis restitutis possedisse.

21. Patrimoniatis, & possessionatis, qui juxta descriptionem patrimoniorum, vel possessionum suarum in libris intra eorum, vel earum limites apiariorum loca possident, liceat in ijsdem ad libitum agros excolere, pagos fundare, & quæcunque alia exstruere.

22. Verùm si apiaria, quamvis in eorum terris fuerint, ad eos non pertinuerint, sed ad alios dominos, administrentur sicuti superius constitutum fuit.

23. Si in aliqua sylva ad Tzarem, & non ad aliquem patrimoniatum, aut possessionatum, spectante fuerint alvearia, vel piscationes, vel stagna, vel prata, vel molendina, vel alia similia quæcunquè loca, & ea alicujus possessionati subditi, aut alij quicunque administrant pactâ solutione ad trimestria, non cadant ab usu horum locorum; sed solvant.

24. Villæ, & pagi cum alvearijs, & alijs bonis ad Tzaream aulam spectantes, qui in posterum ex Tzaris gratia in possessiones, & patrimonia alicui concedentur, si in sylvis, alijsquè pertinentijs non fuerint benè constituti, cùm in favorem donatariorum in libris describentur, teneantur scriptores eos benè in sylvis, & reliquis omnibus constituere, sicuti in literis concessionis expressum erit, ad excolendos agros, exceptis antiquis possessionum, & patrimoniorum terris. Si quis autem alicujus possessionis, aut patrimonij ab antiquo, & non per concessionem, villarum aulæ juxta antiquos, & revisorios conscriptos libros possessor sylvas, & alias pertinentias non benè ordinatas

tas habuerit, perseveret in possessione antiqua, & utatur sylvis in omnibus suis necessitatibus, prout antea.

25. Cùm verò præteritis annis regnante Domino Tzare, & totius Russiæ Magno Duce Michaële Fedorowitz subrepere ei per falsas expositiones tentaverint aliquot malè feriati, petentes sibi concedi possessiones, & patrimonia quorundam Stolnicorum, Strapezyorum, nobilium, filiorumquè nobilium, qui temporibus difficillimis fuerunt Tussini, & in districtibus, quibus impostor incubabat, quod tamen non obtinuerunt, imò per novam confirmationem declaratum fuit, ut supradicti Stolnichi, cæterique in possessione suarum possessionum, & patrimoniorum perseverare deberent, eaquè per desuper de novo concessa privilegia in antiquæ, & empta patrimonia eis data fuerunt, eò quòd post Moschoviticam vastationem adjunxerant se sub civitate Moschuâ Bojaris, & Palatinis, & suâ cooperatione per gratiam Divinam Moschoviticum Dominium à Lituanis recuperaverunt, declaratur nunc, ut prædicti omnes perseverare in possessione suarum possessionum, & patrimoniorum juxta inviolabilem literarum suarum tenorem omninò debeant. Quòd si aliquis eorum antiqua talium possessionum, & patrimoniorum privilegia amisit, & nova supplex petat, inspiciantur in Cancellaria possessionum libri conscripti, utrum in ijs tales possessiones, & patrimonia, pro quibus renovari sibi privilegia petit, descripta sint, & desuper ijs privilegia concessa fuerint, quòd si de utroque ex libris constiterit, dentur ei nova privilegia juxta librorum tenorem, ut in posterum sit in possessione suâ tutus.

26. Patrimonia tamen Stolnicorum, Strapezyorum Nobilium Moschuensium, & districtuum & filiorum nobilium, qui Tussini fuerunt, quæ à piæ memoriæ Domino Tzare, & totius Russiæ Magno Duce Basilio Juanowitz distributa in alios fuerunt, & usque nunc eis restituta non fuerunt, remaneant apud eosdem, qui ea habuerunt sine ulla obligatione ea restituendi.

27. Si quis patrimonium antiquum, sive pro meritis acquisitum vendiderit, aut locaverit, irritare hunc contractum filij ejus, aut nepotes nequeant, imò neque illud per pretij refusionem redimere eis liceat. Si verò venditor, vel locator fratres, aut agnatos habuerit, qui venditionis, aut locationis contractui consentiendo subscripserint, neque ipsi, aut eorum posteri irritum illum facere poterunt. Si autem non subscripserint, admittantur ad alienati patrimonij redemptionem, modò pretium emptori, vel conductori persolvant, juxta contractûs documentum, & non per agri jugera. Quòd si melioramenta per propagationem agrorum, aut pratorum, aut sylvarum facta in patrimonio ab emptore, vel conductore fuerint, agnatus hoc redimere volens, solvat ea etiam juxta æstimationem, computando pro domo subditi habitatâ quinquaginta rublos: Pro agro noviter purgato, & sylvæ augmento tres rublos pro singulis decimis; pro pratis verò noviter purgatis decem rublos pro singulis decimis: Et pro ædificatione Ecclesiæ, & domorum Bojarorum & famulorum, aut molendinorum, aut cataractarum ad detinendam aquam, solvat juxta æstimationem à vicinis faciendam.

28. Sed si in instrumento emptionis, aut locationis patrimonij conventum inter contrahentes fuerit, quod redimere volens, teneatur pro ædificijs in eo ab emptore, vel conductore exstruendis solvere, quicquid iste se erogâsse affirmaverit, tali pacto standum firmiter erit.

29. Si

29. Si in aliquo patrimonio redimendo afferatur esse melioramentum ob domum forsan, in qua habitent jam divisi filij, aut fratres, aut agnati subditi alicujus, cum quo tempore venditionis, aut locationis indivisim simul habitabant, ideoquè in simul cum eo in venditionis, vel locationis instrumento venerunt, non imputentur isti in melioramentum, nihilquè pro ijs redimere volens solvat, eò quòd non noviter adventitij, sed antiqui subditi sint.

30. Tempus autem redimendi patrimonium venditum, sive locatum sit quadraginta annorum à die venditionis, aut locationis. His elapsis nemo amplius admittatur ad illud redimendum.

31. Si aliquis emptum suum patrimonium alicui vendiderit, seu locaverit, seu donaverit, & de hoc authentica documenta extiterint, vel illud per testamentum manu patris sui spiritualis subsiguatum alicui legaverit, & testes de hoc legato concordes deposuerint, nulli agnatorum illud redimere liceat. Sed si testes discordes fuerint, causa per judicialem processum dirimatur.

32. Si aliquis antiquum, vel pro meritis acquisitum patrimonium suum locaverit, aut ad tempus pactis redemptionis scripto comprehensis vendiderit, & sive tempore constituto, sive ante illud redempturus pecuniam à conductore acceptam ei obtulerit, hicquè eam accipere recusaverit malitiosè intendens, ut tempus ad redimendum præfixum elabatur, ideoquè ipse patrimonium conductum retineat, patrimonij verò dominus ad Tzarem supplex accedat, & integram pecuniarum summam, quam à conductore habuit, in Cancellariam adferat, petatquè cogi hunc ad patrimonium retrocedendum, citetur conductor cum mandato, ut locationis instrumentum secum adferat, ut constet de tempore ad redimendum præfixo. Si ex illo apparuerit, quod hoc ante oblatam à debitore pecuniam elapsum non fuerit, tradatur ei, & pecunia juxta tenorem locationis integrè creditori numeretur.

33. Sed si aliquis patrimonium suum locatum intra tempus per pacta constitutum non redemerit, eoquè elapso supplex à Tzare petierit, restaurari sibi tempus ad redimendum, ejus libellus non recipiatur, & patrimonium ejus permaneat apud conductorem, describaturquè in libros tanquam ipsius proprium juxta descriptionem locationis sine supplici libello, consulto tamen superiori consilio, an aliquis in Cancellaria judiciorum pro hoc redimendo patrimonio supplex libellus oblatus fuerit.

34. Si quis patrimonium suum antiquum, sive pro meritis acquisitum, sive emptum alicui vendiderit, pretium acceperit, desuperquè venditionis documentum dederit, sed illud in Cancellaria possessionum, in favorem emptoris in libris non inscripserit. Indè verò idem patrimonium alteri denuò clàm vendiderit, pretioquè accepto in libris huic posteriori emptori inscribi curaverit, possideat hoc patrimonium iste, cujus emptio descripta fuit in libris, excluso primo emptore, qui illud pro se describi neglexit. Venditor tamen teneatur ei pretium acceptum restituere, & in pœnam fraudis ante Cancellariam coràm populo cædatur knutis sine misericordiâ in aliorum exemplum. Quòd si neque pro primo, neque pro secundo emptore patrimonium venditum in libris describi curaverit, prior in emptione posteriori præponatur, & pro eo in libris describatur, posteriori verò emptori venditor pretium acceptum restituat.

35. Si

35. Si aliquis alienum patrimonium, qualecunque illud fuerit, inſcio domino, & abſente alicui vendiderit, vel locaverit, & inſtrumento emptionis venditionis, ſive locationis nomen domini, ſuumquè ipſe ſubſcripſerit, & colluſione cum emptore, ſive conductore factâ illud pro hoc in Cancellaria poſſeſſionum libris inſcribi curaverit; Dominus verò patrimonij hoc intellecto ſupplex Tzari expoſuerit, ſupradicta omnia ſe inſcio eſſe facta, ideoquè irrita fieri petierit, veritate compertâ, redeat patrimonium ad dominum ſuum, emptori autem, vel conductori reddat fraudulentus venditor, ſive locator pretium acceptum, cædaturquè inſuper knutis in aliorum exemplum, & damna, quæ patrimonij dominus ex furtiva alienatione paſſus fuerit, ei reſarciat.

36. Si quis alicui patrimonium ſuum vendiderit, aut locaverit, & ſcribere neſciens rogaverit aliquem, ut loco ſui inſtrumentum contractûs manu ſubſignet, iſquè hoc fecerit: Deinde verò venditor ſupplex Tzari expoſuerit, prædictum inſtrumentum ſuiſſe ſe inſcio ab hoc ſubſcriptum, hic autem negaverit conſtanter aſſerens, ſe illud ad ejus inſtantiam ſubſignâſſe, fiat inquiſitio, & ſi apparuerit, quòd venditor falsò hunc accuſaverit, cædatur knutis ſine miſericordia coràm populo ad aliorum terrorem, & patrimonium ejus apud emptorem, vel conductorem permaneat. Sed ſi quis inſcio domino contractui emptionis venditionis, aut locationis à ſe facto illius loco ſubſcripſerit, re compertâ, cædatur ſimiliter knutis ſine miſericordia, & contractus irritus omninò ſit.

37. Filij Nobilium, ſive ad Patriarcham, ſive ad Metropolitas, ſive ad Archiepiſcopos, ſive ad Epiſcopos pertinentes, qui vacuas patrimoniales terras in diſtrictu Moſchuenſi, ſive in civitatibus ſibi in patrimonia emerint, ſi ab antiqua nobilium ſtirpe deſcendant, poſſideant ea juxta emptionem. Sed ſi non ex parentibus filij nobilium fuerint, nec à militibus geniti, ſcribantur ſinguli in ſuo diſtrictu, ubi patrimonia ſita ſunt, pro caſtrenſibus Tzaris ſervitijs. Quòd ſi eorum aliquis ſervitia Tzari præſtare recuſaverit, auferatur ab eo emptum patrimonium conferendum à Tzare, cui voluerit.

38. Si quis patrimonium ſuum alicui vendiderit, aut locaverit, terminumquè conſtituerit, & inſtrumentum emptionis venditionis, aut locationis in libris deſcribi curaverit, ſi deinde promiſſis non ſteterit, & ex Moſchovitico Dominio in aliud fugâ ſe proripuerit, emptor, vel locator ejus patrimonium ſine ulla in poſterum redemptionis ſpe poſſideat, eò quòd illud à fœdifrago ante ejus fugam emerit, agnatis autem ejus emptio non concedatur.

39. Sed ſi talis fugitivi patrimonium quis poſſidens, contractûs documentum omninò non, aut poſt tempus oſtenderit, in libris autem deſcriptum non fuerit, cedat illud Tzareo fiſco in pœnam neglectæ ab eo in libris ſuo tempore inſcriptionis.

40. Si verò talis fœdifragus locato patrimonio ſuo ante tempus aufugiet, auferatur illud à conductore pro Tzareo fiſco, & illi ex bonis fœdifragi pecunia pro locatione data reſtituatur.

41. Bojarorum famulis, & monaſteriorum ſervitoribus patrimonia emere, aut conducere ſit interdictum; ſi aliquis eorum contravenerit, ad delationem fiat inquiſitio, & veritate compertâ, auferatur ab eo patrimonium, & detur delatori in poſſeſſionem.

42. Præterito anno 7136. constitutum fuit à piæ memoriæ Magno Domino, & totius Russiæ Magno Duce Michaële Fedorowitz, quòd omnibus & singulis patrimonia pro servitijs concessa possidentibus, filijsquè eorum, nepotibus, & pronepotibus liceat ea juxta Tzareæ donationis literas ad libitum vendere, locare, in dotem, & monasterijs pro anima dare. Si verò agnatus aliquis ea redimere voluerit, hoc faciat juxta constitutionem antecessorum Dominorum Tzarûm circa redemptionem antiquorum, & emptorum patrimoniorum ab agnatis faciendam promulgatam. Quòd si alienantis agnati nulli extent, vel exstantes redimere nolint, retrahatur alienatum patrimonium à Monasterio pro Tzare, ex cujus ærario juxta constitutionem solvatur illi dimidius rublus in singula jugera, & nullo modo illud pro monasterio in libris describatur. Nunc verò Dominus Tzar, & totius Russiæ Magnus Dux Alexius Michaëlowitz consultis patre suo spirituali, & apud DEUM intercessore, Sanctissimo Josepho Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchâ, Metropolitis, Archiepiscopis, Episcopo, Abbatibus, Prioribus, & universo clero congregato, & consecrato, & deinde Bojaris, Ocolnicijs, Consiliarijs, Stolnichis, & alijs uniuscujuscunque conditionis hominibus, ex eorum omnium unanimi sententiâ statuit, ut in posterum Patriarcha, Metropolitæ, Archiepiscopi, Episcopi, & monasteria patrimonia nulla, sive antiqua, sive pro servitijs concessa, sive empta à nemine emant, aut conducant, nec ullo modo ad se trahant, aut pro animabus in æternam memoriam accipiant, nequè in Cancellariâ pro aliquo ex supranominatis inscribantur. Quoad patrimoniatos verò, ut eorum nemo monasterijs patrimonium suum det. Quòd si illud monasterio per testamentum legaverit, illi nullo modo detur, sed agnati ejus æstimationem solvant, aut quantitatem à defuncto illi legatam. Quòd si nullus agnatorum illud redimere velit, vendatur vicinis, & pretium detur monasterio juxta testatoris dispositionem. Quòd si quis contra hanc constitutionem per aliquem ex supradictis modis fecerit, auferatur alienatum quocunque modo in quoscunque ex supradictis in Tzareum fiscum sine ullo pretio, & donetur illis, qui illud à Tzare supplices petierint.

43. Si aliquis patrimoniatus cujuscunque conditionis, aut vidua, in monasterium ingressus, aut ingressa fuerit, patrimonia qualiacunquè (si quæ habuerit) illi non det, nec post susceptum monasticum habitum ea amplius administret, sed reddat agnatis ad ea de jure vocatis, qui teneantur ipsi usquè ad mortem de omnibus necessarijs prospicere. Quòd si isti non præstiterint, liceat ei patrimonia sua vendere agnatis, aut extraneis. Empta autem patrimonia poterit ad libitum cuicunque vendere, vel donare; retinere autem post susceptum religionis habitum nullo modo.

44. Quòd si aliqui patrimoniati, aut viduæ patrimonia possidentes ante hanc Tzaris constitutionem habitum religiosum induerunt, ea amplius non administrent, sed fiat de ijs, prout superius dictum est.

45. Præterito 7136. anno piæ memoriæ Magnus Dominus Tzar, & totius Russiæ Magnus Dux Michaël Fedorowitz, & Tzareus ejus pater piæ memoriæ Magnus Dominus Sanctissimus Philaretus Nikititz Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarcha mandarunt, quòd terræ

vacuæ

vacuæ in districtu Moschuensi juxta prius mandatum piæ memoriæ Domini Tzaris, & totius Russiæ, Magni Ducis Basilij Ivanowitz anno 7081. emanatum vendantur, pretiumquè sit unius rubli pro tribus terræ jugeribus. Si verò terra ad aulam pertinuerit, bina tantùm jugera pro unico rublo dentur, promiscuè tamen bona, & mala, & mediocris mensuretur, nec ullo modo una ab altera separatim vendatur. In literis verò emptionis venditionis in patrimoniales terras ementibus concedantur, ita ut uxores eorum, & filij in ijs succedere, & eas in dotem dare possint. Quòd si nec uxor, nec filij extiterint, succedant agnati, & neque his exstantibus, retrahantur hæc patrimonia in Tzareum fiscum, & in possessiones transeant, soluto per Tzareum ærarium pretio in pauperes pro animabus demortuorum patrimoniatorum erogando. Similiter nunc statuit Tzar, ut vacuæ terræ in Dmitrowa, Rutza, & Zuenigorod vendantur, sicuti in districtu Moschuensi: quæ ita vacuæ terræ in prædictis Moschuensi, Dmitrowiensi, Rutzansi, & Zuenigrodiensi districtibus præteritis annis juxta mandatum piæ memoriæ Magni Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Michaëlis Fedorowitz, & Tzarei ejus parentis piæ memoriæ Magni Domini Sanctissimi Philareti Nikititz Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchæ, & Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Alexij Michaëlowitz venditæ fuerunt Bojaris, Ocolnicijs, Consiliarijs, Stolnichis, alijsquè cujuscunquè conditionis hominibus in patrimonia, administrentur ab emptoribus, eorumquè uxoribus, & filija pro talibus juxta emptionis literas, licitumquè eis sit, ea vendere, locare, & in dotem dare. Terræ autem illæ, quæ his additæ patrimonijs fuisse ex novis descriptionibus apparuerint, quasquè ipsi limitibus suis cum sylvis, & pratis adjunctas pro suis possidebunt, non auferantur ab eis, sed permittantur ijs unà cum patrimonio suo uti. Quòd si quis ex eis mortuus fuerit, nec uxore, nec filijs superstitibus, dentur hæc patrimona agnatis, & his non exstantibus, retradantur Tzari in possessiones denuò convertenda, & ex Tzareo ærario solvatur aorum pretium pro animabus erogandum.

46. Vacuæ ab antiquo possessionum terræ in districtu Novogrodiensi vendantur Novogrodiensibus nobilibus, & filijs nobilium, sicuti constitutum est de Moschuensi districtu, alijsquè.

47. Si in alijs civitatibus vacuæ à longo tempore terræ fuerint, quas namo in possessiones sibi concedi instet, vendantur in patrimonium nobilibus stipendiarijs, qui Tzari servitia præstant in his districtibus, ubi illæ sunt, fiatquè venditio per jugera centum ad rationem unius rubli pro tribus jugeribus. Non stipendiarijs verò, qui nulla Tzari servitia præstant, non vendantur; si verò aliquis petierit, tales terras sibi vandi in patrimonium, & eodem tempore alius sibi concedi in possessionem, huic altero excluso concedantur. Quòd si quis præteritis annis per mandatum piæ memoriæ Magni Domini, & totius Russiæ Magni Ducis Michaëlis Fedorowitz, & subsignatos ab eo supplices libellos in alijs civitatibus, exceptis supranominatis, possessiones, & vacuas terras emptione venditione mediante in patrimonia acquisierit, possideat ea juxta tenorem suarum literarum.

48. Cui autem sub Moschuensi possessio in patrimonium vendita fuerit, nulla deinceps sub Moschuensi possessio detur.

49. Illi,

49. Illi, quibus tempore adventûs Principis Poloniæ ob servitia præstita in obsidione Moschuæ dominante piæ memoriæ Magno Domino Tzare, & totius Russiæ Magno Duce Michaële Fedorowitz possessiones in Moschuensi districtu datæ fuerunt in patrimonia, eò quòd in alijs districtibus nullæ tum essent, quæ eis darentur, ea in posterum possideant juxta tenorem Tzareæ donationis. Et si supplices petierint concedi sibi loco possessionum ipsis, ut supra, in patrimonium datarum alias in eodem Moschuensi districtu possessiones, concedantur eis juxta eorum stipendia, prout superius.

50. Si aliquis possessionatus, aut patrimoniatus in Moschuensi, aut alio quocunque districtu supplex exposuerit, quòd à terrarum descriptoribus possessionibus, aut patrimonijs suis limites constituti non fuerint, ideoquè eos constitui petat, detur ei ad hoc Tzareum mandatum, & ex libris extractus, ut adhibitis vicinis, & senibus in limitibus terra effodiatur, & columnæ statuantur, cæteraquè alia fiant, quæ ad tollendas in posterum inter confinantes lites aptiora judicabuntur.

51. Si inter aliquos vicinos de limitibus lis oriatur coràm ipsis ad limites constituendos deputatis, inquirant isti de controversia adhibitis vicinis, & senioribus, & juxta horum informationem terras, super quibus controvertitur, mensurent, limitesquè statutis terminis faciant.

52. Quòd si aliqua de causa devenire ad decisionem controversiæ non potuerint, jubeantur partes juxta sortis casum, prout supra in capite de judicijs constitutum fuit, imaginibus prælatis jurare, & secundùm juramentum limites effodiantur, termini statuantur, cæteraquè omnia præsentibus partibus, & vicinis fiant, quæ omnem illis in posterum litigandi ansam eripere possunt. Pro constituendis verò limitibus mittantur nobiles probi, & benè possessionati, vel Palatinis hâc in re Tzareum mandatum detur.

53. Si quis ad limites constituendos, ut superiùs, missus delatus fuerit, quòd commodo suo studens contra æquitatem eos constituerit, re probatâ, cedatur knutis per forum, demandeturquè alicui alij cura limites constituendi, ut lites inter vicinos è medio tollantur.

54. Si aliquis supplex à Tzare petierit, describi in libris patrimonium aliquod juxta tenorem acquisitionis de eo factæ, vel testamenti, & neque in hoc, neque in illa specificè scriptum fuerit ejus pretium, solvat pro ejus in libris descriptione Tzari juxta registrum in libris, & concessione ex singulis jugeribus tres dengas.

55. Causæ omnes ad possessiones pertinentes, quæ ante incendium, quo die 3. Maij anno 7134. arces Krim, & Kitaij Moschuæ correptæ fuerunt, & post illud usquè ad diem 28. Januarij anno 7153. definitæ fuerunt, permaneant in posterum juxta suam decisionem sine ulla mutatione.

CA-

CAPUT XVIII.

De Solutione pro Sigillis.

1. Quicunque à Tzareâ clementiâ aliquâ poſſeſſione donatus fuerit, ſolvat pro ſigillo tres dengas pro ſingulis jugeribus.

2. Si quis à Tzarea clementia donatus fuerit aliquâ poſſeſſione infra viginti jugera, vel inter plures diviſa poſſeſſio aliqua, ita ut ſinguli ex ea infra viginti jugera habuerint, ſolvant ſinguli quartam partem rubli pro ſigillo.

3. Si alicui Nobili, vel Nobilis filio, vel alij cuicunquè datæ fuerint juxta tenorem librorum reviſionum Tzareæ literæ pro ſui in antiquas ſuas poſſeſſiones immiſſione, & in ijs enunciatum fuerit, quòd antiquæ in poſſeſſionum Cancellaria ſimul cum alijs conceſſionis perierint, quomodò & antiqui deſcriptionum libri in ſigillorum Cancellaria per devaſtationem periere, ideoquè earum conceſſiones nullo modo poſſunt inveniri, non exigatur ab eo pro ſolutione ſigilli ad jugerorum rationem, ſed tantummodò quarta pars rubli.

4. Si alicujus Nobilis, vel filij nobilis in Tzaris ſervitijs occiſi poſſeſſiones uxori, aut filijs datæ fuerint, nequè ad jugerorum rationem ſolutio pro ſigill. exigatur, ſed tantùm quarta pars rubli.

5. Si aliquis Nobilis, aut filius Nobilis ſupplex à Tzare petierit, concedi ſibi aliquas deſertas, aut vacuas terras, aut in diſtrictibus Ukrainæ campum aliquem in poſſeſſionem, & datæ ei ſuper hoc Tzareæ literæ ad inquirendum fuerint, & inquiſitiones deſuper factæ Moſchuam remittantur, & deſcribantur tales terræ pro Tzare illi non dandæ ante hujus mandatum, nihilominus quartam partem rubli ſolvat.

6. Si alicui Nobili, aut Nobilis filio ex Tzaris clementia datæ fuerint poſſeſſiones in patrimonium per literas rubrâ cerâ ſignatas, ſolvat quartam partem rubli, & non ad jugerorum rationem.

7. Si alicui amiſſæ in Moſchoviæ vaſtatione patrimonij ſui ſive antiqui, ſive empti literæ renovabuntur, nihil ab eo pro ſigillo exigatur.

8. Mercator, ſive majoris, ſive minoris conditionis, qui Tzareas literas rubro ſigillo ſignatas obtinuerit, per quas eximatur à ſorte cum reliquis nigræ conditionis æquali, recipiendi, ſcilicet, hoſpitio milites, eiſquè potum ſubminiſtrandi: vel qui pro ſervitijs præſtitis, aut pro vectigalium, & popinarum auctione promovebitur, ſolvat pro ſigillis duos rublos cum dimidio pro ſingulis literis.

9. Si aliquis mercator majoris, aut minoris conditionis officinam lapideam à Tzare obtinuerit ſoluto ejus pretio in Cancellaria majoris proventûs Tzareo ærario, & literas conceſſionis, ſive memoriales, quomodo eas adminiſtrare debeat, Tzareo ſigillo ſignatas obtinuerit, ſolvat pro eo rublum cum quarta ejus parte.

10. Si autem non integram officinam, ſed ejus aliquam partem obtinuerit, ſolvat pro rata.

11. Nobiles, aut Nobilium filij, quorum poſſeſſiones retraditæ Lituanis, aut Coſacis, aut per inquiſitionem redditæ antiquis poſſeſſionatis, & patrimoniatis, earumquè loco ipſis aliæ alibi poſſeſſiones per Tzareas literas conceſſæ fuerint, ſi ſupplices petierint, non exigi ab

ipsis solutionem sigilli ad jugerorum rationem, eò quòd pro prioribus ab ipsis ablatis possessionibus, in quarum locum hæ subrogatæ fuerunt, pro eo solverant, nihil ab ipsis pro sigillo exigatur.

12. Quicunque ad supplices Nobilium Novogrodensium preces Novogrodiam Tzareas literas mittere voluerit, in quibus mandetur, ut eis possessio juxta descriptionem Novogrodensem detur, si Moschuæ pro sigillo solvit, non exigatur amplius pro eo Novogrodiæ ulla solutio pro supplici libello, aut pro jugeribus, sed tantùm pro sigillo quarta pars rubli, cùm ibi dabuntur ad ejus favorem literæ pro immissione ejus in possessionem. Quod etiam observetur, si Moschuæ eas acceperit, ne in duplo solvat.

13. Si ad alicujus instantiam mandatum per Tzareas literas fuerit, ut Novogrodiæ de aliqua possessione inquiratur, hæcquè post inquisitionem illi concessa fuerit per literas possessionales Novogrodiæ datas, si Moschuæ nihil solvit, exigatur ab eo pro sigillo juxta Tzaream constitutionem pro singulis agri jugeribus dimidium dengæ supra unum copicum, & pro supplici libello quarta pars rubli, quod fiat tunc, quando ei literæ immissionis in possessionem concedentur. Quòd si Moschuæ ille solverit, scribatur in literis penès sigillum, ut Novogrodiæ hoc rescire possint.

14. Si alicui, qui paternam possessionem ab alio possessam sibi in libris per correctionem inscribi supplex petierit, testamento autem paterno caruerit, decretæ fuerint literæ immissionis in eam, & aliæ ad eam à possessore recuperandam, solvat pro singulis jugeribus duas dengas cum dimidia, eò quòd patris testamentum non habuit.

15. Si quis emerit terras vacuas in patrimonia, solvat in Cancellaria possessionum pro emptionis literis altinum pro singulis rublis, & in Cancellaria sigillorum pro singulis agri jugeribus duas dengas cum dimidia, & quartam partem rubli pro supplici libello.

16. Bojari, Ocolnicij, & Consiliarij pro Tzareis literis donationis in patrimonia, & possessiones nihil solvant.

17. Nobiles, sive filij Nobilium, quibus ex mandato Tzaris in possessionum Cancellaria patrimonia per locationem, testamentum, donationem, aut alium quemcunquè modum alienata per correctionem, factâ prædictæ Cancellariæ debitâ solutione, in libris inscribentur, & immissionis literæ datæ fuerint ad civitates, per quas facultas illis fiat, has possessiones juxta Tzaris mandatum administrandi, solvant pro talibus literis sigillatis, quantùm possessionati, duas, nempe, dengas cum dimidia pro singulis jugeribus, & pro documento, quod ex literis apparebit, quartam partem rubli.

18. Si aliquis Nobilis, aut filius Nobilis adferat in Cancellariam sigillorum Tzaris literas de commutatis possessionibus, aut patrimonijs aqualiter, solvant ipse, & alter commutans quartam rubli partem singuli. Sed si plura jugera commutando acceperit, quàm dederit, solvat insuper pro singulis duas dengas cum dimidia.

19. Si aliquis Nobilis, aut filius Nobilis possessiones suas, & patrimonia in filios, aut filias, aut fratres, aut agnatos, aut alios transferre voluerit, & per Tzareas literas hoc concedatur, solvant cedentes singuli quartam partem rubli, cessionarij autem duas dengas cum dimidia pro singulis jugeribus.

20. Si ab aliquo Nobili, aut Nobilis filio possessiones, aut patrimonia

monia ex mandato Tzaris ablata, & in alios distributa, & deinde ad ejus supplices preces ei de novo per Tzaris literas reddita fuerint, si infra viginti jugera fuerint, exigatur ab eo pro sigillo quarta pars rubli, si supra, solvat pro singulis jugeribus duas dengas cum dimidia.

21. Redemptores vectigalium, popinarum, & quorumcunque aliorum redituum, solvant pro singulis rublis in contractu promissis altinum cum denga. Sed si sextum promissio non excesserit, solvant pro supplici libello tantùm quartam partem rubli, & nihil ultra.

22. Si verò literas à Tzare impetraverint, ut quousque conductionis tempus duraverit, in civitatibus nemini contra eos, eorumquè socios in quacunque causa actio detur, solvent pro literis singuli ex ijs nominati quartam rubli partem.

23. Sed si aliquem vectigalis, aut popinæ ad biennium, vel triennium redemptorem aliquis in judicium vocare volens, hoc sibi permitti supplex à Tzare petierit, primo anno non permittatur; sed tantùm post elapsum annum. Si verò secundo anno adhuc plures eum in judicio convenire voluerint, nec tunc permittatur nisi post illum elapsum: & sic procedatur cum venientibus tertio anno: ut, nimirùm, ad quartum remittantur. Etenim talibus vectigalium redemptoribus, quandocunquè à creditore aliquo conventi fuerint, semper annuum tempus est concedendum, ne conductioni impedimentum fiat. Nemo autem, cujuscunque conditionis ille fuerit, ad redimendum vectigalia, popinas, aliosquè redditus admittatur, præter cives, & ditiores paganos aulæ villas incolentes. Et si redemptores in conductione ultra triennium perseverabunt, procedatur cum volentibus eos quâcunque actione convenire ad formam superius constitutam.

24. Redemptores vectigalium, aut popinarum in civitatibus solvant pro sigillo, prout superius dictum est de Moschuensi, & ex civitatibus transmittatur summa ab eis soluta Moschuam in Cancellariam sigillorum.

25. Si quis eorum autem conductionis tempus ad biennium, vel triennium, vel quadriennium, vel quinquennium sine interpolatione extendere, aut de novo redimere cum additione voluerit, vel dum per annum redemit, per alterum tamen, vel etiam tertium in eodem redemptionis contractu tempus extraxerit, solvat pro sigillo pro quolibet anno ad ratam.

26. Aut si quis eorum ante tempus constitutum non renunciabit contractui suo, ita ut aliquis alius in sui locum subintrare queat, teneatur de novo in eo perseverare, additione insuper oneratus, & solvat tam pro antiquo contractu, quàm pro novo hoc onere septem dengas cum dimidia ex singulis rublis.

27. Si verò antè constitutum tempus renunciaverit, & in contractu ampliùs perseverare noluerit, liberatus autem non fuerit, nec ei juramentum delatum; sed invitus ad perseverandum in illo sine additione adactus, nihil pro sigillo solvere teneatur.

28. Pro sigillo literarum Tzaris, aut ad redemptores prædictos, aut ad alios quoscunque, qui eas supplices petierint, spectantium, & in civitates transmittendarum, solvatur in Cancellaria majoris aulæ.

29. Si quis salis officinas in civitatibus, aut molendina ad biennium, triennium, vel ultra conduxerit cum oblatione ea, ubi à tempore

pore damnum passa sunt, resarciendi, solvat pro sigillo unius tantùm anni ratam.

30. Redemptores vectigalium, seu portoriorum, aut pedagiorum, vel piscationis, sive alterius cujuscunque redditûs minoris considerationis, puta quinque, vel sex, vel decem rublorum, vel circa, si in literis conductionis dictum fuerit, quòd ipsi solvent in civitatibus summam conventam singulis annis, donec aliquis alius in eorum loco cum additione subintraverit, non declarato specificè conductionis tempore, solvant Moschuæ pro sigillo tantummodò pro primo anno. Palatini verò, & Præsides civitatum unâ cum solutione summæ in contractu conductionis ab illis promissa singulis sequentibus annis, quoadusque in conductione perseveraverint, etiam solutionem pro sigillo exigant, & omne exactum Moschuam in Cancellaria sigillorum transmittant.

31. Si quis Nobilis, aut filius Nobilis in quacunque Cancellaria contra aliquem judicialiter agens, petierit unâ cum reo convento, scribi ad aliquam civitatem pro oculari veritate, solvant actor, & reus, quilibet quartam rubli partem pro literarum sigillo, sed si altera tantùm pars hoc petierit, ipsa sola eam solvat.

32. Si litigantes super actione, vel eodem tempore super pluribus consentiant, ut examinetur aliquis in communem inter ipsos testem, vel libri inspiciantur, ideoquè necesse sit mittere super hoc Tzareis literas, solvant pro sigillo quotquot litigantium erunt pro qualibet actione singuli quartam rubli partem.

33. Sed si partes ad testes aliquos non provocaverint, ex officio verò Judicis inquisitio aliqua super lite fieri debeat, nihil pro literis ad hunc effectum mittendis solvere teneantur, sed causâ decisâ, qui succubuerit, solvat.

34. Si aliqui Tzari supplices preces porrexerint de justitia juxta assecurationes, & super hoc dabuntur eis Tzaris literæ, solvant singuli, qui in libello supplices fuerint, pro sigillo vigintiquinque altinos. Quòd si scripserit, solvendum esse pro una tantùm assecuratione, exigatur ab eo quarta pars rubli pro supplici libello, & alia quarta pars pro assecuratione.

35. Pro literis ad exigendum debitum juxta tenorem testamenti, aut contractûs emptionis venditionis ratione supplicis libelli solvatur quarta pars rubli, & alia quarta pro confirmatione, quomodò de assecuratione constitutum est.

36. Si aliquis supplices preces Tzari porrexerit pro justitia administranda in causis non assecuratis, solvat pro sigillo quartam rubli partem.

37. Sed si solus licèt libello subscripserit, nomine tamen plurium sociorum illorum porrexerit, solvat 25. altinos.

38. Si aliquis Tzari supplices preces porrexerit sui, & universorum concivium, aut destrictûs, sive subditorum, & paganorum nomine, solvat rublum cum quadrante.

39. Si quis cum diversis ob diversas causas diversas habens controversias, unicum super his omnibus à Tzare mandatum impetraverit, eò collimans, ut unicâ solutione pro sigillo pro omnibus satisfaciat, non obtineat intentum, sed exigatur ab eo pro qualibet causa in literis contenta rubli quadrans.

40. Si

40. Si aliquis Nobilis, aut Nobilis filius ſupplices Tzari preces porrexerit contra ſubditorum ſuorum ſugitivorum fidejuſſores, qui in judicio ſpoponderint, quòd illi fugam capturi non eſſent, exigatur ab eo tantùm pro ſupplici libello taxa ſigilli, & nihil pro fidejuſſione.

41. Si Abbas, & Prior cum Monachis ſupplicem aliquem Tzari ſuper quacunque cauſa libellum porrexerint, eiſquè deſuper Tzareæ literæ datæ fuerint, ſolvant pro ſingulis 25. altinos pro ſigillo.

42. Si ſupplici libello eorum unicus tantùm, ſive fuerit Abbas, ſive Prior, ſive Vicarius, ſive monaſterij famulus, ſubſcripſerit, & cauſa in libello contenta ad monaſterium, & non ad ipſum ſolum ſubſcribentem pertinuerit, exigantur pro ſigillo 25. altini.

43. Si ad inſtantiam alicujus Nobilis, aut filij Nobilis datæ fuerint ad civitates Tzaris literæ ad aliquem citandum, citatus verò contumax nec fidejuſſores dederit, nec intra conſtitutum terminum Moſchuæ comparuerit, & de ejus inobedientia Palatinus ad Tzarem ſcripſerit, unde mittantur huic Tzareæ literæ cum mandato, ut exigat à contumace pro itinere, & victu, & litis protractione ad favorem actoris, ſolvat iſte pro his literis quadrantem rubli pro ſigillo.

44. Si poſt tranſmiſſas ab aliquo in aliquam civitatem citatorias Tzaris literas Palatinus propenſior in reum non adegerit eum ad fidejuſſores præſtandum, nihilquè Tzari de eo ſcripſerit, unde neceſſe ſit alias actori ſuper hoc literas concedere, ſolvat pro iſtis quadrantem rubli pro ſigillo, quem repetere deinceps à reo debebit.

45. Si Kaſanenſis Dominij, & quarumcunque inferiorum civitatum Tartari, & Ceremiſſi in aliqua cauſa ſupplices Tzari libellos porrexerint univerſim, Kneſij, nimirùm, & Murzæ, & electi milites Tartari ſimul, vel plures diverſorum cognominum libello ſubſcripſerint, & Tzareæ literæ ijs conceſſæ fuerint, ſolvant ſinguli ſtatus pro ſingulis literis 25. altinos pro ſigillo.

46. Si ex aliqua Cancellaria ad inſtantiam alicujus mittendus fuerit Priſtavus cum citatorijs Tzaris literis ſigillo munitis, exigatur ab eo pro ſigillo juxta Tzareum mandatum, nullæ autem citatoriæ literæ in quacunque cauſa ſine ſigillo dentur.

47. Si milites, vel cives, vel agricolæ ex Sibirienſibus civitatibus literas in Cancellariam ſigillorum attulerint, agentes quacunque de cauſa contra quemcunque eorundem partium Sibirienſium, nec non & diſtrictuum, & Permiæ, & Viatkæ, & Uſtiæ, aliarumquè civitatum incolam: ſive actio fuerit de locationibus juxta aſſecurationes, vel de percuſſione, & ſpolio, vel de ſimilibus, nihil pro ſigillo ſolvant, loca enim remota ſunt, & Sibirienſes rarò Moſchuam veniunt.

48. Nobiles, filij Nobilium, Tribuni militum Tartarorum, & Streliziorum, & quicunque in Sibiria, & inferioribus civitatibus in ſervitijs Tzaris fuerint, quibus literæ paſsûs concedentur cum facultate juxta eorum ſupplicem libellum, ut pro uſu ſuo vinum aduſtum, mel, & lupulos ſecum ferant, vel publicanis Aſtracani, aliarumquè civitatum ad extruendas domos ligna vehant, nihil pro talium literarum ſigillo ſolvere teneantur.

49. Similiter pro literis, quæ in quibuſcunque juſtitiæ, aut aſſecurationum cauſis, & etiam in poſſeſſionum, aut patrimoniorum donationibus dabuntur Tribunis, & centurionibus Streliziorum Mo-

ſchuenſium, ipſisquè Moſchuenſibus Strelizijs juxta eorum ſupplices preces, nihil ab eis pro ſigillo accipiatur.

50. Pro literis, quæ Atamanis, & Aſautis Koſacorum in Moſchovia, alijſquè diſtrictibus tributariorum, recenter verò in libera poſſeſſione conſtitutorum, dabuntur, exigatur pro ſigillo juxta conſtitutionem; ſed pro literis, quæ eis pro eorum terris dabuntur, nihil.

51. Tribuni Streliciorum, & Coſacorum in diſtrictibus, ipſi Strelicij, & Coſaci, qui de quacunque judiciali actione, vel de inquiſitione terrarum Streliciorum, & Coſacorum ſupplices Tzari libellos porrexerint, ſi juxta hos Tzareæ ipſis literæ datæ fuerint, ſolvant pro ſigillo juxta ordinationem, quod facere teneatur quicunque alius, qui de quacunque judiciali actione ſupplices Tzari preces præſentaverit; ſed ſi hæ ipſorum militum ſint contra milites, & non contra extraneos, ſive de terris, nihil ſolvant, etenim homines militares ſunt, & fundi ad Tzarem pertinent.

52. Ex literis, quæ civitatum monaſterijs, & Eccleſijs, Abbatibus, Prioribus, & Protopopis cum Monachis de pecuniarum, & victualium quotâ: vel Strelicijs, Coſacis, alijſquè ſtipendiarijs pro annuali donatione dabuntur, ut eis Tzaris ſtipendium juxta mandatum erogetur, nihil pro ſigillo exigatur.

53. Ex Tzaris ad civitates literis, per quas conceditur Strelicijs, Coſacis, libratoribus, janitoribus, lapicidis, laterumquè coctoribus, ut juxta ſuas ſupplices preces poſſint ad aliquos rublos mercium emere non ſoluto vectigali, & potum pro uſu ſuo coquere, nihil ob eorum inopiam pro ſigillo exigatur.

54. Ex illis autem, quæ ex Cancellaria majoris aulæ, alijſquè dabuntur ſubditis villarum ad aulam Tzaream ſpectantium ex conſcriptis, & reviſorijs libris in diſtrictibus Tzari tributum ſolventibus, exigant Præſides locorum pro ſingulis, habito ad centenos ſubditos reſpectu, 25. altinos in ſupradicta Cancellaria numerandos. Sed pro datis ex alijs Cancellarijs in ſigillorum Cancellaria fiat ſolutio.

55. Pro literis paſsûs, quæ ex Cancellaria legatorum dabuntur advenis, Anglis, Hollandis, alijſquè ex alijs provincijs mercatoribus, & pro conceſſis advenis illis, qui contra Ruſſos mercimoniorum causâ Tzaris juſtitiam ſupplices imploraverint, & pro illis, per quas Anglis, & Hollandis aliquid à Tzare donatum fuerit, nihil pro ſigillo exigatur. In reliquis verò omnibus ſolvant advenæ pro ſigillo, quod Ruſſi ſolvunt.

56. Bojari, Ocolnicij, Conſiliarij pro quibuſcunque literis, etiam citatorijs per Priſtavum, quæ ad eorum ſupplices preces in quacunque cauſa in civitates mittentur, nihil ſolvant pro ſigillo.

57. Ex citatorijs literis, quæ ad inſtantiam inciſoris Tzareæ menſæ, & cubiculariorum in alias civitates mittentur, exigatur pro ſigillo juxta conſtitutionem.

58. Ex literis juſtificationis cuicunque datis, tàm ad patrimonia, quàm ad alia quæcunque negotia pertinentibus, & ex mancipiorum Cancellariâ contra mancipia, ſi ſeries facti in ijs verè ſcripta fuerit, exigatur pro ſigillo juxta conſtitutionem.

59. Pro literis in quacunque cauſa ad monaſterium ſpectante Abbati, vel Procuratori, alijſquè Monachis monaſterij Vivificæ Trinitatis Sancti Sergij conceſſis, nihil pro ſigillo exigatur.

60. Simi-

60. Similiter pro literis Abbati, Procuratori, & Monachis Monaſterij novi Salvatoris in cauſis ad illud ſpectantibus conceſſis nihil ob Tzareorum parentum reſpectum pro ſigillo exigatur.

61. Sed pro literis famulis, & ſubditis utriusquè ſupradicti monaſterij in eorum proprijs cauſis conceſſis exigatur juxta conſtitutionem.

62. Exceptis autem ſupradictis duobus monaſterijs cætera omnia, eorumquè famuli, & ſubditi pro literis in quacunque cauſa impetratis ſolvant pro ſigillo juxta conſtitutionem.

63. Advenæ ſtipendiarij non poſſeſſionati, ſive recenter, ſive ab antiquo ádvenerint, ſi literas Tzareas, aut Priſtavi cum citatorijs miſſionem ſupplices petierint, & impetraverint, cùm pauperes ſint, pro ſigillo nihil ſolvant. Sed ſi fuerint poſſeſſionati, ſolvant Ruſſorum ad inſtar.

64. Si in Cancellariam ſigillorum mittentur ex alijs Tzaris literæ ſcriptæ ſuper impetrantis negocijs juxta tenorem informationis à Palatino alicujus civitatis tranſmiſſæ, ſive ſupplicis ejus libelli ſub Palatini literis, exigatur ab eo pro ſigillo quicquid viſum fuerit. Exactio autem pro ſigillis fiat, quando impetrantes literas veniunt cum ijs in Cancellariam ſigillorum. Quòd ſi ipſe impetrans non venerit, non apponatur ſigillum, niſi prævia ſolutione.

65. Pro literis Tzaris ex Cancellaria judiciorum Nobilibus, & filijs Nobilium conceſſis, ut ex diſtrictuum deſcriptione ſcribantur juxta domorum deſcriptionem, vel è contrà, ſolvat quilibet impetrantium quadrantem rubli pro ſigillo.

66. Pro literis, per quas officium ſcribæ, vel viceſcribæ alicujus civitatis alicui conceditur, rublus exigatur pro ſigillo.

67. Vectores, qui à Tzare conducuntur ad vehendum ex civitate Moſchua, alijsquè ad Michaëlis Archangeli fanum, & ad civitates inferiores, & in Sibiriam cum ſuis curribus, & aurigis panem, ſolvant ſinguli pro literis dimidium rubli pro ſigillo.

68. Pro literis, quas in ſigillorum Cancellaria ex Sibirienſi adferent milites, quibus mandatum eſt, ut ſerviant inter Coſacos officiales, ſolvant ſinguli pro ſigillo quantum conſtitutum ſuperius eſt pro ſcribis, & viceſcribis civitatum, ſponte enim pro negocijs ſuis, & non ex mandato venerunt.

69. Pro illis autem, quæ adſerentur ex Cancellaria judiciorum ad favorem filiorum Nobilium pro augmentatione ſtipendij, ſive pro aſſignatione diſtrictûs, in quo ſervitia ſua præſtent, exigatur à ſingulis quadrans rubli pro ſigillo.

70. Ab aulæ diſpenſatoribus pro literis, quibus per Tzaris donationem conceditur eis pro annuo eorum ſtipendio uſusfructus villarum, & pagorum cum pertinentijs ad aulam Tzaream tam in Moſchu. quam in alijs diſtrictibus ſpectantium, exigantur pro ſigillo duo rubli cum dimidio, & talibus literis apponatur ſigillum majus in cerâ rubrâ.

71. Quòd idem fiat, & exigatur pro donationis literis, quæ civibus in civitatibus, & ſubditis in villis dabuntur pro cautela terrarum, & hominum.

CA-

CAPUT XIX.

De Civibus.

1. SUburbia quæcunque five ad Patriarcham, Metropolitas, Archiepifcopos, Epifcopos, & Monafteria: five ad Bojaros, Ocolnicios, Confiliarios, aliofquè cujufcunque conditionis homines pertinentia, in quibus habitant mercatores, & artifices mercaturam exercentes, & officinas fuas habentes, nullumquè Tzari tributum folvunt, fervitia nulla præftant, auferantur fine ulla mora cum omnibus hominibus à dominis, & cedant Tzari, præclufa omni reftitutionis fpe. Quòd fi inter eos aliquis fuerit, qui fe obligatum ab antiquo afferuerit, re fic fe habente, domino fuo reftituatur, remaneatquè in fua domo. Reliqui verò, qui, licèt obligati, parentes confanguineos cives habuerint, five ex Tzareæ aulæ fubditis, in tributariorum numerum referantur. In pofterum autem, excepto Tzare, nemo fuburbia, five Mofchuæ, five alterius cujufcunquè civitatis habeat. A Patriarcha verò omninò auferantur, exceptis ijs, qui ab antiquo in fervitijs prædecefforum Patriarcharum effe confueverunt, filijs, nempe, Nobilium, Cantoribus, fcribis, vicefcribis, difpenfatoribus, cuftodibus, piftoribus, cæterifquè mercenarijs.

2. Quicunque autem ex fuperiùs mentionatis mercatores, & opifices ex domibus, quas propè Mofchuam inhabitaverunt, aut alij cujuscunque conditionis homines ex quocunque loco evocabuntur ad tributa, teneantur in pofterum fub Tzare vivere in eo, quicunque affignabitur, loco fub tributo.

3. Poporum filij, Ecclefiæ cantores, janitores, & alij quicunque five ægri, five fani, qui loca ad Ecclefias fpectantia habitantes mercaturam exercent, & Tzaro non contribuunt, nec fervitia, aut operas præftant, adigantur omnes ad tributum ratione mercium in pofterum Tzari folvendum.

4. Stipendiarij cujufcunque conditionis (exceptis Strelicijs) qui Mofchuæ officinas proprias, aut conductas habent, & mercimonijs vacant, retineant fua, ut priùs officia, & ftipendia Tzaris mereant; fed ratione mercium folvant, quomodò cæteri tributarij, vectigal, non tamen eorum ad inftar fervitia præftent, quis autem eorum inter tributarios adnumerari recufaverit, vendat officinas fuas Tzaris tributarijs.

5. Si in fuburbijs Mofchuæ, quæ à Patriarcha, & cæteris Ecclefiafticis, aut à Bojaris, alijfquè quibufcunque vigore fuprafcriptæ conftitutionis auferentur, ruftici fuerint, de quibus per probationes conftiterit, quòd filij fuerint fubditorum illius, à quo fuburbium ablatum fuerit, ab eoquè in illud adducti, reftituantur ei. Sed fi Mofchuæ, vel officinas, vel cellaria habuerint, vendant ea Tzaris tributarijs, quibus folis, & nemini alij, liceat in pofterum officinas, & cellaria habere.

6. Ovium pafchua circa Mofchuam extendantur circumquaque ab exterioris valli foffa per binas verftas: menfurentur autem novâ per Tzareum mandatum factâ trium ulnarum menfurâ ad rationem millenarum pro fingulis verftis.

7. Quæ-

7. Quæcunque suburbia per inquisitionem faciendam apparebunt extructa fuisse super fundis Tzaris tributarijs, sive liberis emptis, vel non emptis, sine tamen Tzaris licentia, aut à Patriarcha, aut ab alijs Ecclesiasticis, aut à Bojaris, aut ab alijs cujuscunque conditionis hominibus, auferantur ab eis sine ulla mora cum omnibus hominibus, & terris, & sub tributo redigantur, præclusâ omni restitutionis spe, & imputent sibi, quòd in Tzareo solo ædificaverint, & fundos emerint tributari os.

8. Si Patriarcha, aut aliquis alius Ecclesiasticus, vel Bojarus, aut aliquis alius cujuscunque conditionis homo possessiones, & patrimonia legitimè possederit contigua alicujus civitatis suburbijs, ita ut domus horum ab illorum domibus non longè absint, accipiantur pro Tzare, & adaptentur suburbijs in tributa, & servitia, domino autem eorum detur tantundem alibi ex Tzareis villis.

9. Similiter si Patriarcha, aut aliquis alius Ecclesiasticus, aut Monasterium, aut Bojarus, aut aliquis alius cujuscunque conditinnis villas, & pagos, patrimonia, & possessiones, vel junctas suburbijs, vel circa ea habuerit, accipiantur, & suburbijs in Tzarea tributa, & servitia adjungantur, & rustici eorundem pagorum, & villarum in ijs pariter sub eadem conditione remaneant. Si verò in alicujus ex supradictis hominibus pagis, aut villis, aut patrimonijs, aut possessionibus procul à suburbijs sitis mercatores habitaverint, qui olim civitatum incolæ fuerint, in ijsque suas officinas habeant, & merces, reducantur ad antiqua sua in civitatibus loca, & fiant tributarij; sed si subditi aliqui in illis fuerint, qui in civitatibus officinas habeant, & merces, etiamsi nunquam antea fuissent cives, & tributa solvissent, jubet Tzar, ut tales adigantur ad præstandum fidejussores, qui pro eis spondeant, quòd in posterum omni mercaturâ abstinebunt, nec popinas conducent, nec salis officinas. Si quas autem harum habuerint, hominibus vendant tributarijs.

10. Pascua pro ovibus sint in civitatibus, prout ab antiquo sub antecessoribus Tzaribus fuerunt: ab eo autem, qui aliquid ex ijs sibi usurpavit, re probatâ, auferatur, & restituatur civitati.

11. Strelicij, Cosaci, & Dragoni, qui in civitatibus mercaturam exercent sedentes in officinis, solvant ex mercibus vectigal, & pro officinis certam pecuniarum summam, à civium tributis, & tributorum servitijs cætera exempti.

12. Reliqui verò inferioris conditionis milites, qui mercaturæ vacant, & officinas in civitatibus habent, non solùm vectigalia pro mercibus solvant, sed & Tzari cum alijs civibus tributum, servitiaque præstent. Si quis autem eorum tributarius fieri recusaverit, vendat officinas suas hominibus Tzari tributarijs.

13. Cives illi, qui vel ipsi, vel eorum parentes præteritis annis Moschuæ, vel in aliis civitatibus, aut suburbijs habitabant solventes Tzari tributum; modò verò locaverunt operas suas tributarijs in suburbijs, vel Patriarchæ, aut alicui alij ex Ecclesiasticis, vel Bojaris, aut alijs cujuscunque conditinnis hominibus in aulis, vel patrimonijs, vel possessionibus, vel Ecclesiasticis fundis, avocentur omnes ad antiqua sua loca sine ulla mora, & restitutionis spe. Cùm autem avocati fuerint, nemini in posterum se locent, aut inscribant, nec alicujus subditos, aut servos se nominent, si contra fecerint, cædantur knutis per forum, & deportentur in Lienum Sibiriæ. Conductores verò eorum

 sciant,

fciant, fe in maximam Tzaris indignationem incurfuros, interimquè auferantur ab eis terræ iftæ, ubi illi ab ipfis conducti habitabant.

14. Si cui juxta Tzaris mandatum in fuburbio Mofchuæ, vel alibi in aliqua civitate domus, vel hortus attributus fuerit, habeat in ijs famulos fuos permanentes, vel fi famulis careat, fubditum unum fuum in domum ad eam habitandam inducat. Quòd fi poft hanc Tzaream conftitutionem in talibus ædibus fuis multos ex fubditis fuis tenuerit, auferantur ifti omnes ab eo in tributarios Tzaris, etiamfi in libris ædium domino infcripti fuerint.

15. Sed fi in pofterum ad ædes domini fui extra urbem fitas plures ex ejus patrimonijs, & poffeffionibus fubditi ob opus aliquod neceffariò à domino per eorum minifterium faciendum venerint, non auferantur ab eo, neque aditus ad civitatem eis fit interdictus. Famuli, & fubditi Bojarorum, vel alterius cujufcunque, qui Mofchuæ, vel in alijs civitatibus tributarias domos, vel officinas, cellaria, & fimilia empta, aut conducta poffident, & mercaturæ vacant, vendant ea tributarijs hominibus, & civibus, omnibufquè, præter Tzari cives, mercatores, & tributarios, mercaturam exercere fit interdictum. Quòd fi in pofterum aliquis fupradictorum aliquem ex fupradictis tributarijs locis emere aufus fuerit, auferatur ab eo fine ulla refufione pretij Tzareo fifco applicandus, fciatquè prætereà, quòd in magnam Tzaris indignationem fit incurfurus, ideoquè per forum meritò corrigendus.

16. Si aliquis mercator, vel civis, pro debita à fe aliqua pecuniarum fumma alicui fervo, vel fubdito, ei tributariam domum fuam, vel officinam, vel cellarium ad conftitutum tempus locatum infcripferit, intrà illud autem ædificium locatum non redemerit, teneatur fervus ille, vel fubditus, cui fuit inftriptum, illud poft elapfum locationis tempus tributario alicui vendere, interimquè domum illam non habitare, nec in officina, aut cellario mercaturam ullo modo exercere. Si contra fecerit, auferatur ab eo ædificium Tzareo fifco applicandum fine ulla pretij refufione.

17. Subditi, qui Mofchuam, vel ad alias civitates ex diftrictibus merces venales adduxerint, vendant eas liberè fine ulla vectigalis folutione in foro mercatorum ex ipfis curribus, aut navibus, quibus eas adduxerint, in foro autem officinas non emant, nec conducant.

18. Si contra tributarios alicujus civitatis homines, qui ad aliquos confugientes accepti ab his pro locatis poffeffionibus in tributarios fuerint, illi, à quibus accepti, actionem de pecunijs creditis juxta eorum chirographa, vel alia documenta inftituere voluerint, non audiantur, & obligationis inftrumenta teneantur tradere Cancellariæ.

19. Si qui Mofchuenfium fuburbiorum tributarij cives alias civitates jam incolunt, vel è contrà alicujus civitatis cives Mofchuæ habitant, perfeverent ubi funt, nec de loco in locum, aut de civitate in civitatem reducantur.

20. Cives verò omnes, qui in fuburbijs civitatum fub Patriarcha, alijfquè Ecclefiafticis, & Bojaris, cæterifquè cujufcunque conditionis hominibus vivunt, cenfeantur finguli cum reliquis civibus civitatis fuæ fub tributo. Difperfi verò in diftrictuum villas, & pagos perquirantur, & ad fuas finguli civitates remittantur.

21. Si

21. Si quis liber homo alicujus tributarij filiam virginem duxerit, non ideò tributarius fiat.

22. Si quis liber homo civis alicujus tributarij viduam duxerit, non ideò hæc libera erit, imò si ejus prior maritus in libro tanquam tributarius scriptus fuerit, fiat etiam secundus maritus tributarius, quia talem uxorem duxit.

23. Si quis liber homo civis alicujus filiam duxerit sub pacto, ut in ædes suorum transeat, cum eis habitet, & vivat usquè ad eorum mortem, de necessarijs ad vitam transigendam interim eis prospiciens, intelligatur factus tributarius, & si ad aliquem transierit, reducatur, & inter cives censeatur.

24. Si aliquis artifex personaliter tributarius ex tributarijs parentibus ortus absolutus fuerit à tributo pendendo, vivatquè Moschuæ in aula, seu armamentario, vel in aliqua Cancellaria, & aliquis ex socijs, vel vicinis ejus supplex à Tzare petierit, ut denuò inter tributarios censeatur, consulatur omninò super hoc specificè Tzar, sine cujus mandato ille nullo modo tributarius renuncietur.

25. Qui ab antiquo tributum pendere soliti fuerunt, denuò cum liberis suis inter tributarios recenseantur.

26. Qui verò Moschuæ, vel in alijs civitatibus personaliter tributarij vivebant cum filijs suis, & cum ipsis non coacti, sed sponte suâ facti omnes Strelicij sunt, reducantur patres, & duo filij cum eorum singulis ex Streliciorum ordine, & tributum pendere, ut antea, adigantur singuli in suis civitatibus; tertius vero filius, si extiterit, perseveret Strelicius esse.

27. Si qui tributariorum filij relictis parentibus facti fuerint Strelicij, inquiratur de singulorum patribus, an plures filios habeant. Et ubi compertum fuerit de aliquo, quòd unicum tantùm, vel duos filios habeat, retrahantur isti ab ordine Streliciorum denuò ad tributa. Sed si aliquis pater tres filios habuerit, tertius non retrahatur.

28. Cives Moschuenses, vel aliarum civitatum tributarij, qui facti fuerint libratores, vel dispensatores, vel aliquam aliam conditionem à tributo eximentem acceperint, perquirantur diligenter, & denuò tributarij fiant.

29. Sed illi, qui præteritis annis facti Cosaci serviunt cum istis ab antiquo possessionatis, & pecuniæ stipendia merent, victuquè mensali sunt honorati, non retrahantur ad tributa; sed perseverent in suo servitio Cosacorum.

30. Verumtamen illi, qui recenter post Smolenscense bellum, facti sunt Cosaci, & Smolenscensi oppugnationi non interfuerunt, retrahantur ad tributa.

31. Quod etiam fiat de illis, qui post inquisitionem inventi fuerint pedestri militiæ nomen dedisse.

32. Et de illis, qui vectores facti sunt.

33. Illi verò, qui in captivitate fuerunt, vivant ubi libuerit, per eam enim liberati à tributo sunt.

34. Civitatum mercatores, qui in Gosti, sive mercatores majores, & panni venditores accepti fuerint sub conditione, ut Moschuæ habitent, si perseveraverint in suis civitatibus antiquas suas habitare domos, ibiquè mercaturam exercere, non solventes cum alijs civibus pro domibus tributum, nec pro mercibus vectigal, adigantur

gantur ad vendendas domos suas civibus, & Moschuam transeundum. Quod si facere noluerint, solvant denuò cum alijs civitatis suæ civibus tributum.

35. Tributarij, qui ex civitatibus Moschuam advenerunt, ibiquè domos, & officinas ædificarunt, remaneant tributarij, & in civitatibus ratione mercium vectigalia cum reliquis civibus solvant, & omnia servitia præstent.

36. Qui verò ex ijs Moschuæ proprias domos non habent, & merces à civitatibus allatas in suis, vel conductis officinis vendere solent, in posterum eas ad hospitale forum afferant, ibiquè eas vendant. In publico verò nullas officinas conducant, & si quas proprias habent, tributarijs Moschuensibus vendant.

37. Si ab aliquo antiquus ejus, & obligatus servus, aut subditus, de quo per libros conscriptos appareat, aufugerit, & vel Moschuæ, vel in alia civitate uxorem duxerit civis filiam, reddatur cum uxore, & filijs ei, à quo aufugit, nec in suburbijs uxoris ergò retineri possit.

38. Si civis alicujus filia virgo fugiens alicui erga aliquem obligato homini in fuga nupserit: vel si civis aliquis virginem, vel viduam aliquam seduxerit, eamquè alicui sibi obligato elocaverit, pater verò fugitivæ, & seductæ quærelam super hoc Tzari supplex exposuerit, perquiratur, & inventa retrahatur cum marito, & filijs ad suburbium, ibiquè omnes tributarij vivant.

39. Cùm verò aliqui tributarij vendere soleant liberis hominibus tributarias domos suas per simulatæ locationis contractum, negligentes postmodum ex compacto cum emptoribus earum intra constitutum tempus redemptionem, ut omne in hos earum dominium transferatur, & à tributo in horum beneficium liberentur; Si in posterum tributarius aliquis libero homini tributarias ædes suas vendiderit, aut locaverit, auferantur ab emptore, vel conductore sinè ulla pretij ab eo numerati refusione, & denuò tributo subijciantur. Libelli autem supplices pro recuperando pretio non recipiantur, & venditor knutis cædatur.

40. Si quis Ruthenus, cujuscunque conditionis ille fuerit, domum, vel aream ad domum ædificandum Moschuæ in Arce Kitay, vel Bielgorod, vel extra in suburbijs habuerit, nulli Germanorum eam vendat, vel Germanorum viduis locet. Si qui verò Germani, vel eorum filij, vel uxores in Cancellariam terrestrem attulerint instrumenta emptionis venditionis, aut locationis alicujus domus, aut areæ sibi à Ruthenis factæ, ut in libris describantur, reijciantur, & venditores sciant, se propter hoc in magnam Tzaris indignationem incursuros. Sepulchra autem in domibus Germanorum facta destruantur, nec ulla amplius in posterum fiant, sed extra civitatem procul ab Ecclesia DEI.

CA-

CAPUT XX.

De Servis.

1. Filij Nobilium, qui in ſtipendijs non benè conſtituti in diſtributione, & conſcriptione militum, alijsquè Tzaris ſervitijs non comparuerunt, quiquè nullam poſſeſſionem, nullum patrimonium poſſidentes præteritis ante hanc conſtitutionem annis rogarunt Bojaros, ut in domos ſuas pro ſamulis ab eis reciperentur, permaneant apud illos, prout antea.

2. In poſterum verò nullus ex filijs Nobilium ſive in ſtipendijs conſtitutus, ſine non, à Bojaris in ſervum recipiatur, & nemo in Cancellaria mancipiorum obligationem pro ſervitijs ab aliquo eorum inconſulto Tzare accipiat.

3. Si aliquis nobilis filius poſt hanc conſtitutionem ſupplex petierit à ſervitio, quo alicui obſtrictus ſit, liberari, ex mandato Tzaris, & Bojarorum conſilio liberetur, modò ſervitium cum civitatibus Tzari præſtet. Sed ſi hoc præſtare malitioſè renuerit, rogans potius apud Bojarum aliquem in ſervitio recipi, reſtituatur priori domino ſuo, ut ei ulteriùs ſerviat.

4. Si quis à domino ſuo aufugiens ad Bojarum aliquem, vel Ocolnicium, vel Conſiliarium, vel alium quemcunque confugerit, indequè prioris domini ſervos, vel ſubditos ſeduxerit, vaſtitatem per hoc in domos illius inferens, vel aliquid ab eo furatus fuerit, vel ejus ædificia incenderit, detur ei pro quocumque damno ſuo actio contra illum, apud quem fugitivus maleſactor refugium habet. Si autem contigerit, quòd fugitivus aliquis per obligationis ſuæ documenta causâ cognitâ reddi debeat domino ſuo in ſervitutem, reddatur cum omnibus ſubſtantijs, uxore, & filijs ſuis in ratione comprehenſis, vel in ſervitute natis.

5. Sed non reddantur filij illi, qui nati ante ſervitutem patris alicui ſerviunt, vel ſibi vivunt.

6. Si aliquis in libris ſubditorum pro ſubdito alicujus deſcriptus à domino ſuo ipſe, vel ejus filius aufugerit, & alicui Bojaro per obligationis documentum ſe in ſervum dederit, reddatur domino ſuo. Mittantur verò ſingulis annis Tzaris literæ in omnes civitates ad Palatinos, per quas jubeantur, nullas dare pro alienis ſubditis, aut eorum filijs obligationes alicui ſerviendi.

7. Si aliquis alicui in ſervum ſe obtulerit liberum ſe hominem profitens, ab hoc, cui ſervitia ſua obtulerit, examinetur diligenter, cujus, & qualis ſit? ubi vixit? ſi militis alicujus, aut ſervi filius? ſi in Tzari ſervitijs, aut ejus tributarius? ſi alicujus domini ſubditus ſit? Si hæc omnia ille negaverit, ducat eum ad Cancellariam mancipiorum, ubi ſimiliter examinetur, & ſi idem reſponderit, dicta ejus regiſtrentur, & detur ad ſerviendum obligatio, cui nomen ſuum, quomodò & in libris, ſi literas pingere noverit, inſcribat.

8. Si quis poſt mortem domini ſui in ſervum ſe alicui alij obtulerit adſerens præmortui domini ſui, vel ejus aulæ præfecti dimiſſoriales, adducatur ad Cancellariam mancipiorum, ubi examinatis cum eo dimiſſorialibus mandetur ei, ut obligationem novo domino ſerviendi

det, quam Cancellarius dimissorialibus conjunget, & manu suâ subsignatas omnes simul in Cancellaria conservabit, descripto in libris hoc homine cum capillorum, & faciei coloribus, & lineamentis.

9. Si quis habens servum sibi pro servitijs obligatum, eum filio suo obligare volens miserit ad Cancellariam mancipiorum pro nova ejusdem erga filium suum servitutis obligatione non datis dimissorialibus suis, obligatio petita non detur.

10. Si servus post domini sui mortem libertatem consecutus dimissoriales suas alicui attulerit servitium ei suum offerens, relictisquè apud eum dimissorialibus ad alium iverit cum eadem servitij sui oblatione, & obligationem suam ei dare voluerit, non permittatur; sed adigatur dare eam erga illum, ad quem priùs cum dimissorialibus se contulit.

11. Si aliquis servus dimissum se à Domino suo dixerit, literas autem dimissoriales non ostenderit, interrogetur, unde factum, quòd dimissorialibus careat? cui serviverit? & si dominus vixerit, cur eum sine dimissorialibus dimisit? si verò mortuus, an reliquerit post se uxorem, aut filios? si ei ab antiquo, an ex nova sua obligatione servitia præstitit? si ex obligatione, ubi illa sit? & quare ipsi post mortem domini dimissoriales non datæ? Quòd si responderit, dominum, à quo se dimissum asserit, vivere, nemo poterit ab eo novam obligationem sine domini dimissorialibus habere.

12. Sed si ejus dominus mortuus fuerit relictis filijs, qui supplices à Tzare petant, eum sibi dari ad servitia vigore documentorum, per quæ appareat, illum ab antiquo ad serviendum obligatum, & in libris nulla inveniatur ejus erga dominum suum scripta recens obligatio, tradatur illis juxta petitionem, & ei, cui ille servitium suum obtulit, non detur.

13. Si aliquis per testamentum injunxerit filij suis, vel amicis, ut post mortem suam servos suos manumittant, hi autem hoc non præstiterint volentes eos apud se diutiùs detinere, si illi supplicem de hoc libellum ad Cancellariam mancipiorum dederint, mittatur ex ea Pristavus, qui citet defuncti testamentarios executores ad comparendum præsentes cum præsentibus servis, & veritate horum assertionis compertâ, mandetur illis, ut his sine ulla mora manumissionis literas dent.

14. Si quis ex permissione Divina repentinâ morte obierit relictis post se servis obligatis, quibus uxor defuncti, sive filij, sive fratres dimissoriales literas dare recusaverint, si servi contra eos reclamaverint, inquiratur super facto, & comperto, quòd servierunt illi demortuo ex obligatione propria, & non ex derivata in ipsos ab antiquo, adigantur rei conventi ad libertatem eis concedendam, & si ipsi spontè alicui servitia sua obtulerint, detur eis obligatio, etiamsi dimissorialibus caruerint.

15. Si aliquis liber homo Moschuæ, vel in civitatibus spontè alicui servitium suum obtulerit, manseritquè apud eum tanquam ejus servus per bimestre, vel circa, post quod tempus adductus ab eo in Cancellariam mancipiorum fuerit cum petitione, ut adstringatur ad dandam obligationem servitij juxta oblationem suam, si hanc dare adductus noluerit, inquiratur quanto tempore post oblatum servitium suum apud actorem manserit, & si infrà trimestre, renuncietur liber, nullaquè

què obligatio detur; sed si supra, tunc adigatur etiam invitus domino suo servire, & obligatio desuper detur.

16. Si aliquis liber homo alicui spontè sine obligatione tanquam famulus serviens inscio, vel sciente domino abierit, hic autem cupiens eum diutius in famulatu detinere eum accusabit, quòd aliquid è domo abiens furto abstulerit, nulla accusatori super hoc actio detur, cùm imputare sibi debeat, quòd famulo crediderit, & eum apud se habuerit.

17. Si aliquis alicui non datâ de se obligatione inservierit, & tempore famulatus sui se in diversis scriptutis servum istius, apud quem famulatur, scripserit, & deinceps, illi ulterius servire nolens abierit, alterique domino obligationem serviendi dederit; antequam verò hæc plenè perfecta fuerit, prior dominus illum convenerit, quasi sibi ex supradictis sctiptis suis obligatum, non recipiatur ejus libellus, nemini enim permissum est habere servos sine eorum obligatione, & ex eo, quòd ille servum ejus se scripsit, non inducitur ipsius servitus.

18. Obligationes autem pro servitio scribant podiacij fori usquè ad trinum rublum pro singulis, nec plus, nec minùs; Pro Tzare autem exigatur pro singulis rublis unus altinus.

19. Sed nulla servitij obligatio detur pro minoribus quindecim annis. Si quis autem falsificaverit obligationem, ventiletur causa in judicio.

20. Si aliquis acceperit ab aliquo servo obligationem in divitem plenum, & antiquum servum absquè inquisitione, & dimissoriali, retradatur servus ei, cujus est obligatio antiquior.

21. Servus, qui à Domino suo ad alium aufugit servitium suum ei offerendo, unde natæ inter dominos contentiones, cædatur severè knutis, ut reliqui à talibus absterreantnr.

22. Si quis super aliquem absentem obligationem serviendi clàm acceperit, inspiciantur libri obligationum in Cancellaria mancipiorum, & facies prætensi obligati, an cum signis in illis notatis conveniat; quod si non, non detur ullo modo actori; sed ejus obligatio irrita sit, actor verò propter obligationem clàm acceptam cædatur knutis. Mutanti verò nomen non credatur.

23. Si aliquis servus, vel subditus à domino suo aufugerit relicto patre, sive matre sua, & alteri novam servitij sui obligationem dederit, repetatur autem à domino suo, statuatur cum patre, aut matre præsens cum præsenti, & si compertum fuerit, quòd in servitute ab eis natus fuerit, reddatur domino, à quo aufugerat, & nova obligatio irritetur.

24. Sed si patrem, vel matrem, aliosquè consanguineos suos abnegaverit, ipsi autem constanter testentur eum filium suum, aut consanguineum esse, inficiari autem hoc, ut à servitute se subtrahat, torturæ subijciatur: si in prima tortura confessus non fuerit, iteretur: si hanc etiam negando toleraverit, restituatur ei, cui suam dedit serviendi obligationem.

25. Si servus, vel subditus relictâ uxore à Domino suo aufugerit, & in fuga aliam duxerit primâ abnegatâ; sive aliqua serva, aut subdita similiter de marito fecerit, procedatur cum ijs, prout supra in capite mancipiorum de hoc constitutum fuit.

26. Si

26. Si ab aliquo obligata aliqua virgo, vel vidua, vel subditi filia aufugerit, & nupserit in civitatibus limitaneis alicui militi, solvat maritus pro obligata quinquaginta rublos, pro subditi filia decem.

27. Si quis contra servum aliquem manentem produxerit obligationem ejus erga se dicens, eam in aliqua civitate in libro scriptam esse, hocquè asseratur in ipsa obligatione, cui vel Palatinus, vel aliquis alius officialis subscripserit, inspecto autem libro scripta in eo non inveniatur, qui eam produxit, non inculpetur, imò detur ei in servum nova obligatio; ille tamen, qui subscripsit obligationi, corrigatur arbitrio Tzaris.

28. Cùm in vastatione Moschuæ multa de antiquis servis antiqua documenta perierint, mandatum fuit præteritis annis 7121. & 7122. à Magno Domino, & totius Russiæ Magno Duce Michaële Fedorowitz, ut domini, quibus illa perierant, hoc manifestare deberent. Si itaque in posterum aliquis aliquem sibi in servum asserere ex antiqua obligatione voluerit, documenta autem in judicio non ostenderit, sed remiserit se ad suam, ut supra, manifestationem, perquiratur de ea, & inventa juxta illius tenorem justitia administretur. Si autem nullam manifestationem fecerit, sed jus suum in servum prætensum probare voluerit per inquisitionem, fiat hæc districtè, & si per eam intentionem suam probaverit, reddatur ei servus, ut in debito ab antiquo servitio in posterum apud eum perseveret.

29. Si apud aliquem Dominum ex obligatis servis vernæ nati fuerint, qui apud eum nullâ datâ de se obligatione vixerint, cam. dominus ab ijs sibi dari curet. Quòd si facere recusaverint, detur contra invitos, eò quòd per multos annos apud illum sine obligatione permanserunt.

30. Si quis per aliquam obligationem alicui pro servo inscriptus fuerit, trahat & uxorem, si fæmina fuerit, trahat & maritum. Vel si alicui antiqui servi testamento legati, vel in dotem dati fuerint, similiter maritus uxorem, & uxor maritum trahat.

31. Si duo de dominio in servum in judicio contenderint ostendentes uterquè plenariè scriptam ejus obligationem, tradatur illi, qui priorem tempore habuerit.

32. Et si aliquis factus fœdifragus ex Dominio Moschovitico in aliud aufugerit, ideoquè ex mandato Tzaris, & Bojarorum consilio servis ejus dabitur libertas, isti verò servitia sua alijs dominis postmodum obligaverint, eveniente casu, quòd Tzar fœdifrago delicti pœnam condonet, unde in patriam revertatur, nullam tamen actionem habeat revocandi ad servitium servos, ut supra, libertate donatos.

33. Si alicujus servus ductus in captivitatem fuerit in extraneam provinciam, liberatus non ampliùs domino suo ipse, nec uxor ejus, nec filij in servos tradantur. Quòd si illi denuò servire voluerit, adducatur ad Cancellariam mancipiorum, ibiquè interrogetur, an sponte sua antiquo domino servire velit? Si responderit affirmativè, scribatur in antiqua ejus obligatione, quòd spontè servitium ei suum denuò obligare voluerit, & exigatur ab unoquoque altinus.

34. Sed si servus in extraneum dominium aufugerit, indequè quoquomodo reversus in Moschoviam fugerit, restituatur domino suo, non enim in aliena provincia captivus, sed fugitivus fuit.

35. Si

35. Si aliquis servus, vel serva à domino suo aufugerit, & alij denuò servitium suum obligaverit, &, dum apud secundum dominum vivit, in captivitatem abductus, sive abducta fuerit, cùm reversus, vel reversa fuerit, restituatur priori domino suo, ut serviat ei juxta suam priorem obligationem, secundo autem domino nullo modo ulteriùs in servitutem detur.

36. Si aliquis cujuscunque nationis captivus militis filius in Orthodoxa Christiana fide baptizatus ad servitia Tzari præstanda non idoneus, vel ab ijs liberatus, voluerit servitia sua alicui obligare, qui eum recipit, accipiat ab eo obligationem, quam in libris describi curet in Pricas Cancellariâ.

37. Si verò hoc facere neglexerit, & servus aufugerit aliquid auferens, ipse verò ad ablatum recuperandum producat quidem illius obligationem, sed in Pricas Cancellaria non inscriptam, nulla ei actio contra fugitivum furem detur, eò quòd mandatum Tzaris de inscribenda obligatione neglexerit.

38. Si quis aliquem in judicio de mutuata aliqua pecuniarum quantitate per obligationem, aut assecurationem convenerit, reus autem debitum fassus fuerit, aut per processum condemnatus, sed non habeat, unde solvat, nequè fidejussores, qui pro eo spondeant, tradatur actori, apud eum in servitio remansurus, quoadusquè solverit.

39. Pro servitio autem suo assignentur ei singulis annis quinque rubli excomputandi à debito suo: Fœminæ verò, & virgini maturæ duo cum dimidio, filijs autem ejus decennio majoribus duo: minoribus nihil, quia non laborant: Cùm verò per servitia sua totum debitum solverit, restituatur in libertatem. Si verò actor mortuus fuerit debito nondum plenè extincto, serviat pro reliquo ejus filijs, qui pariter teneantur eum post integram solutionem libertati suæ restituere.

40. Si aliquis cujuscunque statûs tempore famis, vel alio quocunque servos suos alere nolens, eos è domo suâ emiserit, nullis datis dimissorialibus, nec obligationibus restitutis; sed jusserit eos, ut sibi ipsi de victu interim prospiciant, recepturus denuò eos cum libuerit, ideoquè nemo eos in servitium suum admittere audeat, ad talium servorum supplices preces mittant judices Cancellariæ mancipiorum pro eorum domino, & eum interrogent, an verè eos emiserit? si affirmaverit addens, quod nullum in posterum jus in eos sibi reservatum velit, jubeatur huic responsioni suæ manu suâ, vel per aliquem confidentem, si scribere nesciat, subscribere. Si contumaciter hoc facere noluerit, adigatur, ut etiam coactus subscribat. Hoc peracto detur servis illis libertas cum dimissorialibus ex Cancellaria, & servire deinceps, cui voluerint, eis liceat. Non interrogato tamen, ut suprà, eorum domino, libertas non detur.

41. Quòd si dominus interrogatus responderit, servorum assertionem mendacem esse, eosquè à se nunquam è domo emissos fuisse, reddantur ei servi cum mandato, ut eos alat, ne fame pereant, & nihil eis ob eorum mendacium mali inferat.

42. Si aliquis tempore famis ipse se cum uxore, vel filio, vel filia alicui ad laborandum pro victu tradiderit, susceptori autem obligationem de mutuata pecunia pro victu subministrato dederit, permanere

apud hunc debebit, quoadusque totum hoc debitum solverit, vel laborando extinxerit, computando mercedem laboris sui, & suorum juxta taxam superiùs scriptam.

43. Si plures apud aliquem vivant per inscriptionem, in qua nomen tantùm unius scriptum fuerit cum ejus promissione manendi apud dominum usque ad mortem suam, vel aliquod aliud determinatum tempus, & huic conditioni fuerit ab omnibus contraventum, accipiatur tantùm ille pro transgressione inscriptionis suæ, contra reliquos verò, uxorem scilicet, & filios, nulla actio detur; sed ille juxta datam assecurationem apud dominum usque ad tempus præfixum permanere teneatur, post ejus verò mortem uxor ejus, & filij eant, quò libuerit.

44. Si parentes liberos suos alicui ad tempus pro operibus suis et præstandis dederint, scripto manu suâ subsignato promittentes, quòd illi non aufugient, nihilquè mali patrabunt, & hoc scriptum in Cancellaria mancipiorum registratum fuerit; vel si fidejussionem de hoc vicinus aliquis præstiterit, illi verò ante constitutum tempus aufugerint; sed dominus eos à fuga ad se retraxerit, & fidejussores pro transgressione inscriptionis, & ablatis à fugitivis in judicio convenerit, hi autem ab illis aliquid ablatum negaverint, probationes verò defecerint, deveniatur ad juramentum, & pro transgressione inscriptionis nihil à fidejussoribus exigatur. Injungatur autem retractis fugitivis, ut juxta inscriptionem suam apud dominum usque ad promissum tempus laborare perseverent; sed si tales inscriptiones in libris Cancellariæ scriptæ non fuerint, nulla domino actio detur.

45. Si quis aliquem vigore assecurationis in judicio convenerit, in qua scriptum fuerit, quòd illum ab executione pro aliquo debito redemerit, ideoquè promiserit, quòd vellet apud eum, & ejus filios vivere, uxorem ducere, & cum ea illi servire, tempus autem definitum non fuerit, tradatur ei totaliter in servum, quomodò ei spontè se dedit.

46. Si quis in posterum conveniet in judicio patrem, & filium, aut duos fratres, vel consanguineos pro servitijs in una eademquè obligatione sibi ab eis promissis, non audiatur, rei conventi declarentur liberi ab eo, constitutum enim à Tzare est, ut obligationes servitutis accipiantur à singulis, & non à pluribus simul.

47. Sed si quis ante hanc Tzaream constitutionem tales obligationes à pluribus accepit, adducat obligatos cum obligationibus Moschuæ ad mancipiorum Cancellariam, in civitatibus autem in curiam ad Præsides, ab ijsquè novas obligationes juxta hanc constitutionem sibi dari procuret, relictis antiquis in Cancellaria, vigore quarum libertas servis danda non erit.

48. Si aliquis aliquem de servis suis fugitivis in judicio convenerit, & hic negaverit, eos apud se esse, præstito desuper juramento, deinceps illi apud eum visi fuerint, ita ut actor eos captivet, corrigatur reus conventus ob falsum juramentum, prout superiùs in capite judiciorum scriptum est.

49. Sed si dixerit, quòd apud se quidem fuerint, sed postea aufugerint, & in aliquam civitatem se receperint, teneatur eos perquirere, ad quod præstandum tempus ei præfigatur, cùmquè eos invenerit, ducat ad Cancellariam mancipiorum, ex qua domino suo retradantur.

50. Sed

50. Sed si dixerit, nescire se, quò fugitivi se receperint, teneatur nihilominùs de eis perquirere, ideoquè assignetur ei primò tempus bimestre, & deinde quadrimestre: Quòd si intra hoc semestre fugitivos non invenerit, detur prorogatio ad aliud semestre, quod tamen fiat ergo illum, qui dixerit, fugitivos ad longinquas civitates se contulisse. Si verò intra trini hujus prorogati termini tempus fugitivos non præsentaverit, solvat juxta Tzaris mandatum actori pro singulis quinquaginta rublos. Quòd si postmodum fugitivos statuet, dentur actori, à quo solutos pro eis rublos ipse repetat.

51. Servus, qui alicui obligationem suam ei serviendi dederit, post ejus mortem non possit ulteriùs ab ejus filijs in servitute retineri, sed liber sit, & servitia sua, cui voluerit, in futurum obliget.

52. Si quis servum, vel servam suam vivens libertate donaverit, aut moriens testamento eum, vel eam, manumitti jusserit, præstent hoc ejus hæredes, nec in posterum filij, aut fratres, aut consanguinei ejus in eum, vel eam jus aliquod habeant.

53. Si quis apud aliquem servum captivum prehenderit, & ad mancipiorum Cancellariam adduxerit, factaquè contra eum inquisitione, illum, apud quem eum prehendit, in judicio convenerit, hic autem contra servum excipiat dicens, quòd ejus dicto fidem adhibere nolit, sed ipsemet respondere velit, concedatur, sed præsente servo. Quòd si dixerit, quòd servus pro se respondeat, faciat hoc servus, ejusquè dictis in utramque partem fides adhibeatur.

54. Si quis aliquem de servis fugitivis, rebusquè ab eis ablatis per libellum subscriptum, vel citationis literas compellaverit, per hebdomadam autem à citationis die ad prosequendam actionem non comparuerit, vel si citatus, datis fidejussoribus, per hebdomadam respondere distulerit, procedatur cum ijs, quomodò superiùs in capite de judicijs statutum est.

55. Si aliquis cujuscunque conditionis homo servum de servitute debitâ in judicio convenerit, ostendens hujus obligationem scriptam anno 7120. vel ante, vel subsignatam manu Cancellarij, & Cancellistæ; etiamsi talium obligationum liber non exstiterit, nihilominùs fides ijs adhibeatur, & servus ei tradatur, tales enim obligationes scriptæ fuerunt antequam eligeretur in Tzarem, & totius Russiæ Magnum Ducem piæ memoriæ Michael Theodori.

56. Si quis aliquem ex servis fugitivis in judicio convenerit nullâ factâ de ab eis furto ablatis mentione; sed in libello ad citandum scripserit, quòd post repertos servos de ablatis ab eis actionem instituet, nulla ei postmodum detur.

57. Incola alicujus civitatis, si in ea à Præfecto, vel Præside obligationem servitutis acceperit, irrita sit, etenim nemini Præfectorum licèt hoc facere.

58. Si quis aliquem de servitute sibi ex obligstione ab eo debita in judicium vocaverit, jubeatur servus fidejussores dare; quòd si nullos invenire possit sponsores, custodiatur apud Pristavum usquè ad causæ exitum.

59. Cui inter duos litigantes de servo, vel servâ hæc, vel ille per judicis sententiam adjudicabitur, restituatur servus cum uxore, si fuerit uxoratus, vel serva cum marito, si maritata fuerit.

60. Servi ab antiquo ad servitutem obligati, etiamsi divites, & medio-

mediocriter divites, & empti, aut captivi ex alijs Provincijs, assignari inter dotem poterunt uxoribus, filijs, nepotibus, & pronepotibus, & testamento legari, & eorum, quibus vel in dotem, vel per testamentum dati fuerint, servi esse debebunt. Sed servi per novam obligationem, & vitalitij nec dari in dotem, nec testamento legari poterunt. Quòd si aliquis hoc fecerit, detur ijs, etiamsi fœminis, libertas.

61. Si aliquis antiquum servum suum sorori suæ, aut filiæ in dotem dederit, hæc verò, vel illa, ex Divinâ permissione mortua fuerit, nullâ post se prole relictâ, reddatur servus ei, qui eum in dotem dederat, etiamsi apud novum dominum uxorem duxisset, vel, si fœmina est, nupsisset. Verumtamen juxta doctrinam Sanctorum Apostolorum, & Patrûm inter virum, & uxorem divortium non fiat, sed cujus vir erit, sit & uxor.

62. Si quis servos suos obligatos testamento mandaverit, ut uxori, & filijs suis serviant, illi autem hoc facere renuerint, sed cum alio domino datâ de se obligatione convenerint, huic dentur, & antiqui domini testamentum nullius sit, quoad eos, efficaciæ; etenim servi erga neminem obligantur ultra ejus mortem, postquam uxor ejus, & filij nullum in ijs jus habent, imò eos in libertatem emittere tenentur.

63. Si testator legando servum uxori, vel filijs suis dixerit, in testamento illum ab antiquo suum esse, vel per aliud, quàm per servitutis obligationem sibi obstrictum ad servitutem, hocquè sine contradictione tunc testes asseruerint, sed postea de illo inter aliquos lis orta fuerit, vel ipse à Domini sui uxore, aut liberis se in libertatem asserere voluerit, illi autem nulla habeant, præter testamentum, documenta, per quæ servi obligationem doceant, iste verò exeipiat, se tantùm vigore obligationis servitutis domino suo fuisse obligatum; interrogetur, ubi, & quando dedit domino suo servitutis obligationem? Hoc si dixerit, inquiratur de ea in libris obligationum, & si reperiatur, & scripta sit in favorem solius testatoris, teneantur uxor ejus, & filij servo libertatem dare; sed si reperta non fuerit, tradatur legatario, ut ei juxta testamentis tenorem inserviat.

64. Servus post mortem domini sui in libertatem dimissus, si uxorem, vel filios domini sui in judicio convenire pro detentis bonis suis voluerit, non audiatur.

65. Servi Bojarorum, qui præteritis annis 7141. & 7142. interfuerunt cum Dominis suis Tzari militantibus Smolenscensi oppugnationi, & in Lithuaniam, vel Poloniam captivi abducti, deindequè postliminio reversi, receptis uxoribus libertatem consecuti sunt, si filios in servitute genuerunt, qui specialem servitutis obligationem de se dederint, maneant apud dominos suos, prout antea, sed servi illi, qui tempore prædicto, vel ex castris aufugerunt à dominis suis ad Cosacos, vel aliò, vel inservierunt alijs dominis, & captivi facti sunt, ac deinde liberati, restituantur dominis suis ad priorem servitutem juxta antiquas obligationes, & nunc, & in posterum fiat de talibus, quomodò superiùs dictum est.

66. Si servus, aut serva à domino aufugiens monasticum habitum susceperit, aut servus in fuga sua in præsbyterum, aut Diaconum ordinatus fuerit, dominus verò eum captivum fecerit, voluerit què

ritquè ab eo ablata exigere, & ad continuationem servitij eum adstringere, audiatur in Cancellaria mancipiorum. Si probaverit obligationem ejus ad servitutem, & furtum acceptis ab eo per executionem ablatis domino reddendis, remittatur ad Patriarcham, sive ad suum ordinarium, ut de eo juxta constitutionem Apostolorum, ac Sanctorum Patrûm disponat.

67. Sed si talis servus fugitivus ipse ex se habitum Monasticum induerit, ac pileolo sacerdotali caput operuerit, exuatur eo, & reddatur.

68. Lituani captivi, qui è domibus Bojarorum duxerunt uxores Russas horum ab antiquo servas: vel virgines Lituanæ captivæ, quæ nupserunt ab antiquo obligatis servis, si dixerint, quòd ire in Lituaniam, non autem apud dominos, è quorum domibus uxores, vel maritos habent, manere velint, dimittantur à quocunque eorum domino cum uxoribus, vel maritis Ruthenis in servitutem obligatis in libertatem, ut vivant omnes, ubi eis libuerit. Illi verò utriusque sexûs Lituani captivi, qui servitutis obligationem erga aliquem, antequam ad Bojaros venirent, habuerunt, si dixerint, se apud illum transire velle, reddantur illi. Sed si postea supplices preces ad libertatem obtinendam porrigere voluerint, non accipiantur, imò permaneant apud dominos suos. Quod autem ordinatum est superiùs, statutum sit, & in posterum pro talibus captivis Lituanis.

69. Advenæ non baptisati Moschuæ, & in alijs civitatibus habeant ad domesticos labores, & servitia advenas pariter cujuscunque fidei; Rutheni verò apud eos per obligationes, vel liberè, vel in servitute nullo modo sint. Etenim anno 7136. data notitia fuit Magno Domino Tzari, & totius Russiæ Magno Duci Michaëli Fedorowitz, ac ejus Tzareo patri piæ memoriæ Magno Domino Sanctissimo Philareto Nikitæ Moschoviæ, & totius Russiæ Patriarchæ, quòd Moschuæ, & in civitatibus Orthodoxi Christiani serviant alienis à fide, & non baptisatis advenis Germanis, apud quos in præjudicia, violationem fidei, & multas abominationes incurrunt; morientibus Patris spiritualis copia non fit, & viventes coguntur in quadragesima, alijsquè jejunijs carnes comedere. Ideoquè mandaverunt, omnes orthodoxos Christianos è domibus non baptisatorum advenarum esse evocandos, & quòd in posterum apud eos non sint, ne animæ Christianæ inquinentur, & sine patribus spiritualibus moriantur. Quare nunc propter hanc causam Christiani Russi advenis non baptisatis nullo modo serviant, aut in domibus eorum sint. Quòd si aliquis eorum huic constitutioni contra fecerit, corrigatur severè in aliorum exemplum.

70. Si Moschuæ, vel in civitatibus apud advenas non baptisatos fuerint advenæ pariter non baptisati empti, vel captivi in servitute, & supplices à Tzare petierint, ut liberati à dominis suis baptisentur in orthodoxa Christiana fide, fiat; sed solvant ipsi per se singuli quindecim rublos dominis suis pro sua redemptione. Quòd si apud advenas in emptionis literis appareat, quòd eos pluris emerint, non credatur; in similibus literis enim plus scribitur, quàm solutum fuerit.

71. In civitatibus Præfecti, alijquè præsides dent obligationes servitutis manu suâ subsignatas sine sigillo, unde talia munia nescientibus literas pingere non demandentur. Quod si in aliqua civitate Pa-

latinus, vel Præses scribere non est doctus, neque adest ullus scriba, obligationes servitutis nulli det, sed qui eas voluerit, eat ad civitates, ubi erunt Palatini scribere docti, vel scribæ, easquè ab illis sibi dari curent.

72. Singulis annis mittant Palatini, & alij Officiales ex civitatibus Moschuam obligationum libros manu suâ subsignatos, & non cum sigillo. Obligationibus verò, quas mittent sigillatas, & non subscriptas, nulla fides adhibeatur; sed ijs tantùm, quæ manu Præfecti, vel Præsidis, vel scribæ fuerint subsignatæ.

73. Si quis in Cancellaria mancipiorum instantiam fecerit, ut inscribantur in libro literæ emptionis alicujus Tartari in servum, quibus hic non contradicat, fiat. Sed si contradixerit, fiat inquisitio, & juxta eam scribantur, vel non. Quòd si compertum fuerit, literas falsas esse, vel in absentia scriptas, non inscribantur, sed circa eas ordinetur, quod justum erit.

74. Si à litigantibus in judicio de servo aliquo productæ fuerint duæ de eo datæ Moschuæ obligationes, & in libro ambæ, diverso quamvis tempore, inscriptæ. Servus verò, de quo disceptatur, corporis habitum, & faciei lineamenta similia ijs, quæ in altera harum obligationum descripta sunt, dissimilia autem illis, quæ in altera, habuerit, tradatur in servitutem illi domino, qui obligationem, in qua appositè similitudo ejus descripta fuerit, produxit, etiamsi altera posterior tempore fuerit.

75. In posterum autem pro decisione talium contentionum describantur in servorum obligationibus eorum species oris, crines, & corporis habitudo, ut dominus servorum suorum physionomiam cognoscat, & tollantur lites.

76. Si quis antiquos suos, sive emptos servos alicui per testamentum testibus, & sigillo authenticum, & legitimum legaverit, illi autem à legatarijs aufugerint, & alijs dominis obligationes servitutis dederint, annihilentur istæ, & restituantur illi legatarijs.

77. Si quis duxerit servum ad mancipiorum Cancellariam, ut inscribatur in libro obligatio, quam ille dedit servitutis, alius verò supervenerit asserens, deberi sibi hunc servum, quia prius sibi servitium suum obtulerat, ideoquè munera acceperat, reijciatur, & inscribatur obligatio pro eo, qui servum duxit ad Cancellariam, alter autem sibi imputet, quòd munera dederit servo ante acceptam ab eo obligationem.

78. Si actor, vel reus conventus, dum de servo disceptatur, nullam ejus obligationem produxerit, nihilquè aliunde probaverit, unde in causa succubuerit; post sententiam verò latam obligationem produxerit, non recipiatur, obstat enim ei res judicata, prout in capite de judicijs dictum est.

79. Si quis delatus à serva sua fuerit, quòd cum eâ carnaliter se miscuerit, susceperitquè ab ea prolem, remittantur ambo Moschuam ad Patriarcham, alibi ad ordinarios suos, ut ab ijs judicentur juxta doctrinam Apostolorum, & Sanctorum Patrûm per interrogationem patrûm spiritualium utriusquè.

80. Si alicui data fuerit ex judicio vera de aliquo servo litera, & deinde mortuus fuerit, teneantur uxor, & filij ejus hunc obligatum servum liberare, litera enim post mortem ejus, cui data fuit, perdidit

perdidit omnem efficaciam suam, uxorquè ejus, & filij nullum per eam jus in servo sibi vendicare queunt.

81. Sed si vera litera data fuerit de antiquo, vel empto servo, hic etiam uxori ejus, & filijs erit obligatus.

82. Si quis apud parentum dominum in obligata servitute natus, factus adultus, relictis parentibus apud dominum aufugerit, & obligationem servitutis alicui dederit, restituatur parentum domino, à quo aufugit, nihil enim juris in eo habet ille, cui postremò se obligavit.

83. Si aliquis antiquus, vel obligatus servus post ductam in domo domini sui uxorem aufugerit eâ relictâ, & aliam superinduxerit. Postea verò vel ipse spontè ad dominum suum, & primam uxorem suam redierit, vel dominus eum captivum fecerit, serviat ei cum prima uxore sua juxta suam obligationem, vel antiqui servitij debitum; secunda verò uxor remaneat apud dominum, apud quem fugitivo nupsit. Quòd si durante ejus fugâ prima ejus uxor fatis concesserit, reddatur domino suo cum ista secunda uxore. Et quod dictum est de masculo, intelligatur statutum & de fœmina serva, quæ relicto marito aufugerit.

84. Si alicujus servus mulierem liberam duxerit, hæcquè post mariti mortem à domino aufugerit, alijquè domino servitutis obligationem de se dederit, ad instantiam primi domini ei retradatur annihilatâ posteriori obligatione. Quòd si apud secundum dominum alicui nupsisset, tradatur cum ea etiam maritus.

85. Si aliquis obligatum servum habuerit, qui uxoris suæ, vel filij obligatam servam viduam, vel virginem duxerit, post mortem domini tradatur in servitutem servus uxori ejus, vel filio, cujus erit serva, quam duxit, si verò mortua fuerit uxor, vel filius superstite marito, vel patre, serva tradatur huic in servitutem.

86. Servus antiquus, sive obligatus, qui à domino aufugiens in fuga uxorem duxerit, ex eâquè filios susceperit, & deinde alicui se obligaverit in servitutem specificè cum his filijs suis fugæ tempore genitis, si à primo domino præhensus, & juxta antiquæ, vel obligatæ servitutis probationes ei retradendus fuerit, tradantur cum eo etiam ejus uxor, & filij.

87. Si quis fugitivum servum non adhibito pristavo præhenderit, ducat eum ad Cancellariam cum omnibus, quæ secum habuerit, & de eo agat contra illum, apud quem in fuga mansit; quòd si ex probationibus necessitas resultabit retradendi ei fugitivum, retradatur cum uxore, & filijs, & omnibus bonis, quæ habuit, cùm ad secundum dominum venit, super quibus si aliqua inter hunc, & primum dominum lis orta fuerit, à judicibus dirimatur, facto desuper secundùm justitiam decreto.

88. Si ab aliquo domino servi antiqui, vel obligati, vel empti, vel extranei captivi aufugerint, dominus autem remunerationem promiserit cuicunque, qui eos præhenderit, & aliquis sub hac promissione eos à se præhensos ad eum adduxerit, teneatur dominus huic solvere sine ulla tergiversatione quicquid promiserat, & insuper pro expensis victûs præhensorum duas dengas pro singulis in singulos dies.

89. Si verò aliquis fugitivos præhensos domino non reddiderit; sed eos in laboribus apud se detinuerit, & per judicialem processum ad instantiam domini hoc verum esse compertum fuerit, auferantur

ferantur ab eo fugitivi, & domino retradantur, cui ipse insuper solvere teneatur pro singulis septem copicos in singulas hebdomadas, quibus eos in laboribus detinuit.

90. Si quis adducens alicui aliquem ad serviendum fidejusserit pro eo, quòd probè, & rectè se geret, non furabitur, nec quicquam mali faciet, & de hac sponsione sua literas dederit, eveniat autem, ut ille mali aliquid patret, & aufugiat, unde dominus ejus agat contra fidejussorem pro illo, & rebus ab eo furto ablatis, & omnibus damnis datis, fidejussor verò contra sponsionis suæ literas nihil exceperit, mandetur ei, ut fugitivum perquirat, assignato termino, intrà quem eum in judicio statuet. Hoc elapso detur secundus terminus, & post hunc tertius, sicuti superiùs constitutum est. Et si elapsus etiam iste tertius terminus fuerit, & fidejussor fugitivum in judicio non statuerit, solvat actori quinquaginta rublos, & ablata à fugitivo, damnaquè data juxta probationes, & sententiam.

91. Domino, cui fugitivus servus de jure retraditus fuerit, seriò mandetur, ne eum occidat, aut fame interire faciat.

92. Si aliquis fugitivum servum suum apud aliquem cum vestimentis suis præhensum in Cancellariam adduxerit dicendo, quòd cum vestibus multa alia furto abstulerit, servus verò de vestibus confessus, reliquum negaverit. Ille autem, apud quem confugerat, dixerit, quòd servus servitium suum ei obtulerit liberum hominem se professus, & vestes quidem habuerit, quas ipse non curet; sed nihil insuper bonorum apud eum se vidisse, reddantur vestes actori, & de reliquo fiat processus, & secundùm acta, & probata sententia feratur.

93. Si controversia inter aliquos de se servo fugitivo fuerit, unde iste datus fuerit Pristavo custodiendus usque ad litis decisionem, cùm per sententiam domino suo reddetur, is, qui in causa succuberit, solvat Pristavo tres dengas pro compedibus, & quatuor pro victu servi in singulos dies.

94. Si litigantes de aliquo servo decisionem litis concorditer detulerint dictis illorum, qui intra decem millia passuum circa suas possessiones habitant; cùm autem ad locum Commissarij ad inquirendum destinati pervenerint, 20. vel 30. homines ad testificandum comparuerint, & partes asseruerint, præter hos, intra spatium supradictum neminem habitare, accipiatur hæc inquisitio pro universali, & his paucis hominibus fides adhibeatur.

95. Si inter litigantes de servis, & rebus ab eis ablatis necesse fuerit ad juramentum devenire, & sive actor, sive reus, qui illud præstare debebit, per servum suum, quem in judicio nominabit, præstari voluerit: Deinde dixerit, hunc aufugisse, vel mortuum esse, & loco ejus alterum pariter servum suum ad jurandum substituerit. Adversa verò pars exceperit contra hunc servum, quòd ei non credat, sed alij pariter ejus servo, quem nominabit, non audiatur, sed juret ille, qui à debente juramentum præstare ad jurandum adductus fuerit.

96. Illis, qui Tartaros emptos baptisatos, & deinde ab eos in libro inscribendos in Cancellariam adducunt, nulla detur de eis servitutis obligatio, sed asserantur in libertatem; etenim per mandatum Tzaris nemini licet baptisatos homines vendere.

97. Si

97. Si quis emptum Tartarum captivum sibi donatum ad Cancellariam mancipiorum cum donationis literis adduxerit, ut sibi inscribatur, fiat, registratis in libro donationis literis.

98. Si quis juxta emptionis, vel donationis literas Tartaros ad sibi pro mancipijs ioscribendos in Cancellariam adductos dixerit, quòd empti apud Tanaim, vel in civitatibus fuerint, sive etiam ipsemet eos captivos fecerit, inscribantur in libro.

99. Si aliquis habens servos Tartaros recenter baptisatos, quos, dum emit, uxori & filijs suis non inscripserit, sed tantùm sibi, mortuus fuerit intestatus, vel si testamentum condidit, eos nemioi legaverit, uxorquè, & filij eos liberare noluerint, eò quòd mancipia empta sint; isti verò supplices à Tzare petierint in libertatem asseri, adducentes se uxori, & filijs demortui domini nullo modo esse obligatos, eò quòd neque in emptionis literis, nequè per testamentum dominus eos ipsis inscripserit, aut legaverit; nihilominùs remaneant apud uxorem, & filios defuncti, multi enim servos emunt ante nuptias suas, si quis autem tales servos emerit, eos pro se tantùm inscribi curet, non enim convenit, ut empti servi pro uxore, & filijs inscribantur.

100. Si quis de servo cum aliquo litem habens produxerit aliquod documentum, per quod appareat, quòd avus suus illum emerit nullâ factâ de filijs, aut nepotibus, aut pronepotibus mentione; reus verò conventus ostenderit servi novam ex Cancellaria obligationem, remaneat servus apud hunc, & non tradatur actori, qui eum ex documento avito, in quo de ipso nulla mentio, retrahere injustè prætendit.

101. Si quis servum præhenderit tanquam sibi de servitute obligatum, eumquè apud Pristavum custodiendum reliquerit, nullâ deinceps contra eum actione intentatâ, solvat Pristavo pro compedibus, & servi victu juxta superiùs constitutum.

102. Si quis aliquem tanquam servum suum in judicio convenerit, & ad probandam intentionem suam antiquam obligationem ante vastationem Moschoviticam scriptam, manuquè Cancellarij, vel alicujus in civitatibus officialis subsignatam ostenderit, libri autem, in quibus inscripta fuit, non extiterint, & podiacij, ac testes in ea subscripti mortui fuerint, inquiratur, an aliqua similis obligatio præstò sit? hâc inventâ, fiat inter eas comparatio, & si ambæ ab uno eodemquè officiali obsignatæ fuerint, & caracter similis apparuerit, fides productæ ab actore obligationi habeatur.

103. Si aliquis liber homo servitia sua alicui Protopopo, vel Protodiacono, vel alij Ecclesiæ Præposito, vel Monasterij alicujus famulos obligare voluerit, detur eis obligatio ad constitutum tempus, in perpetuum autem nullo modo.

104. Qnod fiat etiam erga servos alicui domino obligatos, si aliquis liber homo eis servitia sua obligare voluerit. Si verò obligatis servis alicujus liberi hominis de servitute in perpetuum præteritis annis data fuerit obligatio, annihiletur, & irritetur, prout anno 7143. mandatum fuit.

105. Si quis moriens filij sui servis libertatem legaverit, teneatur filius obedire, eisquè literas dimissionis à servitio dare cum plenaria libertate.

106. Si præteritis annis usque ad vigesimamsextam Augusti diem anni 7148. obligationes aliquæ, & obligationum libri ex civitatibus

Hhh Moschu-

Moschuam missi fuerint, quibus nullus officialium subscripserit, sed de quibus nulla querela Tzari porrecta, & nulla lis orta fuerit, fides ijs adhibeatur, subsignenturquè tàm hi, quàm illæ per Cancellarium.

107. Si inter duos de servo controversia fuerit asserente altero, esse eum antiquum servum suum, altero autem excipiente, eum sibi servum esse obligatum, uterque autem eum diverso nomine, & cognomine vocaverit, & alteruter litigantium provocaverit ad testimonium multorum in universum, statuatur servus coràm his testibus, & si dixerint, quòd eum ab antiquo noverint alicujus ex litigantibus servum antiquum fuisse, tradatur illi. Si autem, quòd eum à decem, vel viginti annis apud illum in servitio viderint, nescire se tamen, an illius servus antiquus sit, inspiciatur tempus obligationis ab altera partium productæ; & si ante hoc servus à testibus visus fuerit apud hujus adversarium, tradatur ei tanquam servus antiquus, sed si post, detur ei, cujus est obligatio, tanquam servus obligatus.

108. Sed si alterutra partium provocaverit ad communem famam, vel ad universale testimonium testium in longinquis regionibus, puta in Sibiria, vel Astracani habitantium, adversarius autem exceperit, quòd solùm moram respiciens ad gentes tàm longè dissitas decisionem causæ remiserit, non mittantur eò proprer hoc Tzaris literæ, sed dirimatur quæstio secundùm justitiam, & mora omnis abscindatur.

109. Si quis ante hanc Tzaream constitutionem servum suum fugitivum apud aliquem præhensum in Cancellaria adduxit, ab eoquè per longum tempus servitium non exegit, servus vigore hujus novæ Tzareæ constiturionis restiruarur ei, apud quem illum prior dominus præhenderat, qui imputare sibi debebit negligentiam suam in exigendo ab eo servitium. In posterum autem nemo in servorum actione, nisi causâ cognitâ, condemnetur.

110. Si aliquis adduxerit in Cancellariam mancipiorum præhensum à se servum, quem esse dixerit alicujus domini in servitijs Tzaris in longinquis regionibus, puta in Sibiria, aut Astracani, sive alibi degentis, apud quem servitutis obligatio sit, & ipse absente domino contra servum agere noluerit, reddatur servus ei, apud quem præhensus fuit, usquè ad domini ejus reditum, promittatquè is scripto manu suâ subsignato, quòd eum in judicio tempore debito statuet. Si verò eum apud se habere noluerit, tradatur ejus adductori sub fidejussione. Quòd si is fidejussores non habuerit, detur Pristavo in custodiam. Alere autem eum debebit ille, qui eum præhendit, vel alter, apud quem præhensus fuit; quod si neuter eorum præstiterit, alat eum Pristavus, & deinde exigat expensas pro victu, & mercedem pro compedibus ab eo, qui in causa succubuerit.

111. Si aliquis possessionatus, sive patrimoniatus à subdito suo, vel ejus filio, aut à subdita, vel ejus filiâ obligationem servitutis acceperit, obligatus autem, vel obligata ab eo aufugerit, & alicui alij similem de se obligationem dederit, apud quem prior dominus illum, vel illam præhenderit, secundus verò exceperit contra illum, quòd obligationem à subdito suo inconcessè acceperit, ideoquè in suo jure acquisito per legitimam servi obligationem manuteneri petierit, restiruatur quidem servus domino suo priori, non in servitutem, sed in subjectionem. Ille verò ob transgressionem Tzarei mandati, quo prohibentur

hibentur domini ſubditos ſuos in ſervos ſibi obligare, corrigatur ad arbitrium Tzaris.

112. Si aliquis obligatus ſervus à domino ſuo aufugerit, & alij obligationem ſervitutis dederit. Deinceps hoc relicto ad priorem dominum ſuum reverſus fuerit, cui uſquè ad mortem ſerviverit. Poſt ejus verò mortem tranſmiſſo ſecundo domino tertium ſibi elegerit, cui datâ obligatione ſervitium ſuum promiſerit, valeat hæc obligatio, utpote data ab homine poſt domini ſui mortem libero, & ſervus hujus ſit. Obligatio verò, quam dedit ſecundo vivente verò domino ſuo irrita ſit.

113. Si ab aliquo domino ſervus aufugerit, ab altero autem ſerva, ambo obligati, vel antiqui, vel alter eorum tantùm obligatus, in fuga autem per matrimonium inter ſe initum jam conjuncti à dominis ſuis præhenſi fuerint, quorum alter ſervum, alter verò ſervam ſibi reddi inſtent, mittatur ſors, & is, cui faverit, habeat utrumque, refundat tamen alteri pro ſervo, vel ſerva decem rublos, ſed non ideò hos ſervos dicat emptos, imò tantummodò obligatos.

114. Si aliquis tributarius in Cancellariam mancipiorum obligationem filij ſui, vel fratris, vel agnati pro famulatu ad plures annos erga aliquem cujuſcunquè ſtatus hominem non tributarium attulerit, inſcribatur uſque ad quinque annos, & non ultrà.

115. Præterito anno 7132. mandavit piæ memoriæ Magnus Dominus Tzar, & totius Ruſſiæ Magnus Dux Michaël Fedorowitz, ut ſive Aſtracani, ſive in Sibiriâ nemo Tartaros, ſive eorum utriuſquè ſexus liberos emere, aut dono accipere, aut baptiſare, & in Ruſſiam adducere audeat. Nunc verò Magnus Dominus Tzar, & totiùs Ruſſiæ Magnus Dux Alexius Michaëlowitz conceſſit omnibus, exceptis Palatinis, & officialibus ſuis in Sibiria, & Regno Aſtracani, ut tales Tartaros ad libitum emere, ſicut antiquis temporibus, poſſint, & ſi aliquis Tartarus adducetur ad inſcriptionem in libro vigore emptionis, aut donationis, deſcribatur in libris cum omnibus faciei, & crinium notis, & lineamentis, & habitudine corporis, & detur ex eis extractus manu Cancellarij ſubſignatus ei, qui illum ad inſcribendum adduxit.

116. Si quis in Regno Aſtracanenſi, vel in Sibiria Tartaros, vel eorum filios furto ab aliquo abſtulerit, vel violentus rapuerit, verificato per inquiſitionem delicto, ſeverè corrigatur. Tartari verò, ſi non fuerint baptiſati, reddantur eis, à quibus ablati, vel erepti fuerint; ſed ſi eos baptiſaverint, retineant, ſolvendo illis, à quibus eos furto, vel vi eripuerunt, pretium eorum juxta communem majoris notæ æſtimationem.

117. Omnes verò cauſæ ad ſervos quomodocunque ſpectantes, quæ in quibuſcunque Cancellarijs quocunque modo per Tzareum mandatum, & Bojarorum conſilium ante hanc conſtitutionem finitæ fuerint, ratæ, & firmæ permaneant, nec in poſterum ullo modo reaſſumi, aut iterum in judicium deduci queant.

CA-

CAPUT XXI.
De Latrocinijs & Furtis.

1. LAtrocinia, homicidia, & furta, quæ in districtu Moschuensi, alijsquè, in civitatibus, & suburbijs Moschovitici Dominij commissa fuerint, deferantur ad latronum Cancellariam.

2. Quæ verò Moschuæ, ad Cancellariam terrestrem.

3. De his autem criminibus judicialiter cognoscere in civitatibus ad solos Consules, & advocatos pertinet, non verò ad Palatinos, sed ubi illi deficiunt, ad istos.

4. Ideò in civitatibus ad consulatûs munus adsciscendi erunt Nobiles commendatæ probitatis, ob senectam, aut vulnera emeriti, vel militaria servitia per vicarios filios, aut agnatos Tzari præstantes, & & qui literas calleant; nam carentes hâc qualitate nullo modo in Consules eligi poterunt. In illis verò civitatibus, ubi nullius nobilis copia haberi poterit, assumantur ad Consulatum nobilium filij, ijsdem, ut supra, qualitatibus ornati. Eligendorum autem Consulum facultas sit in civitatibus apud Nobiles, filios Nobilium, cives, & alios principaliores cujuscunquè conditionis homines in districtu habitantes. Electionis verò diploma ab electoribus subscriptum mittendum erit Moschuam in Cancellariam latrociniorum, ad quem Consules adducentur ad præstandum juramentum juxta formam ibi descriptam. Post quod præstitum remittentur ad exercitium muneris sui cum instructione à Cancellarijs subscripta, per quam doceantur, quomodo de latrocinijs, & furtis cognoscere debeant. Consulibus adjungendi erunt jurati homines, & scribæ, dandiquè custodes carcerum, omnes à supradictis Consulum electoribus eligendi, qui juramentum pariter præstare debebunt, juxta formam ex Cancellaria latrociniorum in omnes civitates mittendam à Cancellario subscriptam, coràm Consulibus, ad quos à Palatinis erunt adducendi.

5. Districtè Consulibus injungatur, & seriò mandetur, ut attentâ vigilantiâ contra fures, & latrones inquirant, nec ullo modo permittant, eos in suis jurisdictionibus nidificare, aut per eas vagari.

6. Si Consules & eorum jurati, & scribæ accusati fuerint de conniventia cum latronibus, causa in Cancellaria latrociniorum cognoscatur.

7. Sed si accusatio fuerit de odio, aut amore Consulis erga aliquem latrocinij, aut furti delatum, delegetur causa alterius Civitatis Consuli.

8. Furi, vel latroni in curiam adducto, si adductorem, vel ejus famulos, aut subditos furti, vel latrocinij, vel cujuscunquè maleficij culpaverit, fides nulla adhibeatur, ut unusquisque à calumniarum metu securus fures, & latrones insectetur, & in curiam adducat.

9. Fur de furto convictus interrogetur per torturam de alijs in genere furtis, & homicidijs. Si nulla alia confessus fuerit, pro primi furti sui pœnâ cædatur knutis, abscindatur ejus auris sinistra, & datis ejus bonis in perpetuum accusatoribus in carceres ad biennium

nium trudatur, ex quibus nunquam exeat, nisi compeditus ad labores, quo Tzar jusserit, ducendus. Expleto autem biennio deportetur in aliquam civitatem limitaneam ad Tzaris arbitrium, præstaturus ibi servitia, quibus erit idoneus, datis tamen ei priùs literis Cancellarij manu subsignatis, per quas constet de exacta ab eo per biennalem carcerem furti pœnâ, & suâ dimissione.

10. Si postmodum secundum commiserit furtum, denuò torqueatur, & si nulla alia confessus fuerit, nullumquè homicidium, cædatur knutis, abscindatur ejus auris dextera, & quadriennali carcere maceretur, procedaturquè in reliquis omnibus cum eo, quomodò superiùs de primo furto ejus statutum est.

11. Crumenarum sectores eâdem pœnâ puniantur, quæ superiùs furibus pro primo furto est constituta.

12. Fur, qui de tertio, aut quarto furto, vel pluribus convictus fuerit, quæstione adbibitâ super adhuc pluribus, & super homicidijs interrogetur, & licet nihil confessus fuerit, mortis pœnam luat, bonaquè ejus accusatoribus in perpetuum tradantur.

13. Fur, si in primo furto perpetraverit homicidium, morte puniatur, ejusquè bona Ecclesiæ tradantur.

14. Si quis aliquid ab Ecclesijs furatus fuerit, sine ulla misericordia moriatur, ejusquè bona Ecclesiæ tradantur.

15. Cùmquè Moschuæ, & in civitatibus sint, qui chartis lusorijs, aut tesseris ludant, & jacturam resarcire volentes domos alienas furtivi evacuent, plateas civitatis insideant, pertranseuntes adoriantur, pileos ab eis vi auferant, eos spolient, & cultris interficiant, proclametur Moschuæ, & in civitatibus à præconibus per multos dies, ut omnes & singuli, cujuscunque conditionis fuerint, tales fures, ubicunquè apparuerint, præhendant, & ad Cancellariam adducant, indictâ loco mulctæ hoc (si præstare poterunt) negligentibus dimidij rubli pro singulis non præhensis malefactoribus solutione. De furibus verò ab ijs ad Cancellariam adductis fiat districta inquisitio, & comperto, quòd pictis chartis, & tesseris ludere consueverint, cæteraquè supradicta patraverint, puniantur juxta superiùs constitutum de furibus.

16. Latro præhensus quæstioni subijciatur, si alia latrocinia confessus non fuerit, neminemquè unquam à se occisum dixerit, abscindatur ei auris dextera, bonisquè ejus accusatori in perpetuum traditis conijciatur in carcerem ad triennium, à quo nunquam exeat nisi compeditus jussu Tzaris ad laborandum, & triennio expleto fiat de eo in omnibus, quomodo superiùs de furibus pro primo furto constitutum est.

17. Si verò denuò quis latrocinatus fuerit, torqueatur in genere super alijs latrocinijs, & si in torturâ duo latrocinia à se commissa confessus fuerit, etiamsi nullum homicidium intervenit, pœnam mortis subeat, ejusquè bona accusatori in perpetuum dentur.

18. Si latronum aliquis in quæstione aliquem socium latrocinij nominaverit eum culpando, quòd conjunctim semel latrocinatus cum ipso fuerit, & in latrocinio homicidium commiserint, sive domos, aut fruges incenderint, rei bujus latrocinij, quamvis primi, moriantur.

19. Jubeantur per Tzareas literas civitates omnes proclamare per præcones in omnibus suburbijs, districtibus, villis, pagis, & nundinis,

dinis, quòd si comparuerint homines abscissis auribus, & scriptam suam ex carceribus dimissionem non ostenderint, eos præhendant, & in civitates ad Palatinos, aut Advocatos, vel Consules adducant, qui eos examinent, & Tzarem consulant, quid de ipsis fieri mandet, ijs interim usque ad Tzaris mandatum in carceribus custoditis.

20. Si quis autem tales homines celaverit, eosquè ad Palatinos, aliosquè officiales non adduxerit, delatus & reus repertus solvat rublos decem, ut alij discant furibus, & latronibus receptum negare.

21. A latronibus, qui in tortura multa latrocinia, homicidia, & incendia morte punienda falsi alios nominaverint horum criminum socios; sed absentes, differatur exactio pœnæ, donec rei præhensi fuerint, si hoc intra semestre obtineri potuerit, ultra semestre enim nullo modo erit differenda, ne ansa eis detur innocuos in socios criminis vocandi, ut imminentem mortem à se repellant.

22. Bona furum, & latronum dentur accusatoribus in solutum pro compensatione damni accepti: si non suffecerint, exigatur reliquum ab ijs, à quibus judices post inquisitionem exigendum esse judicaverint.

23. Si latro in tortura latrocinia à se cum socijs suis commissa confessus quicquid latrocinando abstulerit specificè narraverit, nihilquè ultra se abstulisse dixerit, hoc tantùm, & nihil supra, ejus accusatores ab eo poterunt exigere.

24. Si verò dixerit, oblitum se esse, quid ipse, & socij abstulerint, exigant ab eo accusatores quartam partem quantitatis in libello accusationis petitæ.

25. Sed si narraverit specificè ablata, de reliquis autem, quæ accusatores repetunt, non recordari se dixerit, quis quid acceperit, exigant ab eo integrè, quicquid se cum socijs abstulisse specificè confessus fuerit, & de reliquis partem quartam, ut supra.

26. Si postquam satisfactum fuerit accusatori, aliquid ex latronis bonis superexit, cedat Tzareo fisco.

27. Si verò latronis bona pro satisfactione accusatoris non sufficerint, nullum nihilominùs haberi poterit pro defectu ad alia aliorum latronum bona recursum.

28. Si quis pro latrone præhensus, & torturæ admotus nihil de latrocinio confessus fuerit, fiat de ejus vita, & moribus districta inquisitio, & si contra eum deposuerint, quòd latro sit, & facinorosus, torturæ denuò subijciatur, & si neque tunc aliquid de se confessus fuerit, condemnetur ad knutos in carcere juxta gravitatem indiciorum ex processu contra eum resultantium.

29. Sed si testes dixerint, eum esse hominem probum, nulloquè scelere, quòd sciant, contaminatum, post inquisitionem, & torturam det fidejussores probos, & honestos, & vel eosdem, qui pro eo testificati fuerint, qui spondeant, quòd nullum in posterum furtum, aut latrocinium perpetrabit.

30. Si quis aliquem cum re furto ablatâ coràm judice adduxerit dicens illam suam, deinde verò per duas hebdomadas causam prosecutus non fuerit, cadat juxta Tzaris mandatum ab hac actione omninò. Sed si illam ad consanguineum, vel amicum suum tunc absentem spectare asseruerit, unde antequam huic significetur, fieri non

non poterit, ut causa expediatur, assignetur adductori juxta Tzaream constitutionem certus terminus, intra quem principalem suum ad agendum statuat. Hoc elapso, si is non comparuerit, liberetur adductus cum re, quam furto ablatam adductor dixerat.

31. Si accusator cum latrone, vel cum adducto cum re furto ablata non exspectatâ judicis sententiâ transegerit, & transactionis documentum in Cancellariam attulerit, non recipiatur, sed proferatur sententia contra reum juxta constitutiones, & ejus delictum, & accusator mulctetur pecuniaria pœnâ juxta quantitatem furti, ut addiscat non transigere cum latrone.

32. Si fur, aut latro torturæ subjiciendus fuerit, fiat statim nullo habito respectu dierum ad commemorationem alicujus Tzaris, sive Sancti dicatorum, etenim malefactores illi Orthodoxos Christianos festivis diebus occidunt, martirijs afficiunt, & concremant.

33. Si aliquis fur, aut latro, dum juxta dispositionem superiùs scriptæ constitutionis in carcere per semestre detinetur, aliquem socium malefactorum suorum nominaverit, de quo nihil à principio, nec in quæstione dixerat, fides ei non habeatur, ne innocuis hominibus tales nequam nocere possint.

34. Fures, aut latrones, qui ultimo supplicio afficiendi erunt, sint in carceribus in hypocausto per sex hebdomadas, ut conscientiam suam examinare queant, hoc termino elapso ducantur.

35. Si prævalente contra aliquem malâ famâ facta fuerit de ejus vita, & moribus inquisitio, per quam resultaverit, eum pro fure, vel latrone haberi, præhendatur, & quicquid habet in ædibus suis describatur, mandeturquè vicinis, & cohabitantibus, ut illud omne sub fidejussione custodiant usque ad finem causæ. Ille verò torturæ admoveatur, & si furta, & latrocinia à se commissa nominatis socijs criminis confessus fuerit, præhendantur & isti, bonaquè eorum omnia in ædibus descripta custodiantur, ut supra. Confrontatio deinde fiat, & si tortus aliquem ex ijs agnoverit, confirmaveritquè præsens contra præsentem, quòd priùs contra absentem in quæstione dixerat, iste autem petierit, ut de vita sua, & motibus inquiratur, tradatur Pristavo ad custodiam, & fiat de eo universalis inquisitio. Si testes eum improbum hominem esse deposuerint, torqueatur, & si furta, aut latrocinia à se, & socijs perpetrata confessus fuerit, procedatur contra eum, & ejus accusatorem juxta superiùs scriptam constitutionem, bonaquè eorum vendantur pro satisfactione illorum, qui per eorum furta, & latrocinia damnum passi eos accusaverant.

36. Si verò testes in inquisitione eum probum hominem esse dixerint, præstet fidejussores, qui pro ipso spondeant cum inscriptione eorum, qui ad ejus favorem testificati fuerint, quòd in posterum non latrocinabitur, nec furabitur, nec furibus, aut latronibus, aut rebus ab illis furto, vel vi ablatis receptum dabit, nec mala ulla perpetrabit, & si necessitas venerit, eum in judicio statuent, & exigatur ab eo satisfactio pro damnis accusatoris, reddanturquè ipsi bona sua. Et si accusatus fuerit de latrocinio, in inquisitione autem testes hoc de eo reticuerint, torqueatur, & fiat de eo secundùm justitiæ exigentiam, & de testibus secundùm illud, quod superiùs capite de judicijs constitutum fuit.

37. Si quis diffamatus, & sub fidejussione vivens furtum commiserit,

ferit, præhendatur, & puniatur juxta condignum, fidejussores verò solvant omne damnum ab eo furto suo accusatori illatum.

38. Si quis tortus aliquem socium latrocinij, aut furti à se commissi nominaverit, & captum in confrontatione agnoverit, & contra eum in suo dicto perstiterit, hic autem, cùm vagabundus sit, & nullibi habeat fixum domicilium, pro inquisitione de vita, & moribus non institerit dicens, se nemini notum, torqueatur, & si furatum se, aut latrocinatum fuisse ob paupertatem confessus fuerit, ultimo supplicio nihilominùs afficiatur, si negaverit, fidejussores statuat, qui pro ipso spondeant cum inscriptione. Quòd si hos non habuerit, trudatur in carcerem ibi custodiendus usquequò eos invenerit.

39. Si tres, aut quatuor, vel plures furti, aut latrocinij alicujus correi quæstioni adhibiti culpaverint homines bonæ famæ Nobiles, sive mercatores in talibus facinoribus nunquam depræhensos, neque ullâ notâ inustos: hi autem pro inquisitione de vita, & moribus institerint, concedatur. Si testes eos homines probos esse deposuerint, jubeantur fidejussores præstare, qui pro ipsis spondeant, bona autem eis reddantur, nullâ ex ijs detractâ pro accusatoris damnis satisfactione. Sed si testes eos malos dixerint, torqueantur, & si furta, aut latrocinia à se commissa fassi fuerint, ultimo supplicio afficiantur, & bona eorum vendantur pro refectione damnorum accusatoris. Diffamati autem homines in furto, aut latrocinio bis, & ter acriter torqueantur.

40. Sed si correi latrocinij, aut furti culpaverint aliquem pro ipsis intercedentem, torqueatur iste nullâ ei concessâ inquisitione, & procedatur cum eo secundùm justitiæ dictamina.

41. Veruntamen si præter correorum accusationem accesserit etiam diffamatio ex dictis testium in inquisitione de vita, & moribus deponentibus, quòd homo facinorosus sit, etiamsi in quæstione confessio delicti ab ei extorqueri nequiverit, nihilominùs ultimo supplicio afficiatur, & bona ejus dentur accusatori in satisfactionem damni.

42. Si aliquis à latrone in tortura de societate criminis culpatus ad inquisitionem de vita, & moribus provocaverit, in ea autem dimidia testium pars eum virum probum esse dixerit, reliqua malum, torqueatur, & si nihil confessus fuerit, præstet fidejussores, qui pro ipso spondeant cum inscriptione eorundem testium, qui ad ejus favorem deposuerunt, & solvat accusatori damnum à latrone illi datum. Si verò pars testium asserentium eum esse malum hominem aliam numero, puta quindecim, vel viginti, superaverit, prævaleat, & reus torqueatur acriter. Sed si nihil fassus fuerit, trudatur in carcerem usque ad Tzaris mandatum, & ejus bona dentur accusatori pro damno furti, aut latrocinij. Si verò deinceps de latrocinio infamatus fuerit, ultimo supplicio afficiatur, & qui eum dixerant probum, corrigantur juxta constitutum in capite de judicijs.

43. Si aliquis à duobus, vel tribus latronibus de societate criminum culpatus, ideoquè tortus nihil confessus fuerit, & ad inquisitionem de vita, & moribus provocaverit, decernatur ei hæc, sed si testes in examine dixerint, quòd eum non noverint, aut quòd noscant, sed an probus, vel improbus homo sit, ignorent, conijciatur in carceres quoadusquè Tzar mandaverit, quid de eo statuendum sit, & bona ejus vendantur pro satisfactione accusatoris.

44. Si latro aliquis aliquem socium criminis nominaverit in confron-

frontatione verò hoc non confirmaverit, illumquè inter alios multos non agnoverit, sive agnitum excusare conatus fuerit, torqueatur latro acriter ad eruendam ab eo veritatem, an non ex collusione eum haud agnoscere, aut excusare voluerit? Et si dixerit, quòd falsò eum culpaverat, tradatur culpatus Pristavo ab eo custodiendus, usque quò facta fuerit de ejus vita, & moribus inquisitio. Si testes in ea dixerint, eum malum hominem esse, torqueatur, & si correum se latrocinij confessus fuerit, ultimo supplicio afficiatur; si negaverit, trudatur in carcerem usque ad Tzaris de eo decretum. Si verò latro dixerit, quòd hunc hominem excusare ex collusione voluerit, præhendantur hujus collusionis internuncij, & cum latrone confrontentur, & districtè desuper inquiratur, & veritate compertâ, cædantur knutis, solvant accusatori damnum à latrone illatum, sed si per inquisitionem collusionis ministri non apparuerint, dimittantur, nullâ eis pœna interrogatâ.

45. Si latro, aut fur alicujus servum, aut famulum socium criminis nominaverit, hujus autem dominus culpatum penès se esse dixerit, sed eum coràm judice non statuerit, solvat ipse accusatori damnum à latrone, vel fure illatum, & fidejussores date adigatur, qui spondeant, quòd intra terminum ei à judice præfixum culpatum præsentabit in judicio ad confrontationem cum culpante. Culpatus verò, cùm à domino suo præsentabitur, cum hoc confrontetur, & fabricato processu sententia de eo juxta constitutiones proferatur.

46. Sed si dominus servum apud se esse negaverit, & petierit de hoc inquiri, fiat: si testes examinati dixerint, culpatum apud eum fuisse, procedatur cum eo in omnibus, prout superiùs dictum est. Si dixerint non fuisse, nihil teneatur solvere accusatori.

47. Si latro aliquem Nobilem, aut Cancellariæ alicujus Præsidem, aut Nobilis filium, ejusquè servos, aut famulos, aut subditos socios criminis nominaverit, præhendantur omnes, eorumquè domus, & bona omnia descripta sigillentur. Omnes autem cum latrone confrontentur, & super correitate districtè inquiratur. Quòd si necesse fuerit ad torturam devenire, incipiatur à servis, vel famulis, vel subditis. Si isti etiam dominum de latrocinio culpaverint, tunc ille etiam torturæ subijciatur, & procedatur in reliquis cum eo, quomodo de alijs latronibus constitutum fuit.

48. Si verò Nobilis aliquis, aut Cancellariæ Præses, aut Nobilis filius, servos, aut famulos, aut subditos suos coràm judice adduxerit, eos fures, aut latrones, aut quomodocunquè malefactores dicens, & hoc latrones, aut fures captivi non dixerint, nihilominùs torturæ subijciantur, & factis suis condignâ pœnâ afficiantur.

49. Si quis de furto, aut latrocinio aliquo in specie accusaverit aliquem, contra quem nulla indicia extiterint, nemo contra furem, aut latronem captum dixerit, nulla mala fama clamaverit, remittatur causa ad Cancellariam judiciorum, in qua si judicatum fuerit deveniendum esse ad torturam, denuò ad latrociniorum Cancellariam reijciatur.

50. Si quis ad alicujus instantiam per Pristavum, & satellites adductus coràm judice fuerit cum re furto ablatâ, & de conscientia criminis se non purgaverit, aut excusaverit, torqueatur, & puniatur condignè.

51. Si ab aliquo per furtum, vel latrocinium aliquid ablatum fuerit, manifestet hoc in Cancellarijs, & in civitatibus apud Palatinos, & Consules rebus furto, vel per vim ablatis specificè descriptis, & si deinceps ex his aliquid apud aliquem agnoverit, denunciet eum, ut præhendatur, qui, si purgare se nesciverit, torqueatur, & inquiratur de crimine super eo omni meliori modo. Si verò manifestationem neglexerit, non torqueatur ab eo delatus, sed procedatur inter eos judicialiter, & lis per juramentum decidatur, ut nemini injuria fiat.

52. Quicunque equum Moschuæ, vel in civitatibus, vel in districtibus emerit, curet eum in libris Cancellariæ vectigalium cum omnibus suis signis describi. Si hoc non fecerit, auferatur abeo equus in pœnam non soluti juxta Tzareum mandatum vectigalis. Sed si aliquis hunc equum apud emptorem tanquam suum, & sibi furto sublatum agnoverit, & alia plura cum equo pariter ablata ab eo in judicio exegerit, detur equus accusatori, & de reliquis fiat processus, & secundùm acta, & probata in eo sententia proferatur.

53. Sed si miles aliquis in castris à milite equum emerit, quem tertius postmodum suum esse asseruerit, venditor autem equum à se venditum fuisse inficiatus fuerit, audiantur emptor, & venditor à judice, & juxta acta, & probata inter eos sententia feratur. Ante judicium verò nullus miles de equis in castris emptis condemnetur, etenim ibi sine descriptione in libris equi passim à militibus emuntur.

54. Si quis à solo accusatore cum re furto ablatâ sine Pristavo coràm judice adductus fuerit, & exceperit, quòd talis res sibi violenter imposita fuerit, inquiratur de hoc perquàm districtè in loco, ubi cum re furtivâ captus fuerit, & juxta testium dicta sententia feratur. Quòd si nulli aderint testes examinandi, fiat judicialis processus, & secundùm acta, & probata causa dirimatur.

55. Sed si testes dixerint juxta accusati exceptionem, accusator cædatur knutis coràm populo sine misericordiâ, & solvat accusato bisžestiam in duplo, ut alij à talibus imposturis in posterum sibi temperent.

56. Similiter si aliquis fraudulenter in alicujus domum aliquid clàm intulerit, vel inferri curaverit quasi furtivum, & hunc furti accusaverit, re compertâ, cædatur knutis coràm populo sine misericordiâ, & solvat imposturam passo bisžestiam in duplo in aliorum exemplum.

57. Si quis Pristavo, & satellibus violentus restiterit, ne rem furtivam apud ipsum repertam auferant, aut jam ablatam ab eis recuperaverit, examinentur ejus vicini, & si hoc testificati fuerint, torqueatur, & condignâ pœnâ deinceps puniatur.

58. Si aliquis per alicujus furis, vel latronis captivi dictum, vel per inquisitionem de furto, aut latrocinio indicijs gravatus, ideoquè coram judice constitutus, spontè torturâ non adhibitâ delictum confessus fuerit, torqueatur super alijs in genere furtis, & latrocinijs, & condignâ pœnâ puniatur.

59. Si, dum latrones alicui vim inferunt, vicini audientes ejus clamores in ejus auxilium non prodierint, vel si post factum à spoliato ad latrones persequendum vocati exire renuerint, delati, & per

inqui-

inquisitionem veritate compertâ, solvant spoliato damnum à latronibus illatum, & cædantur knutis sinè misericordiâ.

60. Si quis à latronibus spoliatus, vel à furibus furtum passus eos insecutus fuerit usquè ad aliquam villam, aut pagum, ubi apud incolas institerit, ut illi præhenderentur, hi verò hoc præstare recusaverint, fiat desuper inquisitio, & veritate compertâ incolæ prædicti torqueantur, & pœnâ condignâ puniantur.

61. Si apud aliquem in civitatibus, suburbijs, districtibus, villis, & pagis latro aliquis, aut fur perquisitus fuerit, ille verò hunc apud se esse negaverit, & postmodum apud eum inventus fuerit, corrigatur, prout statutum fuit superiùs in capite de judicijs contra eos, qui veritatem fallacijs suis velant.

62. Si Moschuæ in plateis inter aliquos tributarios, sive in civitatum suburbijs, sive in districtuum villis, & pagis latro aliquis, aut fur ab exteris hominibus, & non à loci incolis, præhensus fuerit, torqueatur ad hoc, ut dicat, cuinam in loco capturæ suæ notus sit? si responderit, quòd incolæ omnes illius loci eum noverunt, exigatur ab eis mulcta pro Tzareo fisco juxta constitutionem, & insuper damnum ab eo accusatori datum, uc inde discant alij latrones, & fures non occultare, & receptum illis non dare. Sed si dixerit, quòd nonnullis tantùm notus sit, ab his solis, & non ab omnibus incolis mulcta, & damni recompensatio exigatur.

63. Si latrones torti aliquem culpaverint de receptu sibi in hospitijs, vel transitu dato, vel de præstitâ protectione, capiatur iste, bonaquè ejus descripta sub sigillo custodiantur. Deinde factâ cum latrone confrontatione examinetur, & reus inventus, puniatur latronis ad instar.

64. Sed si dixerint, quòd apud eum mobilia per latrocinium, vel furtum ablata, & pro talibus ei indicata depositaverint, vel illa ei vendiderint, fiat hujus cum illis confrontatio, & si de emptione fassus fuerit, torqueatur super alijs in genere furtivis rebus emptis, aut apud se custoditis, & si de aliquâ aliâ confessus fuerit, solvat recompensationem damnorum omnium juxta suam ante, & post quæstionem confessionem, & fidejussores statuat, qui pro eo spondeant cum inscriptione; si verò fidejussoribus caruerit, in carceribus custodiatur donec eos invenerit; sed si negaverit furtivæ rei depositum, & emptionem, nihilominùs torqueatur, & indè statuatur de eo juxta condignum.

65. Si quis ab aliquo rem furtivam emerit tanquam venditoris propriam non acceptis de hoc sponsoribus, solvat ejus pretij refusionem; sed si eam acceptis sponsoribus emerit, nihil solvat.

66. Si captus aliquis fur, aut latro alicujus servum culpaverit, & res eò devenerit, ut refusio damni per furtum, & latrocinium dati sit exigenda, solvat eam ejus dominus.

67. Si diffamatus de furto, & latrocinio, dum causa agitur, mortuus fuerit, post ejus obitum verò decisa fuerit cum necessitate exigendi ab eo refusionem damni, exigatur hæc ab eo, cui is serviebat.

68. Sed si serviverit huic quidem, at extra domum, non exigatur damni refusio à domino, sed à servo, cujus bona post ejus mortem vendi debebunt.

69. Si

69. Si aliquis in civitatibus, aut suburbijs, aut in districtuum villis, & pagis homicidium commiserit, aut alicujus domini servus alterius domini servum occiderit, interrogetur per quæstionem homicida, an ex deliberata voluntate, vel ex ebrietate crimen commiserit? si responderit, quòd in rixâ casuali ex ebrietate, cædatur knutis, & fidejussores det, qui pro eo spondeant, quòd in posterum similia non committet. Hoc facto tradatur unâ cum uxore, & filijs domino servi occisi, ut ei serviat; uxor verò, & filij ab hujus domino accipi non poterunt. Imò si actionem de debito aliquo occisi erga se instituere voluerit, ejus libellus non suscipiatur.

70. Sed si occisorem servum loco servi sui occisi accipere renuerit dicens, eum furem esse, solvat ei illius dominus quinquaginta rublos.

71. Si Nobilis alicujus filius, vel ejus consanguineus, vel famulus subditum alicujus occiderit, & in quæstione dixerit, quòd eum non ex præmeditato, neque ex ebrietate, sed in rixâ interfecerit, accipiatur ab hoc Nobilis filio ejus melior subditus cum uxore, & filijs cum ipso adhuc indivisim habitantibus, & detur domini occisi, à quo tamen hujus uxor non accipiatur. Occisor autem omnia debita occisi, de quibus per authenticas obligationes constiterit, solvat, reliqua verò non, & trudatur in carceres, donec Tzar aliquid de eo statuerit, nullatenus tamen morte afficiatur.

72. Si quis aliquem animo deliberato occidisse convictus fuerit, morte afficiatur.

73. Si alicujus subditus subditum alterius domini occiderit, & tortus dixerit, hoc à se ex ebrietate, & non ex animo deliberato factum, cædatur knutis, & fidejussores det, qui pro ipso spondeant, quòd in posterum talia ampliùs non committet; deinde tradatur cum uxore, & filijs, & bonis domino occisi, à quo hujus vidua non erit accipienda. Quòd si dominus dixerit, illum esse furem, ideoquè pro subdito habere noluerit, petieritquè loco ejus aliquem alium, quem specificè nominaverit, ejusdem domini subditum, tradatur ei cum uxore, & filijs, & bonis omnibus, ac frugibus tàm collectis, quàm satis. Occisor verò, postquam knutis cæsus fuerit, reddatur domino suo.

74. Si quis spoliatus à latronibus fugâ elapsis aliquid ab eis sibi ereptum apud aliquem agnoverit, & dato contra eum libello damna sua plura exposuerit: accusatus verò in quæstione dixerit, illud ab aliquo se emisse, vel per commutationem habuisse, aliquis autem pro hoc culpato absente spoponderit, quòd eum intra terminum assignatum ad confrontationem cum captivo in judicio statuet, & non præstiterit, solvat accusatori omnia damna ab eo in libello exposita, & insuper det fidejussores, qui spondeant, quòd culpatum ad confrontationem præsentabit. Si sponsores non habuerit, loco culpati, si servus fuerit, accipiatur melior servus, si subditus, melior subditus, & cum captivo confrontetur, juxtaquè hujus dicta torqueatur, ut dicat, ubi culpatus latitet, & si illius fuga dolo careat.

75. Sed si culpatus præsens fuerit, & in confrontatione cum culpante factum negaverit, res autem à spoliato pro sua agnita in libro inscripta non fuerit, neque literas emptorias habuerit, neque pro eo emptor à venditore sponsores acceperit, torqueatur culpans, & si in dicto persiterit, torqueatur & venditor, & si venditionem rei à se factam

fassus

fassus fuerit, torqueatur denuò, ut dicat, unde illam habuerit,& juxta inquisitionis seriem decernatur. Si verò venditionem negaverit, nihilominus solvat partem refusionis accusatori, & fidejussores pro se statuat. Damna verò exigantur ab eo, apud quem res furtiva agnita fuit.

76. Si in facta de alicujus vita, & moribus inquisitione vicini ejus dixerint, eum esse de furto, aut latrocinio, aut homicidio suspectum, vel quòd cum latronibus converſetur, eis faveat, receptumque præstet, eorumque furta conservet, iste autem contra testes exceperit, quòd ex invidia hoc deposuerint, petieritque à Tzare supplex, ut alteram fieri universalem inquisitionem jubeat, supersedendum erit à quæstione, & denuò mittendum ad inquirendum de eo. Si in hac secunda inquisitione numerosi testes eum probum virum esse asseruerint, nihilque contra eum mali dixerint, & numero suo numerum aliorum in prima inquisitione examinatorum superaverint, ita ut quindecim, vel viginti, vel plures supra illos numerati fuerint, terminetur causa juxta inquisitionem. Illi verò, qui falsò eum malum dixerant, solvant Tzari pœnam, & corrigantur, sicuti supra in capite de judicijs constitutum est.

77. Si quis pro latrocinio, aut furto captus culpaverit aliquem de favore, & protectione sibi ab eo præstita, & de conservatis, & venditis rebus per latrocinium, aut per furtum ablatis; iste autem habitans in possessionibus, aut patrimonijs Patriarchæ, aut Metropolitarum, aut Archiepiscoporum, aut Episcoporum, aut Monasteriorum, aut Bojarorum, aut Ocolniciorum, aut aliorum cujuscunque conditionis hominum, & resciens, se ab illo fuisse culpatum, inde fugâ se subtraxerit ad alium confugiens, qui eum receptaverit, & penès se foverit, vel ex ditione suâ aliò dimiserit, vel à Pristavis eripuerit, fiat super hoc districta inquisitio examinatis vicinis, & admissis manifestationibus, & si constiterit, quòd culpatus, antequam culparetur, aufugerit, nihil ille, apud quem manebat, solvat, sed si constiterit de ejus post culpationem fuga, solvat refusionem damnorum, & det fidejussores, qui spondeant, quòd culpatum inveniet, & in judicio statuet.

78. Qui verò culpatum aliquem, ut supra, apud se foverit, vel liberum è ditione sua emiserit, solvat damnum passo refusionem,& Tzari quinquaginta rublos pro mulcta, detquè fidejussores, qui spondeant, quòd culpatum còràm Judice præsentabit.

79. Si aliquis possessionatus servum aliquem, aut subditum suum, quem latronem, aut furem esse sciverit, occiderit, ut ejus furta, & latrocinia judicem celet, re probatâ, auferatur ab eo possessio, & distribuatur, & solvat accusatori damna. Quòd si hoc fecerit non possessionatus homo, cædatur knutis per forum, & accusatori damna pariter solvat.

80. Sed si hoc perpetraverit aliquis alius, aut subditus, ultimo supplicio irremissibiliter afficiatur.

81. Si aliquis culpatos aliquos de latrocinio, aut furto vi à lictoribus eripuerit, cædatur knutis, & solvat Tzari mulctam quinquaginta rublorum pro singulis, accusatori verò damna, & fidejussores det, qui spondeant, quòd ereptos à lictoribus malefactores coram judice statuet.

82. Si quis ab aliquo districtu, ubi furatus, aut latrocinatus fuerit, in alium se contulerit animo ibi domicilium figendi, Inter-

rogetur à Conſule, unde veniat? ubi habitaverit? & cur domicilium mutare velit? ſi appoſitè reſponderit, & nulla de ſe alicujus furti, aut latrocinij indicia fecerit, nullusquè exſtiterit contra eum accuſator, permittatur ei habitare, ubi magis libuerit; ſed nunquam niſi prævio hoc examine. Quòd ſi quis aliquem talem in civitatibus, vel ſuburbijs inconſulto conſule apud ſe receptaverit, comparuerit autem deinceps aliquis, qui hunc de furto, aut latrocinio accuſaverit, enarrando res omnes furto ſibi, vel per latrocinium à malefactore ablatas, ſolvat ejus receptator accuſatori dimidiam partem pretij rerum harum pro pœnâ receptati hominis conſule inconſulto.

83. Priſtavi, qui ad cupiendos fures, & latrones mittentur, faciant hoc ſine fraude nemini parcendo, captos nullo modo muneribus acceptis dimittant. Si in aliquo horum contravenerint, ſolvant accuſatori damna, cædantur knutis, & in carcerem ad knutos trudantur.

84. Si aliquis ex juratis apud Conſules captivum furem, aut latronem dimiſerit, vel bona ab hoc furto ablata, vel violenter erepta furatus fuerit, & aufugerit, ejus bona dentur accuſatori pro dimidiâ parte refuſionis damnorum. Quòd ſi tanti pretij non fuerint, quod deerit, ſolvant illi, qui eum in juratum elegerunt, & inſuper dent fidejuſſores, qui ſpondeant, quòd cum coràm judice ſtatuent. Cùm verò is præſentabitur, cædatur knutis, & privetur officio.

85. Si ad inſtantiam accuſatoris, vel accuſati in cauſa furti, vel latrocinij deveniendum erit ad univerſalem inquiſitionem, procedatur juxta præſcriptum ſuperiùs in capite de judicijs modum.

86. Priſtavus, qui fures in cuſtodia habuerit, eos ſine licentia acceptis fidejuſſoribus non dimittat. Quòd ſi hoc inconſulto Bojaro, vel Cancellario fecerit, ſolvat accuſatori damnum in duplo, cædatur knutis, & trudatur in carceres ad knutos per tempus Tzari arbitrarium.

87. Si quis reſciens rem ſibi furto ablatam in aliqua domo eſſe, eam inde recuperare in animo habuerit, advocet ſecum ex Cancellaria Priſtavum, qui pluribus viris probis, & fide dignis ſecum acceptis ad illam domum ſe conferat, & (invenerit in ea aliquem, vel non) ijs præſentibus rem perquirat, inventam accipiat, & in Cancellariam ferat, in qua de re furtivâ inquiratur, & ſecundùm juſtitiæ exigentiam decernatur. Sinè teſtibus autem Priſtavus res furtivas non accipiat. Si verò aliquis permittere noluerit ei, ut eas perquirat, ideoquè conclavia, & officinas aperire recuſaverit, vel ſi res furtivas, aut ipſum furem à Priſtavo, ſocijsquè teſtibus eripuerit, re probatâ, ſolvat integrè omnia accuſatoris damna juxta inquiſitionem.

88. Si quis furem cum re furtivâ in ædibus ſuis occiderit, hocquè ſtatim vicinis manifeſtaverit, ducant occiſum in Cancellariam ad inſcriptionem. Si perſequentes furem per campos, & ſylvas defendentem ſe præhendere non potuerint, unde eum vel occiderint, vel vulneraverint, adducatur nihilominùs ſive occiſus, ſive vulneratus cum re furtivâ in Cancellariam cum ejus perſecutoribus. Quòd ſi quis captum furem in Cancellariam non adduxerit, ſed domi torſerit, ſolvat biſzeſtiam furi, & percuſſionis pœnam. De furto verò cognoſcatur judicialiter in Cancellaria, in qua fur torquendus non erit. Si res furtiva in domo alicujus inventa fuerit, dequè ea uxor ejus,

ejus, & filij scientiam habuerint, teneantur refundere accusatori damna secundùm constitutionem. Si verò solvendo non fuerint, tradantur accusatori, ut ei serviant, quoadusquè debitum exstinxerint, assignatis fœminis duobus rublis cum dimidio pro singulis in singulos annos pro servitio.

89. Si quis fruges in agro demessas, vel in prato sectum fœnum furto abstulerit, vel ipsemet fruges messuerit, easquè asportaverit, & cum ijs præhensus in Cancellariam abductus fuerit, re probatâ, cædatur knutis, & quicquid abstulerat, restituatur accusatori. Si verò fur se defenderit, ita ut à volentibus eum capere occidatur, vel vulneretur, fiat de hoc citò manifestatio apud plures homines, & ille, vel ejus cadaver in Cancellariam portetur, ibiquè inscribatur, ut occisores ejus ab homicidij pœna immunes eant. Si verò fur frugum, aut fœni dominum in conatu eum capiendi occiderit, vel vulneraverit, re compertâ, ultimo supplicio afficiatur, & ex bonis ejus fiat damni dati restitutio.

90. Si quis in stagno alicujus furtivè piscatus fuerit, vel pisces in vivarijs conservatos furto subripuerit, prima vice virgis cædatur, secunda knutis, tertiâ verò, si furtum decem copicorum æstimationem non excesserit, auris ei abscindatur.

91. Si apud aliquem incendij tempore, vel alio aliquid perierit, quòd postea apud aliquem repererit, & agnoverit, agat contra hunc tanquam de re furtiva. Quòd si iste exceperit, quòd illud ex incendio assumpserit, vel ex aquâ extraxerit bonâ fide, & in Cancellariâ manifestaverit, & inscribi in libro curaverit, si hoc sic se habere repertum fuerit, restituat rem suam ejus domino, acceptâ tamen ab eo dimidij ejus pretij solutione.

92. Si quis in carceribus pro debitis detineatur, ibiquè ea ab illo exigantur, & quamvis creditor ad executionem non compareat, ille jam per quinquennium, & ultra ibi sederit, dimittatur, si fidejussores præstiterit, qui spondeant, quòd ad omnem creditoris requisitionem eum denuò constituere velint; sine autem creditoris instantiâ debita ab eo non exigantur.

93. Si quis captus aliquos criminis socios nominaverit in prima, & secunda, & tertia quæstione, afficiatur ultimo supplicio, & si, dum ducetur, quos culpaverit, excusare, aut purgare conatus fuerit, fides ei ampliùs non præstetur.

94. Carceres Moschuæ ædificentur expensis Tzaris ex Cancellaria latrociniorum.

95. Jurati, & custodes carcerum Moschuæ sint tributarij homines cum mercede, pro qua singulis annis ex centurijs suis accipiant pecuniam colligendam à centurionibus, qui illam inter eos distribuent, acceptâ ab unoquoque de receptis quitantiâ manu suâ subsignatâ.

96. Carnifices verò sint Moschuæ liberi homines, officiumquè exerceant sub fidejussione, stipendium autem eis solvatur à Cancellaria latrociniorum ex Tzari ærario.

97. In civitatibus carceres ædificentur, & jurati, scribæ, custodes carcerum, & carnifices eligantur ex suburbijs, & districtibus, ex rusticis villarum, & pagorum ad Tzaream aulam spectantium, & ex alijs quibuscunque ad Patriarcham, Metropolitas, Archiepiscopos, Episcopos, Monasteria, possessionatos, & patrimoniatos pertinentibus, & tales

les jurati, & custodes similiter stipendium habeant colligendum in curia ab ijsdem civibus, & rusticis juxta pactum; superflui autem nihil exigatur, ne rustici graventur. Collectio verò fiat à collectoribus per quitantias ab eis subscriptas.

98. Veruntamen ab illo possessionato, sive patrimoniato, qui infrà viginti subditos in sua possessione, vel patrimonio habuerit, non accipiantur jurati, nec custodes, nec scribæ; sed ex majoribus possessionibus, & patrimonijs.

99. Si accusator in Cancellariam latrociniorum libellum contra latronem accusatum attulerit dicens, eum in quæstione confessum fuisse, se homicidij reum: longo autem post tempore elapso idem accusator obligationem occisi à latrone erga se de pecunijs creditis protulerit, agens pro solutione, in obligatione verò nullus fidejussor, imò nec ipse principalis subscriptus suâ manu fuerit, sed alius ejus loco, ipsaquè obligatio biennio, vel triennio, vel supra, ante occisi mortem scripta fuerit, repellatur ab agendo, serò namquè nimis obligationem protulit, cùm nemo adsit, cui fides habenda sit.

100. Si captus aliquis ante quæstionem socium criminis aliquem nominaverit, in tortura verò prima, secunda, & tertia hunc exculpaverit, fides ei adhibeatur.

101. Si in aliqua civitatum latro fractis, aut sectis carceribus aufugerit, etiamsi jurati, & custodes in tortura affirmaverint, nullâ suâ collusione illum aufugisse, nihilominus, si accusator petierit eos condemnari ad refusionem damni sui exigendam ab eorum electoribus, teneantur jurati, & custodes illam solvere. Quòd si ab ijs aliqua de causâ exigi non poterit, exigatur à Consulibus, & districtuum hominibus, qui eos elegerunt, imò à Consulibus exigat eam accusator in duplo, illis enim incumbit curare, ut carceres effringi non possint, utquè nullum apud captivum sit instrumentum ad eos effringendos, aut secandos aptum, & propterea eos sæpiùs visitare.

102. Si in perpetrato à pluribus latrocinio eorum aliqui capti fuerint, qui accusatori pro damnis integrè satisfecerint, deinde verò & reliqui socij capti fuerint, & aliquem culpaverint, quòd ex ijsdem rebus per vim ereptis aliquid emerit, qui verò hoc requirat, nemo fuerit, adigatur iste rei per latrocinium ereptæ emptor ad solvendum damnorum refusionem parem ei, quàm alij jam solverunt, & inferatur in Tzareum ærarium, cùm nemo adsit, qui pro ea agat.

103. Si aliquis fur, vel latro præhensus, & Moschuam in Cancellaria latrociniorum, vel in alijs civitatibus in curiam adductus, dum torqueri deberet, ad differendam torturam dixerit, habere se aliquid grave ad Tzarem spectans dicendum, fides ei non præstetur, sed quæstioni admoveatur quantocyùs, & post torturam de furto, aut latrocinio interrogetur, quid jam habeat dicendum, quod ad Tzarem spectet?

104. Fures, & latrones animarum perditores, qui in civitatibus per semestre in carceribus detinebuntur, non audeant Palatini, aut Consules sine Tzaris licentia dimittere, aut in servitijs, vel subjectione accipere, aut alij dare. Si verò contrafecerint, cædantur knutis sine misericordia, & solvant accusatori damnum. Quòd si contra captivos nulla fuerint indicia furti, & latrocinij, undè ex justitia dimitti debeant, nihilominùs non audeant Palatini, nec alij sine Tza-

ris

ris licentiâ eos in ſervitijs, vel ſubjectione accipere, aut alij dare. Contrafacientes puniantur, prout jam dictum eſt.

CAPUT XXII.

Quæ delictâ morte, quæ aliâ pœnâ punienda ſint.

1. SI aliquis filius, aut filia patrem, aut matrem occiderit, puniatur morte ſine ullâ remiſſione.

2. Quòd fiat de omnibus, qui parricidij ſocij fuerint.

3. Sed ſi pater, aut mater filium, aut filiam occiderit, luat pœnam annui carceris, quo expleto, ducatur in templum DEI, ut peccatum ſuum omnibus manifeſtet, morte autem non afficiatur.

4. Si aliquis filius, aut filia legis Chriſtianæ oblita patri, aut matri maledixerit, ſive ex ira manu percuſſerit, & de hoc pater, aut mater eum, vel eam accuſaverit, knutis cædatur.

5. Si verò à patre, aut matre bona vi eripuerit, & honorem ijs debitum negando domo expulerit, & malè de ijs locutus fuerit. Vel ſi eum, vel eam in ſenectute non honoraverit, non aluerit, nec ulla neceſſaria ſuppeditaverit, unde eum pater, vel mater Tzari accuſaverit, knutis ſine ulla miſericordia cædatur, mandeturquè ei, ut patri, & matri obediat, honorem debitum deferat, cum ijs non contendat, & quicquid contra eos dixerit, nullam fidem inveniat.

6. Si filius, aut filia patrem, aut matrem in judicium vocare auſus, vel auſa fuerit, nulla ei actio detur, ſed pro auſi ſui pœna cædatur knutis, & reddatur parentibus ſuis.

7. Si aliquis per ſe, vel per alium fratrem, aut ſororem occiderit, ultimo ſupplicio ipſe, & mandatarius æquè afficiantur.

8. Si ſervus occidere dominum ſuum cogitaverit, aut arma contra eum animo occidendi evaginaverit, manus ei amputetur.

9. Si verò occiderit, morte afficiatur ſine ullâ miſericordiâ.

10. Si quis poſthabito timore DEI, Tzaris indignatione, & pœnâ aliquem in ludibrium martyrio affecerit, manum, vel pedem, vel naſum, vel aurem ei abſcindendo, ſive os circumcidendo, aut oculum eruendo, re compertâ, patiatur, quod alteri fecit, & inſuper ſolvat mutilato pro manu abſciſsâ rublos quinquaginta, totidem pro pede, & pro quocunque alio illato vulnere.

11. Si verò aliquem in domum ſuam invitaverit, vel vi traxerit, eumquè ibi fuſte, vel knutis, vel virgis cæciderit, & hoc probatum fuerit, cædatur illuſor per forum knutis, & in carcerem ad knutos per menſem trudatur, ſolvatquè cæſo biſzeſtiam, pro percuſſione in duplo.

12. Quòd ſi hujus contumeliæ illator ſervus alicujus fuerit, torqueatur, ut dicat, cujus inſtinctu hoc fecerit? ſi dixerit domini ſui inſtinctu, vel alterius cujuſcunque hoc à ſe factum, ipſe, & alius mandans æquè knutis per forum cædantur, & in carcerem ad knutos per menſem conijciantur, & mandans ſolvat illuſo biſzeſtiam in duplo.

Mmm 13. Ne-

13. Nequiſſimi illi, qui inter homines diſcordias ſeverint, eosquè invicem peſſimâ mente irritaverint, morte afficiantur.

14. Si uxor concitaverit aliquem, ut maritum ſuum occidat, vel veneno propinato eum interemerit, re compertâ, viva deſodiatur in terram, ibiquè irremiſſibiliter ſine ullâ miſericordia moriatur. Et quamvis aderint occiſi filij, aut agnati, qui mortem ejus deprecentur, non audiantur, & ſine miſericordia in terrâ defoſſa permaneat, quouſquè mortua fuerit.

15. Si qua mulier ad mortem damnata prægnans inventa fuerit, differatur ejus ſupplicium uſquè ad partum, & poſt hunc ſententia de eâ in executionem mittatur. Interim verò vel in carceribus, vel apud bonum Priſtavum detineatur, ne aufugiat.

16. Si quis in alicujus domum intraverit animo violandi, vel rapiendi matremfamilias, ſervi autem eam non defenderint, imò violenti conatum juverint, re compertâ, & ille, & illi ultimo ſupplicio afficiantur.

17. Si quis ex petulantiâ, vel ebrietate, vel animo deliberato in fœminam maritatam equum impulerit, unde eam is calcibus impetierit, aut ad caſum in terram truſerit, unde miſera injuriâ affecta, aut vulnerata fuerit., aut, cùm prægnans eſſet, abortum fecerit, cædatur ille knutis ſine miſericordia, & trudatur in carcerem ad knutos per trimeſtre, ſolvatquè mulieri biſzeſtiam in duplo, ſed ſi mulier mortua fuerit, etiam ille afficiatur morte.

18. Sed ſi omnia ſupradicta evenerint ſine ejus dolo malo, puta, quod equus perterrefactus frœnum fregerit, unde retineri à ſeſſore non potuerit, nulli pœnæ ſubjaceat.

19. Si quis ex mandato alicujus aliquem occiderit, ipſe, & mandans ultimo ſupplicio afficiantur.

20. Si aliquis vel in aves, vel in feram, vel in metam ſagittas ex arcu emittendo, vel ſclopetum exonerando per deſultantes globulos, vel ſagittas aliquem poſt montem, vel ſepem occiderit; vel ſi quis qualicunquè modo aliquem vel ligno, vel lapide ignoranter interemerit, nullaquè ei cum occiſo antea contentio, aut inimicitia interceſſerit, re probatâ, nulli pœnæ ſubjiciatur in facto merè caſuali, in quo voluntas nullum præſtitit aſſenſum.

21. Si ſervus defendendo dominum ſuum aliquem occiderit, vel vulneraverit, nulla ei culpa imputetur, ſed reſpondeat de hoc facto ejus dominus.

22. Sed ſi aliquem ſuâ ſponte domino inſcio occiderit, hicquè ad ſe purgandum illum in Cancellariam captum adduxerit homicidium ejus manifeſtans, nulli omninò pœnæ, aut moleſtiæ dominus ſubjaceat, ſed homicida ultimo ſupplicio afficiatur.

23. Si quis alicui venenum propinaverit, unde mortuus fuerit, torqueatur ad eruendum ab eo, an ante hac aliquod aliud ſimile crimen patraverit, & poſt torturam morte plectatur.

24. Si paganus aliquis qualicunque modo, vi, vel fraude Ruſſum aliquem ad paganiſmum induxerit, & ex more paganæ ſuæ ſectæ circumciderit, re probatâ, comburatur ſine ulla miſericordia. Ruſſus autem circumciſus remittatur ad Patriarcham, ſive ad ordinarium ſuum cum mandato, ut corrigatur juxta præcepta Apoſtolorum, & Sanctorum Patrûm.

25. Si

25. Si quis cum muliere, aut virgine coïerit, cædantur omnes knutis.

26. Si qua mulier conjugata vitam inhonestam, & impudicam ducens gravida facta abortum procuraverit, vel partum ipsa per se, vel alium occiderit, re probatâ, ipsa, & mandatarius sine ulla misericordia ultimo supplicio afficiantur, ut alij sint in exemplum.

CAPUT XXIII.

De Strelicijs.

1 Causæ omnes ad Strelicios pertinentes, excepto furto, & latrocinio cum infamia, judicentur in Cancellaria Streliciorum. Quantùm verò ab ipsis pro pœnæ solutione exigendum sit, superiùs notatum est.

2. Si verò Strelicius egerit contra aliquem alicujus ex alijs Cancellarijs notioni subjectum, teneatur libellum suum in sua Streliciorum Cancellaria subscribi curare, & sine hac subscriptione nullibi ad agendum admittatur. Sed si aliquis vice versâ Strelicium reconvenerit, in eadem Cancellaria audiatur.

3. Si Strelicius alium Strelicium de injuria sibi, vel uxori suæ ab eo factæ postulaverit agens ad bitzestiam, re probatâ, condemnetur injuriator ad eam solvendam. Quòd si supplex Tzari exposuerit, se non esse solvendo, ideoquè petat pœnæ commutationem, cædatur knutis, ut discat ipse, & reliqui suo exemplo socios suos, aut eorum uxores injuriâ non afficere.

CAPUT XXIV.

De Cosacis, & eorum officialibus.

1 Cosacis, & eorum officialibus, sive actores, sive rei fuerint, justitia in omnibus causis juxta obligationes, actaquè, & probata administretur, & à reis conventis in causis duodecim rublos non excedentibus nullæ pro Tzare sportulæ exigantur, in excedentibus verò exigantur juxta constitutionem. Si quis verò eorum aliquem possessionatum injuriâ affecerit, solvat ei bitzestiam juxta possessionem, ei autem, qui nullas possessiones habuerit, quinque rublos.

2. Præfectis fabrorum, qui sclopos conficiunt, solvantur pro bitzestia quinque rubli. Fabris verò quatuor. Pro damnis autem illatis, si quis in suo libello quantitatem non expresserit, fiat ad taxam subsequentem æstimatio. Pro equo rublos octo, pro equa Nagaiensi sex: pro pullo equino Nagaiensi tres: pro mediocri quatuor: pro equa Ruthena tres: pro equo Rutheno trimo unum cum dimidio: pro vacca duos, & totidem pro bove: pro vitulo anniculo viginti altinos: pro sue adulto totidem: pro sue anniculo quinque: pro ove sex cum duobus copichis: pro agno quinque altinos: pro agniculo tres: pro hirco quadrimo, vel quinquenni dimidium rubli: pro hirco trimo tredecim

alti-

altinos cum uno copicho; pro hirco anniculo quadrantem rubli: pro capra idem: pro hœdo tres altinos. Frumenti verò taxa fit juxta pretium, quo in foro venditur. Pro anfere vivo decem copichos: pro mortuo duos altinos: pro anate vivo totidem: pro occifo quatuor copichos: pro gallina Indica fex altinos cum duobus copichis: pro gallina ordinaria quatuor copichos.

CAPUT XXV.

De Tabernis.

1 NEmini liceat potum qualemcunque vendere, aut vinum adustum ad vendendum diftillare: contrafacientes pro prima vice folvant quinque rublos, potatores verò finguli dimidium: pro fecunda verò venditor decem, & cædatur knutis per forum, potator dimidium, & cædatur virgis.

2. Si verò tertiâ vice contravenerint, folvat venditor viginti rublos, & trudatur in carceres ad arbitrium Tzaris. Potator verò folvat unum rublum, & cædatur knutis.

3. Potatores, qui adducti ad Cancellariam in examine dixerint, fe à cauponario crematum emiffe, vel emptum in ejus domo bibiffe, fi cauponarius hoc negaverit, torqueantur, & fi in dictis fuis perftiterint, torqueatur etiam cauponarius: fi dixerit, crematum, quod potatores in domo fua biberunt, à fe extra tabernam ab aliquo emptum fuiffe, examinetur etiam ifte, & confrontetur cum cauponario, & torqueatur: fi confeffus fuerit, cauponarius cædatur knutis per forum, folvatquè pro prima vice quinque rublos, pro fecunda decem, & denuò cædatur knutis, adigaturquè fidejuffores præftare, qui pro eo fpondeant cum infcriptione, quòd hoc in pofterum ampliùs non fit facturus. Quòd fi tertiâ vice peccaverit, cædatur knutis, trudaturquè in carceres per femeftre. Illi verò, qui apud aliquem potum emerint, folvant finguli pro prima vice binos rublos, & virgis feverè cædantur, pro fecunda folvant fex, & cædantur knutis fuper caprâ, & trudantur in carceres ad duas hebdomadas. Pro tertia vice verò folvant itidem fex rublos, cædantur knutis per forum, & conijciantur in carceres per menfem, fidejufforefquè præftent, qui fpondeant pro eis, quòd in pofterum à nullo cauponario potum ement, aut eum apud illum bibent. Si verò quartâ vice contravenerint, cædantur per plateas, & forum knutis, & in exilium mittantur, quò Tzar jufferit, bonaquè eorum omnia, domus, poffeffiones, & patrimonia Tzareo fifco cedant. Venditores verò pro quarta vice cædantur pariter knutis per forum, & in carceres ad annum conijciantur.

4. Si quis aliquem detulerit de vino adufto vendito, eumquè deinceps excufaverit, probeturquè falfa delatio, cædatur knutis per forum, & folvat delato bifzeftiam in duplo.

5. Si aliquis crematum ab aliquo fe emiffe dixerit, is verò negaverit, undè ambo ad quæftionem provocaverint, torqueatur prior emptor, & fi in tortura in dicto fuo perftiterit, torqueatur deinde venditor, & fiat fententia fecundum æquitatem.

6. Si alicujus fervus, vel famulus, vel fubditus adductus fueris

rit ad Cancellariam accusatus, quòd potum vendiderit, is autem dixerit, quòd crematum à se venditum à domino suo furto abstulerit, torqueatur cum interrogatione, an hujus venditionis dominus ejus conscius fuerit? si responderit, dominum suum nihil de eâ scivisse, & hoc verùm esse compertum fuerit, cædatur venditor knutis per forum, & domino suo restituatur, qui invigilare tenebitur super servos, famulos, & subditos suos, ne crematum vendant. Quòd si horum aliquis ob domini negligentiam denuò illud vendiderit, solvat dominus decem rublos pro singulis contrafacientibus, & hi cædantur knutis per forum, & conijciantur in carceres ad Tzaris arbitrium.

7. Si aliquis, cujuscunque status ille fuerit, adductus fuerit ad Cancellariam cum vino adusto, & in examine dixerit, se ab aliquo Bojaro, vel possessionato, vel patrimoniato cujuscunque conditionis illo fuisse donatum, vel pro mercede laboris sui illud accepisse, & hoc idem testificatus fuerit ille, qui crematum ei dedit, nulli pœnæ subjiciatur.

8. Si apud aliquem ex ijs, quibus prohibitum est potum domi habere non manifestatum, potus talis repertus fuerit, solvat pro contraventione quinque rublos, & potus Tzari cedat.

9. Si quis tanquam emptor cremati ad Cancellariam adductus in examine nominaverit venditorem, sed quæstioni adhibitus dixerit, se per collusionem cum adductoribus suis illud dixisse contra veritatem, torqueatur denuo, & si in dicto suo perstiterit, torqueantur adductores, & si collusionem confessi fuerint, cædantur knutis alijs in exemplum. Sed si negaverint, torqueatur iterum adductus, & si perstiterit in suo dicto, decernatur de causâ secundùm justitiam.

10. Si aliquis Moschuæ à Strelicijs in Cancellariam Strelicioruṁ adductus, & ab hac in novam remissus, vel ad hanc rectà à Nobilium filijs adductus fuerit, sine cremato tamen, & necotiana, culpatus autem ab adductoribus suis fuerit, quòd præhenderunt eum ebrium, & potantem in domo suspecta, & quod multi diversæ conditionis mercatores eum è manibus eorum liberare conati fuerint. Is verò hoc totum negaverit excipiendo de falsâ adductorum delatione, vel dixerit, quòd non in popina, sed in domo amici, aut consanguinei tanquam hospes biberit hocquè amicus, aut consanguineus pariformiter testificatus fuerit, fiat de facto inquisitio, & juxta resultantia ex ea procedatur.

11. Anno præterito 7142. ex mandato piæ memoriæ Magni Domini Tzaris, & totius Russiæ Magni Ducis Michaëlis Fedorowitz facta fuit Moschuæ, & in civitatibus prohibitio, ne aliquis sive Ruthenus, sive advena ullibi necotianam habeat, bibat, aut vendat sub pœna tam emptoribus, quàm venditoribus comminata, ut capti, & in novam Cancellariam adducti post probatam contraventionem ultimo supplicio afficiantur sine ulla remissione, bonaquè eorum omnia vendantur, & pretium inde retractum Tzareo fisco cedere debeat. Et nunc Dominus Tzar, & totius Russiæ Magnus Dux Alexius Michaëlowitz mandavit, & Bojari constituerunt, ut supradicta constitutio sit in omnibus confirmata, & extendatur ad omnes illos, apud quos in posterum necotiana inventa fuerit.

12. Si quis cum necotianâ in Cancellariam adductus dixerit, se eam ab advenis Lituanis emisse, torqueatur, & si in dicto suo perstiterit,

necotianæ verò apud eum inventæ magna quantitas fuerit, denuò torqueatur, & si in primo dicto suo perstiterit, pro necotiana apud eum repertâ procedatur cum eo, prout superiùs constitutum est.

13. Sed si dixerit, se eam à Rutheno aliquo, vel ab extero Tzari serviente emisse, præhendatur culpatus, examinetur, & cum culpante confrontetur, siquè ad torturam devenire necesse fuerit, etiam torqueatur, & sententia secundùm justitiam proſe..tur.

14. Si adductus fuerit cum necotiana Strelicius officio privatus, sive advena, sive Bojari servus, vel subditus, vel famulus, vel quicunquè incerti statûs homo, & hic adductus in examine dixerit, quòd eam invenerit: vel si aliquis delatus fuerit, quòd necotianam vendiderit, ipse verò hoc negaverit: vel si in domo alicujus inventa fuerit necotiana, & iste negaverit suam esse, nescireque se dixerit, cujus sit, nisi aliquis ex odio, aut ipsimet necotianæ repertores eam in domum suam clàm intulerint, torqueatur, & si in dicto suo perstiterit, liberetur; sed si verè apud eum fuerit necotiana inventa, alicujus humeris superpositus knutis cædatur: pro ea verò, de qua nescitur, torqueantur etiam illi, quos culpaverit.

15. Si aliquis Strelicius, vel cujuscunque status homo mercaturam exercens adductus fuerit cum necotiana, & in examine dixerit, eam sibi ab adductoribus suis suppositam fuisse, fiat ejus cum his confrontatio, & si res ad torturam devenire debebit, ipse prior torqueatur: si perstiterit in dicto suo, torqueantur ejus adductores, qui, si crimen confessi fuerint, cædantur knuto pro sua correctione, & cæterorum exemplo.

16. Quòd si Strelicius, aut incerti status homo, aut alius quicunquè bis, vel ter cum necotiana adductus fuerit, torqueatur pluries, & ante Cancellariam, vel per forum cædatur knutis, & si pluries adductus fuerit, nares ei abscindantur, & post torturam, & knutorum correctionem mittatur in exilium, quò Tzar jusserit, in aliorum exemplum.

17. Si filij Nobilium, aut aliqui alij cauponarios, & necotianæ venditores, aut aliquem, in cujus domo crematum, aut necotianam invenerint, præhenderint, præhensi vero illis quinque, vel decem, vel triginta, vel plures rublos solverint, ut sibi parcant, & cum cremato, vel alio potu, aut necotiana in Cancellariam novam non adducant, & præhensores pecunijs acceptis eos nihilominùs in Cancellariam adduxerint acceptas pecunias manifestantes, relinquantur eis.

18. Sed si acceptis pecunijs eos dimiserint, re compertâ, torqueantur, & post torturam cædantur knutis, & ex Cancellariâ expellantur officijs suis privati.

19. Si quis cauponarios, vel necotianæ venditores, vel potatores à filijs Nobilium, & alijs eorum adductoribus eripere conatus fuerit, re probatâ, cædatur knutis ante Cancellariam, & per forum, alij verò coadjutores virgis juxta inquisitionem in aliorum exemplum.

20. Tributarij homines in pagis, & suburbijs eligant quotannis inter se decimum quemque hominem, eorumquè electionis documentum manu suâ subsignatum in Cancellariam novam adferant. Electi verò, unusquisque inter decem sibi subjectos, fideliter, & diligenter invigilent,

gilent, ne ullæ cauponæ cremati, cerevisiæ, mulsi, aut cujuscunque potus, vel necotianæ sint, & nullum flagitium apud quemquam perpetretur.

21. Si quis ad mulsum, vel cerevisiam coquendam, vel ad crematum emendum permissionem habuerit, limites suæ permissionis non excedat.

22. Quòd si in aliqua ex supradictis decurijs aliqua potûs, vel necotianæ venditio, vel aliqua alia nequitia fiet, aut potus supra concessionem apud aliquem fuerit, teneatur decurio electus de hoc in Cancellariam novam delinquentem deferre.

23. Quod si facere neglexerit, solvat ipse, & delinquens singul decem rublos, reliqui verò octo in decuria singuli quinque rublos.

24. Hoc autem decurio unusquisque in sua decuria districtè curare debebit, & diligenter invigilare, ne scilicet, si aliquis Nobilis filius in eorum ædes ad habitandum intromittetur, qui crematum cum licentia habuerit, supra hanc aliquid habeat, nevè eum sine manifestatione in ædes suas intromittant. Quòd si apud aliquem venale crematum esse decuriones sciverint, significent hoc in nova Cancellaria, & cum delinquente procedatur juxta Tzaris constitutionem ad pœnam habito respectu ejus conditionis.

25. In civitatibus autem eâdem, quâ suprâ, pœnâ puniantur cauponarij, & necotianæ venditores, & eadem sit cum ijs procedendi forma.

Finitus hic liber ex mandato Magni Domini Tzaris, & Magni Ducis Alexij Michaelowitz totius Russiæ Autocratoris.

F I N I S.

Cùm Statuta Moschovitica pœnam knuti & virgarum, solutionemquè bisz estiæ delinquentibus frequenter comminentur, operæ prætium erit enarrare, quid sint.

Damnatus ad knutos femorum tenus nudatus carnificis vicarij dorso, ejusdem collum brachijs suis cingens, se aptat. Ut autem ad dolorosos knuti ictus nec calcitrare, nec movere se queat, utramquè ejus manum suis ille stringit, aliusquè funiculum, quo pedes ejus juncti vinciuntur, presse tenet. Tunc judicis famulus ex charta legit, quot miser verbera excipere debeat, illicoquè tortor flagrum expedit, in cujus longi extremitate lori alia tria pendent digiti mensuram æquantia à nondum elaborato & cultri ad instar secante alcis corio recisa, hocquè per exertum utrumque brachium quantâ maximè vi pollet in damnati dorsum vibrans tales illi infligit plagas, ut ad quamcunque fluidus manet sanguis tanto patientis dolore, ut deliquium animæ infirmiores patiantur, imò eam etiam robustiores, si prò modo alicujus atrocioris delicti cædantur, efflent. Cùm autem hâc pœnâ ex frequentibus legum prævaricatoribus unus, vel alter, aut etiam plures successivè singulis diebus Moschuæ in ipsis carceribus ad statutorum præscriptum plectantur, eorumquè ejulatus aures feriant pertranseuntium, factum est, ut hos quispiam audiens sibi priùs, & deinde mutuato calamo orbi imposuerit, carceris eos acerbitati, & non knuti percussionibus, erroneè adscribens.

At corrigendus virgis exuitur omnibus usque ad indusium vestibus, & prono corpore humi prosternitur. Capiti ejus alter ex percussuris insidet, alter tibijs, & ambo tremulis, ac vacillantibus virgis tergum ejus multis, aut paucis, juxta judicis sententiam, verberibus cædunt.

Bisz estiâ verò est multa pecuniaria, quæ ab injuriante, vel lædente solvitur ad statutorum normam injuriato, vel læso secundum ejus dignitatem, vel annuum stipendium, vel statutorum taxam. Quod si ille solvendo non sit, mittitur ad hujus ædes, ut de eo ad libitum statuat.

I. 188.

